

SFÂNTUL
IOANN
DAMASKIN

DESCOPERIRE
CU AMĂRUNTUL A
PRAVOSLAVNICII
CREDINȚE

PREȘIA

SFÂNTUL
IOANN DAMASKIN

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL
A PRAVOSLAVNICII
CREDINȚE

91
92

IOAN DAMASCHIN, SF.
Descoperire cu amăruntul a
pravoslavniciei credințe / Sfântul Ioan Damaschin.
trad. din lb. greacă de
Gherontie Ieromonahul și Grigorie Ierodiaconul.
București : Predania, 2011.

ISBN 978-606-8195-10-0

I. Gherontie Ieromonahul (trad.)
II. Grigorie Dascălul (trad.)

SFÂNTUL
IOANN DAMASKIN

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL
A PRAVOSLAVNICII
CREDINȚE

Tălmăcită din limba ellinească de
Gherontie Ieromonahul și Grigorie Ierodiaconul
din Sfânta Mănăstire Neamț
și tipărită la Iași în anul
dela Hristos

1806

PRECANIA

București

2011

І Ч Б Л З Н

ІТРЕ СФНЦІ ПАРІНТЪЛХИ НОСТРЕ
ІОАННЪ ДАМАСКІНІ,
АЕСКОПЕРІРЕ КЪ АМЪРЪНТЪЛЪ
А ПРАВОСЛАВННЧІЙ КРЕДІНЦЕ
ТЖАМЪНІТЪ ДНЬ ЛІМЕА БАЛННІКЪ АІЗМЪ
ІТРЕ ІДОАШ ДОМНІЕ АНЧЪ І ПРЪ ЛЪМНАІТЪ-
ЛЪН ШІ ПРЪ АНЗАЦАТЪЛЪН НОСТРО ДОМНЪ,
І ЛЕЪ АНДРЕ КЪНСТАНТІНЪ
МЪРЪЗН ББА:

ДНЬ ПОРЪНКА ПРЪ СЪФНЦІТЪЛЪН АРХІЕПІСКОПЪ
ШІ МІТРОПОЛІТЪ І ТОАІТЪ МОЛДАВІА,
КУРІЪ КУРЪ ВЕНІАМІНЪ:

КЪ І КЪРЪЛЪ БЛАГОСЛОВЕНІЕ ШІ КІЕЛТЪЛЪТ САЪ
ДАІТЪ ШІ І ТУПАРЮ СПРЕ ФОЛОГЪЛЪ ДЕ ОБЦЕ:
І ДЪШГЪНДЪСЕ ЛА СФЪРШІТЪ ШІ ШАРІКАРЕ
І СЕМІЪРІ.

І ТУПОГРАФІА СФНЦЕІ МІТРОПОЛІНЪ, І ПІШІ.

ДА АНЪЛЪ, АУШ. ЛЪНА ЛЪН ІЗНІЕ.

A CELUI
ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU
IOANN DAMASKIN
DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL
A PRAVOSLAVNICII
CREDINȚE

Tălmăcită din limba ellinească acum, întru a doao Domnie aicea
a prea Luminatului și prea Înălțatului nostru Domn,

ALEXANDRU CONSTANTIN MURUZI VVD.

Din porunca preaosfințitului Arhiepiscop și Mitropolit
a toată Moldaviia,

KIRIU KIR VENIAMIN

Cu a căruia blagoslovenie și chieltuială s'au dat și în tipariu spre
folosul de obște; adăogându-se la sfârșit și oarecare însemnări.

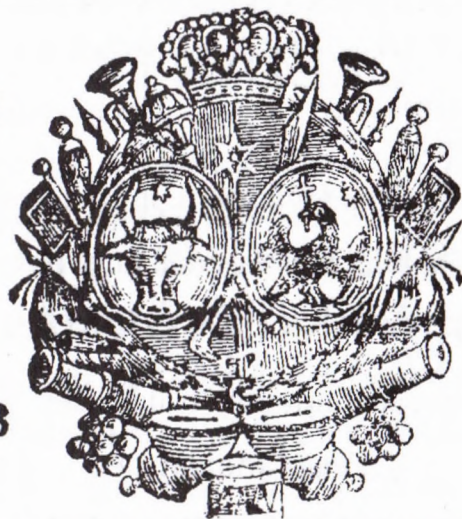
În Tipografia Sfintei Mitropolii, în Iași.

La anul 1806. Luna lui Iunie.

Stihuri asupra Stemei prea Luminatului și
prea Înălțatului și binecredinciosului Domn

ALEXANDRU CONSTANTIN

MURUZI VOEVOD

Doao seamne ce în peceate s'au însemnat
Domnului Alexandru i s'au încredințat.
Unul, că au domnit în țara Rumânească îl arată,
Iară altul în Moldova încă și această dată.
Întărească-l Dumnezeu întru bună liniștire,
Ca să stăpânească aicea în deplină bucurie.

PREAOSFINȚITULUI
și de Dumnezeu alesului Arhiepiscop și Mitropolit
a toată Moldavia
KIRIU KIR VENIAMIN,
al nostru preamilosliv Stăpân, și de obște
Arhipăstoriu,
pre cea de slugă plecată închinăciune aducem.

are cine iaste iconomul cel credincios și înțelept, pre carele va pune Domnul preste slugile sale, ca să dea în vrea-me măsura de grâu? Aceastea sânt cuvintele Domnului, PREAOSFINȚITE STĂPÎNE, cu care închipuiaște pre Păstoriul cel adevărat, carele întru aceeași dată să cuvine a fi și credincios cătră Stăpânul, și înțelept cătră iconomi-ia sufletelor, în ce chip vedem pre PREAOSFINȚIIA TA, icoană vie a cuvintelor acestora. Că îndată ce de Dumnezeiasca Pronie pre preaosfințitul Scaun al Sfintei Mitropolii, ca pre un mai înalt sfeășnic te-ai înălțat, ca de aicea pre toți cu lumina faptelor bune să-i luminezi, păzind credința cea adevărată cătră Stăpânul, nu încetezi a metahirisi și toate chipurile de iconomie ceale ce pot a folosi turma cea cuvântătoare. Căci care din ceale ce faci PREAOSFINȚIIA TA nu privesc spre folosul turmei? Sau mai bine să zicem, care din ceale ce privesc spre folosul turmei nu faci PREAOSFINȚIIA TA? Pre carele altul aicea acum au văzut soarele cu atâta râvnă aprinsă pentru podoaba bisericilor, cu atâta grijă neadormită pentru mântuirea sufletelor, cu atâta silință fără de preget pentru folosul Patriei, precum te-ai arătat PREAOSFINȚIIA TA, cel iute de a priceape ceale bune, și mai iute de a le săvârși, cel dulce la cuvânt, și mai dulce la obiceiuri? Pentru care și, ca magnitul pre hier, pre toți îi tragi spre dragoste și sfiială, carii nici pentru dragoste slăbesc sfiiala, nici pentru sfiială tâmpesc dragostea, ci ca pre un Părinte de obște cu adevărat și Stăpân toți cu sfiială te iubesc. Iară ceaia ce acum ai făcut, pre toți și spre minune îi aduce. Că în pământul sec și fără de

metahirisi
= a folosi

tâmpesc
= toase

apă, în limba noastră zicem, cea până acum însetată, ai izvorât apă vie și spre viață veacinică săltătoare. Că nu numai Școală de Theologie în Mănăstirea Socolii ai întemeiat, ci și THEOLOGHIKON acesta, al Sfântului IOANN DAMASKIN din limba ellinească ai poruncit de l-am tâlmăcit, și prin Tipariu lumină ai rânduit de au dobândit. Pentru care aceastea Ctitor al limbii noastre toți pretutindinea propoveduindu-te, mulțămesc lui Dumnezeu, că în vremea foameții de a auzi cuvântul lui Dumnezeu, după graiul Prorocului, au păzit dătătoriu de grâu tare și puternic, carele la vremea dă fieștecăruia măsura de grâu. Pentru aceaia fericită iaste Moldova, pentru buna norocire ce au dobândit în vremea aceasta: fericiți sântem și noi, carii supt acest feliu de Stăpân ne-am învrednicit a fi, și la acest feliu de porunci a sluji. Ci Domnul, începătoriu Păstorilor, să păzească pre PREAOSFINȚIA TA întru mulți și fericiți ani până la adânci bătrânețe întărit pre preaosfințitul Scaun, pre carele Dumnezeiasca lui Pronie te-au înălțat, ca în viața aceasta să strălucești întru dregătorii cea păstorească, povățuind turma și Oile ceale încredințate PREAOSFOSFINȚIEI TALE la pășunile ceale de suflet folositoare și mântuitoare ale Dogmelor celor evanghelicești și Părintești. Iară după slobozirea cea de aicea să te învrednicești a fi împreună cu Hristos, primind dela dânsul Cununa dreptății cea gătită PREAOSFINȚIEI TALE și îndulcindu-te de bunătățile lui ceale veacinice.

Ai Preaosfinției tale

preaplecate slugi

Gherontie și Grigorie
din Sfânta Mănăstire Neamțul

CĂTRĂ CETITORIUL

Mare lucru cu adevărat, și minunat, și vieții omenești prea de folos iaste Filosofia, pentru că prin aceasta cunoaște omul, pre cât iaste cu puțință, ceale de pre pământ, priveaște ceale de pre Ceriu, știe ceale trecute, semuiaște ceale viitoare. Dară mult mai mare și mai minunat lucru, și oamenilor pentru mântuire prea de nevoie, măcar de și nu toată tuturor, iaste Theologia, pentru că prin aceasta cunoaște [omul] tainele lui Dumnezeu, ajunge la vârful doririlor, pentru carele zice David: *Sătura-mă-voiu când mi să va arăta slava ta*; dobândaște fericirea cea veacinică: *Că aceasta iaste viața cea veacinică*, hotăraște Domnul, *ca să te cunoască pre tine, unul adevăratul Dumnezeu, și pre carele ai trimis în lume, pre Iisus Hristos*. Și, ca să zicem în scurt, pre cât ceale Dumnezești sânt mai înalte decât ceale omenești, pre atâta știința cea theologhicească covârșaște pre cea filosofească, pentru că aceaia să îndeletniceaște pentru Dumnezeu și pentru ceale Dumnezești, iară aceasta pentru ceale ce sânt dela Dumnezeu și după Dumnezeu. Pre această dară știință a Theologiei, carea atâta de mult iaste mai înaltă decât a Filosofiei, Preaosfințitul nostru Stăpân, ca un iubitoriu de folosul Patriei, și râvnitoriu de ceale Dumnezești, prea de nevoie socotind a fi ca să o dobândească neamul nostru și în limba sa, și să fie cunoscută nu numai celor învățați în limba ellinească, ci și celor ce să slujesc cu limba cea părintească, după ce au așăzat Școală pentru dânsa în Mănăstirea Socolii, ne-au poruncit de am tâlmăcit și pre acest Dogmaticesc THEOLOGHICON al Sfântului IOANN DAMASKIN, carele și ellineaște mai nainte aicea în Iași s'au tipărit.¹ Pentru că Dumnezeescul acesta Părinte, pre ceale ce de ceialalți Sfinți Theologi și Purtători de Dumnezeu Dăscali semănat în multe și deosebite Cărți s'au scris, în scurte și puțin Capete cuprinzindu-le, la bună rânduială le-au așăzat, întru cât cei ce vor ceti numai pre acesta, pentru toate ceale Dumnezești pot a avea știința

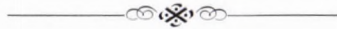
¹ Iași, 1715. (N. ed.)

a primi
pe
prealabil =

cea cuviincioasă. Iară la sfârșitul Cărții am adaos și oarecare însemnări, unele, spre mai multă luminare, avându-le dela Dáscalii noștri, când ne-am paradosit; iară altele, pentru vreo neabătută înțăleagere, adunându-le din cărțile Sfinților și Apărătorilor Dogmelor celor dreapte ale Bisearicii Răsăritului. Deci rugăm pre mulțămitorii Cetitori, ca unde noi vreun cuvânt potrivit nu vom fi nemerit, sau întunecos vom fi tâlmăcit, ei, mai bine nemerind, și aceiași râvnă spre împlinirea lipsii noastre arătând, pre ceale nenemerite să le îndrepteaze, iară pre ceale întunecate să le lumineze, pomenindu-ne la rugăciunile lor și pre noi, carii la ceale preasfințite și de obște folositoare porunci, pre cât ne-au fost putearea, nu am pregetat osteneala.

Tâlmăcitorii

A R Ă T A R E

A CAPETELOR CELOR CE SĂ CUPRIND ÎN TOATĂ CARTEA

A celor ce în Cartea întâi.

Capul

Foia

1. Cum că necuprins de minte iaste Dumnezeu, și cum că nu să cuvine să căutăm și să cercăm ceale ce nu s'au dat noao de Sfinții Proroci, și de Apostoli, și de Evangheliști

2. Pentru ceale ce să pot grăi și ceale ce nu să pot grăi, și pentru ceale ce să pot cunoaște și ceale ce nu să pot cunoaște

3. Dovedire cum că iaste Dumnezeu

4. Ce iaste Dumnezeu, și cum că iaste neajuns de minte

5. Dovedire cum că Unul iaste Dumnezeu, și nu mulți

6. Pentru Cuvântul și Fiiul lui Dumnezeu, siloghisticească dovedire

7. Pentru Duhul cel Sfânt, siloghisticească dovedire

8. Pentru Sfânta Troiță

9. Pentru ceale ce să zic la Dumnezeu

10. Pentru Dumnezeiasca unire și deosebire.

11. Pentru ceale ce trupeaște să zic la Dumnezeu.

12. Pentru acealeași.

Încă pentru Dumnezeștile numiri mai cu deadinsul.

13. Pentru locul lui Dumnezeu, și cum că numai Dumnezeu iaste nescris-împrejur.

14. Înșușirile firii céii Dumnezești.

A celor ce întru a doao Carte

1. Pentru veac.

2. Pentru zidire.

3. Pentru Îngeri.

4. Pentru diavolul, și pentru demoni.

5. Pentru zidirea cea văzută.

6. Pentru Ceriu.

7. Pentru lumina, focul, luminătorii: Soarele adecă, și Luna, și stealele.

8. Pentru aer, și pentru vânturi.

9. Pentru ape.

Pentru noianuri.

10. Pentru pământ și pentru ceale de pre dânsul.

11. Pentru Raiu.

12. Pentru om.

13. Pentru dulțețuri.

14. Pentru mâhnire.

15. Pentru frică.

16. Pentru mânie.

17. Pentru putearea cea nălucitoare.

18. Pentru simțire.

19. Pentru cugetare.

20. Pentru pomenire.

21. Pentru cuvântul cel înlăuntru în minte, și pentru cel vorbitoriu.

22. Pentru patimă și lucrare.

23. Pentru Lucrare.

24. Pentru cea de voe, și pentru cea fără de voe.

25. Pentru ceaia ce iaste întru putearea noastră, adecă pentru stăpânirea-de-sineși.

26. Pentru ceale ce să fac.

27. Pentru carea pricină ne-am făcut de-sineși-stăpânitori.

28. Pentru ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră.

29. Pentru Pronie.

30. Pentru mai-nainte-cunoștința și mai-nainte-hotărârea.

A celor ce întru a treia Carte.

1. Pentru Dumnezeiasca rânduială, și pentru purtarea de grijă cea cătră noi și mântuirea noastră.

2. Pentru chipul zemislirii lui Dumnezeu Cuvântului, și pentru Dumnezeiasca lui Întrupare.

3. Pentru ceale doao firi, împotriva Monofisiților.

4. Pentru chipul dării și împărtășirii céii deopotrivă a însușirilor.

5. Pentru numărul firilor.

6. Cum că toată firea cea Dumnezeiască întru una din ipostasurile eii s'au unit cu toată firea cea omenească, nu parte cu parte.

7. Pentru cel unul alcătuit ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul.

8. Cătră cei ce zic: Oare supt cătățimea cea necurmată să aduc firile Domnului, sau supt cea deosebită?

Cătră cei ce întrebă: Oare supt cătățimea cea necurmată să aduc, sau supt cea deosebită ceale doao firi?

9. La întrebarea aceeaia, adecă „De iaste fire fără ipostas?”, răspuns.

10. Pentru Cântarea cea Întreit Sfântă.

11. Pentru firea ceaia ce în feliu, și ceaia ce în netăiat să socoteaște, și pentru deosebirea, unirea, și întruparea; și cum să cuvine a înțăleage o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată.

12. Cum că Născătoare de Dumnezeu iaste Sfânta Fecioară, împrotiva Nestorianilor.

13. Pentru însușirile amândurora firilor.

14. Pentru voile și stăpânirile de sineși ale Domnului nostru Iisus Hristos.

15. Pentru lucrările care sânt în Domnul nostru Iisus Hristos.

16. Cătră cei ce zic: Deaca iaste omul de doao firi și lucrări, nevoe iaste ca la Hristos trei firi și [tot] atâtea lucrări a zice.

17. Pentru aceasta, că s'au îndumnezeit firea trupului Domnului, și voia.

18. Încă pentru voile și stăpânirile de sineși, și mințile, și socotealele, și înțălep-ciunile.

19. Pentru lucrarea cea theandricească, adecă Dumnezeiască-bărbătească.

20. Pentru patimile ceale firești și neprihănite.

21. Pentru neștiință și robie.

22. Pentru sporire.

23. Pentru teamere.

24. Pentru Rugăciunea Domnului.

25. Pentru aceeaia, a face al său.

26. Pentru patima trupului Domnului, și nepătimirea Dumnezeirii lui.

27. Pentru aceasta, cum că Dumnezeirea Cuvântului nedespărțită au rămas de suflet și de trup, și la moartea Domnului, și cum că un ipostas au rămas.

28. Pentru stricăciune și răsipire.

29. Pentru pogorârea cea în iad.

A celor ce întru a patra Carte.

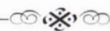
1. Pentru ceale după înviiare.

2. Pentru șădearea cea de-a dreapta Tatălui.

3. Cătră cei ce zic: Deaca doao firi are Hristos, [atunci] sau și făpturii slujiți, închinându-vă la fire zidită, sau ziceți, că o fire iaste închinată, iară una neînchinată.

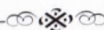
4. Pentru ce Fiiul lui Dumnezeu s'au făcut om, iară nu Tatăl, nici Duhul, și ce au isprăvit după ce s'au făcut om?
5. Cătră cei ce întreabă: De iaste zidit ipostasul lui Hristos, sau nezidit.
6. Când s'au numit Hristos.
7. Cătră cei ce întreabă: De au născut sfânta Născătoarea de Dumnezeu doao firi, și de s'au răstignit pre Cruce doao firi.
8. Cum întâi-născut să numeaște cel Unul-născut Fiiul lui Dumnezeu.
9. Pentru credință și pentru Botez.
10. Pentru credință.
11. Pentru Cruce, întru carele iarăși și pentru credință.
12. Pentru închinarea spre răsărit.
13. Pentru sfintele și preacuratele Taine ale Domnului.
14. Pentru neamul Domnului și pentru Sfânta Născătoarea de Dumnezeu.
15. Pentru cinstea Sfinților și a moaștelor lor.
16. Pentru Icoane.
17. Pentru Scriptură.
18. Pentru ceale ce să zic la Hristos.
19. Cum că Dumnezeu nu iaste pricinuatoriu al celor reale.
20. Cum că nu doao începătorii sânt.
21. Pentru carea pricină Dumnezeu, mai nainte cunoscând pre cei ce vrea să greșască și să nu să pocăiască, i-au zidit.
22. Pentru leagea lui Dumnezeu și pentru leagea păcatului.
23. Pentru sâmbătă, împotriva Iudeilor.
24. Pentru feciorie.
25. Pentru tăierea împrejur.
26. Pentru Antihrist.
27. Pentru Înviare.

Cununile de laudă care Sfântul Sobor al 7-lea împlătește Sfântului Ioann Damaskin

Luminătoriu carele luminează în lume, cuvânt al vieții șiind. Și iarăși: Ioann au urmat lui Hristos, mai mare bogăție socotind, decât visticierile ceale din Araviia, pre ocară lui Hristos. Și au ales mai bine a pătimi cu norodul lui Dumnezeu, decât vremealnică îndulcire a păcatului a avea. Și iarăși: Deci el, crucea sa luând, și urmând Lui, pentru cei ai lui Hristos dela răsărituri prin Hristos au trâmbițat, nesuferită socotind pre deșarta cuvântare ce s'au făcut în pământul cel strein, și pre vicleșugul cel fără de leage, și pre nebuniia cea turbată asupra Sfintei Bisearicii lui Dumnezeu căii Sobornicești, ci pre aceasta vădindu-o, pre toți cu sfătuiri și cu învățături îi întăria.

D
o
guro
infaibi-
bilo a
S/
Bineici

A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU

IOANN DAMASKIN

Descoperire cu deamăruntul a

Pravoslavniciei Credințe

CARTEA ÎNTÂI

CAP 1

**Cum că necuprins de minte iaste Dumnezeu, și cum că nu să
cuvine să căutăm și să cercăm ceale ce nu s'au dat noao de
Sfinții Proroci, și de Apostoli, și de Evangheliști**

re Dumnezeu nimene nu l-au văzut niciodinioară, (1) cel Unul-născut Fiiul, carele iaste în sânurile Tatălui, (2) acela au spus¹. Deci nespuse de cuvânt iaste Dumnezeu și necuprins de minte. Pentru că „nimene nu știe pre Tatăl, fără numai Fiiul, nici pre Fiiul, fără numai Tatăl”². Încă și Duhul cel Sfânt așa știe pre ceale ale lui Dumnezeu, precum duhul omului știe pre ceale ce sânt într'însul³. Iară după firea cea întâi și fericită, nimene n'au cunoscut vreodată pre Dumnezeu, fără numai acela căruia el i-au descoperit, nu numai din oameni, ci nici din puterile ceale mai presus de lume, și din însuși Heruvimii, zic, și Serafimii.

¹ In. 1: 18.

² Mt. 11: 27.

³ I. Cor. 2: 11.

Cum că „iaste
Dumnezeu”
fireaște iaste
sămănat în su-
fletul tuturor.

Chipul și rân-
duiala cunoș-
tinții de Dum-
nezeu întru
noi.

Însă nu ne-au lăsat pre noi Dumnezeu întru cea desăvârșit ne-cunoștință. Căci cunoștința cum că iaste Dumnezeu, întru toți fireaște iaste semănată de dânsul. Încă și însăși făptura, și ținerea ei, și ocârmuirea, propoveduesc mărirea firii céii Dumneze-ești.¹ Dară și prin Leage, și prin Proroci mai nainte, iară mai pre urmă și prin cel Unul-născut Fiiul său, Domnul și Dumnezeu și Mântuitoriul nostru Iisus Hristos, pre cât au fost cu putință noao ne-au arătat pre a sa cunoștință.² Deci toate ceale ce s’au dat noao prin leage și prin Proroci, și prin Apostoli, și prin Evanghe-liști, le priimim, și le cunoaștem, și le cinstim, nimic mai mult de aceastea căutând. Pentru că bun fiind Dumnezeu, de tot binele iaste dătătoriu, nu zavistiei sau vreunii patimi fiind supus. „Că zavistia departe iaste de Dumnezeiasca fire, ceaia ce iaste fără de patimă și singură bună”³. Drept aceaia, ca cela ce toate le știe și poartă grijă pentru ceaia ce iaste de folos fieștecăruia, ceaia ce au fost noao de folos să știm ne-au descoperit. Iară ceaia ce au fost mai presus de putearea și înțeleagerea noastră au tăcut. Aceastea noi să le priimim, și întru aceastea să stăm, nemutând hotară veacinice⁴, nici trecând preste dumnezeiasca predanie.

CAP 2

Pentru ceale ce să pot grăi și ceale ce nu să pot grăi, și pentru ceale ce să pot cunoaște și ceale ce nu să pot cunoaște

Trebue dară cel ce voiaște pentru Dumnezeu a grăi, sau a au-zi, să știe arătat cum că nici toate sânt negrăite, nici toate pot a să grăi, ceale ce sânt ale Bogosloviei (1), și ceale ce sânt ale în-trupării, nici toate sânt necunoscute, nici toate pot a să cunoaște.⁵ Și alt lucru iaste cela ce să poate cunoaște, și altul cela ce să poa-te grăi. Precum altul iaste a grăi, și altul a cunoaște. Deci multe din ceale ce pentru Dumnezeu umbros să înțeleg, nu să pot spu-ne chiar arătat, ci sântem siliți la ceale ce sânt mai presus de noi a grăi pre ceale ale noastre (2), precum la Dumnezeu zicem

Unele pentru
Dumnezeu
putem a le în-
țeleage, iară a
le grăi nu.

decot prin cele
ale noastre

¹ Înțel. 13: 5; Grigorie Nazians, *Cuv. 34: 6*.

² Dionisie, *Pentru Numirile Dumnezeesti*, Cap. 1.

³ Grigorie Nazians, *Cuv. 34: 11*.

⁴ Pilde 22: 28.

⁵ Dion[isie], *Pentru Numirile Dumnezeesti*, Cap. 1; Grigorie Nazians, *Cuv. 34 și 37*.

somn, și mânie, și nepurtare de grijă, și mâini, și picioare, și altele ca acestea. (3)

Deci cum că iaste Dumnezeu fără de început, fără de sfârșit, veacinic și pururea-fiitoriu, nezidit, neschimbat, neprefăcut, singuratic (4), nealcătuit (5), fără de trup, nevăzut, nepipăit (6), necris-împrejur, nemărginit, neînțeleș, necuprins, neajuns de minte, bun, drept, al tuturor zidirilor ziditoriu, atotputearnic, atotfiitoriu, atoatevăzătoriu, atoatepurtătoriu de grijă, stăpânitoriu, judecătoriu – și știm, și mărturisim. Și cum că Unul iaste Dumnezeu, adecă o ființă; și cum că în trei ipostasuri și să cunoaște, și iaste – în Tatăl zic, și Fiiul, și Sfântul Duh; și cum că Tatăl, și Fiiul, și Sfântul Duh întru toate una sânt, afară de nenaștere, și de naștere, și de purcedere; și cum că cel Unul-născut Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu, pentru îndurările milii sale, pentru a noastră mântuire, cu buna voire a Tatălui, și cu împreună lucrarea Prea-sfântului Duh, fără de sămânță zămislindu-să, fără de stricăciune din Sfânta Fecioară și de-Dumnezeu-Născătoarea Mariia s'au născut prin Duhul Sfânt, și om desăvârșit dintr'însa s'au făcut; și cum că aceștia iaste Dumnezeu desăvârșit, împreună și om desăvârșit, din doao firi, a Dumnezeirii și a omenirii, și în doao firi gânditoare (7), și voitoare, și lucrătoare, și de-sineși-stăpânitoare, și, ca să zic în scurt, care sânt desăvârșit după hotărârea și cuvântul (8) cel cuviincios fieștecăria, Dumnezeirii zic, și omenirii, și întru un ipostas alcătuit (9); și cum că au flămânzit, și au însetat, și s'au ostenit, și s'au răstignit, și moarte și îngropare au priimit, și a treia zi au înviat, și la Ceriuri s'au înălțat, de unde la noi au și venit, și iarăși va să vie mai pre urmă; și [aceasta] Dumnezeiasca Scriptură mărturiseaște, și toată Ceata Sfinților.

Iară ce iaste ființa lui Dumnezeu, sau cum iaste întru toate, sau cum Fiiul cel Unul-născut și Dumnezeu, deșărtându-să pre sineși, s'au făcut om din sânghiurile feciorești, după altă leage afară de a firii plăzmuindu-să, sau cum cu picioare neudate au umblat pre deasupra apelor, acestea nici le știm, nici a le grăi putem.¹ Deci nu iaste cu puțință, afară de ceale ce, cu însuflare Dumnezeiască, de Dumnezeștile cuvinte ale Așăzământului celui Vechiu și ale celui Nou sânt arătate noao, sau trăite și descoperite, a cuvânta ceva pentru Dumnezeu sau cătuși de cât a înțeleage.²

Care sânt ceale ce putem și a le înțeleage, și a le grăi.

Care sânt ceale ce nu putem nici a le înțeleage, nici a le grăi.

¹ Dionisie, *Pentru Numirile Dumnezești*, Cap. 2[: 9].

² La același cuvânt, Cap. 1.

CAP 3

Dovedire cum că iaste Dumnezeu

Cum că iaste Dumnezeu au cunoscut și cei mai mulți din păgâni. Deci cum că iaste Dumnezeu, cei ce priimesc Sfintele Scripturi, Așăzământul cel Vechiu zic, și cel Nou, nu să îndoesc, nici cei mai mulți din Ellini. Că, precum am zis, cunoștința cum că iaste Dumnezeu, fireaște întru noi iaste semănată.¹ Dară de vreme ce atâta au putut răotatea vicleanului asupra firii omenești, cât pre oarecarii și în cea prea fără de socoteală și decât toate răotățile mai rea prăpastie a pierzerii i-au surpat, a zice adecă că nu iaste Dumnezeu (pre a căroră nebunie arătându-o David, arătătoriuil cuvintelor celor Dumnezezești, au grăit: „Zis-au cel nebun întru inima sa: Nu iaste Dumnezeu”²). Pentru aceasta ucenicii Domnului și Apostolii, de Duhul Sfânt înțeleptindu-se, și cu putearea și darul lui seamnele ceale Dumnezezești făcând, cu mreaja minunilor din adâncul necunoștinții vânându-i pre ei, la lumina cunoștinții de Dumnezeu i-au tras. Așijderea și diadohii darului și ai dregătoriei acestora, păstorii adecă și învățătorii, pre darul Duhului cel luminătoriu priimindu-l, cu putearea minunilor și cu cuvântul darului pre cei întunecați îi lumina, și pre cei rătăciți îi întorcea. Iară noi, cei ce nici darul minunilor, nici al învățăturii am priimit (pentru că nevreadnici pre înșine prin împățimirea cea spre dezmierdări ne-am făcut), veniți, puține din ceale ce ni-au dat noao prin învățătură dela tâlcuitorii darului pentru aceasta să vorbim, chiemând întâi spre ajutoriu pre Tatăl, și pre Fiiul, și pre Sfântul Duh.³

Cei fără de Dumnezeu.

Smereniia lui Damaskin.

Întăia socoteală cum că iaste Dumnezeu, din schimbarea lucrurilor.

Toate ceale ce sânt, sau zidite sânt, sau nezidite. Deci de sânt zidite, fără de îndoială sânt și schimbăcioase. Pentru că a căroră ființa⁴ au început dela schimbare (1), aceastea cu adevărat vor fi supuse supt schimbare, sau stricându-se (2), sau cu voința prefăcându-se (3). Iară de sânt nezidite, urmează cu adevărat să fie și neschimbăcioase. Că a căroră ființa iaste împotrivă, a acestora și chipul cum sânt (adecă însușirile) iaste împotrivă. (4) Deci cine nu să va uni la această socoteală, cum că toate ceale ce sânt, nu numai ceale supuse simțirii noastre, ci și Îngerii, să schimbă, și să prefac, și în multe fealiuri să mișcă și să primenesc? Ceale

¹ [Vezi] mai sus, Cap. 1.

² Ps. 13: 1.

³ Grig. Naz., *Cuv. 34: 1*.

⁴ Gr. τὸ εἶναι. (N. ed.)

gânditoare, îngerii zic, și sufletele, și dracii, cu voința și cu spori-rea la lucrul cel bun, și cu depărtarea dela acela, cu mai multă sau cu mai puțină. Iară cealealalte, cu facerea și stricăciunea, cu creșterea și micșorarea, și cu prefacerea dintru un fealiu în altul, și cu mutarea din loc în loc, schimbăcioase dară fiind, fără de îndoială sânt și zidite, iară zidite fiind, fără de îndoială s'au făcut de oarecine. Pentru că trebuie ziditoriul să fie nezidit. Că deaca și acela s'au zidit, fără de îndoială de cineva s'au zidit, până ce vom ajunge la oarece care să fie nezidit. Nezidit dară fiind ziditoriul, fără de îndoială iaste și neschimbat, iară acesta ce alt va fi, fără numai Dumnezeu?

Încă și alcătuirea zidirilor, și păzirea, și ocârmuirea ne învață pre noi cum că iaste Dumnezeu, cel ce pre toate le-au urzit, și le ține, și le păzește, și pururea poartă grijă de dânsele. Căci cum ar fi fost cu puțință [ca] firile ceale împotivă, a focului zic, și a apei, a aerului și a pământului, să se adune unele cu altele spre împlinirea unii lumi și să petreacă nerăsipite, de nu le-ar fi întocmit pre acestea vreo puteare atotputearnică, și pururea le-ar păzi nerăsipite?¹

Cine iaste cel ce au pus la orânduială pre ceale cerești și pământeste, și câte umblă prin văzduh, și câte petrec în apă, iară mai vârtos pre ceale mai nainte de acestea, Ceriul, și pământul, și aerul, și firea focului, și a apei? Cine le-au împreunat pre acestea, și le-au despărțit? Cine le-au mișcat pre acestea și le poartă cu mișcare neîncetată și neoprită? Au nu meșterul acestora, carele au și pus tuturor lucrurilor firească însușire și urmare, după care toate să poartă și să ocârmuesc? Dară cine iaste meșterul acestora? Au nu cel ce le-au făcut pre iale, și întru ființă le-au adus? Căci nu vom da întâmplării-de-sine² pre această puteare și stăpânire. Dară fie aceasta, că s'au făcut, a întâmplării-de-sine: dară a cui iaste punerea la orânduială? Ci și pre aceasta, de să pare, să o dăm. Dară a cui iaste a le ținea și a le păzi, după hotarile și legile cu care întâiu s'au adus întru ființă? A altuia cu adevărat afară de întâmplarea-de-sine. Iară acesta ce alt iaste, fără numai Dumnezeu?³

A doao, dintru a lor păzire și ocârmuire.

A treia, din punerea la rânduială a lucrurilor.

Lumea nu s'au încheiat din întâmplare. Împrot. Epicurilor.

¹ Athan[asie], *Împrotiva Ellinilor*, 35-36.

² Gr. τὸ αὐτόματος. (N. ed.)

³ Grig. Naz., *Cuv. 34: 16*; Athan., *Pentru întruparea Cuvântului*.

CAP 4

Ce iaste Dumnezeu, și cum că iaste neajuns de minte

- Cum că iaste Dumnezeu fără de trup. Deci cum că iaste Dumnezeu, iaste arătat, iară ce iaste El după ființă¹ și după fire, cu totul acest lucru iaste neajuns de minte și necunoscut. (1) Căci cum că iaste fără de trup, iaste arătat: Pentru că cum ar fi trup cela ce iaste nemărginit, și nehotărât, și neînchipuit, și nepipăit, și nevăzut, și singuratic, și nealcătuit din ceva?² Și cum ar fi fost neschimbat, de era scris-împrejur și pătimitoriu? Și cum ar fi fost fără de patimă, cel ce ar fi fost alcătuit din stihii, și întru acealeași iarăși s'ar fi desfăcut? Pentru că alcătuirea iaste începătură a vrajbei; iară vrajba, a despărțirii; iară despărțirea, a desfacerii; iară desfacerea iaste lucru cu totul strein de Dumnezeu.³
- A 1-a socot[ea].
- A 2-a socot.
- A 3-a socot.
- A 4-a socot. Cum încă va sta și să va păzi aceaia, adecă cum că Dumnezeu prin toate treace, și toate le umple, precum zice Scriptura: „Au nu Ceriul și pământul eu umplu, zice Domnul?”⁴ Pentru că cu neputință iaste trup prin trupuri să treacă, de nu va tăia, și să va tăia, și să va împletici, și împotrivă aproape să va pune, precum toate ceale apătoase să amească și să unesc.⁵ (2)
- A 5-a socot. Al cincilea trup al peripateticilor. Iară deaca și oarecarii zic trup nematerialnic, precum iaste cela ce să numeaște de înțelepții Ellinilor al cincelea trup (care lucru iaste cu neputință), mișcat va fi cu adevărat, precum iaste Ceriul. Că acesta iaste pre carele îl numesc ei al cincelea trup. (3) Deci cine iaste cel ce îl mișcă pre acesta? Că tot ce să mișcă, de altul să mișcă. Și pre acela, cine? Și aceasta așa va merge întru nemărginire, până ce vom ajunge la oarece care să fie nemișcat.⁶ Pentru că cela ce întâi mișcă, iaste nemișcat, și acesta iaste Dumnezeu: cum încă nu va fi și în loc scris-împrejur cela ce să mișcă?
- A 6-a socot. Numai dară Dumnezeu iaste nemișcat, prin a sa nemișcare pre toate mișcându-le.⁷ Deci dară fără de trup trebuie să socotim că iaste Dumnezeu.

¹ Gr. οὐσία. (N. ed.)² Grig. Naz., *Cuv. 32 și 34: 7.*³ Acestași, *Cuv. 34: 7.*⁴ Ier. 23: 24.⁵ Grig. Naz., *Cuv. 34: 8.*⁶ Acestași, la acelaș loc.⁷ Acestași, la același loc.

Ci nici aceasta nu arată ființa¹ lui, precum nici aceeaia că iaste nenăscut, și fără de început, și neschimbat, și nesticăcios, și câte să zic pentru Dumnezeu, sau cum că sânt împrejurul lui Dumnezeu. Pentru că acestea nu însemnează ce iaste, ci ce nu iaste. Iară cel ce voiaște să spue ființa a vreunui lucru trebuie să zică ce iaste, nu ce nu iaste.² Dară la Dumnezeu a spune ce iaste el după ființă cu neputință iaste. Iar mai potrivit iaste mai vârtos a face cuvântul pentru dânsul din lepădarea a toate (4): pentru că el nu iaste ceva din ceale ce sânt. Nu ca cum nu ar fi nicidecum, ci ca cela ce iaste mai presus de toate ceale ce sânt, și mai presus și decât însăși aceasta, adecă a fi. Că deaca cunoștințele sânt ale lucrurilor celor ce au ființă, fără de îndoială cela ce iaste mai presus de cunoștință va fi mai presus și de ființă. Și împotrivă, cela ce iaste mai presus de ființă, va fi mai presus și de cunoștință.³ (5)

A fi fără de trup Dumnezeu nu însemnează pre ființa lui.

Dumnezeu mai potrivit să vestește prin lepădare.

Nemărginit dară iaste Dumnezeu, și neajuns de minte. Și numai aceasta a lui iaste înțeleasă, adecă nemărginirea și neajungerea de minte. Iară câte zicem la Dumnezeu cu adevărire, nu însemnează firea lui Dumnezeu, ci ceale ce sânt împrejurul firii lui. Măcar bun, măcar drept, măcar înțelept, măcar orice alt vei zice, nu zici firea lui Dumnezeu, ci ceale ce sânt împrejurul firii lui. Sânt încă și oarecare ce să zic la Dumnezeu cu adevărire, dară au puteare de tăgăduire covârșitoare. (6) Adecă zicând noi la Dumnezeu întunecare, nu înțelegem întunecare, ci cum că nu iaste lumină, ci mai presus de lumină. Așijderea lumină zicând, însemnăm că nu iaste întunecare.

Adevăritarea are puteare de covârșitoare tăgăduire la Dumnezeu.

CAP 5

Dovedire cum că Unul iaste Dumnezeu, și nu mulți

Cum că iaste Dumnezeu, și cum că ființa lui iaste neînțeleasă, din destul s'au dovedit. Iară cum că iaste un Dumnezeu, și nu mulți, cei ce cred Dumnezeiasca Scriptură nu să îndoesc. Pentru că zice Domnul întru începutul punerii de lege ce o au dat Israelitenilor: „Eu sânt Domnul Dumnezeul tău cel ce te-am scos din pământul Eghiptului. Să nu-ți fie ție alți Dumnezei afară de mine”⁴. Și iarăși: „Ascultă, Israile, Domnul Dumnezeul tău, Domnul

¹ Gr. οὐσία. (N. ed.)

² Acestași, *Cuv. 34: 9.*

³ Dion[isie], *Pentru Tainica Bogoslovie, Cap. 2.*

⁴ Eș. 20: 2-3.

unul iaste”¹. Și prin Isaia Prorocul: „Pentru că eu”, zice, „sânt Dumnezeu întâiu, și eu după aceastea, și afară de mine nu iaste Dumnezeu. Mai nainte de mine nu au fost alt Dumnezeu, și după mine nu va fi, și afară de mine nu iaste”². Încă și Domnul în Sfințitele Evanghelii așa zice cătră Tatăl: „Aceasta iaste viața cea veacinică, ca să te cunoască pre tine, Unul adevăratul Dumnezeu”³. Iară cu cei ce nu cred Dumnezeiasca Scriptură, așa vom vorbi:

Silog. dovedire cum că unul iaste Dumnezeu.

1-a socot.

Dumnezeu iaste desăvârșit și nelipsit, și cu bunătatea, și cu înțelepciunea, și cu putearea, fără de început, fără de sfârșit, veacinic, nescris-împrejur, și, în scurt să zic, întru toate desăvârșit. Deci de vom zice mulți dumnezei, nevoe urmează să se afle deosebire între cei mulți. Că de nu să află nici o deosebire între dânșii, unul mai vârtos iaste, și nu mulți; iară de să află vreo deosebire între dânșii, unde iaste săvârșirea? Pentru că ori cu bunătatea, ori cu putearea, ori cu înțelepciunea, ori cu vremea, ori cu locul de va fi mai jos de săvârșire, nu va fi dumnezeu. Iară aceasta, a fi deopotrivă întru toate, unul mai vârtos arată, și nu mulți.⁴

A 2-a socot.

Cum încă, de vor fi ei mulți, să va păzi la dânșii și aceasta, adecă a nu fi scriși împrejur? Pentru că unde va fi unul, nu va fi celalalt.⁵

A 3-a socot.

Cum să va ocârmui și lumea de mulți, și nu să va răsipi, și nu să va strica, vrajbă între cei ce ocârmuesc aflându-să? Pentru că deosebirea pricinuiaște împrotivire.⁶ Iară de va zice cineva cum că fieștecarele stăpânește câte o parte, cine i-au rânduit și le-au împărțit lor? Că acela mai vârtos va fi Dumnezeu. Unul dar iaste Dumnezeu desăvârșit, nescris-împrejur, făcătoriu a toate, țiitoriu și ocârmuitoriu, mai presus și mai nainte de toată săvârșirea. (1)

A 4-a socot.

Deosebit de aceastea, și nevoe firească iaste ca unimea să fie început doimei.⁷ (2)

¹ A 2-a Leage 6: 4.

² Is. 44: 6; 43: 10-11.

³ In. 17: 3.

⁴ Grig. Nis., *Catih.*, Prolog.

⁵ Același.

⁶ Grig. Naz., *Cuv.* 35.

⁷ Dion., *Pentru Num. Dumn.*, 13: 3.

CAP 6

**Pentru Cuvântul și Fiul lui Dumnezeu
silohisticească dovedire**

Deci acesta Unul și singur Dumnezeu nu iaste lipsit de cuvânt. Iară cuvânt având, nu-l va avea pre el neipostatnic (1), nici carele să fi avut început de a fi, sau să va să înceteaze. Pentru că nu au fost cândva când să fie fost Dumnezeu lipsit de Cuvânt. Ci pururea are pre Cuvântul său carele să naște dintr'însul, nu ca cuvântul nostru cel neipostatnic, și carele să varsă în aer, ci ipostatnic, viu, desăvârșit, nu afară de el depărtându-să, ci pururea întru dânsul fiind.¹ Pentru că unde va fi, deaca afară dela el va eși? Că de vreme ce firea noastră iaste muritoare și leasne stricăcioasă, pentru aceasta și cuvântul nostru iaste neipostatnic. Iară Dumnezeu pururea fiind, și desăvârșit fiind, desăvârșit și ipostatnic are și pre Cuvântul său, și pururea-fiitoriu, și viu, și toate având câte are Tatăl. Că precum cuvântul nostru din minte eșind, nici cu totul același iaste cu mintea, nici cu totul deosebit de ea. (Că din minte fiind el, altul iaste, deosebit de minte, iară pre minte la arătare aducându-o, cu aceasta nu iaste cu totul deosebit de minte, ci după fire una fiind, să deosebeaște cu ipochimenul, adecă cu lucrul întru care are starea sa.) (2) Așa și Cuvântul lui Dumnezeu, carele iaste Fiul, cu aceasta că iaste în deosebit ipostas, să desparte de acela dela carele are pre a fi în deosebit ipostas.² Iară cu aceia că arată întru sineși acealeași care să văd la Dumnezeu (3), iaste aceștiași după ființă cu acela. Pentru că precum săvârșirea cea întru toate să veade la Tatăl, așa să veade și la Cuvântul cel născut dintr'însul.

Deosebirea și analoghia Cuvântului lui Dumnezeu către cel omnesc.

ipochimenul =
= sub-zăcătorul
= subiect

CAP 7

Pentru Duhul cel Sfânt. Silohisticească dovedire

Dară trebuie să aibă Cuvântul și Duh, pentru că și cuvântul nostru nu iaste lipsit de duh. Însă la noi duhul iaste strein de ființa noastră, pentru că iaste tragere și eșire a aerului, carele să trage înlăuntru și să varsă afară spre starea și păzirea trupului, și în vremea vorbirii să face glas al cuvântului, pre putearea cuvân-

Deosebirea Duhului lui Dumnezeu către cel omnesc.

¹ Grig. Nis., *Catih.*, Cap. 1.

² Sau și așa: cu aceasta că are stare a sa deosebită, să desparte de acela dela carele are starea (adecă Nașterea).

tului întru sine arătându-o.¹ Iară la firea cea Dumnezeiască, cea singuratică² și nealcătuită (din ceva), cum că iaste Duh al lui Dumnezeu, cu dreaptă credință să cuvine să mărturisim (pentru că nu iaste Cuvântul lui Dumnezeu mai lipsit și mai de jos decât cuvântul nostru), iară a socoti cum că Duhul iaste strein oarece care de afară vine la Dumnezeu, precum la noi, cei alcătuiți din stihii, aceasta nu iaste a drepte credințe. Ci precum, auzind noi Cuvânt al lui Dumnezeu, nu l-am socotit neipostatnic, nici din învățatură adăogit, nici prin glas vorbit, nici în aer vărsat și râsipit, ci ființește având starea, și voitoriu, și lucrătoriu, și atotputearnic – [tot] așa, învățându-ne noi cum că iaste și Duh al lui Dumnezeu, carele urmează împreună cu Cuvântul și arată lucrarea lui, nu întâlegem suflare neipostatnică (că așa s'ar pogorî spre micșorare mărimea firii céii Dumnezești, deaca după asemănarea duhului nostru s'ar fi întâles și duhul cel dintru dânsa), ci puteare ființească³, carea întru al său deosebit ipostas să veade, și din Tatăl iasă, și întru Cuvântul să odihnească, și pre el îl arată. Și nici a să despărți de Dumnezeu, întru carele iaste, și de Cuvântul, cu carele împreună urmează, poate, nici spre a nu fi nicidecum să varsă, ci după asemănarea Cuvântului, întru al său ipostas iaste, vie fiind, voitoare, de-sineși-mișcată, lucrătoare, de-a pururea binele voind,⁴ și, spre toate ceale ce socotească, împreună-următoare cu voînța având pre puteare, nici început având, nici sfârșit. Că nu au lipsit vreodinioară la Tatăl Cuvântul, nici la Cuvânt Duhul.

Și așa, prin unirea ființii, să stinge înșălăciunea Ellinilor cea cu mulți dumnezei, iară prin priimirea Cuvântului și a Duhului, să surpă dogma Iudeilor, și dela amândoaeroresurile rămâne ceaia ce iaste de folos. Din socoteala Iudeilor adecă, unirea ființii; iară din păgânătatea Ellinilor, numai despărțirea ipostasurilor.

Iară de va grăi împotrivă Iudeul, ca să nu să priimească Cuvântul și Duhul, de Dumnezeiasca Scriptură să se vădească și să să mustre, și gura să i să astupe. Căci pentru Cuvântul zice Dumnezeescul Davíd: „În veac, Doamne, Cuvântul tău rămâne în Ceriu”⁵. Și iarăși: „Trimis-au Cuvântul său, și i-au vindecat pre dâ-

¹ Grig. Nis., *Catih.*, Cap. 2.

² Gr. τῆς ἀπλῆς, cea simplă.

³ Gr. δύναμιν οὐσιώδη. (N. ed.)

⁴ Acestași, la același loc.

⁵ Ps. 118: 89.

șii”¹. Iară cuvântul cel vorbitoriu nu să trimit, nici în veac rămâne. Iară pentru Duhul iarăși aceștia David zice: „Trimite-vei Duhul tău, și să vor zidi”². Și iarăși: „Cu Cuvântul Domnului ceriurile s’au întărit, și cu Duhul gurii lui toată putearea lor”³. Și Iov: „Duhul cel Dumnezeesc iaste carele m’au făcut pre mine, și suflarea atotîitorului iaste carea mă ține pre mine”⁴. Iară Duh ce să trimit, și face, și întărește, și ține, nu iaste suflarea ceaia ce să răsipește. Precum nici gura lui Dumnezeu nu iaste mădulariu trupesc. Ci amândoa să cuvine să le înțelegem cu cuviință Dumnezeiască.

CAP 8

Pentru Sfânta Troiță

Deci creadem (1) întru Unul Dumnezeu, o începătură⁵, fără de început, nezidit, nefăcut, neperitoriu și fără de moarte, veacinic, nemărginit, nescris-împrejur, nehotărât-împrejur (2), nemărginit întru puteare, singuratic, nealcătuit, fără de trup, fără de stricăciune, fără de patimă, neschimbat, neprefăcut, nevăzut, izvor al bunătății și al dreptății, lumină înțelegătoare, neapropiată; puteare carea de nici o măsură nu să cunoaște, numai de voia sa să măsură (pentru că toate câte voiaște, poate), făcătoare a tuturor zidirilor celor văzute și nevăzute, întemeitoare și păzitoare a toate, purtătoare de grijă a toate, pre toate ținându-le, și stăpânindu-le, și împărățindu-le cu împărăție fără de sfârșit și fără de moarte, nimic protivnic având, pre toate plinindu-le, de nimic cuprinzindu-să, ci ea mai vârtos pre toate cuprinzindu-le, și ținându-le, și covârșindu-le (3), fără de spurcăciune preste toate ființele trecând, și mai presus de toate lucrurile fiind (4), și toată ființa covârșind, ca ceaia ce iaste mai presus de ființă, și mai presus de toate ceale ce sânt, mai presus de Dumnezeire (5), mai presus de bunătate, mai presus de plinire. Pre toate începătoriile și rânduialele orânduind, și mai presus de toată începătoriia și rânduiala stând, mai presus de ființă, și de viață, și de cuvânt, și de cuget. Însăși lumină, însăși bunătate, însăși viață, însăși ființă, ca ceaia ce nu are dela altul pre a fi, sau ceva din ceale ce sânt. Ci ea celor ce sânt iaste izvor

¹ Ps. 106: 20.

² Ps. 103: 30.

³ Ps. 32: 6.

⁴ Iov 33: 4.

⁵ Gr. μίαν ἀρχήν, „principiu unic”. (N. ed.)

de ființă, celor vii, de viață, celor împărtașiți cuvântării, de cuvântare. Tuturor pricină a toate bunătățile. Toate știindu-le mai nainte de facerea lor,¹ o Ființă, o Dumnezeuire, o Puteare, o Voe, o Lucrare, o Începătorie, o Stăpânire, o Domnie, o Împărăție, în trei desăvârșite ipostasuri cunoscându-să, și de toată făptura cea cuvântătoare lăudată și închinată fiind, care ipostasuri fără de amestecare sânt împreunate, și fără de despărțire despărțite (care lucru iaste preaslăvit și mai presus de minte!) în Tatăl, și Fiiul, și Sfântul Duh, întru care ne-am și botezat.² Că așa Domnul au poruncit Apostolilor să boteaze, „botezându-i pre ei”, zicând, „în numele Tatălui, și al Fiiului, și al Sfântului Duh”³.

Cum să cuvine a creade pentru Tatăl.

Cum pentru Fiiul.

Întru Unul Tatăl (creadem), începătura a toate și pricina; nu din cineva născut, ci nepricinuit și nenăscut numai el fiind; făcătoriu al tuturor, iară Tată fireaște numai al Unuia-Născut Fiiului său (6), Domnului și Dumnezeului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos, și Purcegătoriu al Preasfântului Duh.⁴ Și întru Unul Fiiul lui Dumnezeu, cel Unul-născut, Domnul nostru Iisus Hristos; carele din Tatăl s'au născut mai nainte de toți veacii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, deoființă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut. Pre carele mai nainte de toți veacii zicându-l, arătăm cum că nașterea lui iaste fără de ani, și fără de început. Pentru că nu s'au adus dintru neființă întru ființă Fiiul lui Dumnezeu, Raza Slavei (7), Chipul Ipostasului Tatălui, înțelepciunea și putearea cea vie,⁵ Cuvântul cel ipostatnic, Icoana cea ființească și desăvârșit și vie a lui Dumnezeu celui nevăzut.⁶ Ci pururea au fost împreună cu Tatăl, și întru Tatăl, veacinic și fără de început dintr'însul născut. Pentru că nu au fost cândva Tatăl când să nu fie fost Fiiul. Ci întru aceiași dată Tatăl, întru aceiași dată Fiiul cel născut dintr'însul.⁷ Pentru că tată fără de fiu nu să poate numi. Iară de au fost cândva neavând fiu, nu au fost tată. Și deaca pre urmă au avut fiu, pre urmă s'au făcut tată, nefiind mai nainte tată, și s'au mutat dintru a nu fi tată întru a să face tată. Carea aceasta iaste mai

¹ Grig. Naz., *Cuv. 13, 32.*

² Acestași, *Cuv. 12, 33, 40.*

³ Mt. 28: 19.

⁴ Grig. Naz., *Cuv. 35.*

⁵ Evr. 1: 3; Col. 1: 15; 1 Cor. 1: 24.

⁶ Grig. Naz., *Cuv. 36.*

⁷ Grig. Naz., *Cuv. 35; Kirill, în Comori.*

rea decât toată hula. Pentru că cu neputință iaste a zice cum că Dumnezeu au fost lipsit de cea firească naștere. Iară nașterea iaste a naște pre cel dintr'însul, adecă din ființa sa, aseamenea cu sine după fire.

Deci la nașterea Fiiului păgânească socoteală iaste a zice cum că au mijlocit vreamă, și după Tatăl s'au făcut estimea Fiiului.¹ Pentru că dintr'însul, adecă din firea Tatălui, zicem pre nașterea Fiiului. Și de nu vom da a fi Fiiul dintru început împreună cu Tatăl, din carele iaste născut, schimbare aducem a ipostasului Tatălui, că nefiind tată, s'au făcut pre urmă tată. Pentru că făpturile deși pre urmă s'au făcut, însă nu din ființa² lui Dumnezeu, ci dintru neființă întru ființă³ s'au adus cu voia și cu putearea lui. Pentru aceasta nu să atinge schimbare de firea lui Dumnezeu. Pentru că nașterea iaste a să scoate din ființa celui ce naște, cel ce să naște aseamenea [cu el] după ființă. Iară zidirea și facerea iaste a să face de afară ceaia ce să zidește și să face, iară nu din ființa celui ce zidește și face, și a nu să asemăna nicidecum după ființă.

Deci la Dumnezeu, cel ce numai el iaste fără de patimă, și neprefăcut, și neschimbat, și pururea întru un chip să află, și nașterea și zidirea iaste fără de patimă.⁴ Pentru că fireaște fiind el fără de patimă și fără de stricăciune, ca cela ce iaste singuratic și nealcătuit din ceva, nu are fire să sufere patimă sau stricăciune nici când naște, nici când zidește, nici are trebuință de ajutoriul cui-va. Ci nașterea adecă, lucru fiind al firii și scoțind din ființa lui, iaste fără de început și veacinică, ca să nu sufere schimbare cel ce naște, și ca să nu fie Dumnezeu întâi, și Dumnezeu pre urmă, și adăogire să priimească. Iară zidirea la Dumnezeu, lucru fiind al voinții, nu iaste împreună-veacinică cu Dumnezeu. Pentru că ceaia ce să aduce dintru neființă întru ființă nu are fire a fi împreună-veacinică cu cel ce nu are început și pururea iaste.⁵ Deci precum nu aseamenea face omul și Dumnezeu – pentru că omul nimic dintru neființă întru ființă aduce, ci ceaia ce face, din materie pusă înainte face, nu numai voind, ci și mai întâi socotind, și în min-te închipuind ceaia ce va să facă, apoi și cu mâinile lucrând, și osteneală suferind și trudă, iară de multe ori și nu nemerind, neîn-

ființă = οὐσία
= οὐσία

Deosebire a Nașterii céii Dumnezeesti cătră facere.

refiinto

↓
ființă =
τὸ εἶναι
existența
ființarea

¹ Acestași, la același loc. Grig. Naz., Cuv. 29.

² Gr. οὐσία, esența. (N. ed.)

³ Gr. τὸ εἶναι, ființarea, existența. (N. ed.)

⁴ Grig. Naz., Cuv. 29 și 35.

⁵ Grig. Naz., Cuv. 29. Kirill, în Comori.

nașterea
a firei
diferența
veacinică

tâmplându-să a să face lucrul precum voiaste; iară Dumnezeu, numai voind, dintru neființă întru ființă pre toate le-au adus – așa nici aseamene naște Dumnezeu și omul. ¹Pentru că Dumnezeu, fără de ani fiind, și fără de început, și fără de patimă, și fără de stricăciune, și fără de trup, și Unul, și fără de sfârșit, așa fără de ani, și fără de început, și fără de patimă, și fără de stricăciune naște, și fără de însoțire. Și nici început are nașterea lui cea necuprinsă cu mintea, nici sfârșit. Și fără de ani adecă naște, pentru că iaste neschimbat; iară fără de stricăciune, pentru că iaste fără de patimă și fără de trup; iară fără de însoțire – și pentru că iaste fără de trup iarăși, și pentru că iaste Unul numai Dumnezeu, neavând trebuință de altul. Iară fără de sfârșit și fără de încetare, pentru că iaste fără de început, și fără de ani, și fără de sfârșit, și pururea întru un chip să află. Că cel fără de început iaste fără de sfârșit. Iară cel ce după daru iaste fără de sfârșit (adecă nemuritoriu), nu cu adevărat iaste fără de început, precum Îngerii.²

Deci Dumnezeu cel ce pururea iaste, pre Cuvântul său cel ce iaste desăvârșit îl naște fără de început și fără de sfârșit, ca nu în vreme să nască Dumnezeu, cel ce are mai presus de vreme și firea, și estimea.³ Iară omul arătat iaste că împotrivă naște, fiind supus supt facere și stricăciune, și curgere, și înmulțire, și îmbrăcat cu trup, și pre partea bărbătească și pre partea muerească în fire având, pentru că are trebuință partea bărbătească de ajutoriul părții muerești. Ci milostiv fie cel ce iaste mai presus de toate și covârșăște toată gândirea și înțelegerea.

Învăță dară Sfânta Sobornicească și Apostolească Biserică întru aceiași dată Tată, și întru aceiași dată cel Unul-născut Fiul lui, dintr'însul născut fără de ani, și fără de stricăciune, și fără de patimă, și neînțales de minte, în ce chip singur știe Dumnezeu tuturor. Precum întru aceiași dată focul, și întru aceiași dată lumina cea dintr'însul, și nu mai nainte focul, și după aceia lumina, ci împreună întru aceiași dată. Și precum lumina din foc pururea născându-să, pururea întru dânsul iaste, nicidecum despărțindu-să de dânsul, așa și Fiiul din Tatăl să naște, nicidecum de dânsul despărțindu-să, ci pururea întru dânsul fiind. Însă lumina din foc născându-să fără de despărțire, și întru dânsul pururea

Pentru Tatăl și
pentru Fiiul.

¹ Kirill, în *Comori*. Grig. Naz., *Cuv.* 35.

² [Vezi] mai nainte, Cartea a 2-a, Cap. 3.

³ Grig. Naz., *Cuv.* 47.

cum naște
Unul

cum naște
mul

petrecând, nu are al său ipostas deosebit de al focului. Pentru că iaste feliurime firească a focului. Iară Fiiul lui Dumnezeu cel Unul-născut, din Tatăl născându-să fără de despărțire, și fără de depărtare, și întru dânsul pururea petrecând, are al său ipostas deosebit de al Tatălui.¹

Deci Cuvânt și Strălucire să numeaște pentru că fără de însoțire, și fără de patimă, și fără de ani, și fără stricăciune, și nedespărțit s'au născut din Tatăl; iară Fiiu și Chip al Ipostasului Tatălui, pentru că iaste desăvârșit și ipostatnic, și întru toate aseamenea cu Tatăl, afară de nenaștere. (8)

Pentru ce să numeaște Fiiul Cuvânt, strălucire, Chip.

Iară Unul-născut, pentru că Unul din Unul Tatăl întru un chip s'au născut. Căci nici să asemenează altă naștere cu nașterea Fiului lui Dumnezeu, că nici iaste alt Fiiu al lui Dumnezeu. (9) Că măcar de și Duhul Sfânt dela Tatăl să purceade, dară nu cu chip de naștere, ci de purceadere. (10) Alt chip de estime iaste acesta, necuprins de minte și necunoscut, precum și nașterea Fiiului. Pentru aceaia și toate câte are Tatăl ale lui sânt, afară de nenaștere, carea nu însemnează deosebire a ființii, nici dregătorie, ci chip de estime. Precum și Adam nenăscut fiind (pentru că iaste zidit de Dumnezeu), și Sith născut (pentru că iaste fiu al lui Adam), și Eva din coasta lui Adam purceasă fiind (pentru că nu s'au născut ea), nu să deosebesc ei unul de altul cu firea, pentru că oameni sânt, ci cu chipul estimei (adecă cum sânt).² (11)

Pentru ce Unul-născut.

Deci să cuvine a ști că graiul acesta, *aghéniton* (ἀγένητον), când să scrie cu un „n”, însemnează „nezidit, nefăcut”, iară când să scrie cu doi „n”, *aghéniton* (ἀγέννητον), însemnează „nenăscut”. Deci, după însemnarea cea dintâi, să deosebeaște ființa de ființă, pentru că alta iaste ființa cea nezidită, pre carea o însemnează graiul *aghéniton* cu un „n”, și alta cea zidită, pre carea o arată graiul *gheniti*. Iară după însemnarea cea de-a dooa nu să deosebeaște ființă de ființă. Pentru că a tot fealiul de dobitoace ipostasul dobitocului celui dintâi iaste *aghéniton*, adecă „nenăscut”, dară nu *aghéniton*, adecă „nezidit”. Pentru că s'au zidit de Făcătoriul, cu Cuvântul lui fiind aduse spre facere, dară nu s'au născut, nefiind mai nainte altul de același fealiu, din care să se nască.

Alta însemnează *aghéniton*, și alta *aghéniton*.

1n = nezidit
2nn = nenăscut
2γέννη(ν)τον

¹ Grig. Nis; Kirill, în *Comori*.

² Vasil[ie], Cartea a 2-a și a 4-a. *Împrot. lui Evn.*; Grig.Naz., *Cuv. 36, 37.*

Deci după însemnarea cea dintâi, la câte treale preînalte Dumnezeștile ipostasuri ale Dumnezeirii céii sfinte să potrivește graiul *aghénitos*, pentru că sânt deoființă și nezidite. Iară după însemnarea cea de-a dooa, nicidecum. Că numai Tatăl iaste născut. Pentru că nu are el dela alt ipostas pre a fi. Și numai Fiiul iaste născut, pentru că s'au născut din ființa Tatălui fără de început și fără de ani. Și numai Duhul cel Sfânt iaste purces, din ființa Tatălui nu născându-să, ci purcegându-să. Că așa ne învață Dumnezeiasca Scriptură. Iară chipul nașterii și al purcederii neajuns de minte iaste.¹

Să cuvine încă a ști și aceasta, că nu dela noi s'au mutat la Fericita Troiță numele Părintimei, și al Fiimei, și al Purcederii, ci împrotivă, de acolò s'au dat noao.² Precum zice Dumnezeescul Apostol: „Pentru aceasta plec genunchiile mele cătră Tatăl, dela carele iaste toată părintimea în Ceriu și pre pământ”.³

Cum iaste Tatăl mai mare decât Fiiul.

Iară de zicem că Tatăl iaste începătură a Fiiului și mai mare⁴, nu însemnăm cum că el iaste mai întâi decât Fiiul cu vremea sau cu firea (că „printr'însul au făcut veacurile”⁵), nici cu altceva, fără numai cu pricina, adecă cum că Fiiul s'au născut din Tatăl, iară nu Tatăl din Fiiul, și cum că Tatăl iaste pricinuatoriu al Fiiului fireaște.⁶ Precum zicem că nu din lumină iaste focul, ci lumina mai vârtos din foc. Deci când auzim că Tatăl iaste începătură, și mai mare decât Fiiul, să înțelegem că iaste cu pricina. Și precum nu zicem că de altă ființă iaste focul, și de alta lumina, așa nu iaste cu puțință a zice că de altă ființă ia[s]te Tatăl, și de alta Fiiul, ci de una și aceeași.⁷ Și precum zicem cum că focul luminează pre lumina ceaia ce iasă dintr'însul, și nu socotim cum că lumina ceaia a focului iaste vreo unealtă slujitoare a lui, ci mai vârtos puteare firească, așa zicem că Tatăl toate câte face, prin Fiiul său cel Unul-născut le face, nu ca prin o unealtă slujitoare⁸, ci ca prin puteare firească și ipostatnică. Și precum zicem că focul lumi-

Cuvântul nu iaste unealtă a Tatălui.

¹ Max[im], în *Dialogul cel împrot. Arienilor*; Kirill, în *Comori*; Grig. Naz., *Cuv. 35*.

² Kirill, în *Comori*; Dion., *Pentru Numir. Dumn.*, Cap. 1.

³ Efes. 3: 14-15.

⁴ In. 14: 28.

⁵ Evr. 1: 2.

⁶ Grig. Naz., *Cuv. 36*; Ath[anasie], *Împrot. Ar[ienilor]*, Cart. 1.

⁷ Grig. Naz., *Cuv. 13*, 33 și 37.

⁸ Adecă cu care să slujească cineva.

nează, și iarăși grăim că lumina focului luminează, așa toate câte face Tatăl, asemenea și Fiiul face. Însă lumina nu are al său ipostas deosebit de al focului. Iară Fiiul iaste ipostas desăvârșit, despărțit de ipostasul Tatălui, precum mai sus am arătat. Căci cu neputință iaste a să afla în lucrurile ceale zidite icoană și asemănare carea să arate întru sine fără de schimbare chipul Sfintei Troițe. Pentru că lucrul cel ce iaste zidit, și alcătuit, și trecătoriu, și schimbăcios, și scris-împrejur, și cu formă închipuit, și stricăcios, cum va arăta curat pre Dumnezeiasca Ființă ceaia ce iaste mai presus de ființă și slobodă de toate aceastea? Iară cum că toată zidirea iaste supt ceale mai multe dintru aceastea, și toată, după firea ei, iaste supusă stricăciunii, arătat iaste. (12)

Asemenea creadem și întru unul Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătoriu, carele din Tatăl să porceade și în Fiiul să odihnește; ¹carele împreună cu Tatăl și cu Fiiul iaste închinat și slăvit, ca cea ce iaste deoființă și împreună-veacinic; Duhul cel din Dumnezeu, cel drept, cel stăpânitoriu, cel ce iaste izvorul înțelepciunii, și al vieții, și al sfințeniei; ²Dumnezeu împreună cu Tatăl și cu Fiiul fiind, și numindu-să; nezidit, plin, ziditoriu, atotfiitoriu, atotlucrătoriu, atotputernic, nemărginit întru putere; carele stăpânește toată zidirea, [dar] nu să stăpânește; îndumnezeiaște, nu să îndumnezeiaște; împlinește, nu să împlinește; împărtășește, nu să împărtășește (13); sfințește, nu să sfințește; Mângâitoriu, ca cea ce priimește rugăciunile tuturor; întru toate asemenea cu Tatăl și cu Fiiul; carele dela Tatăl să porceade, și prin Fiiul să dă, și să face împărtășit de toată zidirea (14); și singur zidește, și dă ființă tuturor, și sfințește, și ține; ipostatnic, adecă întru al său deosebit ipostas fiind, nedespărțit și nedepărtat de Tatăl și de Fiiul, și toate având câte are Tatăl și Fiiul, afară de nenaștere și de naștere. Pentru că Tatăl iaste nepricinuit și nenăscut, că nu iaste din cineva (că dela cine are pre a fi?) (15), nici ceva din ceale ce are, dela altul are. Ci el mai vârtos iaste începătură și pricină tuturor de a fi, și de așa a fi fireaște. Iară Fiiul din Tatăl cu chip de naștere, iară Duhul Sfânt și el din Tatăl, dar nu cu chip de naștere, ci de porceadere. Și cum că iaste deosebire a nașterii și a porcederii ne-am învățat; iară carele iaste chipul deosebirii, nicicum.

Cum pentru Sfântul Duh.

Necunoscut iaste noao chipul cum să deosebească la Domnul Nașterea și Porceaderea.

¹ Grig. Naz., *Cuv. 49.*

² Acestași, *Cuv. 49.*

Însă împreună întru aceeași dată iaste și nașterea Fiiului din Tatăl, și purcederea Sfântului Duh. (16)

Însușirile Fea-
țelor

Deci toate câte are Fiiul, și Duhul dela Tatăl le are, și pre însași a fi. Și de nu ar fi Tatăl, nici Fiiul ar fi, nici Duhul; și de nu ar avea Tatăl ceva, nici Fiiul ar avea, nici Duhul. Și pentru Tatăl, adecă pentru că iaste Tatăl, iaste Fiiul și Duhul; și, pentru Tatăl, are Fiiul și Duhul toate ceale ce are, adecă pentru că le are Tatăl pre iale, afară de nenaștere, și de naștere, și de purcedere. Că numai întru aceste însușiri ale ipostasurilor să deosebesc între dânsele ceale trei Sfinte Ipostasuri: nu cu ființa, ci cu semnul cel închipuitoriu al Ipostasului său nedespărțit despărțindu-se ele.

Troița iaste ne-
alcătuită.

¹Și zicem că fieștecare din ceale trei desăvârșit ipostas are, ca nu din trei nesăvârșite să înțelea[ge]m o fire alcătuită desăvârșit, ci în trei ipostasuri desăvârșite să cunoaștem o ființă singuratică mai presus și mai nainte de toată săvârșirea. ²Că lucrul cela ce să închiea din nesăvârșite, fără de îndoială iaste alcătuit, iară din desăvârșite ipostasuri cu neputință iaste a face alcătuire. Pentru aceeaia nici zicem că neamul iaste din ipostasuri, ci în ipostasuri. (17) ³Iară nesăvârșite zicem pre ceale ce nu păzesc chipul lucrului celui ce să săvârșăște dintr'însele. Că piatra, și lemnul, și herul, fieștecare deosebi desăvârșit iaste după firea sa. ⁴Iară cătră casa ceaia ce să săvârșăște dintr'însele nu iaste desăvârșit. Că nici iaste deosebit fieștecare dintru acestea casă.

desăvârșit
↓
ipostasuri
↑
nedesăvârșit

Pentru ce trei
Feațe un Dum-
nezeu.

Desăvârșite dar zicem că sânt ipostasurile, ca să nu socotim alcătuire la Dumnezeiasca fire. Pentru că alcătuirea iaste începătură și pricină a despărțirii. Și iarăși unele întru altele zicem că sânt ceale trei ipostasuri, ca nu mulțime și gloată de Dumnezei să aducem. Și așa, prin ceale trei ipostasuri adecă, înțeleagem cum că nu iaste nici o alcătuire sau amestecare. Iară prin aceasta, că sânt ceale trei ipostasuri deoființă, și unele întru altele, și au aceeași voință, și lucrare, și putere, și stăpânire, și mișcare, ca să zic așa, cunoaștem cum că nu iaste nici o despărțire, și cum că iaste un Dumnezeu. Că un Dumnezeu cu adevărat iaste: Dumnezeu, și Cuvântul, și Duhul lui.

¹ Grig. Naz., Cuv. 13 și 39.

² Ath[anasie], *Împrot. Ar.*, Cuv. 5.

³ Vas., Cuv. *împrot. Sav., Ar. și Evn.*

⁴ Grig. Naz., Cuv. 29, 34 și 40.

¹Și să cuvine a ști că alta iaste a să vedea cu lucrul, și alta a să vedea cu mintea și cu cugetul. Deci la toate zidirile despărțirea ipostasurilor să veade cu lucrul. Pentru că cu lucrul să veade despărțit Petru de Pavel, iară împărțășirea, și împreunarea, și unimea cu mintea să veade și cu cugetul. ²Pentru că socotim cu mintea cum că Petru și Pavel de aceiași fire sânt, și o fire de obște au. Că fieștecarele dintru dâșii iaste jivină cuvântătoare muritoare, și fieștecarele iaste trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu și gânditoriu. Deci această fire de obște cu mintea iaste văzută. Pentru că nici ipostasurile nu sânt unele întru altele, ci fieștecarele deosebit și de o parte, adecă singur stă despărțit, multe având pre ceale ce îl despărțesc pre el de celalalt. Pentru că și cu locul sânt depărțați, și cu vremea să deosebesc, și cu socoteala să despărțesc, și cu putearea, și cu fața, adecă cu chipul, și cu deprinderea, și [cu] așazarea trupului, și cu vrednicia, și cu dregătorii, și cu toate însușirile ceale închipuitoare, iară mai mult decât cu toate să deosebesc cu aceasta, că nu sânt unele întru altele, ci despărțite ipostasurile, pentru aceasta să zic și doi oameni, și trei, și mulți.

³Și aceasta iaste cu puțință a o vedea la toate lucrurile ceale zidite, iară la Sfânta și cea mai presus de ființă, și decât toate mai înaltă și necuprinsa Troiță, împotrivă. Că acolò obștimea și unimea cu lucrul să veade, pentru cea împreună pururea-vecuire, și aceiași ființă, și lucrare, și voință, și unire a socotelii, și aceiași stăpânire, și puteare, și bunătate, și o pornire a mișcării. ⁴Nu am zis asămănare, ci aceiași. Pentru că o ființă, o bunătate, o puteare, o voință, o lucrare, o stăpânire, una zic iaste și aceiași, nu trei asemenea una cu alta: ci una și aceiași mișcare a câte treale ipostasurilor. „Pentru că fieștecarele dintr'însele nu mai puțin are unime cătră celalalt, decât cătră sine”⁵: adecă întru toate una sânt Tatăl, și Fiiul, și Sfântul Duh, afară de nenaștere, și de naștere, și de purcedere. Iară despărțirea cu cugetul să veade. Pentru că un Dumnezeu cunoaștem, și numai întru însușiri, a părintimii zic, și a fiimii, și a purcederii, după pricină și pricinuit și desăvârșirea ipostasului, adecă după chipul estimii, pre deosebire o înțelea-

Alta iaste a să vedea cu lucrul și alta cu mintea.

- despărțit cu lucrul
- unire cu mintea

Și Petru

Unimea firii cēii Dumnezăești.

- unirea cu lucrul
- despărțit cu cugetul

Do Duh

Fețele Troiții despărțite.

¹ Grig. Naz., Cuv. 37.

² Acestaș, Cuv. 32.

³ Grig. Naz., Cuv. 49.

⁴ Acestași, Cuv. 40.

⁵ [Grig. Naz., Cuv. 36: 16.]

Fiiul și Duhul Sfânt la o începătură să aduc

gem.¹ Că nici depărtare a locului, precum la noi, nu putem zice la Dumnezeirea cea nescrisă-împrejur, că ipostasurile sânt unele întru altele, nu întrucât să se ameastece iale, ci întrucât să se ție unul de altul (18), după cuvântul Domnului carele au zis: „Eu întru Tatăl, și Tatăl întru mine”². Nici [putem zice] deosebire a voinții, sau a socotelii, sau a lucrării, sau a puterii, sau a altceva, care aceastea nasc întru noi pre despărțirea cea cu lucrul și cu totul desăvârșit. Pentru aceaia nici trei Dumnezei zicem pre Tatăl, și pre Fiiul, și pre Sfântul Duh, ci mai vârtos un Dumnezeu pre Sfânta Troiță;³ că la un pricinuatoriu Fiiul și Duhul să aduc, dar nu să alcătuesc, nici să ameastecă după amestecarea lui Savélie. (Că să unesc, precum am zis, nu întru cât să se ameastece, ci întru cât să se ție unul de altul. Și pre încăpearea cea întru sine (19), adecă a unuia în altul o au fără de nici o amestecare sau turburare.) Nici unul de altul să depărtează, sau cu ființa să tae, după despărțirea lui Arie. Pentru că neîmpărțită întru despărțite, ca să zic în scurt, iaste Dumnezeirea, și ca în trei sori ce să țin unul de altul, și cu nici o depărtare de loc sânt despărțiți, una iaste amestecarea și împreunarea luminii.⁴ Deci când căutăm la Dumnezeire, și la pricina cea întâi, și la singură-stăpânirea, și la una și aceaiași a Dumnezeirii, ca să zic așa, mișcare și voință, și la aceaiași ființă, și puteare, și lucrare, și domnie, una iaste ceaia ce să veade de mintea noastră. Iară când (luom aminte) la acealea întru care iaste Dumnezeirea, sau, ca să zic mai cu deadinsul, care iaste Dumnezeirea, și la ceale ce din pricina cea întâi fără de ani de acolò sânt, și cu aceaiași slavă, și fără de depărtare, adecă la ipostasurile Fiiului și a Duhului, trei sânt ceale ce de noi sânt închinare (20).⁵ Unul iaste tată, Tatăl, și fără de început, adecă nepricinuit (că nu iaste din cineva); unul iaste fiiu, Fiiul, și nu fără de început, adecă nu nepricinuit (că din Tatăl iaste), iară de vei lua și vei socoti începutul dela vreamă, iaste și fără de început (pentru că făcătorul vremilor nu iaste supt vreamă); unul iaste duh, Duhul Sfânt, carele iasă din Tatăl, însă nu cu chip de fiime, ci de purceadere. Nici Tatăl depărtându-să de nenaștere, pentru că au născuț, nici Fiiul de naștere, pentru că s’au născuț din nenăscuț

¹ Grig. Naz., *Cuv. 37*; Grig. Nis. *Epis. cătră Avlav*; Vasil., *Epis. 43*.

² In. 14: 11.

³ Grig. Naz., *Cuv. 29*; Dion., *Pentru Numir. Dumn.*, Cap. 2.

⁴ Grig. Naz., *Cuv. 36: 14*.

⁵ Acestaș *Cuv. 36*.

– căci cum poate fi aceasta? – nici Duhul sau în Tată, sau în Fiiu mutându-să, pentru că s’au purces și pentru că iaste Dumnezeu. Că însușirea iaste nemișcată, pentru că în alt chip cum va rămănea însușire, de să va mișca și să va muta în alta? Că de ar fi Fiiu Tatăl, nu ar fi Tată cu adevărat, pentru că unul iaste cu adevărat Tată; și de ar fi Tată Fiiul, nu ar fi cu adevărat Fiiu, pentru că unul iaste cu adevărat Fiiu, și unul iaste Duhul Sfânt.

Însă trebuie a ști cum că pre Tatăl nu-l zicem din cineva, ci îl zicem pre el Tată al Fiiului, iară pre Fiiul nu-l zicem pricină, nici Tată, ci îl zicem pre el și din Tatăl, și Fiiu al Tatălui. Iară pre Duhul cel Sfânt, și din Tatăl îl zicem, și Duh al Tatălui îl numim. Iară „din Fiiul” pre Duhul nu-l zicem, ci Duh al Fiiului îl numim.¹ „Că deaca cineva Duhul lui Hristos nu are”, zice Dumnezeescul Apostol, „acesta nu iaste al Lui”.² Și cum că prin Fiiul s’au arătat și să dă noao, mărturisim. Că „au suflat”, zice, „și au zis ucenicilor săi: Luați Duh Sfânt”.³ Precum din Soare iaste raza și strălucirea; pentru că el iaste izvorul razei și al strălucirii, dar prin rază să dă noao strălucirea, și aceasta iaste ceaia ce ne luminează pre noi și să împărtășaște de noi.⁴ Iară pre Fiiul nici al Duhului nu-l zicem, nici iarăși din Duhul. (21)

CAP 9

Pentru ceale ce să zic la Dumnezeu

Dumnezeu iaste singuratic și nealcătuit din ceva. Iară ce să încheae din multe și deosebite, iaste alcătuit. Deci deaca aceasta, a fi nezidit, și fără de început, și fără de trup, și fără de moarte, și veacinic, și bun, și ziditoriu, și câte ca aceastea, am fi zis la Dumnezeu că sânt osebiri ființești (1), [atunci], fără de îndoială, ca cela ce ar fi încheiat dintru atâtea, nu va fi singuratic, ci alcătuit din multe, carea iaste cea mai de pre urmă păgânătate. Pentru aceeaia dar trebuie a socoti cum că toate ceale ce să zic la Dumnezeu nu însemnează ce iaste el după ființă, ci arată sau ce nu iaste, sau aducere (2) oarecarea cătră ceva dintru acealea ce împotivă să deosebesc, sau ceva din ceale ce urmează firii, sau lucrare. (3)

Duh al Fiiului
(nu Fiiul
Duhului)
dar nu
din Fiiul

De Tatăl pre Fiiul și Sf Duh
1927

di = pricină
al = deosebit
Fiiul Duhului
dar de ofiș
nu zicem
2 = în credință
3 = Fiiul S-o
nu zicem
To 2 = din
Sf Duh

mai înainte de

¹ Max., Epis. cătră Mar[in].

² Rom. 8: 9.

³ In. 20: 22.

⁴ Grig. Naz., Cuv. 36.

Siintea unu Domn is Hst. Iis. S-o
întrupat de la Sf Duh și din Hst
Fiiul S-o întrupat de la Sf Duh și din Hst

Care iaste numele cel mai potrivit la Dumnezeu.

c.m. potrivit ΔΩΝ
cel întâi - ΔΩΝ
al doilea - ΘΕΟΣ

ΔΕΕΙΝ ΔΙΘΕΙΝ
a alerga a mde
ΔΕΔΙΘΑΙ
a vedea pe toate

numele Dumnezeirii

- că este
- lucrare ← nume trand
firii
- ce nu este aduceri

Deci decât toate numirile ceale ce să zic la Dumnezeu mai potrivită să pare ó óν (adecă „Cel Ce Iaste”), precum însuși, cu Moisi vorbind în munte, zice: „Spune fiilor lui Israil: Cel ce iaste m’au trimis”¹. Că pre tot pre a fi întru sine îl cuprinde, ca un noian de ființă nemărginită și nehotărât-împrejur² (4). Iară, precum Sfântul Dionisie zice, cel întâi nume iaste „Bun”; că nu iaste cu puțință a zice la Dumnezeu întâi a fi, și atuncea a fi bun.³

Iară al doilea nume iaste Θεός, adecă Dumnezeu, care graiu să zice dela cuvântul grecesc θεείν și περιέπειν, adecă „a alerga” și „a încungiura pre toate”.⁴ Sau dela αἶθειν, adecă „a arde”, pentru că Dumnezeu iaste foc carele mistuiaște toată răotatea. Sau dela θεᾶσθαι, carele va să zică „a vedea pre toate”; pentru că nimic de ochii lui nu iaste tănuit, ci a toate iaste văzătoriu. Că au văzut pre toate până a nu fi iale, mai nainte de toată vremea avându-le în minte, și fieștecare în vreme rânduită să face după gândirea lui cea voitoare, carea nu iaste supusă vremii, carea iaste mai-nainte-hotărâre, și iconă, și pildă. (5)

⁵Deci numele cel dintâi arată cum că iaste, dar nu și ce iaste, iară cel de-al doilea însemnează lucrare. Iară acealea, adecă fără de început, și fără de stricăciune, și nefăcut, adecă nezidit, și fără de trup, și nevăzut, și câte ca aceastea, însemnează ce nu iaste, adecă cum că nu au avut început de a fi, nici să strică, nici s’au zidit, nici iaste trup, nici să veade. Iară aceastea, adecă bun, și drept, și cuvios, și câte sânt aseamenea ca aceastea, sânt următoare firii, dar nu pre însăși ființa însemnează. Iară Domn, Împărat, și ceale ca de acest fealiu, însemnează aducere cătră acealea care împrotivă să deosebesc. Pentru că al acelora preste carii domnește să zice Domn, și al acelora preste carii împărătește să numește Împărat, și al celor zidite Ziditoriu, și al celor ce să pasc Păstoriu.

¹ Eș. 3: 14.

² Grig. Naz., Cuv. 36.

³ Dion., Pentru Num. Dumn., Cap 2, 3 și 4.

⁴ Kirill, în Comori.

⁵ Grig. Naz., Cuv. 37 și Max., la acelaș loc.

CAP 10

Pentru Dumnezeiasca unire și deosebire (1)

¹Deci toate acestea de obște la toată Dumnezeirea să cuvine a le lua, și cu același chip, și deopotrivă, și fără de împărțeață, și cu unire. Iară cu deosebire acestea, adecă Tată, și Fiiu, și Duh, și nepricinuit, și pricinuit, și nenăscut, și născut, și purces. Care nu însemnează ființă, ci aducerea (2) ipostasurilor a unuia cătră altul și chipul estimii (adecă cum sânt).

Deci acestea știindu-le, și dela acestea la Dumnezeiasca ființă povățuindu-ne, nu înțelegem pre însăși ființa, ci pre ceale ce sânt împrejurul ființii. Precum nici de vom cunoaște cum că sufletul iaste fără de trup, și fără de cățățime, și fără de formă, am înțeles atuncea și ființa lui, nici pre a trupului, de-l vom cunoaște că iaste alb sau negru, ci ceale ce sânt împrejurul ființii. Iară cu vântul cel adevărat învață cum că Dumnezeu iaste singuratic, și o lucrare are singuratică, bună, și carea tuturor toate lucrează, precum raza soarelui carea pre toate le încălzește, și în fieștecarele lucrează după îndemânarea lui cea firească și putearea cea priimitoare, dela ziditoriul Dumnezeu pre o puteare ca aceasta având. Să despart însă și câte sânt ale întrupării céii Dumnezești și iubitoare de oamenii a lui Dumnezeu Cuvântului. Că la acestea nici Tatăl, nici Duhul nici întru un chip nu s'au împărțășit, fără numai cu buna-voință, și cu facerea de minuni cea negrăită, pre carea, măcar de și ca noi s'au făcut om Dumnezeu-Cuvântul, o lucra ca un Dumnezeu neschimbat și Fiiu al lui Dumnezeu.

CAP 11

Pentru ceale ce trupeaște să zic la Dumnezeu

²Iară fiindcă multe la Dumnezeu trupeaște aflăm zise întru Dumnezeiasca Scriptură cu închipuire³, să cuvine a ști că oameni fiind noi, și cu acest trup gros îmbrăcați, cu neputință iaste a înțăleage sau a grăi pre lucrările Dumnezeirii ceale Dumnezești, și înalte, și nemateriialnice, de nu vom unelti seamne și arătări și

¹ Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 2; Grig. Naz., *Cuv. 37 și 45*; Grig. Nis., *Epist. cătră Avlav.*

² Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 1, și *Pentru Cereasca Ierarhie*, [Cap] 15. Grig. Naz., *Cuv. 37.*

³ Gr. *συμβολικῶς*, în chip simbolic. (N. ed.)

numele
ipostasurilor

împrejurul
Fii

o ză lucrare!
↓
tuturor toate
lucrează

Ceale ale întrupării sânt deosebite, și numai ale Fiiului.

despărțirea trupului;
Duhul nu s'au împărțășit
cu nici un trup
și cu formele
muni

închipuiri de ale noastre. Câte dar s'au zis la Dumnezeu mai trupeaște, cu închipuire sânt zise, însă au înțeleagere mai înaltă. Pentru că Dumnezeu iaste singuratic și fără de formă. Deci ochi ai lui Dumnezeu, și geane, și vedea să înțelegem pre putearea lui cea atotevăzătoare și pre cunoștința lui cea neamăgită, de carea nimic nu să poate ascunde, că prin această simțire luom și noi mai desăvârșită cunoștință și încredințare. Iară urechi și auz, pre împlânzirea lui și pre priimirea rugăciunii noastre. Pentru că și noi, cătră cei ce ne aduc noao rugăciuni, prin această simțire ne facem blânzi, mai cu dragoste plecându-le lor urechiia. Iară gură și grăire, pre arătarea voinții lui, precum și noi prin gură și prin grăire arătăm gândurile inimii. Iară mâncare și băutură, pre plecarea noastră la voia lui. Că și noi prin simțirea gustului împlinim pofta cea de nevoe a firii. Iară mirosire, pre priimirea cea cu bine a cugetării, și a dragostii cēii cătră dânsul, precum și noi prin această simțire priimim pre buna mireasmă. Iară față, pre ivirea și arătarea lui cea prin lucruri, dintru a să face prin față și arătarea noastră. Iară mâini, pre săvârșirea lucrării lui, pentru că și noi pre ceale de trebuință, și mai ales mai cinstite, cu mâinile noastre le săvârșim. Iară dreaptă, pre ajutoriul lui la lucrurile ceale bune, precum și noi, la lucrurile ceale cu bună rânduială și tocmire, și mai cinstite, și care au trebuință de mai multă putere, pre dreapta mai vârtos o uneltim. Iară pipăire, pre cea cu deamăruntul a lui și la ceale foarte suptiri și ascunse cunoștință și cere de seamă, dintru a nu putea ascunde ceva de noi cei ce să pipăe. Iară picioare și umblare, pre venirea și aflarea de față spre ajutoriul celor ce să roagă, sau spre izbândirea vrăjmașilor, sau spre alta oarecarea lucrare, dintru a să săvârși de noi meargerea prin uneltirea picioarelor. Iară jurământ, pre neschimbarea sfatului său, dintru a să întări la noi tocmealele între noi prin jurământ. ¹Iară urgie și mânie, pre întoarcerea și urâciunea cătră răotăte, că și noi spre ceale împotriva socotealii noastre urându-le ne mâniem. Iară uitare, și somn, și dormitare, pre îndelungarea izbândirii vrăjmașilor și pre întârzierea ajutoriului celui obicinuit cătră priiateni. Și, în scurt să zic, toate ceale ce trupeaște sânt grăite la Dumnezeu au oarecarea înțeleagere ascunsă, carea ne învață prin ceale ale noastre pre ceale ce sânt mai presus de noi, afară de nu iaste ceva zis pentru venirea cea cu trup a lui Dum-

Ochii lui Dumnezeu ce sânt.

Urechile.

Gura.

Mânc. și băutura.

Mirosirea

Fața.

Mâinile.

Dreapta.

Pipăirea

Picioarele

Jurământul

Urgiia

Uitarea, somnul, dormitarea.

¹ Grig. Naz., *Cuv.* 37.

nezeu Cuvântului. Pentru că el pre tot omul întreg pentru mântuirea noastră l-au luat, suflet adecă gânditoriu, și trup, și însușirile firii omenești, și patimile ceale firești și neprihănite.

CAP 12

Pentru acealeași

¹Acestea ne-am învățat din sfințitele cuvinte, precum zice Dumnezeescul Dionisie Areopaghítul, cum că Dumnezeu iaste pricină și începătură a toate, a celor ce sânt ființă², a celor vii viață, a celor cuvântători cuvânt, a celor gânditori minte, și a celor ce cad dela dânsul, chiemare și sculare; și a celor ce au stricat cea dupre fire, înnoire și prefacere; iară a celor ce să mișcă cu vreo turburare necurată, sprijineală și întemeiare sfântă; și a celor ce stau, întărire; și a celor ce să sue la dânsul, cale și povățuire prin care să înalță. Voiu adăogi încă cum că și a celor ce s'au făcut de dânsul, Tată. ³Pentru că mai cu adevărat Dumnezeu iaste Tată al nostru, cel ce dintru neființă întru ființă⁴ ne-au adus, decât cei ce ne-au născut, carii au luat dela dânsul și pre a fi, și pre a naște; acelor ce urmează și de dânsul să păstoresc, păstoriu; acelor ce să luminează, strălucire; acelor ce să săvârșesc, începătorie a săvârșirii; acelor ce să îndumnezeesc, începătorie a Dumnezeirii; acelor despărțiți, pace; și a celor ce să fac singurateci, singurime; și a celor ce să unesc, unime; a toată începătoriia, începătorie mai presus de ființă și mai înalță decât toată începătoriia; și a ascunsului său, adecă a cunoștinții sale, după cât iaste cu cuviință și cu putință fieștecăruia, bună împărțășire. (1)

Numirile lui Dumnezeu de la ceale zidite.

Ta²
nostru

Încă pentru Dumnezeștile Numiri mai cu deadinsul

Dumnezeu, fiindcă iaste neîntăles de minte, cu adevărat iaste și fără de nume. Neștiind dar noi ființa lui, să nu căutăm nume al ființii lui. Că numirile sânt arătătoare ale lucrurilor. ⁵Pentru că bun fiind Dumnezeu, și spre împărțășirea bunătății lui aducându-ne pre noi dintru neființă întru ființă, și cunoscători făcându-ne,

Ființa lui Dumnezeu iaste necunoscută și nenumită.

¹ Dion., *Pentru Numir. Dumn.*, Cap. 1.

² Gr. οὐσία, esență. (N. ed.)

³ Athan., *Împrot. Arian.*, Cuv. 2; Kirill, în *Comori*.

⁴ Gr. τὸ εἶναι, ființare. (N. ed.)

⁵ Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 1.

Numirile lui Dumnezeu dela ceale zidite, el dela sine fiind nenumit.

precum nu ne-au împărțășit pre noi de ființa lui, așa nici de cunoștința ființii lui. Că cu neputință iaste firii cu totul a cunoaște pre firea cea mai presus de dânsa. Iară deaca și cunoștințele sânt ale lucrurilor celor ce au ființă, cela ce iaste mai presus de ființă cum să va cunoaște? Dar, pentru bunătatea lui cea negrăită, au binevoit a să numi din ceale ale noastre, ca să nu fim cu totul neîmpărțășii de cunoștința lui, ci să avem măcar umbroasă pricepere a lui. Deci ca cela ce iaste neînțales, iaste și nenumit. Iară ca cela ce iaste pricinuatoriu a toate, și chipurile și pricinile tuturor lucrurilor celor ce sânt întru sine le are, din toate lucrurile ceale ce sânt, [chiar] și din ceale împotivitoare între dânsule să numeaște, adecă dela lumină și dela întunearec, dela apă și dela foc, ca să cunoaștem că nu iaste el aceastea după ființă, ci iaste mai presus de ființă, pentru aceasta și nenumit. Dară, ca cela ce iaste pricinuatoriu a toate ceale ce sânt, din toate ceale pricinuite să numeaște.

Numirile ceale tăgăduitoare.

Pentru aceasta, din numirile ceale Dumnezești, unele să zic cu tăgăduire (2), prin care să arată că Dumnezeu iaste mai presus de ființă, adecă când să zice fără de ființă, fără de ani, fără de început, nevăzut: nu cum că iaste mai jos decât ceva sau iaste lipsit de ceva, că ale lui sânt toate, și dintr'însul și printr'însul s'au făcut, și întru dânsul stau, ci pentru că cu covârșire covârșaste pre toate ceale ce sânt. Că [el] nimic din ceale ce sânt nu iaste, ci mai presus de toate iaste. Iară altele cu adeverire grăindu-se să zic la dânsul, ca la cela ce iaste pricinuatoriu a toate. Căci, ca cela ce iaste pricinuatoriu a toate ceale ce sânt, și a toată ființa, să zice și „Cel ce iaste”, și „Ființă”. Și ca cela ce iaste pricinuatoriu a tot cuvântul și al înțelepciunii, al cuvântării și al înțeleptului, să zice cuvânt și cuvântătoriu, înțelepciune și înțelept, aseamenea minte și gânditoriu, viață și viu, putere și puternic. Și la toate cealealalte aseamenea. Iară mai vârtos dela ceale mai cinstite și aproape de dânsul mai potrivit să va numi. Iară mai cinstite sânt ceale nemateriale decât ceale materiale, și ceale curate decât ceale întinate, și ceale Sfinte decât ceale spurcate, și mai mult sânt aproape de dânsul, pentru că și mai mult să împărțășesc de el. Deci cu mult mai potrivit să va numi soare și lumină, decât întunearec; și zi, decât noapte; și viață, decât moarte; și foc, și duh, și apă, ca ceale ce pricinuesc viață, decât pământ. Și mai întâiu de toate, și mai mult, bunătate, decât răutate. Care totuna iaste a zice „lucru ce iaste”, decât „ce nu iaste”. Pentru că Bunul iaste

Ceale adeveritoare.

Care numiri să zic la Dumnezeu mai potrivit.

Bunul iaste estime și lucru, iară răul nimică.

estime, și pricinuatoriu de estime. Iară răul iaste lipsă a bunului, adecă a estimii. Și acestea sânt tăgăduirile și adevăririle. Dară preadulce încă iaste și împreunarea cea din amândoa, precum „ființa cea mai presus de ființă”, „Dumnezeirea cea mai presus de Dumnezeire”, „începătoria cea mai presus de începătorie”, și câte ca acest fealiu. Sânt încă și oarecare ce să grăesc la Dumnezeu cu adevărire, însă au puteare de tăgăduire covârșitoare, precum „întunearec” – nu cum că Dumnezeu iaste întunearec, ci pentru că nu iaste lumină, ci mai presus de lumină.¹

Numirile lui Dumnezeu ceale împreunate.

Deci să zice Dumnezeu Minte, și Cuvânt, și Duh, și Înțelepciune, și Puteare, ca un pricinuatoriu al acestora, și ca un nematerialnic, și ca un atoatelucrătoriu și atotputernic. Și acestea de obște să zic la toată Dumnezeirea, și ceale ce cu tăgăduire și ceale ce cu adevărire să grăesc. Și la fieștecările din ipostasurile Sfintei Troițe aseamenea, și cu acelaș chip, și fără de nici o scădeare. Căci când voi gândi la unul din ipostasuri, desăvârșit Dumnezeu pre dânsul îl știu, desăvârșită ființă. Iară când voi uni și împreună voi număra pre ceale trei, un Dumnezeu știu desăvârșit. Că nu iaste Dumnezeirea ceva alcătuit, ci în trei desăvârșite unul desăvârșit, neîmpărțit și nealcătuit. Iară când voi gândi la aducerea ipostasurilor între dânsele a unuia cătră altul, știu că iaste Tatăl Soare mai presus de ființă, izvor al bunătății, Noian al ființii, al Cuvântului, al Înțelepciunii, al Puterii, al Luminii, al Dumnezeirii; Izvor născătoriu și purcegătoriu al bunului celui ascuns întru sine. Și așa el iaste Minte, Noian al Cuvântului, Născătoriu al Cuvântului, și, prin Cuvântul (3), purcegătoriu al Duhului celui arătătoriu. Și ca să nu zic multe, nu iaste la Tatăl Cuvânt, Înțelepciune, Puteare, Voință, fără numai Fiiul, carele iaste Putearea cea una a Tatălui, cea întâiu începătoare a Facerii tuturor. Așa ca un ipostas desăvârșit din ipostas desăvârșit născându-să, precum însuși știe, carele și iaste și să numeaște Fiiu. Iară Duhul cel Sfânt iaste Puteare a Tatălui, arătătoare a ascunsului Dumnezeirii, din Tatăl prin Fiiul purcegându-să (4), precum știe însuși, însă nu cu chip de naștere. Pentru aceaia și Duhul Sfânt iaste săvârșitoriu al facerii tuturor. Deci câte să potrivesc la pricinuatoriu, la Tată, la Izvor, la Născătoriu, acestea numai la Tatăl să cuvine să le dăm. Iară câte la pricinuit, născut, la Fiiu, la Cuvânt, la Puteare întâiu-începătoare, la Voință, la Înțelepciune, acealea la Fiiul. Iară câte

Numirile ceale de obște.

Însușirile fieștecării Feate.

¹ Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 5.

la pricinuit, purces, la Arătătoriu, la Puteare săvârșitoare, acealea la Duhul Sfânt. Tatăl iaste Izvor și pricină a Fiiului și a Sfântului Duh. Iară Tată numai al Fiiului, și Purcegătoriu al Sfântului Duh. Fiiul iaste Fiiu, Cuvânt, Întălepciune, Puteare, Icoană, Strălucire, Chip al Tatălui și din Tatăl. Iară Duhul cel Sfânt nu iaste Fiiu al Tatălui, ci Duh al Tatălui (5), ca cela ce din Tatăl să purceade. Că nici o pornire nu iaste fără de Duh. Dară și Duh al Fiiului, nu ca cela ce dintr'însul, ci ca cela ce printr'însul din Tatăl să purceade. Că numai Tatăl iaste pricinuatoriu.

CAP 13

Pentru locul lui Dumnezeu, și cum că numai Dumnezeu iaste nescris-împrejur

Locul cel trupesc. ¹Loc trupesc iaste sfârșitul (adecă fața cea din lăuntru) a celui ce cuprinde, cu care să cuprinde cel ce să cuprinde: adecă aerul cuprinde, iară trupul să cuprinde. Dară nu tot aerul cel ce cuprinde iaste loc al trupului celui ce să cuprinde, ci sfârșitul aerului celui ce cuprinde, care să atinge de trupul cel ce să cuprinde. (1) Și cu adevărat, pentru că cela ce cuprinde nu iaste în cela ce să cuprinde.

Locul cel ce cu mintea să înțeleage. Iaste încă și loc ce cu mintea să gândească, unde să înțeleage și iaste firea cea înțelegătoare și fără de trup; unde cu adevărat iaste de față, și lucrează, și nu trupească să cuprinde, ci gânditoriu. Că nu are formă, ca să se cuprindă trupească. ²Deci Dumnezeu în loc nu iaste. Dumnezeu, nematerialnic fiind și nescris-prejur, nu iaste în loc, pentru că el iaste luiși loc, toate plinindu-le, și mai presus de toate fiind, și el pre toate țiindu-le. Dară să zice că iaste și în loc, și să zice Locul lui Dumnezeu după metaforă. loc al lui Dumnezeu [acolo] unde să face arătată lucrarea lui. Pentru că el prin toate curat și fără de amestecare străbate, și pre toți îi împărtășește de lucrarea sa, după îndemânarea fieștecăruia și putearea cea priimitoare, zic adecă după curățeniia cea firească și cea din voință. Pentru că mai curate sânt ceale nematerialnice decât ceale materialnice, și ceale cu fapte bune decât ceale înjugate cu răotatea. Deci să zice loc al lui Dumnezeu (2) cela ce mai mult să împărtășește de lucrarea și de darul lui. Pentru aceasta Ceriul să zice Scaun al lui³, pentru că într'însul sânt îngerii cei ce

¹ Aristotel, *Fis.*, Cartea a 4-a, Cap. 4.

² Grig. Naz., *Cuv.* 24.

³ Is. 66: 1.

fac voia lui și pururea îl slăvesc pre el. Că aceasta iaste lui odihnă. Și pământul așternut picioarelor lui, că pre dânsul cu trup împreună cu oamenii au petrecut. Iară Picior al lui Dumnezeu, sfântul lui trup în multe locuri s'au numit.

Să zice încă loc al lui Dumnezeu și bisearica, că pre aceasta ca pre oarecare loc sfințit l-am deosebit spre slavosloviia lui, întru carele și rugăciunile cătră dânsul le facem. Așijderea și locurile întru care arătată s'au făcut lucrarea lui, sau prin trup, sau fără de trup, locuri ale lui Dumnezeu să zic.

Să cuvine însă a ști că Dumnezeu iaste nedeosebit și fără de părți, tot cu totul pretutindenea fiind, și nu parte în parte ca trupurile despărțindu-se, ci tot întru toate, și tot mai presus de toate.

Iară Îngerul, măcar de și nu trupeaște în loc împrejur să cuprindă, ca să se închipuiască și să priimească formă, dară însă să zice că iaste în loc pentru că vine gânditoriu, și lucrează după firea sa, și nu iaste aiurea, ci acolo gânditoriu împrejur să scrie, unde și lucrează. Că nu poate întru aceiași dată în deosebite locuri să lucreze. Că numai a lui Dumnezeu iaste aceasta, adecă pretutindenea întru aceiași dată a lucra. Căci Îngerul, pentru grăbnicia firii, și pentru că gata, adecă degrab, să mută, lucrează în deosebite locuri. Iară Dumnezeu, pretutindenea fiind și mai presus de toate, întru aceiași dată, cu o lucrare sânguratecă în multe chipuri și pretutindenea lucrează. (3)

Iară sufletul iaste legat împreună cu trupul tot cu totul, și nu parte cu parte. Însă nu să cuprindă împrejur de dânsul, adecă de trup, ci îl cuprinde pre dânsul, precum focul pre her, și întru el fiind lucrează lucrările sale.

Împrejur-scris iaste cela ce împrejur să cuprindă cu locul, sau cu vreamea, sau cu priceaperea. Iară nescris-împrejur, cela ce nici cu una dintru acestea nu să cuprindă. Deci nescris-împrejur iaste numai singur Dumnezeu, fără de început fiind, și fără de sfârșit, și toate cuprinzându-le, și de nici o priceapere cuprinzându-să. Pentru că numai el iaste nepriceput, și nehotărât, de nimenea cunoscându-să, și numai el luiși fiindu-și privitoriu. Iară Îngerul și cu vreamea să scrie împrejur, pentru că are început de a fi, și cu locul, măcar de și gânditoriu, precum am zis, și cu priceaperea, pentru că și ei unii altora oareșcum își știu firea, și de Ziditoriu desăvârșit să hotărască. (4) Iară trupurile – și cu începutul, și cu sfârșitul, și cu locul cel trupesc, și cu priceaperea.

Îngerul cu locul iaste scris împrejur.

Da
17p lucrare
si multe chipuri
si pretutindenea
lucreaza

loc
necris
priceapere / scrie
împrejur

Dumnezeu dară cu totul iaste neschimbat și neprefăcut. Pentru că cu mai-nainte-cunoștința pre toate ceale ce nu sânt în voia și putearea noastră mai nainte le-au hotărât și le-au orânduit, și fieștecare adecă întru a sa cuviincioasă vreamă și loc. Și cu această Tatăl pre nimenea nu judecă, ci toată judecata o au dat Fiiului.¹ Pentru că au judecat Tatăl adecă, și Fiiul ca un Dumnezeu, și Duhul cel Sfânt. Dară însă însuși Fiiul ca un om să va pogorî cu trupul, și va șădea pre Scaunul Slavei (pentru că pogorârea și șădearea pre Scaun iaste a trupului celui scris-împrejur). Și va judeca toată lumea întru dreptate. (5)

Toate sânt departe de Dumnezeu, nu cu locul, ci cu firea. La noi înțălegerea, și înțălepciunea, și sfatul ca o deprindere să întâmplă de vine și să duce, dară la Dumnezeu nu așa, pentru că la dânsul nimic nu să face și să desface. Că iaste neprefăcut și neschimbat, și nu să cuvine a zice la el întâmplare. Pentru că pre bunătațe următoare o are ființii. (6) Cela ce poștește de-a pururea pre Dumnezeu, acesta îl veade pre el, pentru că întru toate iaste Dumnezeu. Că de cela ce iaste toate ceale ce sânt să țin. Și nu iaste cu puțință a fi ceva, de nu va avea întru cela ce iaste pre a fi. Că întru toate cu adevărat iaste Dumnezeu amestecat, ca cela ce ține firea. Dară Dumnezeu Cuvântul cu sfântul său trup după ipostas s'au unit, și s'au împreunat fără de amestecare cu firea noastră.

Nimene nu veade pre Tatăl, fără numai Fiiul și Duhul.²

Voința și înțălepciunea și putearea Tatălui iaste Fiiul. Că nu să cuvine a zice la Dumnezeu feliurime, ca să nu-l zicem pre el alcătuit din ființă și din feliurime.

Fiiul iaste din Tatăl, și toate câte are, dela dânsul le are. Pentru aceeaia nici poate să facă dela dânsul nimic.³ Că nu are lucrare a sa deosebită de Tatăl.⁴ Iară cum că din fire nevăzut fiind Dumnezeu, prin lucrări să face văzut, din alcătuirea și ocârmuirea lumii cunoaștem.⁵

¹ In. 5: 22.

² In. 6: 46.

³ In. 5: 30.

⁴ Grig. Naz., *Cuv.* 36.

⁵ Rom. 1: 20.

¹Chip al Tatălui iaste Fiiul (7), și al Fiiului Duhul, prin carele Hristos, lăcuind în om, îi dă lui pre cea după chip. (8)

Fiiul iaste chip
al Tatălui și Sf.
Duh al Fiiului.

Dumnezeu iaste Duhul cel Sfânt, în mijloc între cel nenăscut și între cel născut, și prin Fiiul cu Tatăl împreunându-să. Duh al lui Dumnezeu să zice, Duh al lui Hristos, minte a lui Hristos, Duh al Domnului, Însuși Domn, Duh al punerii de fii, al adevărului, al slobozeniei, al înțălepciunii. Pentru că iaste făcătoriu al tuturor acestora. Toate cu ființa umplându-le, pre toate țiindu-le, lumea cu ființa umplându-o, și în lume cu puterea neîncăput fiind.

Dumnezeu iaste ființă pururea-vecuitoare și neschimbată, zidi-toare a celor ce sânt, cu gând blagocestiv închinată fiind.

Dumnezeu și Tată iaste, cel ce iaste pururea nenăscut, ca cela ce nu s'au născut din cineva, ci au născut Fiiu împreună-pururea-vecuitoriu. Dumnezeu iaste și Fiiul, cel ce iaste pururea împreună cu Tatăl, fără de ani, și veacinic, și fără de stricăciune, și fără de patimă, și fără de despărțire dintr'însul fiind născut. Dumnezeu iaste și Duhul cel Sfânt, putere sfințitoare, ipostatnică, din Tatăl fără de despărțire purcegându-să, și întru Fiiul odihnindu-să, deoființă cu Tatăl și cu Fiiul.

Cuvânt iaste cela ce ființește împreună cu Tatăl iaste pururea. Cuvânt iarăși iaste și mișcarea minții cea firească, cu carea să mișcă, și gândește, și socotește, ca o lumină și strălucire a ei fiind. Cuvânt iarăși iaste cel ce iaste înlăuntru în minte, carele să grăiaște în inimă. Și iarăși, cuvânt iaste cel ce să vorbește cu gura, vestitoriu al gândirii. Deci Dumnezeu Cuvântul iaste înființat și ipostatnic. Iară cealealalte trei cuvinte sânt puteri ale sufletului, întru al lor deosebit ipostas necunoscându-se, din care cel dintăiu iaste naștere a minții firească, dintr'însa pururea fireaște izvorând. Iară cel de-al doilea să zice înlăuntru în minte. Iară cel de-al treilea, vorbitoriu.

Cuvântul în
multe fealiuri
să ia.

Du - Cuv
Cuv = mișc. minții
← în inimă
Arit

Duhul să înțăleage în multe fealiuri. Că cu acest nume să numeaște și Sfântul Duh. Încă și puterile (9) Sfântului Duh să zic duhuri. Duh și îngerul cel bun, duh și demonul, duh și sufletul. Uneori și mintea duh să zice. Duh și vântul, duh și aerul.

Duhul iarăși,
în multe fea-
liuri să ia.

¹ Vas., *Împrot. Evnomia[nilor]*, Cartea a 5-a; Grig. Naz., *Cuv. 36.*

CAP 14

Înșușirile firii cēii Dumnezești

Arată că
 nu fuzt
 nu de aiurea
 lărdul. l. ci
 do'rdul. l.
 (put priimitore)

Petreac
 ipostasuri
 25 x 150
 unul de altul
 și nu ai be
 ac. mișcare

A lucror
 înmulțirea
 într-un
 suport
 fără
 despărțire
 într-un
 și
 înșușirile
 ei

A fi nezidită, fără de început, fără de moarte, și fără de sfârșit, și veacinică, nematerialnică, bună, ziditoare, dreaptă, luminătoare, neschimbată, fără de patimă, nescrisă-împrejur, neîncăpută, necuprinsă-împrejur, nehotărâtă, nevăzută, neșemuită de orice suptire cugetare a minții, de nimic lipsită, de-sineși-țiiitoare și de-sineși-stăpânitoare, atotțiiitoare, de viață dătătoare, atotputernică, cu nemărginire putearnică, sfințitoare și împărțășitoare, a cuprinde și împreună a ținea pre toate, și a purta grijă de toate – toate acestea, și ceale aseamenea acestora fireaște le are, nu de aiurea luându-le, ci ea de tot binele pre făpturile sale împărțășindu-le după putearea cea priimitoare a fieștecăruia.

Petreacerea și starea ipostasurilor întru sine (1), a unuia adecă întru altul. Că nedepărtate sânt acestea și nedespărțite unul de altul, neamestecată având pre încăpearea cea întru sine, adecă a unuia întru altul. Nu întru cât să se amestece, sau să schimbe, ci întru cât să se ție unul de altul. ¹Că Fiiul iaste întru Tatăl și Duhul, și Duhul întru Tatăl și Fiiul, și Tatăl întru Fiiul și Duhul, nici o amestecare, sau încurcare, sau schimbare făcându-să. Și una și aceeași mișcare. Pentru că o săltare și o mișcare iaste a câte treale ipostasurilor, care la firea cea zidită a să vedea iaste cu neputință.

Și cum că Dumnezeiasca strălucire și lucrare una fiind, și singuratică, și fără de părți, și cu chip de bunătate, întru ceale împărțite și deosebite în multe fealiuri făcându-să, și tuturor pre ceale ce alcătuesc și păzesc firea lor dându-le, rămâne singuratică, înmulțindu-să adecă întru ceale împărțite fără de despărțire, și pre ceale împărțite spre singurimea ei adunându-le și întorcându-le.² (2) Că toate pre ea o doresc și întru dânsa au pre a fi. Și ea pre toate le împărțășește de a fi precum sânt după fire. Și ea iaste ființa celor ce au ființă, și a celor vii viață, și a celor cuvântători cuvânt, și a celor gânditori minte, ea mai presus de minte fiind, și mai presus de cuvânt, și mai presus de viață, și mai presus de ființă.

¹ Grig. Naz., Cuv. 2, 13 și 40.

² Dion., Pentru Num. Dumn., Cap. 2.

Încă și a străbate prin toate, curat și fără de amestecare (3), iară printr'însa nimic. Însă și a ști pre toate cu știință singuratică, și pre toate cu ochiul său cel Dumnezeesc și atoatevăzătoriu și ne-materialnic deopotrivă a le vedea, și pre ceale ce sânt acum, și pre ceale ce au trecut, și pre ceale ce vor să fie mai nainte de facerea lor. A fi fără de păcate, și a erta păcate, și a mântui, și cum că toate câte voiaste, poate: dară nu câte poate, voiaste, că poate să piarză lumea, dară nu voiaste.¹

Toate sânt de față la Dumnezeu.

*toate le străbate
printr'însa
nu se pierde*

câte miește poate dar nu este pret miește !

¹ Grig. Naz., Cuv. 40.

CARTEA A DOAO

CAP 1

Pentru veac

I au făcut veacurile, cel ce iaste mai nainte de veacuri. Cătră carele zice Dumnezeuescul David: „Din veac și până în veac tu ești”¹. Și Dumnezeuescul Apostol: „Prin carele și veacurile au făcut”².

Deci trebuie a ști cum că numele veacului are multe însemnări, pentru că însemnează multe. ³Căci veac să zice și viața fieștecăruia om. Veac iarăși să zice și vremea cea de o mie de ani. Iarăși veac să zice toată viața cea de acum, și veacul cel viitoriu, viața cea după înviare fără de sfârșit.⁴ Să zice iarăși veac nu vremea, nici oarecarea parte a vremii, carea să se numere cu curgerea și călătoria soarelui, adecă carea să se încheae prin zile și prin noți, ci ceaia ce ca o mișcare a vremii și prelungire împreună să întinde cu cei pururea-vecuitori. Pentru că ceaia ce iaste vremea celor supuși vremii, aceasta iaste veacul celor pururea-vecuitori.⁵

Să zic dară șapte veacuri ale lumii aceștia, adecă dela zidirea ceriului și a pământului până la sfârșitul cel de obște al oamenilor și înviarea. Pentru că iaste sfârșit din parte și deosebit, moartea fieștecăruia, dară iaste și sfârșit de obște și cu totul desăvârșit, când să va face înviarea cea de obște a oamenilor. Iară veac al optulea iaste cel viitoriu.

⁶Iară mai nainte de alcătuirea lumii, când nici soarele nu era, carele desparte zioa de noapte, nu era veac numărat, ci ceaia ce ca o mișcare a vremii și prelungire împreună să întinde cu cei pururea-vecuitori. Și, după această socoteală, un veac iaste: după

Ce iaste veacul.

- hăta fiecărui om (1)
 - 1000 de ani (2)
 - viața de acum + cea de după înviare (3)
 - ce este vremea pt. ei (4)
 - vremea pt. ei (5)
 - șapte veacuri ale vieții aceștia, și al optulea al celui ce va să fie.
- (înviat de timp)

¹ Ps. 89: 3.

² Evr. 1: 2.

³ Arist., *Pentru ceriu*, Cartea 1.

⁴ Mt. 12: 32, Lc. 20: 34-35, și aiurea.

⁵ Grig. Naz., *Cuv. 35, 38, 42*.

⁶ Grig. Naz., *Cuv. 44*.

care să zice și Dumnezeu veacinic, încă și mai nainte de veaci, pentru că și pre veacul acesta l-au făcut. Că numai Dumnezeu fiind fără de început, el iaste făcătorul tuturor, și al veacurilor, și al tuturor celor ce sânt. Iară Dumnezeu zicând, arătat că pre Tatăl zic, și pre Fiul lui cel Unul-născut, Domnul nostru Iisus Hristos, și pre preasfântul lui Duh, pre unul Dumnezeuul nostru.

Să zic încă și veacurile veacurilor, fiindcă ceale șapte veacuri ale lumii aceștiia multe veacuri, adecă vieți de oameni cuprind, și veacul cel unul iaste cuprinzătoriu a toate veacurile. Și veacul veacului să zice cel de acum și cel viitoriu. Iară viață veacinică și muncă veacinică însemnează cum că veacul cel viitoriu iaste fără de sfârșit. Pentru că nici să va număra după înviiare vreame cu zile și cu nopti, ci va fi mai vârtos o zi neînserată (Soarele Dreptății celor dreptii strălucind luminat). Iară păcătoșilor noapte adâncă fără de sfârșit. Cum dară să va număra vreamea cea de o mie de ani a lui Orighén, întru carea să va face întoarcere la starea cea dintâiu? (1) Deci al tuturor veacurilor unul iaste făcătorul Dumnezeu, cea ce și pre toate le-au zidit, carele iaste mai nainte de veaci.

CAP 2 Pentru zidire

Deci fiindcă Dumnezeu, cel ce iaste bun și mai presus de toată bunătatea, nu s'au îndestulat cu privirea sa, ci, pentru mulțimea bunătății, au binevoit să fie oarecare să priimească facerile de bine dela el și să se împărtășască de bunătatea lui, pentru aceasta din neființă întru ființă aduce și zidește pre toate ceale nevăzute și ceale văzute și pre omul cel alcătuit din fire văzută și nevăzută. Iară zidește gândind, și gândirea lucru să face, cu Cuvântul împlinindu-să, și cu Duhul săvârșindu-să.

CAP 3 Pentru Îngeri (1)

¹Acesta iaste făcătorul și ziditorul îngerilor, dintru neființă întru ființă aducându-i pre ei, și după chipul său zidindu-i fire fără de trup, ca oarecare duh și foc nematerialnic, precum zice Dumnezeescul Davíd: „Cel ce faci pre îngerii tăi duhuri și pre slugile

①
veacul = cuprind
fract veacuri f

② Veacurile veacurilor. =
cel 7 veacuri au
multe veacuri (veci.
de romanii)
veacul (veacului)
= acum + viitor
născut -> veacinic =
născut
= cel născut 7-ty

Starea cea dintâi a lui Orighén lepădată.

născut veacinic = 1 zi neînserată
muncă " = 1 noapte odărnă
fără sfârșit

Zidirea prin gândirea lui Dumnezeu.

Zidirea și firea îngerilor.

¹ Grig. Naz., Cuv. 38, 42.

tale pară de foc”¹. Însemnând cum că sânt ușori, și înfocați, și fierbinți, și străbătători, și iuți spre slujirea și dorința cea Dumnezeiască, și cum că să înalță cătră ceale de sus, și sânt slobozi de toată gândirea cea materialnică.

Îngerul iaste
fără de trup.

Deci îngerul iaste ființă gânditoare, pururea mișcătoare, de-sineși-stăpânitoare, fără de trup, lui Dumnezeu slujind, pre nemurire în fire după dar avându-o: ai căriia ființă chipul și hotărârea numai Ziditoriul le știe. Iară fără de trup să zice, și nematerialnic, cât cătră noi asemănându-să. Pentru că tot ce să asemează cătră Dumnezeu, cel ce unul iaste carele nu să poate asemana cu ceva, să află gros și materialnic. Că numai Dumnezeu iaste cu adevărat nematerialnic și fără de trup.

De-sine-stă-
pânitoriu.

Iaste dară îngerul fire cuvântătoare, gânditoare și de-sineși-stăpânitoare, schimbăcioasă cu socoteala, adecă de voe schimbăcioasă. Că tot ce iaste zidit iaste și schimbăcios. Iară numai cel nezidit iaste neschimbat. Și tot ce iaste cuvântătoriu iaste de-sineși-stăpânitoriu. Deci firea Îngerului, ca ceaia ce iaste cuvântătoare și gânditoare, iaste de-sineși-stăpânitoare; iară ca ceaia ce iaste zidită, iaste schimbăcioasă, având stăpânire și să petreacă, și să sporească întru cel bun, și să se schimbe cătră cel rău.

Nu priimește
pocăință.

Nemuritoriu
nu din fire, ci
după daru.

Nu priimește pocăință, pentru că iaste și fără de trup. Că omul pentru neputința trupului au dobândit pocăință.² Nemuritoriu nu din fire, ci după Daru. Că tot ce au avut început, fireaște va avea și sfârșit. Pentru că numai unul Dumnezeu iaste pururea-fiitoriu, iară mai vârtos și mai presus de pururea. Că nu iaste supt vreamă făcătoriuul vremilor, ci mai presus de vreamă.

A doao lumini.

A doao lumini gânditoare, dela lumina cea dintâi și fără de început având luminarea. Nu de limbă și de auz având trebuință, ci fără de cuvânt vorbitoriu dând unul altuia pre înțelegerile și sfaturile sale.

Scriși-împre-
jur.

Deci prin Cuvântul s’au zidit toți îngerii, și de Duhul Sfânt prin sfințenie s’au săvârșit, după potriiva vredniciei și a rânduelii, de luminare și de daru împărtășindu-se.³

Scriși-împrejur sânt, pentru căci când sânt în Ceriu, nu sânt pre pământ. Și pre pământ de Dumnezeu trimițându-se, nu rămân

¹ Ps. 103: 4.

² Nemes[ie], Cap. 1.

³ Grig. Naz., Cuv. 38.

în Ceriu. Dară nu să hotărăsc împrejur (adecă nu să opresc) de ziduri, și de uși, și de încuitori, și de peceti, pentru că sânt nehotărăți. Iară nehotărăți îi zic pentru căci nu precum sânt să arată celor vreadnici, la care Dumnezeu va voi ca să se arate ei, ci cu prefăcută închipuire, precum pot a vedea cei ce îi văd. Căci fireaște și cu adevărat nehotărât iaste numai cel nezidit. Pentru că tot ce iaste zidit iaste hotărât în hotărăle sale de Dumnezeu, cel ce l-au zidit.

nehotărăți

Afară de fire pre sfințenie o au, adecă dela Duhul. Prin darul cel Dumnezeesc prorocesc. De nuntă nu au trebuință, pentru că nu sânt muritori.¹

Sfințenie

Iară minți fiind, întru acest fealiu de locuri și sânt, care cu mintea să înțeleg, nu ca niște trupuri scriindu-se împrejur (pentru că nu fireaște cu trupuri să închipuesc, nici au trei depărtări) (2), ci fiindcă gânditori sânt de față, și lucrează unde li să va porunci, și nu pot întru aceiaș dată aicea și acolò să fie și să lucreaze.

Locul îngerului.

Sau de sânt întocma cu ființa, sau să deosebesc unii de alții, nu știm. Numai Dumnezeu, cel ce i-au făcut pre ei, știe aceasta, carele și pre toate le știe. Dară cu lumina și cu starea să deosebesc unii de alții, sau după lumina având pre stare, sau după stare împărtășindu-se de lumina, și unii pre alții luminând, pentru covârșirea rânduelii sau a firii. Însă arătat iaste cum că cei ce sânt mai sus dau celor mai de jos și lumina și cunoștința.²

ființa și lumina

Tari sânt și gata spre împlinirea voii cėii Dumnezești, și, pentru grăbnicia firii, pretutindinea îndată să află unde va porunci Dumnezeiasca amelintare; și păzesc părțile pământului, și apără neamuri și locuri, precum s'au rânduit de Ziditoriul. Și lucrurile noastre ocârmuesc, și ne ajută noao. Și cu adevărat, fiindcă după voia și porunca cea Dumnezeiască sânt mai presus de noi, pururea stau împrejurul lui Dumnezeu. Cu anevoe mișcați sânt cătră lucrul cel rău, dară nu nemișcați. Iară acum și nemișcați, nu din fire, ci după daru, și cu stăruirea numai la Cel Bun.³

amelintare =
= veni cu
capul (m. des
de încuitorii)Lucrurile ome-
nești le ocâr-
muesc.

Văd pre Dumnezeu, după cât iaste cu puțință lor, și această desfătare au.

Desfătarea în-
gerilor.

¹ Theodorit, în scrierea cea pre scurt a Dumnez. Dogm., Cap. 50.

² Dion., Pentru Cer. Ierarh., Cap.3; Grig. Naz., Cuv. 34.

³ Dion., Pentru Cer. Ierarh., Cap. 6; Grig., întru același loc.

Mai presus de noi sânt, ca cei ce sânt fără de trupuri, și izbăviți de toată patima trupească, dară nu nepătimași, că numai Dumnezeu iaste nepătimaș.

Arătările înger-ești.

Și să prefac spre orice le-ar porunci Stăpânul Dumnezeu, și așa să arată oamenilor, și le descopăr lor Dumnezeestile Taine.

În ceriu petrec, și o lucrare au, a lăuda pre Dumnezeu și a sluji voii lui cēii Dumnezeesti.

Rânduialele îngerilor.

Și precum preasfântul și preasfințitul și mai-marele întru bogoslovie Dionisie Areopaghítul zice, toată bogosloviia, adecă Dumnezeiasca Scriptură, pre ființele ceale cerești noao le numără. Pre aceastea, dumnezeescul acela săvârșitoriu de ceale sfinte în trei întreite rânduiale le împărțește. Și întâi zice că iaste ceaia ce pururea stă împrejurul lui Dumnezeu, și [la] carea s'au dat că iaste unită de aproape și fără de nici o mijlocire, adecă a Serafimilor celor câte cu șase aripi, și a Heruvimilor celor cu mulți ochi, și a Scaunelor celor preasfinte. Iară a doao, a Domniilor, și a Puterilor, și a Stăpâniilor. Iară a treia și mai de pre urmă, a Începătoriilor, și a Arhanghelilor, și a Îngerilor.¹

Când s'au zidit îngerii.

Și unii zic cum că mai nainte de toată zidirea s'au făcut, precum Bogoslovul Grigorie zice: „Întâi [El] gândește pre puterile ceale îngerești și Cerești, și gândirea lucru au fost”; iară alții, cum că după ce s'au făcut Ceriul cel dintâi. Iară cum că mai nainte de zidirea omului, toți mărturise[s]c. Iară eu mă unesc la socoteală cu Bogoslovul. Că trebuia să se zidească întâi ființa cea gânditoare, și așa cea simțitoare, și atuncea din amândoa omul acesta.

Îngerii nu sânt ziditori. Împrotiva Gnosticilor.

Iară câți zic pre îngerii ziditori ai vreoarecăriiia cândvași ființe, aceștea sânt gură a tatălui lor, a diavolului. Că zidiri fiind ei, nu sânt ziditori. Iară al tuturor făcătoriu și purtătoriu de grijă și păzitoriu iaste Dumnezeu, cel unul nezidit, carele în Tată și în Fiu și în Duh Sfânt să laudă și să proslăvește.

CAP 4

Pentru Diavolul și pentru Demoni

Dintru aceaste îngerești puteri, cel mai întâiu stătătoriu al ceatii cēii mai de jos și aproape de pământ, și căruia i s'au fost în-

¹ Dion., *Pentru Cer. Ierarh.*, Cap. 3.

credințat dela Dumnezeu păzirea pământului, nu fireaște rău fiind zidit, ci bun fiind, și spre bine făcut, și nicidecum întru sine umbră a răotății dela Ziditoriul având, nesuferind strălucirea și cinstea carea i-au dăruit-o lui Ziditoriul, din voință slobodă și de-sineși-stăpânitoare s'au mutat din cea după fire la cea afară de fire (1) și s'au înălțat împotriva lui Dumnezeu, Făcătoriului său, vrând să se scoale asupra lui. Și el întâiu, depărtându-să dela bine, s'au făcut rău.

Că nici iaste altceva răul, fără numai lipsire a binelui, precum și întunecarea lipsire a luminii. Că bunătatea iaste lumină de minte înțăleasă; aseamenea și răotatea, întunecare de minte înțăles. Deci lumină fiind zidit de Ziditoriul și bun făcut (că „au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, și iată era bune foarte”¹), de voe slobodă și de-sineși-stăpânitoare s'au făcut întunecare. Și s'au tras împreună cu el, și au urmat lui, și au căzut împreună mulțime nenumărată de îngeri carii era rânduiți supt dânsul. Deci de aceeași fire fiind ei cu ceialalți îngeri, s'au făcut răi din voință, și de bunăvoe s'au abătut dela bine la rău.²

Deci nu au stăpânire asupra cuiva, nici puteare, de nu dela Dumnezeu cu iconomie pentru oarecare pricini li să va da voe, precum la Iov³, și precum la porci, pentru carii iaste scris în Evanghelie⁴. Iară slobozirea lui Dumnezeu făcându-să, și pot, și să prefac, și să închipuesc ori în ce chip vor voi, după nălucire.

Și ceale ce vor să fie, nici îngerii lui Dumnezeu, nici dracii nu le știu. Însă spun mai nainte. Îngerii adecă, Dumnezeu descoperindu-le lor și poruncindu-le să vestească mai nainte. Pentru aceea câte zic, să fac. Dară spun mai nainte și dracii, uneori pre ceale ce să fac departe văzindu-le (2), iară alteori semuindu-le, pentru aceea și mai de multe ori mint. Căroră nu să cuvine a creade, măcar de și adevărate vor eși ale lor de multe ori, după chipul carele am zis. Știu încă și Scripturile .

Deci toată răotatea, și patimile ceale necurate dela dânșii s'au aflat. Și a bântui pre om li s'au dat voe, iară a sili pre cineva nu pot. Că întru noi iaste a priimi bântuiala sau a nu o priimi. Pentru

Răul iaste lipsire a binelui.

Îngerii și demonii de aceeași fire.

Nimica nu pot dem[onii] fără de slobozirea lui Dumnezeu.

Cu ce chip pro-rocesc.

A sili pre om nu pot.

¹ Fc. 1: 31.

² Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 4.

³ Iov 1: 12.

⁴ Mc. 5: 13.

aceaia diavolului și demonilor lui li s'au gătit focul cel nestins, și munca cea vecinică, și celor ce urmează lui.

Ceaia ce iaste la om moartea, aceea [iaste] la îngerii cădearea.

Trebue însă a ști că ceaia ce la oameni iaste moartea, aceasta la îngerii iaste cădearea. Că după cădeare nu iaste lor pocăință, precum nici oamenilor după moarte.

CAP 5

Pentru zidirea cea văzută

Acesta Dumnezeuul nostru, carele în Troiță și în unime să proslăveaște, au făcut Ceriul, și pământul, și toate ceale ce sânt într'însele, dintru neființă întru ființă aducându-le pre toate: pre unele adecă nu din materie carea să fi fost mai nainte, precum Ceriul, pământul, aerul, focul, apa; iară pre altele dintru acestea ce s'au făcut de dânsul, precum dobitoacele, pomii, semințele. Că acestea din pământ, și din apă, și din aer, și din foc, cu porunca Ziditoriului s'au făcut.

CAP 6

Pentru Ceriu

*Ceriu = în prodeu
a firelor văzute
și
nevăzute*

Ce iaste ceriul.

Ceriu iaste îngrădire a zidirilor celor văzute și nevăzute. Că înlăuntru lui și puterile ceale înțelegătoare ale îngerilor, și toate ceale simțite să cuprind și împrejur să hotărască. Iară numai Dumnezeu iaste nescris-împrejur, toate plinindu-le, și toate cuprinzându-le, și pre toate împrejur hotărându-le, ca cela ce iaste mai presus de toate și au zidit toate.

Socoteale pentru firea Ceriului.

Deci fiindcă Scriptura zice Ceriu¹, și Ceriu al Ceriului, și Ceriuri, și Ceriuri ale Ceriurilor², și fericitul Pavel zice că s'au răpit până la al treilea Ceriu³, zicem că la facerea lumii am luat că s'au făcut Ceriul acela⁴ pre carele filosofii cei de afară îl numesc Sferă (1) fără de Steale, luând Dogmele lui Moisi și făcându-le ale lor. Însă și pre tărie o au numit Dumnezeu Ceriu, carele au poruncit să se facă în mijlocul apei, puindu-l ca să despartă între apa carea iaste deasupra tăriei, și între apa carea iaste supt tărie. Pre firea acestuia Dumnezeescul Vasilie o zice că iaste suptire ca

¹ Ps. 113: 11.

² Ps. 148: 4.

³ 2 Cor. 12: 2.

⁴ Fac. 1: 8.

fumul, din Dumnezeiasca Scriptură fiind învățat¹; iară alții apă-toasă, ca ceaia ce s'au făcut în mijlocul apelor; alții, din patru stihii; alții, al cincelea trup, și deosebit de ceale patru.

Și unii au socotit cum că Ceriul să învărtește împrejurul lumii, și cum că iaste rătund ca ghemul, și despre toate părțile el iaste partea cea mai de sus, iară mijlocul locului celui ce să cuprinde de el iaste partea cea mai de jos. Și cum că trupurile ceale ușoare și lesnicioase spre mișcare au luat dela Ziditoriul starea cea mai de sus, iară ceale greale și care să trag în jos, pre laturea cea mai de jos, carea iaste mijlocul. Deci stihia cea mai ușoară și carea în sus mai mult să trage iaste focul, carele zic că s'au așăzat îndată după Ceriu, și pre acesta îl numesc ethir, după carele mai jos iaste aerul. Iară pământul și apa, ca ceale ce sânt trupuri mai greale și să trag în jos, s'au spânzurat în mijloc. Întrucât sânt împotrivă, jos adecă pământul și apa (însă apa iaste mai ușoară decât pământul, pentru aceaia și mai leasne să mișcă decât el). Iară în sus pretutindinea, ca un acoperemânt împrejur, aerul, și împrejurul aerului pretutindinea ethirul: iară deasupra tuturor împrejur, Ceriul.

Figura ceriului rătundă.

Și zic că împrejur să învărtește Ceriul, și strânge pre ceale dinprejurul lui, și așa stau iale întărite și nerăsipite.

Mișcarea ceriului împrejur.

Și șapte sfere spun că sânt ale ceriului, una decât alta mai înaltă, și zic cum că iaste el de fire preasuptire, aseamenea cu fumul. Și cum că la fieștecarea sferă iaste una din planite. Că șapte planite au zis că sânt, Soarele, Luna, Día, Ermís, Áris, Afrodíta și Kron. Și Afrodíta zic că iaste steaoa ceaia ce să face uneori Luceafăr de dimineața, iar alteori Luceafăr de seara. Iară planite (adecă steale rătăcite) le-au numit pre aceastea pentru că împotrivă ceriului îș fac mișcarea. Că ceriul și cealealalte steale dela răsărit la apus merg, iară numai aceastea dela apus la răsărit au meargerea. Și aceasta o vom cunoaște dela Lună, carea câte puțin în fieștecarea sară pâșăște înapoi.

Șapte planite și sferile lor.

Deci toți câți au zis că ceriul iaste rătund spun că deopotrivă să depărtează el dela pământ, și în sus, și în laturi, și în jos. Iară în jos și în laturi zic eu, cât cătră simțirea noastră, fiindcă, precum urmează din ceale ce s'au zis, despre toate părțile ceriul ține locul cel de sus și pământul cel de jos. Și zic cum că ceriul încúnjură pământul de jur împrejur și poartă cu meargerea sa cea foarte iute

Părțile lumii ceale de sus și ceale de jos.

¹ Vor[o]ava 1-a la *Exaimeron*, 8; Is. 51: 6.

și Soarele, și Luna, și stealele. Și cum că deasupra pământului fiind Soarele, să face aicea zioă iară supt pământ noapte. Iară dedesuptul pământului pogorându-să Soarele, aicea noapte, iară acolo zioă.

Unora s'au
părut a nu fi
ceriul rătund.

Iară alții au nălucit cum că cериul iaste ca o jumătate de sferă, luând pricină a aceștii socoteli din ceaia ce au zis grăitoriul de ceale dumnezești David: „Cel ce întinzi cериul ca o piiale”¹, prin care cuvânt să însemnează Cortul; și fericitul Isaia: „Cel ce ai pus cериul ca o cămară”². Și cum că apuind Soarele, și Luna, și stealele, încunjură pământul dela apus cătră amiază-noapte, și așa iarăși merg la răsărit. ³Însă ori întru acest chip, ori în celalalt chip de ar fi, toate cu porunca cea Dumnezeiască s'au făcut, și s'au întărit, și pre Dumnezeiasca voe și sfat o au temelie neclătită: „Că el au zis, și s'au făcut, el au poruncit, și s'au zidit; pusu-le-au pre iale în veac și în veacul veacului. Poruncă au pus, și nu va treace”⁴.

- ① Cerul Cerului - 1
deasupra Vorrei
- ② Tăria =
cu 11 (în 1/2
apelor)
- ③ aer

Deci Ceriul Ceriului iaste Ceriul cel mai întâi, deasupra tăriei fiind. Iată [dar] doao Ceriuri: că și pre tărie o au numit Dumnezeu Ceriu.⁵ Încă obiceiiu iaste al Dumnezeștii Scripturi, și pre aer a-l numi Ceriu, pentru că să veade sus. Că „binecuvântați”, zice, „toate păsările cериului”⁶, ale aerului adecă. Că aerul iaste călătorie a păsărilor, iară nu Ceriul. Iată trei Ceriuri pre care le-au zis Dumnezeescul Apostol.⁷ Iară deaca și pre ceale șapte brăe vei voi să le înțălegi șapte Ceriuri, nimic nu vatămă pre cuvântul adevărului. Încă obiceiiu iaste și al limbii evreești pre Ceriu a-l numi Ceriuri, cu nume de multe. Deci Ceriul Ceriului vrând să zică, Ceriurile Ceriurilor au zis, care însemnează pre Ceriul Ceriului, carele iaste deasupra tăriei. Încă și apele ceale mai presus de Ceriuri⁸, sau mai presus de aer și de tărie, sau mai presus de ceale șapte brăe ale tăriei, sau mai presus de tărie, carea Ceriuri, cu număr de multe, și aceasta să numeaște, după obiceiul limbii evreești.

¹ Ps. 103: 2.

² Is. 40: 22.

³ Gură de Aur, Voroava a 14-a și a 17-a cătră Evrei.

⁴ Ps. 148: 5-6.

⁵ Fac. 1: 8.

⁶ Cânt. celor Trei Tineri 1: 57.

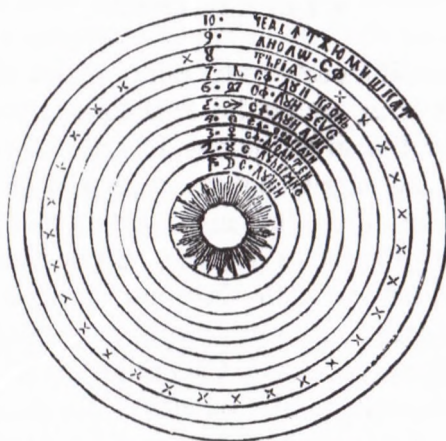
⁷ 2 Cor. 12: 2.

⁸ Ps. 148: 4.

Deci toate ceale ce au facere sânt supuse stricăciunii, după urmarea firii, și ceriurile. Dară cu Darul lui Dumnezeu să țin și să păzesc.¹ Că numai Dumnezeu iaste din fire fără de început și fără de sfârșit. Pentru aceaia s'au și zis: „Acealea vor peri, iară tu vei rămânea”². Dară însă nu cu totul vor peri ceriurile: „Că să vor învechi, și ca o haină să vor învălui și să vor schimba”³; și va fi ceriu nou și pământ nou⁴.

Și cu multe părți ceriul iaste mai mare decât pământul. Dară ființa lui nu să cade a o cerca, neștiută noao fiind.

Firea ceriului stricăcioasă.

⁵Și nimene să nu socotească că ceriurile și luminătorii au suflet. Pentru că sânt neînsuflețite și nesimțitoare. Că măcar de și Dumnezeiasca Scriptură zice: „Veselească-se ceriurile și să se bucure pământul”⁶, însă prin cuvintele aceastea pre îngerii cei din ceriuri și pre oamenii cei de pre pământ îi chiamă spre veselie. Că obicinuiaste Scriptura a face și prosopopîia (2), și pentru ceale neînsuflețite ca pentru ceale însuflețite a vorbi. Precum iaste aceaia: „Marea au văzut și au fugit, Iordanul s'au întors înapoi”⁷. Și: „Ce îți iaste ție, mare, că ai fugit, și ție, Iordane, că te-ai întors

Ceriurile ne-însuflețite.

Prosop[opiia] obicinuită Scripturii.

¹ Vas., Voroava 1-a și a 3-a la *Exaim.*; Iustin, *Întreb.* 93.

² Ps. 101: 27.

³ Ibid.

⁴ Apoc. 21: 1.

⁵ Vas., Vor. a 3-a la *Exaim.*

⁶ Ps. 95: 11.

⁷ Ps. 113: 3.

înapoi?”¹ Și munții și măgurile să întreabă carea iaste pricina săltării.² Precum și noi obicinuim a zice „s’au adunat cetatea”, nu pre zidiri vrând să însemnăm, ci pre lăcuiorii cetății. Și „Ceriurile spun mărirea lui Dumnezeu”³: nu glas carele să se auze de urechi simțite slobozind, ci din mărirea lor pre putearea Ziditoriului noao arătându-o; pre a căror frumseță pricepându-o noi, pre Ziditoriul ca pre un meșter preabun cu laude îl slăvim.⁴

CAP 7

Pentru lumina, focul, luminătorii: Soarele adecă, și Luna, și stealele

Focul iaste stihie.

Lumina iaste însuși focul sau ethiril.

Întunearecul iaste lipsire a luminii. Improtiva Manih.

Focul iaste una din ceale patru stihii, ușoară, și carea să trage în sus mai mult decât cealealalte, arzătoare împreună și luminătoare, în zioa cea dintâiu de Ziditoriul zidită. Căci zice Dumnezeiasca Scriptură: „Și au zis Dumnezeu să se facă lumină, și s’au făcut lumină”⁵. Nu iaste altceva focul, fără numai lumina, precum zic unii. Iară alții zic că focul cel lumesc iaste mai presus de aer, pre carele îl numesc ethir. Deci întru început au făcut Dumnezeu lumina, adecă în zioa cea dintâi. Înfrumsețare și podoabă fiind a toată zidirea cea văzută. Căci rădică lumina, și toate întru întunearec necunoscute rămân, neputând iale să-și arate podoaba sa. Și au numit Dumnezeu lumina zi, iară întunearecul l-au numit noapte. Iară întunearecul nu iaste vreo ființă, ci întâmplare, pentru că iaste lipsire a luminii. Căci aerul nu întru ființa sa are lumina. Deci aceasta, a fi aerul lipsit de lumină, întunearec au numit Dumnezeu. Și nu ființa aerului iaste întunearec, ci lipsirea luminii, carea însemnează mai vârtos întâmplare decât ființă. Și nu s’au numit întâi noaptea, ci zioa. Deci urmează pre urmă după zioă noaptea. Și dela începutul unii zile până la ceialaltă zi iaste o zi împreună cu noaptea. Că au zis Scriptura: „Și s’au făcut seară, și s’au făcut dimineață, zi una”⁶.

¹ Ps. 113: 5.

² [Cf. Ps. 113: 6].

³ Ps. 18: 2.

⁴ Vas., Vor. 1-a și a 3-a la *Exaim*.

⁵ Fac. 1: 3.

⁶ Fac. 1: 5.

Deci întru ceale trei zile, săvârșindu-să și adunându-să lumina cu porunca cea Dumnezeiască, s'au făcut și zioa și noaptea. Iară în zioa a patra au făcut Dumnezeu pre luminătorii cel mare, adecă pre Soare, spre începătoriia și stăpânirea zilii (că printr'însul să face zioa, căci zioă iaste când iaste soarele deasupra pământului; și lungime a zilii iaste drumul Soarelui cel deasupra pământului, dela răsărit până la apus)¹. Și pre luminătorii cel mic, adecă pre Lună, și pre steale, spre începătoriia și stăpânirea nopții, ca să o lumineaze pre ea. Iară noapte iaste când iaste Soarele supt pământ, și lungime a nopții iaste drumul Soarelui cel de supt pământ, dela apus până la răsărit. Deci Luna și stealele s'au rânduit ca să lumineaze noaptea: nu cum că sânt iale totdeauna zioa supt pământ, căci sânt și zioa steale deasupra pământului pre ceriu; ci Soarele, pre aceastea, împreună și pre Lună, cu strălucirea sa cea mai mare acoperindu-le, nu le lasă să se arate.

Ceale dintâi
trei zile când
nu era Soarele.

Întru acești luminători au pus Ziditorii pre lumina cea întâi zidită, nu cum că el nu avea altă lumină, ci ca să nu rămâe lumina aceea nelucrătoare. Căci luminătorii iaste nu însăș lumina, ci vasul luminii.²

Lumina cea întâi-zidită în luminători s'au pus.

Dintru acești luminători zic că sânt șapte planite (1). Și spun că să mișcă iale cu mișcare împotriva ceriului. Pentru aceeaia și planite le-au numit pre iale. Că zic cum că Ceriul să mișcă dela răsărit cătră apus, iară planitele dela apus către răsărit, dară cum că împreună cu sine le poartă ceriul pre aceaste șapte planite cu mișcarea sa cea prea iute. Iară ale celor șapte planite numele sânt aceastea: Luna, Ermís, Afrodíta, Soarele, Áris, Zevs sau Día, Krónul. Și cum că iaste la fieștecarele brău al ceriului una dintru aceaste planite.

Șapte planite.

La cel dintâi, adecă la cel mai de sus, Krónul	♃
La cel de-al doilea, Día	♄
La cel de-al treilea, Áris	♅
La cel de-al patrulea, Soarele	☼
La cel de-al cincelea, Afrodíta	♀
La cel de-al șaselea, Ermís	♆
La cel de-al șaptelea, și mai jos, Luna	☾

¹ Vas., Vor. a 6-a la *Exaimeron*.

² Vas., Vor. a 6-a la *Exaimeron*, 2-3.

Și aleargă iale cu călătorie neîncetată, pre carea Ziditoriul o au rânduitor, și precum le-au întemeiat pre iale, după cum zice Dumnezeescul David: „Luna și stealele care tu ai întemeiat”¹. Că zicând „ai întemeiat”, au însemnat pre întărirea și neschimbară așzării și a rânduelii carea s’au dat lor dela Dumnezeu.² Că le-au pus pre iale spre vremi, și spre seamne, și spre zile, și spre ani. Că prin Soare să fac ceale patru timpuri și întoarceri. Și întâi cea primăvăratacă, că întru aceasta au făcut Dumnezeu pre toate. Și arată aceasta că și până acum întru dânsa să face odrăslirea florilor. Și aceasta iaste și întoarcere potrivitoare zilii cu noaptea, că de doasprezece ceasuri și zioa și noaptea o face. Aceasta să înceape din răsăritul cel din mijloc al Soarelui, cu bună liniște și întocmire fiind, sângele crescând, fierbinte și umedă aflându-să, și ea între iarnă și între vară mijlocind, decât iarna mai fierbinte și mai uscată fiind, iară decât vara mai reace și mai umedă. Și ține acest timp dela 21 a lui Mart[ie] până la 24 ale lui Iunie. Apoi, după ce să sue răsăritul Soarelui cătră părțile miezii-nopti, urmează timpul și întoarcerea cea văratacă, între primăvară și între toamnă fiind, dela primăvară având fierbințeala, iară dela toamnă uscăciunea, pentru că iaste fierbinte și uscată și creaste veninul cel galben. Aceasta are zioa preamare, de cincisprezece ceasuri, iară noaptea foarte mică, de noao ceasuri fiindu-i lungimea ei. Și ține și aceasta dela 24 ale lui Iunie până la 25 ale lunii lui Septem[vrie]. Apoi iarăși, după ce să întoarce Soarele la răsăritul cel din mijloc, întoarcerea cea tomnatecă schimbă pre cea văratacă, de mijloc oarecum aflându-să cu răceala și cu fierbințeala, cu uscăciunea și cu umezeala, și în mijloc fiind între timpul cel de vară și între cel de iarnă, dela cel de vară având uscăciunea, iară dela cel de iarnă răceala. Pentru că iaste reace și uscată, și creaste veninul cel negru. Aceasta iaste iarăș întoarcere potrivitoare zilii cu noaptea, de doasprezece ceasuri și zioa și noaptea având. Și ține aceasta dela 25 ale lui Septemvrie până la 25 ale lui Dechemvrie. Iară după ce să pogoară Soarele la răsăritul cel mai mic și mai de jos, adecă cel despre amiază-zî, apucă întoarcerea cea ernatecă, reace și umedă fiind, și între timpul cel de toamnă și între cel de primăvară locul fiind, dela cel de toamnă răceala fiind, iară dela cel de primăvară umezeala având. Aceasta preamică are zioa, fiindcă iaste de noao ceasuri, iară noaptea

Ceale patru timpuri ale anului.

Primăvara s’au făcut lumea.

vremi: a noțiunilor
primăvara și iulie

noao ↑ melia
galben

noao ↑ melia
negru

¹ Ps. 8: 4.

² Vas., Vor. a 6-a la Exaim.

preamare, fiindcă iaste de cincisprezece ceasuri. Și crește ea flegma. Și ține și aceasta dela 25 ale lui Dechemvrie până la 21 ale lui Martie. Că cu înțălepciune Ziditoriul mai nainte au socotit ca nu din cea mare răceală, sau fiebințeală, sau umezeală, sau uscăciune, la cea mare împotivă-feliurime viind noi, în cumplete boale să cădem. Că primejduicioase pre schimbările ceale de năprasnă le știe cuvântul¹.

Și întru acest chip Soarele pre ceale patru întoarceri, și printr'însele pre an face; încă și pre zile și pre nopți alcătuiște: pre zile adecă răsărind, și deasupra pre pământ fiind, iară pre nopți, supt pământ apuind; și pre ceialalți luminători, pre Lună adecă și pre steale, ca să lumineaze lăsind.

Și zic cum că sânt pre ceriu doasprezece zodii din steale, care să mișcă împotiva Soarelui, și a Lunii, și a celoralalte cinci planite, și cum că prin aceaste doasprezece zodii trec ceale șapte. Deci Soarele în fieștecarea zodie săvârșăște o lună, și în doasprezece luni trece ceale doasprezece zodii. Iară ale celor doasprezece zodii numile sânt aceastea, și lunile lor:

Berbeacele	♈ în luna lui Martie în 21 primește pre Soare.
Taurul	♉ în luna lui Aprillie în 23.
Geamenii	♊ în luna lui Mai în 24.
Racul	♋ în luna lui Iunie în 24.
Leul	♌ în luna lui Iulie în 25.
Fecioara	♍ în luna lui Avgust în 25.
Cumpăna	♎ în luna lui Septem. în 25.
Scorpiia	♏ în luna lui Octov. în 25.
Săgetătoriul	♐ în luna Noemv. în 25.
Cornul caprii	♑ în luna lui Dechemv. în 25.
Vărsătoriul de apă	♒ în luna lui Ianuarie în 25.
Peștii	♓ în luna lui Februar. în 24.

Iară Luna ☾ în fieștecarea lună trece pre ceale doasprezece zodii, fiindcă iaste ea mai jos, și mai curând pre aceastea le petrece. Că precum de vei face un rotocol înlăuntru altui rotocol, rotocolul cel dinlăuntru să va afla mai mic, așa și drumul Lunii, fiindcă iaste ea mai jos, iaste mai puțin, și să săvârșăște mai curând.

ianuo 1 flegma

Doasprezece zodii.

Soare 12 die /
luna

Luna 12 zodii /
luna

¹ Adică rațiunea. (N. ed.)

Căroră lucruri
sânt seamne
stealele.

nume:
meteorologie
Astrologie

Deci Ellinii prin răsăritul și apusul și întâlnirea stealelor acestora, și a Soarelui, și a Lunii, zic că să ocârmuesc toate lucrurile noastre. (Că întru acesteia să îndeletnicească astrologhia.) Iară noi zicem cum că seamne de ploae și de seacetă, de răceală și de căldură, de umezeală și de uscăciune și de vânturi, și altele ca acesteia să fac dintru acesteia, iară vreo semuire a faptelor noastre nicidecum.¹ Că noi, de-sineși-stăpânitori făcuți fiind de Ziditoriul, vólnici sântem preste faptele noastre. Că deaca toate din mișcarea stealelor le-am fi făcut, de nevoie am fi făcut ceale ce am fi făcut.² Iară ceaia ce de nevoie să face, nici faptă bună nu iaste, nici răotate. Iară deaca nici faptă bună nici răotate nu am fi avut, nici de laude și de cununi, nici de prihane și de munci nu am fi fost vreadnici. Să va afla încă și Dumnezeu nedrept, unora dând bunătăți, iară altora necazuri. Ci nici ocârmuire, nici purtare de grijă pentru zidirile sale nu va face Dumnezeu deaca de nevoie toate să poartă și să aduc. Încă și partea cea cuvântătoare de prisosit va fi întru noi. Că nefiind noi vólnici preste nici o faptă, în deșărt ne sfătuim. Iară partea cea cuvântătoare fără de îndoială pentru sfătuire noao s'au dat; pentru aceaia tot ce iaste cuvântătoriu iaste și de-sineși-stăpânitoriu.

Iară noi zicem cum că acealea nu sânt pricini ale vreunui lucru din ceale ce să fac, nici ale facerii celor ce să fac, nici ale stricăciunii celor ce să strică, ci seamne mai vartos ale ploilor și ale schimbării aerului. Poate încă va zice cineva cum că și ale războaelor, nu pricini, ci seamne să fac. Dară și feliurimea aerului feliurindu-să de Soare, și de Lună, și de steale, întru un fealiu și în alt fealiu, deosebite întocmeale ale trupurilor, și așăzări, și plecări³ face. Iară așăzările sânt din ceale ce sânt întru putearea noastră, pentru că să stăpânesc de cuvânt, și să poartă, și să schimbă.

Să fac încă de multe ori și comiți⁴, semne oarecare ce însemnează moarte a împăraților, care nu sânt din stealele ceale ce s'au făcut dintru început, ci cu Dumnezeiasca poruncă în vremea aceaia să fac, și iarăși să răsipesc. Pentru că și steaua ceaia ce s'au arătat Mághilor la nașterea Domnului cea pentru noi după

• Nume de roboraie
(nu pricini)
• temperament, deprinderi, dispoziții
Tareziuni de
ușor met în
puterea noastră →
Comiții.
+ împărății

La nașterea lui
Hristos, stea
noao.

¹ Vas., Vor. a 6-a la *Exaim*.

² Nem., *Pentru firea omului*, Cap. 36.

³ „Întocmeale ale trupurilor, și așăzări, și plecări” (κράσεις και ἔξεις και διαθέσεις) : temperament, deprinderi și dispoziții. (N. ed.)

⁴ Adecă steale păroase, pre care noi le zicem steale cu coadă.

trup cu iubire de oameni și mântuitoare, nu au fost din stealele ceale ce s'au făcut întru început. Și arătat iaste dintru aceasta că uneori făcea călătoria dela răsărit cătră apus, iară alteori dela amiază-noapte cătră amiază-zi; și uneori să ascundea, iară alteori să arăta. Că aceasta nu iaste a rânduului sau a firii stealelor.¹

Și să cuvine a ști că Luna să luminează dela Soare, nu cum că nu au avut Dumnezeu să-i dea ei deosebită lumină, ci ca să se pue întru lucrurile ceale zidite așzare și orânduială de stăpânitoriu și de supus, și să ne învățăm și noi să împărtășim unii pre alții, și să dăm unii altora, și să ne supunem, întâi adecă făcătorului și ziditorului Dumnezeu și Stăpânului, iară după aceia și stăpânitorilor celor puși de dânsul. Și să nu cercăm pentru carea pricină acesta stăpânește, iară eu nu, ci să priimim toate ceale dela Dumnezeu cu mulțămire și cu bună cunoștință.

Și pătimește lipsire² Soarele și Luna, muștrând nebuniia celor ce să închină zidirii, iară nu Ziditorului, și învățind cum că sânt schimbăcioase și premenicioase.³ Iară tot ce iaste schimbăcios nu iaste Dumnezeu. Că tot ce iaste schimbăcios, după a sa fire, iaste stricăcios.

Și pătimește lipsire Soarele când trupul Lunii să pune ca un păreate în mijloc, și face umbră, și nu lasă ca să se dea la noi lumina. Deci pre cât să va afla trupul Lunii că acopere Soarele, pre atâta să face și lipsirea. Iară de iaste mai mic trupul Lunii să nu te minunezi. Că și Soarele unii zic că iaste cu multe părți mai mare decât pământul: iară Sfinții Părinți, cum că iaste deopotrivă cu pământul, și de multe ori un nor mic îl acopere pre el, sau și un deal mic, sau zid.

Iară lipsirea Lunii să face din umbra pământului, când iaste Luna de cincisprezece zile, și să va afla împotrivă, drept după kéndrul cel întocma⁴ – Soarele adecă dedesuptul pământului, iară Luna deasupra pământului. Căci atuncea face umbră pământul și nu ajunge lumina Soarelui ca să lumineaze Luna, și dintru această pricină pătimește lipsire.

Pentru carea pricină Dumnezeu au voit să ia luna lumina din soare.

Pricina întunecării soarelui și a lunii.

eclipse sau

Mărimea Soarelui.

*eclipse
lunii*

¹ Vas., *La Nașt. lui Hristos*.

² Sau întunecare [eclipse – n. ed.].

³ Ecclis. 12: 1-2.

⁴ „...și să va afla împotrivă, drept după kéndrul cel întocma” (καὶ εὐρεθῆ ἐξ ἐναντίας κατὰ τὸ ἄκρον κέντρον) : și se află exact în partea opusă, în punctul cel mai înalt. (N. ed.)

de unde se vede că zilele lunii sunt de 29 de ore! Iar înaintea zidirii soarelui.

Luna s'au zidit de Ziditoriul plină.

Lunile Lunii și ale Soarelui.

an bisect

anul la evrei de 13 luni

Mișcarea zodiacului.

Trebue a ști că Luna s'au zidit de Ziditoriul plină, adică de cincisprezece zile, că să convenia să fie ea desăvârșit. Iară întru a patra zi, precum am zis, s'au zidit Soarele. Deci au apucat mai naintea Soarelui cu unsprezece zile. Că dela zioa a patra până la zioa a cincisprezecea unsprezece sânt. Pentru aceasta și în fieștecare an ceale doasprezece luni ale luminii Lunii sânt mai mici cu unsprezece zile decât ceale doasprezece luni ale Soarelui. Că lunile Soarelui au trei sute șasezeci și cinci de zile și a patra parte din zi. Pentru aceasta a patra parte aceaia, alăturându-să și împreunându-să în patru ani, să face o zi, carea să numeaște bisect. Și anul acela are trei sute șasezeci și șase de zile. Iară anii Lunii sânt de trei sute cincizeci și patru de zile. Că lumina Lunii, după ce să naște, adică să înnoiaște, creaste până să face de patru sprezece zile și jumătate și a patra parte. (2) Și înceape a scădea până la doazeci și noao de zile și jumătate, și cu totul să face fără de lumină. (3) Și iarăși întâlnindu-să cu Soarele, să naște de iznoavă și să înnoiaște, pomenire aducând a învierii noastre. Pentru aceasta în fieștecarele an pre ceale unsprezece zile le dă Soarelui. Deci la trei ani să face la Evrei luna cea adăogită, și să află anul acela de treisprezece luni, din adăogirea acestor unsprezece zile.

Și arătat iaste cum că și Soarele, și Luna, și stealele sânt alcătuite din părți, și după firea lor sânt supuse stricăciunii. Iară firea lor nu o știm. Și unii zic cum că focul fără de vreo materie iaste neivit, pentru aceaia și când să stinge, piiare; iară alții zic cum că, când să stinge, să preface în aer.¹

Chiclul zodiacul să mișcă pieziș², împărțit fiind în doasprezece părți care să numesc zodii; iară zodiia are trei decanus, treizeci de graduri (4); iară gradul are șasezeci de minaturi. Deci are Ceriul trei sute șasezeci de graduri: jumătatea de sferă cea deasupra pământului, o sută optzeci de graduri, și cea de supt pământ, o sută optzeci.

¹ Nem., Cap. 5.

² Sau: Crugul Zodiilor să mișcă cu chip cârmit în laturi.

Case ale planitelor

Berbeacele și Scorpiia, ale lui Áris; Taurul și Cumpăna, ale Afrodítei; Geamenii și Fecioara, ale lui Ermís; Racul, a Lunii; Leul, a Soarelui; Săgetătoriul și Peștii, ale lui Zevs; Cornul-caprii și Vărsătoriul-de-apă, ale lui Kron.

Suișuri sau înălțări¹

Berbeacele, a Soarelui; Taurul, a Lunii; Racul, a lui Zevs; Fecioara, a lui Áris; Cumpăna, a lui Kron; Cornul-caprii, a lui Ermís; Peștii, a Afrodítei.

Chipurile² Lunii

Întâlnire³ a Lunii să zice când să întâmplă ea întru același grad întru carele iaste Soarele; naștere, când să depărtează de Soare cincisprezece graduri; răsărit, când să arată; în chipul seacerii, de doao ori să zice că iaste, când să depărtează șasezeci de graduri; jumătate, de doao ori, când să depărtează noaozeci de graduri; gârbovă, de doao ori, când să depărtează o sută doaozeci de graduri; știrbă sau pișcată, de doao ori, când să depărtează o sută cincizeci de graduri; plină, când să depărtează o sută optzeci de graduri. Iară de doao ori am zis, pentru că o dată când crește și o dată când scade să întâmplă aceasta. Și în doao zile și jumătate treace Luna pre fieștecarea zodie.

*Întâlnire a Soarelui
naștere - 150°
răsărit (apăsare)
naștere x 2 - 60°
1/2 x 2 - 90°
gârbovă x 2 - 120°
știrbă (pișcată) x 2
plină - 180°*

CAP 8

Pentru aer și pentru vânturi

Aerul iaste stihie foarte suptire, umedă și fierbinte, decât focul mai grea, iară decât pământul și apele mai ușoară, de răsuflare și de grăire pricinuitoare, fără de nici un feliu de floare⁴, adecă din fire nu are vreun feliu de floare de vâpseală; limpede, și prin carea să poate privi (pentru că iaste priimitoare de lumină); și slujaște la ceale trei simțiri ale noastre (că printr'însa vedem, auzim, mirosim); priimitoare de căldură și de răceală, de uscăciune și de

Scriere a aerului.

¹ Ascendenți. (N. ed.)

² Fazele. (N. ed.)

³ Conjuncție. (N. ed.)

⁴ Gr. ἀχρωμάτιστον, fără culoare. (N. ed.)

umezeală. Ale căriia sânt toate mișcările ceale de loc: sus, jos, înlăuntru, afară, de-a dreapta, de-a stânga, și mișcarea cea împrejur. Din sine nu are lumina, ci de Soare, și de Lună, și de steale, și de foc să luminează. Și aceasta iaste ceaia ce au zis Scriptura: „Și întunearec era deasupra adâncului”, vrând să arate că aerul nu are lumina din sine, ci alta iaste ființa luminii.

Aerul din sine
nu are lumină.

Ce iaste vântul.

Aerul iaste locul lucrurilor.

Numărul vânturilor.

Numile vânturilor.

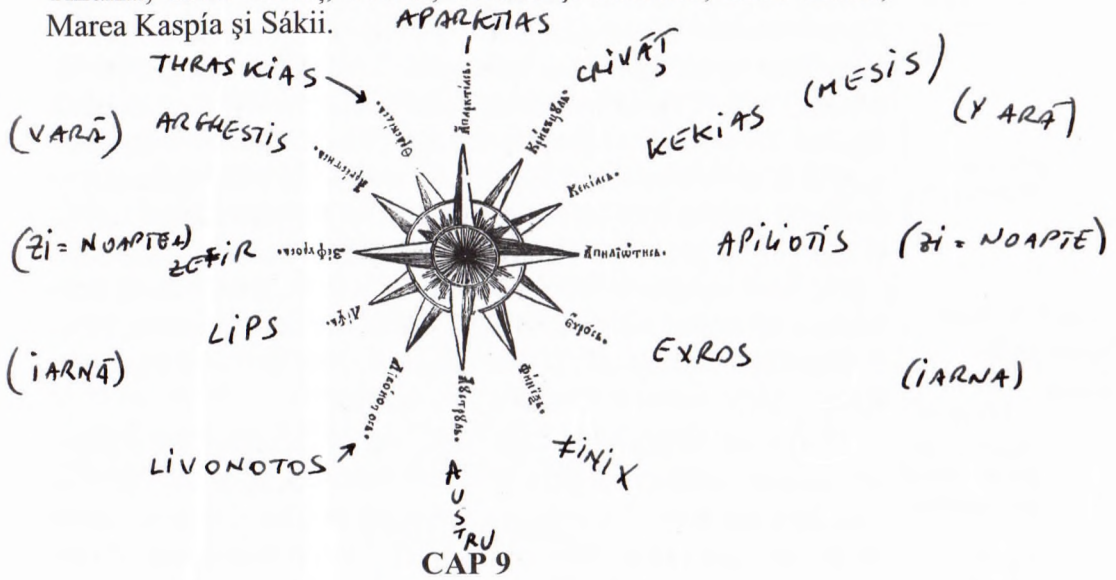
Iară vântul iaste mișcare a aerului. Sau vântul iaste pornire a aerului, schimbându-și numirile după deosebirea locurilor de unde să pornească. Încă și locul al aerului iaste. Pentru că locul fieștecăruia trup iaste cuprinderea lui. Și ce cuprinde pre trupuri, fără numai aerul? Și sânt locuri multe și deosebite de unde să face mișcarea aerului, dela care locuri și vânturile au luat numirele. Pentru că doasprezece sânt toate. Și zic cum că aerul iaste stingere a focului sau abur de apă fierbinte. Deci aerul după firea sa iaste fierbinte, dară, pentru vecinătatea cea cătră apă și cătră pământ, să răcească, pentru aceasta părțile lui ceale de jos sânt reci iară ceale de sus fierbinți.¹

Vânturi suflă, dela răsăritul de vară, Kekías, carele și Mésis să numeaște. Dela răsăritul cel potrivitoriu zilii cu noaptea, Apilióti. Dela răsăritul de iarnă, Évros. Dela apusul de iarnă, Lips. Dela apusul cel potrivitoriu zilii cu noaptea, Zéfiro. Dela apusul de vară, Arghéstis, adecă Olimbías, carele și Iápix și Ergastís să numeaște. Apoi Austrul și Aparktías, carii suflă unul împotriva altuia. Și iaste în mijloc între Aparktías și între Kekías, Crivățul. Iară în mijloc între Évru și între Austru, Fínix, carele să numeaște Evrónotos. În mijloc între Austru iarăși și între Lips, Livónotos, carele să numeaște și Levkónotos. Iară în mijloc între Aparktías și între Arghést, Thraskías sau Kérkios, de lăcuitarii cei de prin prejur așa numindu-să.

Iară neamuri care lăcuiesc marginile lumii aceastea sânt: cătră Apiliót, Vactriánii; cătră Évros, Indiánii; cătră Fínix [să află] Marea Roșie și Etheópiia; cătră Livónotos, Garamántii, carii sânt preste Sírtin; cătră Lips,

¹ Nem., Pentru firea omului, Cap. 5.

Etheopeanii și Apuseanii cei preanegri; cătră Zéfir, Stâlpîi lui Iráclie și începuturile Liviei și ale Evrópii; cătră Arghéstis, Iviría, carea acum să numeaște Ispanía; cătră Thraskía, Franțezii și neamurile ceale megiiase; cătră Aparktías, Skíthii cei de preste Thrákia; cătră Crivăț, Pontul, Meótiș și Sarmátii; către Kekía, Marea Kaspía și Sákii.

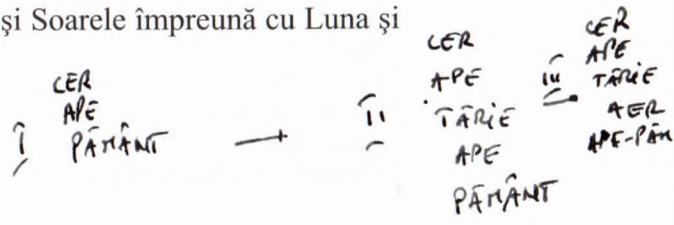
Pentru ape

Încă și apa, una din ceale patru stihii iaste, făptură a lui Dumnezeu preabună. Apa iaste stihie umedă și reace, grea, și carea să trage în jos, leasne curgătoare. De aceasta pomenește Dumnezeiasca Scriptură zicând: „Și întunearec era deasupra adâncului, și Duhul lui Dumnezeu să purta deasupra apei”.¹ Pentru că adâncul nimic alt nu iaste, fără numai apă multă, a căriia sfârșitul necunoscut iaste de oameni. Deci întru început apa plutea preste tot pământul. Și întâi au făcut Dumnezeu tăriia, carea despărția între apa ce era deasupra tăriei și între apa ce era supt tărie, că în mijlocul adâncului apelor s’au întărit, cu porunca cea Stăpânească. Pentru aceaia și tărie au zis Dumnezeu să se facă, și s’au făcut. Dară pentru carea pricină deasupra tăriei au pus Dumnezeu apă? Pentru arșița cea preafierbinte a soarelui și a ethirului. Că îndată după tărie ethirul iaste întins, încă și Soarele împreună cu Luna și

Scrierea apei.

Pricina apelor celor mai presus de tărie.

¹ Fac. 1: 2.

cu stealele pre tărie sânt. Și de nu ar fi fost acolò deasupra apă, s'ar fi aprins tăriia de arșiță.¹

Marea.

Apoi au poruncit Dumnezeu să se adune apele într-o adunare². Iară a zice „într-o adunare” nu însemnează cum că s'au adunat iale într-un loc, că iată după aceasta zice: „Și adunările apelor le-au numit Dumnezeu mări”³; ci au arătat cuvântul cum că s'au făcut apele într-o împreună, deosebite și despărțite de pământ. Căci s'au adunat apele într-o adunările lor, și s'au arătat uscatul. De aicea s'au făcut ceale doao mări care sânt împrejurul Eghiptului (că iaste el între doao mări), care au noianuri, și munți, și ostroave, și coturi, și limanuri, și cuprind sânuri⁴ multe, și țarmuri, și prunduri. Pentru că țarmuri să numesc ceale năsi-poase, iară prunduri ceale pietroase și adânci, care îndată într-o început au adâncime. Așijderea și marea cea despre răsărit, carea să numeaște Indicească, și cea despre Crivăț, carea să numeaște Kaspía, încă și bălțile, de aicea s'au adunat.

Ocheanul împrejur încunjură pământul.

Deci iaste ocheanul ca oarecarele râu ce încunjură tot pământul, pentru carele mi să pare că au zis Dumnezeiasca Scriptură că „râu iasă din Raiu”⁵, carele are apă bună la băut și dulce. Acesta dă mărilor apa carea, zăbovind în mări și stând nemișcată, să face amară, soarele și sifónii⁶ totdeauna trăgând în sus pre cea mai suptire, de unde și norii să alcătuesc, și ploile să fac, prin strecurare îndulcindu-să apa.

Pricina serăturii mării.

Ceale patru râuri ale Raiului.

Aceasta și în patru începături, adecă în patru râuri să despărtește. Numele unuia Fisón, adecă Gángul cel indicesc. Și numele celui de-al doilea, Gheon; acesta iaste Nilul, carele dela Etheópiiă să pogoară în Eghiptet. Și numele celui de-al treilea, Tigru. Și numele celui de-al patrulea, Evfrat. Sânt și alte râuri preamulte și preamari, din care unele curg în mare iară altele să mistuesc în pământ. Pentru aceia tot pământul iaste găurit și găvăonoșit, ca oarecare vine având, prin care, priimind apele din mare, scoate în sus izvoarăle. Deci după feliurimea pământului să face și apa

Apele izvoarălor din mare.

¹ Vas., Vor. a 3-a la *Exaim.*, 7.

² Fac. 1: 9.

³ Fac. 1: 10.

⁴ Golfuri. (N. ed.)

⁵ Fac. 2: 10.

⁶ Trombele de apă. (N. ed.)

izvoarilor, pentru că să strecoară și să scurge apa cea de mare prin pământ, și așa să îndulcească.¹

Și deaca locul de unde izvorul izbucnește să va întâmpla amar sau serat, după feliurimea pământului așa izvoraște și apa. Și de multe ori, strâmtorându-să apa prin oarecare locuri înguste, și cu silă rumpându-să, să încălzească, și de aicea izvorăsc apele ceale din sineși calde. Pentru aceasta, cu Dumnezeiasca poruncă, s'au făcut în pământuri văi, și așa s'au adunat apele întru adunările lor; de aicea s'au făcut și munții. Deci întâi apele au poruncit Dumnezeu ca să scoată suflet viu. De vreme ce prin apă și prin Sfântul Duh, carele întru început să purta pre deasupra apelor, era să înnoiască pre om; că aceasta au zis Dumnezeescul Vasilie.² Și au scos jivini mici și mari, chiți și bălauri, pești ce să târăsc în ape și paseri zburătoare. Deci prin paseri să unească apa și pământul și aerul; pentru că din apă s'au făcut acestea, și pre pământ petrec, și în aer zboară.³ Preabună stihie iaste apa, și mult trebuincioasă, și curățitoare nu numai de întinăciunea cea trupească, ci și de cea sufletească, după ce va lua la dânsa Darul Duhului.

Apele ceale
din sineși cal-
de.

De unde peș-
tii și paserile.

пони в море
рыба, воздух,
пони в море
Путеarea
Ботезului.

Pentru Noianuri

Pre noianul Eghéu îl priimește Ellispondul, carele să sfârșește în Ávido și Sistón. Apoi Propontis, carele să sfârșește în Halkidóna și Vizántiia, unde sânt ceale înguste⁴ dela care să înceape Póntul; apoi Balta Meotis. Și iarăși, dela începutul Evrópii și al Livíei iaste noianul Viricésc, carele curge dela Stâlpîi lui Iraclie spre Muntele Pirínin. Iară Lighisticésc, cel ce să întinde până la margenile Tiriníei; iară Sardonicésc, cel ce preste Sardíniia să pleacă în jos spre Livía, adecă Africa; iară Tirinicésc, cel ce să înceape dela margenile Ligúriei și să sfârșește până la Sikellía; apoi Livicésc; apoi Kriticésc, și Sikelésc, și Ionésc, și Adriésc, carele să răvarsă din noianul Sikelésc, pre carele îl numesc Sân Corinthiacésc, adecă Marea Alkionída. Iară noianul cel ce să cuprinde de Súnie și Skiléul să numește Saronicé[s]c. Apoi Mirtóul, și Icáriul, întru care sânt Kicládele; apoi Carpáthiul, și Pamfiliul, și Eghíptul. Iară preste Icáriul încolo să răvarsă Eghéul. Ias-

Mările.

¹ Vas., Vor. a 4-a la *Exaim.*, 6.

² Vas., Vor. a 2-a la *Exaim.*, 6.

³ Vas., Vor. a 8-a la *Exaim.*, 2.

⁴ „Ceale înguste”: strâmtorile. (N. ed.)

te încă și călătoria pre mare a Evropii, dela gura râului Tanaís până la Stâlpul lui Iráclie, stadii 609 709. Iară a Africii, dela Tinghís până la Gura Canovească, stadii 209 252. Iară a Asiei, dela Canov până la râul Tanaís, împreună cu sânurile, călătoria pre mare iaste stadii 4 111. Și așa Marea lumii céii lăcuite de noi, cu sânurile ce are, să întinde până la 1 309 072 de stadii.¹

CAP 10

Pentru pământ și pentru ceale dintr'însul

Temeliia pământului iaste neștiută.

Pământul iaste una din ceale patru stihii, uscat, și reace, și greu, și nemișcat, de Dumnezeu adus fiind dintru neființă întru ființă în zioa cea dintâiu. Că „întru început”, zice, „au făcut Dumnezeu cerul și pământul”². A căruia temeliia și înfigerea nimene din oameni nu poate să o spue. Pentru că unii zic că s'au întemeiat și s'au înfipt el preste ape, precum zice Dumnezeescul David: „Celui ce au întărit pământul preste ape”³. Iară alții zic că pre aer. Și altul zice: „Cela ce au întărit pământul pre nimic”⁴. Și iarăși, grăitorul de ceale Dumnezești David, ca despre fața Ziditoriului: „Eu, zice, am întărit stâlpul lui”⁵, stâlpi numind pre putearea ceaia ce îl ține pre el. Iară aceeaia ce zice: „Pre mări l-au întemeiat pre el”⁶, arată cum că pretutindinea împrejurul pământului iaste vărsată firea apei. Însă sau pre sineși, sau pre aer, sau pre ape, sau pre nimic de vom da că s'au întemeiat el, să cuvine să nu ne depărtăm de socoteala cea blagocestivă, ci să mărturisim cum că toate împreună sânt întemeiate și să țin de putearea celui ce le-au zidit.

Deci întru început, precum zice Dumnezeiasca Scriptură, de ape era acoperit, și netocmit, adecă neîmpodobit (iară după ce au poruncit Dumnezeu, s'au făcut vasele apelor, și atuncea s'au arătat munții); și cu Dumnezeiasca poruncă au luat pre a sa podobă, cu tot felul de erburi și de sáduri împodobindu-se, la care Dumnezeiasca poruncă au pus puteare crescătoare, și hrănitore, și roditoare, adecă de ceale aseamene născătoare. Și poruncind

¹ Vezi la Strávon, Cart. 1.

² Fac. 1: 1.

³ Ps. 135: 6.

⁴ Iov 26: 7.

⁵ Ps. 74: 4.

⁶ Ps. 23: 2.

Ziditoriul, au scos și tot fealiul de neamuri de jivini, de târâtoare, și de hiară, și de vite, toate spre trebuința cea în bună vreamă a omului. Însă, dintru aceste, unele adecă spre hrană, precum cerbi, oi, căprioare și ceale de acest feliu; iară altele spre slujbă, precum cămile, boi, cai, măgari, și ceale de acest feliu; iară altele spre veselie, precum maimuțe și, din paseri, mierle și papagali și ceale de acest feliu. Încă și din saduri și din erburi, unele roditoare și hrănitore, iară altele binemiroitoare și cu flori împodobite, spre veseliia noastră dăruite, precum trandafirul și ceale de acest feliu; iară altele spre vindecarea boalelor. Pentru că nu iaste nici o jivină, nici sad, întru care Ziditoriul n'au pus lucrare oarecarea folositoare spre trebuința oamenilor. Pentru că cel ce știe toate mai nainte de facerea lor, cunoscând cum că omul, prin stăpânirea-de-sineși, va să se facă întru călcarea poruncii și va să se dea stricăciunii, toate ceale spre trebuința lui cea în vreamă, și ceale de pre tărie, și ceale de pre pământ, și ceale din apă le-au zidit.

Și ceale însuflețite, și sadurile, pentru om.

Deci mai nainte de călcarea poruncii toate era supuse omului, că stăpân l-au făcut pre el Dumnezeu al tuturor celor ce sânt pre pământ și în ape. Încă și șarpele priiaten era omului, mai mult decât altele apropiindu-să de el, și cu dulci mișcări împreună vorbind.¹ Pentru aceaia diavolul, începătoriul răotății, printr'însul au adus strămoșilor sfatul cel prearău. Încă și pământul de sineși aducea roadele spre trebuința jivinilor celor supuse omului, și nici ploae nu era pre pământ, nici iarnă. Iară după călcarea poruncii, când „s'au alăturat cu dobitoacele ceale neînțelegătoare și s'au asemănat lor”², făcând a stăpâni întru sineși pofta cea necuvântătoare pre mintea cea cuvântătoare, după ce neascultătoriu s'au făcut al poruncii Stăpânului, zidirea cea supusă s'au sculat împotriva celui ce de Ziditoriul s'au hirotonisit stăpân, și s'au rânduie el întru sudoare să lucreze pământul dintru carele s'au luat.³

Mai nainte toate era supuse omului.

șarpele

7 ploaie
iarnă

pofta necuvântătoare
stăpânire
mintea
cuvântătoare

Dară nici acum trebuința hiarălor nu iaste nefolositoare, fiindcă înfricoșază și aduce spre cunoștință și spre chiemare a lui Dumnezeu făcătorului. Încă și spinul după călcarea poruncii au răsărit din pământ, dupre hotărârea Domnului, pre urmă după carea și cu îndulcirea trandafirului s'au împreunat spinul, aducându-

rostul
fiarelor
și rostul
spinului

¹ Fac. 3: 1-5.

² Ps. 48: 13.

³ Vas., Vor. pentru Raiu, 4.

ne pre noi întru pomenirea călcării, pentru carea spini și ciuline s'au osândit pământul să ne răsără noao.

Iară cum că acestea așa sânt, să cuvine să creadem dintru aceasta, adecă că cuvântul Domnului pre carele l-au zis, „Creașteți și vă înmulțiți, și umpleți pământul”, lucrează până acum pre îndelungă-starea și păzirea acestora.

Iară pământul, unii zic că iaste în chipul sferii¹, iară alții în chipul conului². Și cu mult mai mic iaste decât Ceriul, ca oarecare stigmi³ în mijlocul acestuia fiind spânzurat. Și acesta adecă va treace și să va schimba, dară fericit iaste cel ce va moșteni pământul celor blânzi: că pământul cel ce va să priimească pre sfinți iaste fără de moarte. Deci cine după vrednicie să va minuna de cea nemărginită și neajunsă de minte înțălepciunea Ziditoriului? Sau cine va fi îndestulat să dea cuviincioasa mulțămire Dătătorului celui de atâtea bunătăți?

CAP 11

Pentru Raiu

Dară de vream ce din văzută și nevăzută zidire vrea să facă Dumnezeu pre om, dupre chipul său și dupre asemănare, ca pre oarecarele împărat și stăpân a tot pământul și al celor de pre dânsul, îi zideaște lui ca oarecarele palat împărătesc, întru carele petrecând, să viețuiască viață fericită și norocită. Iară acesta iaste Raiul cel Dumnezeesc, de mâinile lui Dumnezeu sădit în Edém, cămară a toată veselii și bucurii (pentru că Edém „desfătare” să tâlcuiască), la răsărit, decât tot pământul mai sus aflându-să, bine întocmit, și de aer preasuptire și preacurat fiind strălucit, încărcat de pomi pururea înverziți și înfloriți, plin de bună mireasmă și de lumină, covârșind cugetarea carea ar fi nălucit orice frumseață simțită și podoabă: Dumnezeesc loc cu adevărat, și vreadnic lăcaș al celui dupre chipul lui Dumnezeu, întru carele niciuna din jivintele ceale necuvântătoare nu lăcuia, ci numai omul, zidirea mâinilor lui Dumnezeu.⁴

¹ Adecă precum iaste ghemul sau mincea.

² Adecă precum iaste căpățina záharului.

³ Punct (din gr. στυγμή). (N. ed.)

⁴ Vas., în *Vor. cea pentru Raiu*, 2.

Și în mijlocul acestuia au sădit Dumnezeu pre Pomul Vieții și pre Pomul Cunoștinții.¹ Pre Pomul Cunoștinții adecă, cercare oarecarea și ispitire și iscusire a ascultării și a neascultării omului. Pentru aceasta și Pomul cunoștinții binelui și răului s'au numit; sau pentru că puteare cunoscătoare de firea sa da celor ce să împărțășia, care lucru iaste bun celor desăvârșit, iară rău celor ce nu încă sânt desăvârșit, și cu pofta mai lacomi, precum hrana cea tare celor ce sânt încă prunci și au trebuință de lapte.² Pentru că nu au voit Dumnezeu, cela ce ne-au zidit pre noi, ca să ne grijim, și pentru multe să ne turburăm, nici să ne zmulgem și mai nainte să ne grijim pentru viața noastră – ceaia ce au pățimit și Adam. Pentru că, după ce au gustat, au cunoscut că era gol și fotă luiși ș'au făcut. Că frunze de smochin luând, s'au încins.³ Iară mai nainte de gustare era goli amândoi, și Adam, și Eva, și nu să rușina. Întru acest feliu de nepătimași voia Dumnezeu ca să fim noi: că a nepătimirii céii desăvârșit iaste acesta. Încă și fără de grijă, numai un lucru având noi, cel al îngerilor, a lăuda neîncetat și neconținut pre cel ce ne-au zidit, și de vedeaarea lui a ne desfăta, și spre el a arunca toată grija noastră, ceaia ce și prin Prorocul David cătră noi au grăit: „Aruncă spre Domnul grija ta”, zicând, „și el te va hrăni”⁴. Și întru sfințitele Evanghelii, pre ucenicii săi învățindu-i, zice: „Nu vă grijiți cu sufletele voastre, ce veți mânca, și cu trupurile voastre, cu ce vă veți îmbrăca”⁵. Și iarăși: „Căutați împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui, și aceastea toate să vor adaoge voa”⁶. Și cătră Martha: „Martho, Martho, te grijești, și spre multe te silești, ci un lucru trebuiaste. Iară Mariia partea cea bună ș'au ales, carea nu să va lua dela dânsa”⁷ – a șădea adecă lângă picioarele lui Iisus și a asculta cuvintele lui.

⁸Iară Pomul Vieții era pom carele avea lucrare dătătoare de viață sau din carele putea să mănânce numai cei vreadnici de viață și nesupuși morții. Deci unii adecă au nălucit cum că Raiul iaste simțit, iară alții cum că iaste gândit. Dară mie mi să pare că

Pentru ce s'au sădit pomul cunoștinții.

putea cunoș-
tore de firea
sa

Dumnezeu au
voit să fim noi
fără de grijă.

grijă
tulburare

inaintea
noastră
grijă

Pomul vieții
pentru ce s'au
zis.

¹ Fac. 2: 9.

² Grig. Naz., Cuv. 38 și 42.

³ Fac. 3: 7.

⁴ Ps. 54: 23.

⁵ Mt. 6: 25.

⁶ Mt. 6: 33.

⁷ Lc. 10: 41.

⁸ Nem., Pentru firea omului, Cap.1.

cu lăcuia
cu vederii
lui D_z

Pomul vieții
și tot pomul.

precum omul simțit împreună și gândit s'au zidit, așa și sfințitul lăcaș al acestuia, simțit împreună și gândit, și îndoită având înțelegerea. Pentru că cu trupul în locul cel Dumnezeesc și preafrumos, precum am povestit, sălășluindu-să, cu sufletul petrecea întru cel mai înalt și neasemănat și mai frumos loc, pre Dumnezeu carele întru el lăcuia avându-l casă, și pre dânsul avându-l strălucit veșmânt, și cu darul lui fiind îmbrăcat, și numai întru rodul cel preadulce al vederii lui desfătându-să, ca alt oarecarele înger, și cu aceasta hrănindu-să, carea cu adevărat și pom al vieții cu cuviință s'au numit. Pentru că dulceața împărtășirii căii Dumnezești dă celor ce să împărtășesc viață carea nu să curmă de moarte. Pre carea cu adevărat și „tot pomul” o au numit Dumnezeu, „Din tot pomul”, zicând, „carele iaste în Raiu cu mâncare să mâncați”. Pentru că El iaste Totul acela, întru carele și prin carele toate s'au întemeiat.

Pomul cunoștinții.

cunoștința vederii
de multă feluri
| la ce neîntărit,
| a vederii lui
| D_z
↓
grija trupului
și trage

Tot pomul iaste
cunoștința lui
Dumnezeu din
zidiri.

Iară pomul cunoștinții binelui și răului iaste cunoștința cea străbătătoare a vederii căii în multe fealiuri. Și aceasta iaste cunoașterea firii sale, carea iaste bună celor desăvârșit și sporiți întru videnia cea Dumnezeiască, ea dela sine vestind pre lucrarea cea cu mare cuviință a Ziditoriului, celor ce nu să tem de cădere, pentru că din multa vreamă au ajuns la oarecarea deprindere a unii videnii ca aceștia. Iară nu bună, celor ce sânt încă tineri și lacomi cu pofta, pre carii, pentru petreacerea cea neîntărită întru cel mai bun, și pentru că nu sânt ei încă întăriți cu întemeiere întru privirea celui singur bun, să obicinuiască grija trupului lor cătră sine a-i trage și a-i zmulge.¹

Așadară îndoit socotesc eu că iaste Raiul cel Dumnezeesc, și adevărat purtătorii de Dumnezeu Părinți au arătat – și cei ce întru acest chip, și cei ce în celalalt chip au învățat.² Și iaste cu puțință a să înțelegă „tot pomul” cunoștința Dumnezeștii puteri carea să face din zidiri, precum zice Dumnezeescul Apostol, „că ceale nevăzute ale lui, dela zidirea lumii, prin făpturi înțelegându-se, să văd”³. Dară, decât toate înțelegările și videniile acestea, cea mai înaltă iaste cea a noastră, a încheierii noastre zic, precum grăiaște Dumnezeescul David: „Minunată s'au făcut cunoștința ta din mine”⁴, adecă dintru a mea alcătuire. Însă cu primejdie era

¹ Grig. Naz., *Cuv.* 38 și 42.

² Maxim.

³ Rom. 1: 20.

⁴ Ps. 138: 6.

aceasta lui Adam, nou-începătoriu fiind, pentru pricinile care am zis.

Sau „pom al vieții” iaste cu putință a să înțaleage gândirea cea mai Dumnezeiască, carea să face din toate ceale simțite, și suirea cea printr'insele cătră Făcătoriu și Ziditoriu și Pricinuatoriu a toate; pre carele și „tot pomul” l-au numit, fiindcă aduce pre să-vârșirea și nedespărțirea, și numai pre singură împărțășirea celui bun. Iară „pom al cunoștinții binelui și răului”, pre mâncarea cea simțită și cu îndulcire, carea după păreare îndulcește, dară după adevăr întru împărțășirea celor reale aduce pre cel ce să împărțășește. Căci zice Dumnezeu: „Din tot pomul ce iaste în Raiu cu mâncare vei mânca”¹, ca cum ar fi zis, precum socotesc: Prin toate zidirile cătră mine, Făcătoriu, te sue, și un rod din toate culeage, adecă pre mine, carele sânt viața cea adevărată. Toate ție viață să-ți rodească, și pre împărțășirea mea fă-o întărire ființii tale: că așa vei fi nemuritoriu. „Iară din Pomul cunoștinții binelui și răului să nu mânânci dintr'insul. Că ori în ce zi veți mânca dintr'insul, cu moarte veți muri”². Căci fireaște mâncarea cea simțită iaste împlinire a ceia ce au eșit afară, și la afedrón și la stricăciune mearge. Și cu neputință iaste a rămânea nestricăcios cel ce să împărțășește de mâncare simțită.

Pomul vieții iarăși și al cunoștinții binelui.

*Pre cunoștința
b-n
nedecon
simțit, în cu
îndulcire
↓
împlinire
alea cu s-o
dat pe afedrón
și merge la stricăciune*

Mâncarea cea simțită, celui muritoriu cu viincioasă.

CAP 12

Pentru om

afedrón = անծրոն, աբ; անս

Și întru acest chip au zidit Dumnezeu pre ființa cea gânditoare³, pre Îngeri zic, și pre toate Cetele ceale cerești, că aceastea arătat sânt de fire gânditoare și fără de trup (iară fără de trup zic, asemănându-se cătră grosimea materiei⁴, căci cu adevărat nematerialnic și fără de trup numai Dumnezeu iaste); încă și pre cea simțită, pre ceriu adecă, și pre pământ, și pre toate ceale ce sânt în mijlocul lor. Și pre una aproape de el (că aproape de Dumnezeu iaste firea cea cuvântătoare și carea numai de minte iaste înțeleasă); iară pre ceialaltă cu totul depărtată, ca ceia ce cade

Numai Dumnezeu iaste cu adevărat nematerialnic.

cu = simțit

¹ Fac. 2: 16.

² Fac. 2: 17.

³ „Ființa cea gânditoare”, gr. τὴν νοητὴν οὐσίαν, *esența inteligibilă*. (N. ed.)

⁴ Că și aceastea oarecum sânt cu trup și materialnice, măcar de și fără de trup și nematerialnice să zic, asemănându-se cătră trupurile ceale simțite și cătră materia cea din stihii. (Vlemid, la *Fisiki*, Cap 24)

supt simțire. „Dară trebuia și din amândoa să se facă o amestecare, arătare de mai mare înțelepciune și de bogăție cătră firi”, precum zice grăitoriul de ceale dumnezezești Grigorie, „ca oarecarea legătură a firii cēii văzute și nevăzute”. Iară acest cuvânt „trebuia”, zic, arătând voința Ziditoriului, că aceasta iaste leage și așzământ preacuvincios. Și nimene nu va zice ziditoriului: „Pentru ce m'ai făcut așa?”; că stăpânire are olariul din lutul său să facă vase de multe fealiuri, spre arătarea înțelepciunii sale.

Deci fiindcă acestea așa era, din fire văzută și nevăzută zidește pre om cu mâinile sale, după chipul său și după asemănare, din pământ trupul plăzmuindu-l, iară suflet cuvântătoriu și înțelegătoriu prin suflarea sa dându-i lui, care lucru chip Dumnezeesc îl zicem. Că aceia ce să zice „după chip” însemnează pre putearea înțelegerii și pre stăpânirea-de-sineși; iară aceasta, adecă „după asemănare”, pre asemănarea cea după puțință a faptei cēii bune.

Și împreună trupul și sufletul s'au zidit; nu unul mai nainte, iară altul mai pre urmă, după cum bârfaia Orighen.

Deci au făcut Dumnezeu pre om fără de răotate, drept, îmbunătățit, fără de scârbă, fără de grijă, cu toate faptele bune împodobit, cu toate bunătățile îndestulat, ca pre oarecarea a doao lume, în [cea] mare, mică; alt înger închinătoriu, amestecat, privitoriu al zidirii cēii văzute, tănuitoriu al cēii nevăzute¹, împărat al celor de pre pământ, împărățindu-să de sus, pământesc și cereesc, vremealnic și nemuritoriu, văzut și de minte înțales, între mărime și între smerenie, pre aceșai duh și trup: duh pentru daru, trup pentru înălțare²; aceia ca să rămâe și să slăvească pre Făcătoriu-de-bine, iară aceasta ca să pătimească, și pătimind, să-ș aducă aminte și să se înveațe când să înalță pentru mărime; jivină aicea iconomisindu-să, adecă în viața această de acum, și aiurea mutându-să, adecă în veacul ce va să fie, și, ca să zic sfârșitul tainii, prin plecarea cea cătră Dumnezeu îndumnezeindu-să – însă îndumnezeindu-să prin împărțășirea strălucirii cēii Dumnezezești, iară nu în ființa³ cea Dumnezeiască mutându-să.⁴

trup ← pământ
suflet. cur și înțeleg
chip → suflare
put înțelegerii și
stăpânirea de
sine
asem. = după put.
• faptelor bune

Darurile și bunătățile omului când s'au zidit întâi.

¹ „Tănuitoriu al cēii nevăzute” (μύστην τῆς νοουμένης): tainic (=inițiat) al zidirii nevăzute”. (N. ed.)

² Adecă mândrie.

³ Gr. οὐσία, esența. (N. ed.)

⁴ Grig. Naz., Cuv. 38 și 42.

Și l-au făcut pre el cu firea fără de păcat, și cu voința de-sineși-stăpânitoriu. Iară fără de păcat zic nu pentru că nu priimește păcat, căci numai Dumnezeu iaste nepriimitoriu de păcat, ci pentru că nu în fire are pre lucrarea păcatului, ci întru voință mai vârtos; adecă stăpânire are a sta și a spori întru cel bun, de Dumnezeescul daru ajutorindu-să, așijderea și a să schimba dela cel bun și a fi întru cel rău, Dumnezeu slobozind, pentru stăpânirea-de-sineși. Căci nu iaste faptă bună ceaia ce să face de silă.¹

Stăpânirea-de-sine.

Deci sufletul iaste ființă² vie, singuratică și fără de trup, de ochi trupești după firea sa nevăzut, fără de moarte, cuvântătoriu și înțelegătoriu, neformăluit, organ lucrătoriu metahirisind pre trup, și acestuia dătătoriu de viață, de creaștere, și de simțire, și de naștere fiind, nu alta deosebită de sineși având pre minte, ci parte a sa cea preacurată – că precum iaste ochiul în trup, așa iaste mintea în suflet; de-sineși-stăpânitoriu, de a voi și a lucra puteare având, schimbăcios, adecă cu voința schimbăcios, pentru că iaste și zidit. Pre toate aceastea fireaște din darul celui ce l-au zidit pre el luându-le, din carele și a fi, și întru acest feliu fireaște a fi au luat.³

Pentru suflet.

metahirisind
= *folosind*
mintea

Iară pre ceale fără de trupuri, și nevăzute, și neformăluite, în doao fealiuri le înțelegem: unele cu ființa sânt așa, iară altele după daru. Și iarăși, unele din fire, iară altele cătră grosimea materiei asemănându-se. Deci a fi fără de trup, la Dumnezeu fireaște să zice; iară la îngeri, și la draci, și la suflete, după daru, și cât cătră grosimea materiei asemănându-se.

În câte fealiuri să zice fără de trup.

Iară trup iaste cel ce are trei depărtări, adecă lungime, și lățime, și adâncime, adecă grosime. Și tot trupul să alcătuiască din ceale patru stihii; iară trupurile dobitoacelor, din ceale patru umezeale.

Pentru trup.

Și să cuvine a ști cum că patru sânt stihiiile: pământul adecă, carele iaste uscat și reace; apa, carea iaste reace și umedă; aerul, carele iaste umed și fierbinte; focul, carele iaste fierbinte și uscat. Așijderea sânt și patru umezeale, aseamene după potriua celor patru stihii: veninul cel negru, carele să potrivească cu pământul, pentru că iaste uscat și reace; flegma, carea să potrivească cu apa, pentru că iaste umedă și reace; sângele, carele să potrivească cu

Patru umezeale, care să potrivesc cu ceale patru stihii după feliurimea lor.

¹ Athanasie, *Împrotiva Apolinariilor*.

² Gr. οὐσία, esență/substanță. (N. ed.)

³ Maxim.

aerul, pentru că iaste umed și fierbinte; veninul cel galben, carele să potriveaște cu focul, pentru că iaste fierbinte și uscat. Deci rodurile să fac din stihii; iară umezealele, din roduri; iară trupurile dobitoacelor, din umezeale, și întru aceastea să desfac. Că tot ce să alcătuiască din altele, întru acealea să și desface.

Omul are împărtășire și cătră ceale neînsuflețite, și cătră ceale necuvântătoare, și cătră ceale necuvântătoare.

Trebue a ști cum că omul și cătră ceale neînsuflețite are împărtășire, și vieții celor necuvântătoare iaste părtaș, și de înțălegerea celor cuvântătoare să împărtășaște. Căci cătră ceale neînsuflețite are împărtășire, pentru trup și pentru adunarea cea din patru stihii; iară cătră saduri și pentru aceastea, și pentru putearea cea hrănitore, și crescătoare, și semănătoare, adecă născătoare; iară către ceale necuvântătoare și întru aceastea, iară mai cu asupră pentru plecarea cea spre ceva, carea iaste mânia și pofta, și pentru simțirea și pentru mișcarea cea cu pornire.¹ (1)

Deci simțiri sânt cinci: vederea, auzul, mirosul, gustul și pipăirea. Iară ale mișcării céii cu pornire sânt mutarea cea din loc în loc și mișcarea a tot trupul, [precum și] glăsuirea și răsuflarea: că aceastea la noi stă a le face sau a nu le face.

Să uneaște prin partea cea cuvântătoare cu firile ceale fără de trup și gânditoare, gândind, și socotind, și judecând fieștece lucru, și faptele ceale bune vânându-le, și pre blagocéstie, ceaia ce iaste vârful faptelor bune, iubindu-o. Pentru aceasta și iaste omul lume mică.

Să cuvine a ști cum că însușiri numai ale trupului sânt tăierea și curgerea și schimbarea. Și schimbare să înțăleage ceaia ce să face după feliurime, adecă după fierbințeală și răceală, și după ceale de acest feliu. Iară curgere, ceaia ce să face după deșărtare, pentru că să deșartă și ceale uscate, și ceale umede, și duhul², de a căroră împlinire are trebuință. (2) Pentru aceasta și foamea, și seatea sânt patimi firești; iară tăierea iaste deosebirea umezealelor a unora de altele și despărțirea în formă și în materie.

Iară însușiri ale sufletului sânt blagocéstia și gândirea. Iară de obște ale sufletului și ale trupului sânt faptele ceale bune, aducându-se și aceastea cătră suflet, fiindcă sufletul unelteaște pre trup.

- ① SIMȚIRE
② MIȘC CU
PORNIRE

blagocéstie

= bună
cuvântare

↓
Însușirile trupului și ale sufletului.
(cuceruire?)

¹ Nem., Cap 1.

² Răsuflarea. (N. ed.)

Să cuvine a ști cum că partea cea cuvântătoare fireaște stăpânește pre partea cea necuvântătoare, pentru că să împărțesc puterile sufletului în cuvântătoare și în necuvântătoare. Iară ale céii necuvântătoare iarăși doao părți sânt, din care una iaste neascultătoare de cuvânt, adecă nu să supune cuvântului, iară alta iaste ascultătoare și supusă cuvântului. Deci neascultătoare și carea nu iaste supusă cuvântului iaste putearea cea viețuitoare, carea să numeaște și mișcare a vinelor (3), și cea semănătoare, adecă născătoare, și cea sadnică, carea și hrănitore să numeaște. A aceștia iaste și putearea cea crescătoare, carea și formăluiaște trupurile, că aceastea nu de cuvânt să ocârmuesc, ci de fire. Iară cea ascultătoare și supusă cuvântului să împărțeaște în mânie și în poftă, și cu nume de obște parte necuvântătoare a sufletului să numeaște aceaia întru carea sânt patimile și plecarea spre ceva. Și trebuiaște a ști cum că a părții céii ce iaste supusă cuvântului iaste și mișcarea cea cu pornire.

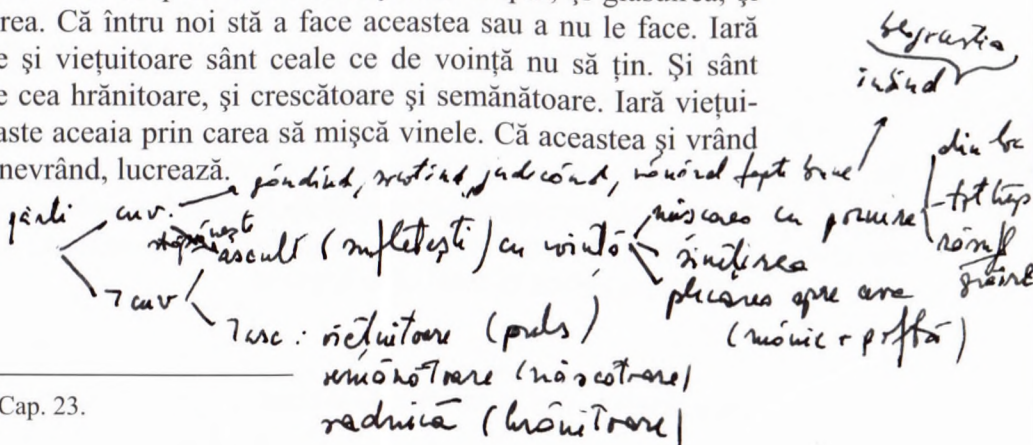
Partea cea cuvântătoare fireaște stăpânește pre cea necuvântătoare.

Puterile sufletului ceale supuse cuvântului și ceale nesupuse.

Iară a părții céii ce nu iaste supusă cuvântului iaste putearea cea hrănitore și născătoare, și prin carea să mișcă vinele. Și să numeaște puteare sadnică aceaia prin carea creăștem și ne hrănim și ne naștem; iară viețuitoare, aceaia prin carea să mișcă vinele. Deci cea hrănitore are patru puteri, adecă trăgătoare, carea trage hrana; țiiitoare, carea ține hrana și nu o lasă îndată să iasă; prefăcătoare, carea preface hrana în umezeale; deșărtătoare, carea deșărtă și scoate prisosința prin afedrón.¹

Și să cuvine a ști cum că, din putearile ce sânt în jivină, unele sânt sufletești, iară altele sadnice, iară altele viețuitoare. Și sufletești sânt ceale cu voință, precum mișcarea cea cu pornire și simțirea. Iară ale mișcării céii cu pornire sânt mutarea din loc în loc, și mișcarea aceaia prin carea să mișcă tot trupul, și glăsuirea, și răsuflarea. Că întru noi stă a face aceastea sau a nu le face. Iară sadnice și viețuitoare sânt ceale ce de voință nu să țin. Și sânt sadnice cea hrănitore, și crescătoare și semănătoare. Iară viețuitoare iaste aceaia prin carea să mișcă vinele. Că aceastea și vrând noi, și nevrând, lucrează.

Puterile ceale din jivină de multe fealiuri sânt.

¹ Nem., Cap. 23.

Lucrul cel bun și lucrul cel rău ce lucrări pricinuesc.

Și trebuiaște a ști cum că, din lucruri, unele sânt bune iar altele reale. Deci lucrul cel bun, când să așteaptă, naște poftă; iară când iaste de față, dulceată. Așijderea iarăși cel rău, când să așteaptă, aduce frică; iară când iaste de față, mahnire.

Și să cuvine a ști cum că bun aicea zicând noi, sau pre cel ce cu adevărat iaste bun, sau pre cel ce să pare că iaste bun am zis; așijderea și rău.

CAP 13 Pentru dulcetuiri

Deosebire a dulceturilor.

Nici o dulceată nu iaste deosebită a trupului.

Altă deosebire a dulceturilor.

Care dulceți să cuvine să metahirisească omul cel blagocestiv.

Din dulcetuiri,¹ unele sânt sufletești, iară altele trupești. Și sufletești sânt câte numai ale singur sufletului deosebit sânt, precum ceale cătră învățături și cătră videnii. Iară trupești sânt acealea ale căroră părtașe sânt împreună și sufletul și trupul, și pentru aceasta trupești să numesc. Acest fealiu sânt ceale cătră hrane, și cătră împreunări, și cătră altele ca aceastea. Iară numai ale trupului deosebite dulcetuiri nu va afla cineva.

Iarăși, din dulcetuiri, unele sânt adevărate, iară altele minci-noase. Și ceale ce sânt numai ale cugetului să fac din știința învățăturilor și din videnii; iară ceale ce sânt împreună și ale trupului să fac prin simțiri. Și din dulceturile ceale ce sânt împreună și ale trupului, unele sânt firești împreună și de nevoe, fără de care cu neputință iaste a trăi, precum hranele ceale ce împlinesc pre ceale ce să deșartă și hainele ceale de nevoe; iară altele sânt firești, dară nu de nevoe, precum împreunări ceale după fire și după lege: că aceastea spre păzirea și îndelungă-starea a tot neamul folosesc, dară iaste cu puțință și fără de dânsule întru feciorie a trăi. Iară altele nici de nevoe sânt, nici firești, precum bețiia, și desfrânarea, și îmbuibările ceale preste trebuință, că acest feliu de dulcetuiri nici spre alcătuirea vieții noastre folosesc, nici spre păzirea neamului; ci împotivă mai vârtos și vatămă.

Deci cel ce viețuiaște după Dumnezeu, pre ceale de nevoe împreună și firești să cuvine să le metahirisească; iară pre ceale firești și nu de nevoe să le pue să ție locul cel mai de jos, care să se facă în cea cuviincioasă vreamă, și chip, și măsură; iară pre cealealalte trebuie cu totul să le leapede.

¹ Nem., Cap 18. Gură de Aur, Vor. 74 la Ioann.

Handwritten notes in the right margin:

- sufletești (știința videnii)
- trupești (în suflet)
- firești (de nevoe)
- sefirești (de voie)
- de nevoe
- de voie
- vatămă

Iară dulcețuri bune trebuie a socoti pre ceale ce nu sânt amestecate cu mâhnire, nici pricinuesc căință, nici nasc altă vătămare, nici sânt preste măsură, nici ne trag pre noi mult dela lucrurile ceale bune, sau cu totul ne robesc.

Care dulceți să cuvine a le socoti bune.

CAP 14

Pentru mâhnire

Iară ale mâhnirii¹ patru fealiuri sânt: întristare, necaz, zavistie, milă. Și întristarea iaste mâhnire carea pricinuiaște lipsire a glăsului; iară necazul, mâhnire carea îngreioiază; iară zavistiia, mâhnire pentru bunătățile ceale streine; iară mila, mâhnire pentru realele cele streine.

Ceale 4 fealiuri ale mâhnirii.

CAP 15

Pentru frică

Să împărțește încă și frica² în șase: în preget, în sfiială, în rușine, în spăimântare, în spăriiare, în îngrijire. Și pregetul iaste frică a vreunii lucrări ce va să fie; iară sfiiala, frică pentru vreo așteptare de prihănire: și preabună iaste patima aceasta. Iară rușinea, frică pentru vreo lucru de ocară făcut: nici patima aceasta nu iaste fără de nădejde spre mântuire. Iară spăimântarea, frică dintru vreo nălucire mare. Iară speriiarea, frică dintru vreo nălucire neobicinuită. Iară îngrijirea, frică de scăpare sau nenemerire. Căci temându-ne că nu vom nemeri aceaia de carea ne-am apucat, ne îngrijim.

Fealiurile fricii.

Sfiiala preabună patimă la cel tânăr.

CAP 16

Pentru mânie

Mâniia³ iaste fiarbere a sângelui celui din prejurul inimii, carea să face din aburul sau turburarea herii; pentru aceasta și χολή [hiere] să numeaște grecește, și χόλος [venin]. Iară uneori mâniia iaste și plecare spre izbândire. Căci nedreptățindu-ne noi, sau socotind că ne-am nedreptățit, ne mâniem, și să face atunci patima amestecată din poftă și din mânie.

Ce iaste mâniia.

¹ Nem., Cap 19.

² Nem., Cap 20.

³ Nem., Cap 21.

Ceale trei fealiuri ale mâniei.

Și fealiurile mâniei sânt trei: iuțime, carea și χολή [hiere] și χόλος [venin] să numeaște; și μῆνις, și κότος, adecă pizmă. Că mâniia, când să înceape și să porneaște, să zice iuțime. Iară μῆνις iaste iuțime petrecătoare, adecă pomenire de rău; și să face acest nume dela μένειν, adecă dela a petrece, pentru că petrece și să dă pomenirii. Iară κότος, adecă pizma, iaste iuțime carea pândeaște prelej de muncă. Și să trage numele dela κείσθαι, adecă dela a zăcea, pentru că zace în minte.

Mâniia iaste satâr al gândului, izbânditoriu al poftei.

Și iaste mâniia satâr al gândului, izbânditoriu al poftei. Căci când vom pofti vreun lucru, și ne vom zăticni despre cineva, ne mâniem asupra aceluia, ca cum ne-am fi nedreptățit, gândul adecă socotind pre fapta aceiaia vreadnică de mâniare la cei ce după fire păzesc rânduiala sa.

CAP 17

Pentru putearea cea nălucitoare

Ce iaste putearea cea nălucitoare.

Putearea cea nălucitoare¹ iaste puteare a sufletului celui necuvântătoriu carea lucrează prin organele simțirilor și să numeaște simțire. Iară nălucit și simțit iaste lucrul cel ce cade supt nălucire și simțire², precum vedea iaste însăși putearea cea văzătoare, iară văzut, lucrul cel ce cade supt vedea – piatră poate, sau ceva de acest fealiu. Iară nălucirea iaste patimă a sufletului celui necuvântătoriu ce să face de vreun lucru care cade supt nălucire. Iară năluca iaste patimă deșartă ce să face în părțile ceale necuvântătoare ale sufletului fără de nici un lucru din ceale ce cade supt simțire. Iară organul puterii cēii nălucitoare iaste gheoacea cea din nainte a creerilor.

CAP 18

Pentru simțire

Ce iaste simțirea.

Simțirea iaste puteare a sufletului prinzătoare de materii, adecă cunoscătoare; iară organe ale simțirilor sânt mădulările prin care simțim; iară simțite, ceale ce cad supt simțire; iară simțitoriu, dobitocul cel ce are simțire. Și sânt simțiri cinci, aseamenea și organe ale simțirilor cinci.

Simțirile sânt cinci.

¹ Nem., Cap 6.

² Adecă cel ce poate a să năluci și a să vedea.

Cea întâi simțire iaste vedearea¹; iară organe ale vederii sânt névrile ceale ce să pogoară din creeri, și ochii. Și simțeaște vedearea mai întâi floarea feații cea deasupra; iară împreună cu floarea feații cunoaște și trupul cel feliurit cu acea floare, și mărima lui, și forma, și locul unde iaste, și depărtarea cea din mijloc, și suma, și mișcarea, și starea, și asprimea, și moliciunea, și netezirea, și nenetezirea, și ascuțirea, și tâmpirea, și alcătuirea, sau apătoasă iaste, sau de pământ vârtoasă, adecă umedă, sau uscată.

Vedearea.

A doao simțire iaste auzul², carele simțeaște glasurile și sunele. Acesta cunoaște suptiretatea lor și grosimea, moliciunea și asprimea și tăria. Iară organe ale lui sânt névrile creerilor ceale moi și alcătuirea urechilor. Și numai omul și maimuța nu mișcă urechile.

Auzul.

Numai omul și maimuța nu pot mișca urechile.

A treia simțire iaste mirosul³; aceasta să face prin nări care trimit aburii la creeri. Și să săvârșeaște el la marginile gheoacelor celor din nainte ale creerilor. Și iaste simțitoriu și prinzătoriu de aburi. Iară a aburilor deosebirea cea mai cuprinzătoare iaste buna mireazmă și putoarea, și ceaia ce iaste de mijloc între acestea, carea nici pute, nici mîrosă. Și să face bună mireazmă când ceale umede ce sânt în trupuri să coc bine; iară deacă de mijloc să coc, de mijloc iaste și așzarea lor; iară deaca mai puțin sau nicidecum nu să coc, să face putoarea.

Mirosul.

A patra simțire iaste gustul⁴. Și iaste prinzătoriu, adecă simțitoriu de umezeale. Iară organe ale lui iaste limba, și mai mult vârful ei, și partea cea din sus, pre carea o numesc unii ceriul gurii, întru care acestea sânt întinse névrile ceale ce să aduc din creeri, și părții aceia a sufletului, carea are începătoria, vestesc prinderea, adecă simțirea ceaia ce să face. Iară ceale ce să numesc feliurimi de gust ale umezealelor sânt acestea: dulceața, iuțimea, acrimea, împietroșarea, asprimea, amărăciunea, sărătura, grăsiimea, slăbimea, că de acestea iaste cunoscătoriu gustul. Iară apa iaste nefeliurită cu aceste feliurimi; că nici pre una dintru aceastea nu are. Iară împietroșarea iaste creăștere și înmulțire a asprimii.

Gustul.

¹ Nem., Cap 7.

² Nem., Cap 10.

³ Nem., Cap 11.

⁴ Nem., Cap 9.

Pipăirea.

A cincea simțire iaste pipăirea¹, carea și de obște iaste a tuturor dobitoacelor. Și să face aceasta trimițându-se névrile dela creeri în tot trupul. Pentru aceasta și tot trupul, încă și cealealalte organe ale simțirilor au simțirea pipăirii. Și sânt supuse la pipăire fierbinteala și răceala, moliciunea și vârtoșimea, lunecăciunea și uscăciunea și asprimea, greotatea și ușurătatea, că aceastea numai prin pipăire să cunosc. Iară de obște ale pipăirii și ale vederii sânt asprimea și lucimea, uscăciunea și umezeala, grosimea și suptirimea, susul și josul, și locul, și mărimea, când va fi acest feliu cât cu o atingere a pipăirii să se poată cuprinde și desimea, și rărima, și rătunzimea, când va fi mică, și alte forme. Așijderea simțește și pre trupul cel de aproape, însă cu ajutoriul aducerii-aminte și a cugetului. Aseamene încă și numărul cunoaște, până la doao sau trei, și aceastea de vor fi mici și leasne de a să cuprinde. Că pre aceastea vedearea mai vârtoș decât pipăirea le deprinde.

Pentru ce s'au făcut noao îndoite organele simțirilor.

Să cuvine a ști cum că pre toate cealealalte organe ale simțirilor îndoite le-au făcut Ziditoriul², ca, de să va strica unul, să împlinească trebuința celalalt. Că doi ochi au zidit, și doao urechi, și doao găuri ale nasului, și doao limbi, care la unele din dobitoace sânt despărțite, precum la șerpi, iară la altele unite, precum la om. Iară pre pipăire în tot trupul o au vărsat, afară de oase și de névre (1), de unghii, și de coarne, și de peri, și de încheeturi, și de altele oarecare ca acestea.

Să cuvine a ști cum că vedearea pre dreaptă linie veade. Iară mirosul și auzul nu numai pre dreaptă, ci despre toate părțile. Iară pipăirea și gustul nici pre dreaptă, nici despre toate părțile cunosc, ci numai atuncea când să apropie de ale lor lucruri ce să pot simți.

CAP 19

Pentru cugetare³

Putearea de a cugeta.

Iară ale puterii céii cugetătoare⁴ sânt socotealele, și învoialele, și pornirile cătră lucrare, și întoarcerile, și depărtările dela lucrare. Iară deosebit, înțăleagerile lucrurilor celor ce cu mintea să

¹ Nem., Cap 8.

² Ca mai sus.

³ Sau: Pentru putearea cu carea cugetăm.

⁴ Nem., Cap 12.

înțăleg, și faptele ceale bune, și științele, și socotealele meșteșugurilor, și sfătuirea, și aleagerea. Aceasta iaste carea și prin visuri ne spune ceale [ce] vor să fie, pre carea numai adevărată vrăjire o zic Pithagórii că iaste, urmând Evreilor. Iară organ și al aceștia iaste gheoacea cea din mijloc a creerilor și duhul cel sufletesc carele iaste într'insa.¹ (1)

Vrăjirea cea în somn.

CAP 20

Pentru pomenire²

Iară putearea cea pomenitoare³ iaste pricină și cămară a pomenirii și a aducerii-aminte; pentru că pomenirea iaste nălucire din vreo simțire și înțăleagere ce s'au arătat cu lucrul părăsită; sau iaste păzire a simțirii și a înțălegerii. Pentru că sufletul pre ceale simțite prin organele simțirilor le prinde, adecă le simțeaste, și să face păreare. Iară pre ceale ce de minte să înțăleg, cu mintea le cunoaște, și să face înțăleagere, iară când păzeaste închipuirile ale celor ce le-au socotit și ale celor ce le-au înțăles, să zice că pomenaște.

Hotărârea pomenirii.

Și trebue a ști cum că prinderea, adecă înțăleagerea lucrurilor celor ce cu mintea să prind și să înțăleg, nu să face în alt chip, fără numai din învățătură sau din firească socoteală (1). Pentru că nu din simțire. Că ceale simțite singure să pomenesc. Iară pre ceale ce cu mintea să înțăleg, de ne-am învățat ceva de al lor, le pomenim; iară a ființii lor pomenire nu avem.

Iară aducere-aminte să zice lucrarea cea de iznoavă a pomenirii cėii pierdute de uitare; pentru că uitarea iaste piardere a pomenirii. Deci putearea cea nălucitoare, prin simțiri prinzind și luând materiile, le dă puterii cėii cugetătoare sau cėii socotitoare (că a aceiași sânt amândoa aceastea), carea primindu-le și judecându-le, le trimite la cea pomenitoare. Iară organ al puterii cėii cugetătoare iaste gheoacea creerilor cea din napoi, pre carea o numesc și ceafă⁴, și duhul cel sufletesc carele iaste într'insa.

Ce iaste aducerea-aminte.

¹ Vezi Grig. Nis., *Pentru facerea omului*, Cap 13.

² Adecă putearea cu carea pomenim și ne aducem aminte.

³ Nem., Cap 13.

⁴ Iară ceafă să înțăleage partea capului cea mai sus de ceafă.

CAP 21

Pentru cuvântul cel ce iaste înlăuntru în
minte și pentru cel vorbitoriu

Cuvântul cel
înlăuntru în
minte și cel
vorbitoriu.

Iarăși să împărțească partea cea cuvântătoare a sufletului în cuvântul cel ce iaste înlăuntru în minte și în cel vorbitoriu. Și iaste cuvântul cel înlăuntru în minte mișcare a sufletului carea să face în partea cea socotitoare, fără de nici o glăsuire. Pentru aceeaia, de multe ori și tăcând noi, cuvânt întreg întru înșine să-vârșim, și în visuri vorbim. Și pentru aceasta mai vârtos cuvântători sântem toți. Pentru că și cei ce din naștere sânt surzi, sau cei ce pentru vreo boală sau patimă au pierdut glasul, nu mai puțin sânt cuvântători. Iară cuvântul cel vorbitoriu în glas și în vorbiri are lucrarea; cuvântul acela adecă carele prin limbă și prin gură să vorbească. Pentru carea pricină și vorbitoriu să zice, și iaste vestitoriu al socoteli cēii din minte. Pentru aceasta și grăitori ne zicem.

CAP 22

Pentru patimă și lucrare

trupească

Cuvântul acestă „patimă” în multe fealiuri să ia.

de obște

*în mînia
patimii*

Ce iaste patima cea sufletească.

Patima iaste cuvânt carele are multe fealiuri de însemnări, pentru că patimă să zice și cea trupească, precum boalele și ranele; să zice iarăși patimă și cea sufletească, precum pofta și mânia. Dară de obște și cuprinzătoriu, patimă a dobitocului iaste aceeaia la carea urmează dulceață sau mîhnire. Pentru că urmează la patimă mîhnire, iară nu însăși patima iaste mîhnire. Că ceale nesimțitoare, pătîmind, nu simt durere. Deci nu patima iaste durere, ci simțirea patimii. Și să cuvine aceasta să nu fie mică și nebăgată în seamă, ci mare adecă, ca să se simțească.

Iară a patimilor celor sufletești hotărârea iaste aceasta: Patima iaste mișcare simțită a puterii cēii plecătoare, adecă poftitoare, din vreo nălucire a vreunui lucru bun sau rău. Și în alt chip: Patima iaste mișcare necuvântătoare a sufletului, pentru părearea a vreunui lucru bun sau rău. Deci părearea celui bun mișcă pre poftă, iară părearea celui rău pre mînie. Iară patima cea cuprinzătoare, adecă de obște, așa să hotăraște: patima iaste mișcare întru altul de la altul. Iară lucrarea iaste mișcare lucrătoare. Și lucrătoriu să zice cela ce de sineși să mișcă. Așa și mânia, lucrare iaste a părții cēii mînioase, iară patimă iaste a amândurora părților su-

*de
vorbire
patimii vs.
lucrare
(actiiv - passiv)*

fletului, încă și a tot trupului, când de mânie cu sila să trage spre fapte. Pentru că dela altul întru altul s'au făcut mișcarea, carea aceasta să numeaște patimă.

Încă și în alt chip lucrarea să zice patimă. Pentru că lucrarea iaste mișcare după fire; iară patima mișcare afară de fire. Deci, după acest cuvânt, lucrarea să zice patimă când nu să mișcă după fire, ori de sineși de să va mișca cineva, ori de altul. Deci mișcarea inimii, aceeaia cu carea să bat vinele, firească fiind, iaste lucrare; iară aceeaia carea să face cu zvâcnituri, preste măsură fiind, și nu după fire, patimă iaste, și nu lucrare.

Și nu toată mișcarea părții ceii pătimitoare a sufletului să numeaște patimă, ci mișcările ceale ce sânt mai tari și vin până la simțire. Că ceale mici și ne simțite nu sânt patimi. Pentru că patima trebuie să aibă și mărimea de ajuns. Pentru aceasta iaste pus în hotărârea patimii „mișcare simțită”, pentru că mișcările ceale mici, nesimțindu-se, nu fac patimă.

Trebue a ști cum că sufletul nostru îndoite are puterile, pre unele cunoscătoare, iară pre altele viețuitoare. Și cunoscătoare sânt mintea, cugetul, părearea, nălucirea, simțirea. Iară viețuitoare¹, voința și aleagerea. Dară, ca să se facă mai luminată ceaia ce zicem, mai cu deamăruntul să vorbim pentru acestea și întâi să grăim pentru ceale cunoscătoare.

Și deci pentru nălucire și pentru simțire din destul acum întru ceale mai sus grăite s'au zis. Prin simțire dar să alcătuiască în suflet patima aceeaia carea să numeaște nălucire; iară din nălucire să face părearea. Apoi cugetul, descurcând pre păreare, de iaste adevărată sau mincinoasă, judecă adevărul. Pentru aceeaia și „cuget” să zice, dela „a cugeta” și „a descurca”. Deci adevărul cela ce s'au judecat și s'au hotărât să zice „minte”².

Și în alt chip, trebue a ști cum că mișcarea cea dintâi a minții să zice gândire. Iară gândirea ceaia ce să face spre vreun lucru să numeaște luare în minte³, carea, zăbovind și închipuind în suflet ceaia ce s'au gândit, să chiamă aducere-aminte. Iară aducerea-aminte întru acelaș lucru petrecând, și pre sineși cercându-să și judecându-să, să numeaște priceapere. Iară priceaperea lățindu-să face gândul, carele să numeaște cuvânt înlăuntru în minte; pre ca-

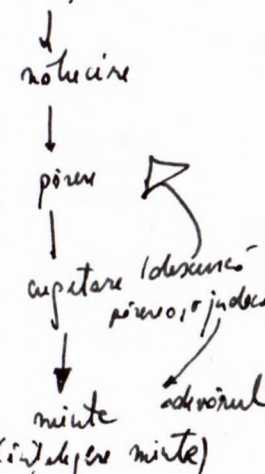
Aceiași mișcare iaste și patima, și lucrarea.

fiere - reflexe

→ simțire

puteris sufletesti
cunoscătoare
mint, cuget, parea
nălucire, simțire

nălucire
mint
cuget
cunoștință
simțire

¹ Adecă plecătoare cătră ceva sau poftitoare.
² Sau: întâleagere a minții.
³ Sau: cunoștință a minții.

mișcare (a minții = gândire) → luare în minte (cunoștință a minții) → închipuire → aducere-aminte → judecă → priceapere

* PUTERI VIEȚUITOARE
VOIRE = plecarea spre ceva

cuvântătoare și viețuitoare care cel fusti spânzurată. (construcția
Hue)

VOINȚĂ = VOIRE SPRE
CEVA, POFTĂ
DE CEVA (CĂR.)

CĂUTARE ȘI CERCETARE
cu mintea

sfat: un cuvânt
sau în puterea
voinei

judiciu Pentru puterile
plecării.

metodă de respicere
și pînă la sfârșit
de sfat

alegere Hotărârea
voii.

posibilitate
înțelegere

90 Descoperire cu amăruntul a Pravoslavnicii Credințe

rele hotărându-l, îl zic că iaste mișcare a sufletului preadeplin, carea să face în partea cea socotitoare fără de nici o glăsuire, din carele zic că să trage cuvântul cel vorbitoriu, carele să grăiască prin limbă. Deci după ce am zis pentru puterile ceale cunoscătoare, să zicem și pentru ceale viețuitoare, adecă plecătoare spre ceva.

Trebuie a cunoaște cum că fireaște iaste semănată în suflet putearea carea să pleacă spre lucrul cel ce iaste după fire și ține pre toate ceale ce sânt în fire ființeaste, carea să zice voire. Pentru că ființa să pleacă spre aceasta, adecă ca să fie, și să viețuiască, și să se miște cu mintea și cu simțirea, poftind estimea sa cea firească și deplin. Pentru aceasta și așa hotărâsc pre această firească voie: Voia iaste plecarea spre ceva cuvântătoare și viețuitoare, numai de ceale firești spânzurată.¹ Pentru aceasta voirea iaste însăși cea firească, viețuitoare și cuvântătoare plecarea spre toate ceale întemeetore ale firii, singură putearea adecă cea proastă. Că plecarea dobitoacelor celor necuvântătoare, fiindcă nu iaste cuvântătoare², nu să zice voire.

Iară voința iaste voire firească întru vreun feliu, adecă plecarea firească și cuvântătoare spre vreun lucru oarecarele. Pentru că iaste pusă în sufletul oamenilor putearea de a să pleca cu cuvânt. Deci când această cuvântătoare plecarea să va mișca fireaște spre vreun lucru, să zice voință. Pentru că voința iaste plecarea cuvântătoare și poftă a vreunui lucru.

Să zice încă voință și la ceale ce sânt în stăpânirea noastră, și la ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră; adecă și la ceale ce sânt cu puțință, și la ceale ce nu sânt cu puțință. Că voim de multe ori să curvim, sau să păzim curățeniia, sau să dormim, sau altceva ca de acest feliu, și acestea sânt din ceale ce sânt în stăpânirea noastră și cu puțință; dară voim și să împărățim, și aceasta nu iaste din ceale ce sânt în stăpânirea noastră. Voim poate ca nici odată să nu murim: aceasta iaste din ceale cu neputință.

Și iaste voința a sfârșitului, nu a celor ce privesc cătră sfârșit. Și sfârșit iaste lucrul cel voit³, precum a împărăți, a fi sănătos; iară cătră sfârșit priveaște acela pentru care să face sfatul, adecă chipul prin carele să cuvina să fim sănătoși sau să împărățim.

¹ Max[im], Cătră Marin.
² Adecă cu cuvânt, cu socoteală.
³ Sau acela carele iaste supus voinții.

Apoi după voință urmează căutare și cercetare cu mintea. Și după acesteia să face sfat, de iaste din ceale ce sânt în putearea noastră. Și iaste sfatul plecare cercetătoare pentru lucrurile ceale ce să cuvina a să face, care sânt întru putearea noastră. Pentru că să sfătuiască cineva de să cuvina a să apuca de lucrul acela, sau nu. Apoi judecă ce iaste mai bine, și să zice judecată. Apoi să împacă și piimească ceaia ce s'au judecat de sfat, și să numească socoteală, că de va judeca și nu să va împacă cu ceaia ce s'au judecat, adecă nu va priimi aceaia, nu să zice socoteală. Apoi după împăcare să face aleagere. Pentru că aleagerea iaste, din doao lucruri ce sânt puse de față, a alege și a priimi pre unul mai mult decât pre altul. Apoi să pornească la lucrare, și să zice pornire. Apoi îl unelteaște, și să zice uneltire. Apoi încetează de plecare după uneltire.

Ce iaste sfatul.

Judecata.

Socoteala.

Aleagerea.

Pornirea.

Uneltirea.

Deci la jivinile ceale necuvântătoare să face plecare spre ceva, și îndată să adauge pornire spre faptă. Că necuvântătoare iaste plecarea jivinelor celor necuvântătoare, și să trag iale de plecarea cea firească. Pentru aceaia nici voire să zice plecarea jivinelor, nici voință. Pentru că voirea iaste plecare firească cuvântătoare și de-sineși-stăpânitoare. Iară la oameni, fiindcă sânt cuvântători, să trage mai vârtos plecarea cea firească, decât ea trage. Pentru că să mișcă cu stăpânire de sine și cu cuvânt, fiindcă sânt înjugate întru el puterile ceale cunoscătoare și viețuitoare. Deci cu de-sineși-stăpânire să pleacă spre ceva, și cu de-sineși-stăpânire voiaște, și cu de-sineși-stăpânire cercetează și socoteaște, și cu de-sineși-stăpânire să sfătuiască, și cu de-sineși-stăpânire judecă, și cu de-sineși-stăpânire să împacă, și cu de-sineși-stăpânire aleage, și cu de-sineși-stăpânire să pornească, și cu de-sineși-stăpânire lucrează la ceale ce sânt după fire.

*necuvântătoare
plecare spre ceva
↓
pornire îndată*

La dobitoace nu să zice voire.

Trebue a ști cum că la Dumnezeu voință zicem, iară aleagere chiiar și cu adevărat nu zicem. Că nu să sfătuiască Dumnezeu. Pentru că a să sfătui cineva iaste lucru al neștiinții. Căci pentru lucru ce iaste știut nimene nu să sfătuiască. Iară deacă sfatul iaste al neștiinții, fără de îndoială și aleagerea. Iară Dumnezeu toate știindu-le, prost¹ voiaște.²

*De voință
fapt - alegerii nu
← nu are
heptatō*

Pentru voința lui Dumnezeu.

La Dumnezeu voință să zice, iară sfătuire nu.

Și nici la sufletul Domnului nu zicem sfat sau aleagere, că nu avea neștiință.³ Că măcar de și era al firii cēii ce nu știe ceale

nic' b
Nici la sufletul lui Hristos.

¹ Adecă fără de sfătuire.

² Max., *Epist. 1 către Mar[in]*.

³ Max., *Dial. cu Pir*.

viitoare, dară însă, fiind unit după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul, avea știința tuturor, nu din daru, ci, precum s'au zis, pentru unirea cea după ipostas. Pentru că același era și Dumnezeu, și om. Pentru aceasta nici voia cea din socoteală nu avea. (1) Că voirea cea firească, cea suptire, carea să veade deopotrivă în toate ipostasurile oamenilor, o avea. Iară socoteala, adecă lucrul carele cade supt voință, nu avea sfântul lui suflet, împotriva voii lui céii Dumnezești, nici alta deosebită de voia lui cea Dumnezeiască. Pentru că socoteala să deosebească împreună cu ipostasurile, afară de sfânta, și singuratica, și nealcătuita, și nedespărțita Dumnezeire.¹Pentru că acolò, fiindcă ipostasurile nicidecum nu să despărțesc, nici să depărtează, pentru aceasta nici lucrul cel voit să despărțească. Și acolò, fiindcă una iaste firea, una iaste și voirea cea firească. Și fiindcă și ipostasurile sânt nedepărtate, unul iaste și lucrul cel voit, și una iaste mișcarea a câte treale ipostasurilor. Iară la oameni, fiindcă firea iaste una, una iaste și voirea cea firească. Dară fiindcă ipostasurile sânt despărțite și să depărtează unele de altele și cu locul, și cu vremea, și cu plecarea cătră lucruri, și cu altele multe, pentru aceasta deosebite sânt voile și socotealele. Iară la Domnul nostru Iisus Hristos, fiindcă deosebite sânt firile, deosebite sânt și voirile ceale firești a Dumnezeirii lui, și a omenirii lui, adecă puterile ceale voitoare. Dară fiindcă unul iaste ipostasul, și unul cel ce voiaște, unul iaste și lucrul cel voit, adecă voia cea din socoteală: voirea lui adecă cea omenească urmând voinții lui céii Dumnezești, și acealea vrând, care Dumnezeiasca voire voia ca să voiască ea.

La Sfânta Troiță o voință iaste.

Și trebuie a ști cum că alta iaste voirea, și alta voința, și alta cel voit, și alta cel voitriu, și alta cel ce voiaște. Pentru că voirea iaste însăș putearea cea suptire de a voi; iară voință iaste voirea cea pusă spre vreun lucru; iară voit, lucrul cel supus voinții, adecă cel ce îl voim. Precum să mișcă plecarea spre mâncare. Plecarea prost cea cuvântătoare iaste voire; iară plecarea spre mâncare iaste voință; iară însăși mâncarea, lucrul cel voit; iară voitriu, cel ce are putearea cea voitoare, adecă omul. Iară cel ce voiaște iaste însuși cel ce uneltește voirea. (2)

Și să cuvine a ști cum că cuvântul acesta, „voia”, uneori însemnează pre voire, adecă pre putearea cea voitoare, și să zice

¹ Vezi înainte la Cartea a 3-a, Cap 4.

voe firească; iară alteori pre lucrul cel voit, și să zice voe din so-coteală.

CAP 23

Pentru lucrare

Trebue a ști cum că toate puterile ceale mai sus zise, și ceale cunoscătoare, și ceale viețuitoare, și ceale firești, și ceale cu meș-teșug, lucrări să zic. Pentru că lucrare iaste putearea și mișcarea cea firească a fieștecăriia ființe. Și iarăși, lucrare firească iaste mișcarea cea sădită înlăuntru a fieștecăriia ființe. De unde iaste arătat cum că a căroră ființa iaste aceeași, a acestora și lucrarea iaste aceeași. Iară ale căroră firile sânt deosebite, ale acestora și lucrările sânt deosebite. Căci cu neputință iaste să fie vreo ființă lipsită de firească lucrare.¹

Iarăși, lucrare firească iaste putearea cea arătătoare a fieștecă-riia ființe. Și iarăși, lucrare firească și întâi iaste putearea cea pu-rurea mișcătoare a sufletului celui înțelegătoriu, adecă cuvântul lui cel pururea mișcătoriu, carele fireaște pururea izvorăște din-tr'însul. Și iarăși, lucrare firească iaste putearea și mișcarea a fie-ștecăriia ființe, de carea iaste lipsit numai lucrul cel ce nu iaste.

Să zic încă lucrări și faptele, precum a grăi, a umbla, a mânca, a bea, și ceale aseamene. Încă și patimile ceale firești, de multe ori lucrări să zic, adecă foamea, seatea și ceale aseamene. Să zice încă lucrare iarăși și lucrul acela ce săvârșăște putearea.²

Și în doao chipuri să zice a fi ceva: cu puțință și cu lucrare. Că zicem, pre copilul cel ce suge, cu puțință grammatíc, pentru că are îndemânare, prin învățatură, de a să face grammatíc. Zicem iarăși, pre cel ce iaste grammatíc, și cu puțință grammatíc, și cu lucrare: cu lucrare adecă, pentru că are știința meșteșugului gram-maticii; iară cu puțință, pentru că poate să învețe pre alții, dară nu lucrează învățatura. Zicem iarăși cu lucrare grammatíc când lucrează, adecă învață.

Cu puțință și cu lucrare, în doao chipuri să zice.

Deci trebue a cunoaște cum că chipul cel de-al doilea de obște iaste [și] al lui a fi cu puțință, și al lui a fi cu lucrare; al doilea adecă al lui a fi cu puțință și [cel] întâi al lui a fi cu lucrare.

¹ Anast. Sin[aitul], în cartea ce să numește *Odigos* dela Grig. Nis; Clim. al Alex., dela Max.

² Max., *Dial. cu Pyr.*

Viața iaste cea
întâi lucrare a
firii.

Lucrare a firii [cea] întâi, și numai, și adevărată iaste viața cea de bunăvoe, adecă cea cuvântătoare și de-sineși-stăpânitoare, și a neamului nostru celui omenesc întemeetore. Pre carea, cei ce o râdică dela Domnul, nu știu eu cum îl zic ei că, fiind el Dumnezeu, s'au făcut om.

Lucrare a firii iaste mișcarea cea lucrătoare. Iară lucrătoriu să zice cel ce de sineși să mișcă.

CAP 24

Pentru cea de voe și pentru cea fără de voe

Fiindcă ceaia ce iaste de voe, în oarecarea faptă stă¹, și ceaia ce să socoteaște a fi fără de voe în oarecarea faptă stă; și mulți, și pre ceaia ce cu adevărat iaste fără de voe, nu numai întru a pătimi, ci și întru a face o pun: pentru aceasta trebuiaște a ști cum că fapta iaste lucrare cuvântătoare. Iară faptelor urmează laudă sau prihană. Și unele dintr'însele cu dulceață, iară altele cu mâhnire să fac. Și iarăși, unele dintr'însele sânt plăcute celui ce le face, iară altele nepriimite. Iară din ceale plăcute, unele sânt pururea plăcute, iară altele, la o vreme; așijderea și din ceale nepriimite. Și iarăși, unele din fapte să miluesc, și de ertăciune să învrednicesc, iară altele să urăsc și să muncesc. Deci la ceaia ce iaste de voe, fără de îndoială urmează laudă sau prihană, și a să face cu dulceață, și a fi faptele plăcute celor ce le fac, sau pururea, sau atuncea când să fac. Iară la ceaia ce iaste fără de voe, a să învrednici de ertăciune sau de milă, și a să face cu mâhnire, și a nu fi plăcute, nici el dela sine a face ceaia ce să face, măcar de și iaste silit.

Faptelor urmă-
toare iaste lau-
da sau prihana.

cu mie (cu dulceață)
↑
lauda / prihana

iertăciune / milă
↓
fără voe
(cu mâhnire)

Cea fără de
voe, din silă.

Iară cea fără de voe², sau din silă iaste, sau din neștiință; din silă adecă, când începutul cel făcătoriu, adecă pricina, iaste de afară, adecă când de altul sântem siliți, nicidecum plecându-ne noi, nici aducem ceva spre lucrare dintru a noastră pornire, nici cătuși de cât ajutam sau noi dela înșine facem aceeaia la carea sântem siliți. Pre carele acest chip hotărându-l, zicem: *fără de voe* iaste aceeaia al căriia începutul iaste de afară, nimic aducând spre lucrare dintru a sa pornire cel ce iaste silit. Și început zicem pre pricina cea făcătoare. Iară *fără de voe din neștiință* aceeaia

① din silă

Din neștiință.

¹ Nem., Cap 29.

² Nem., Cap 30.

iaste, când nu dăm noi pricina neștiinții, ci așa să întâmplă. Că deacă, îmbătându-să cineva, va face ucidere, neștiind cu adevărat, au făcut ucidere, dară nu fără de voe; că pricina neștiinții, adecă bețiia, el o au făcut. Iară deacă cineva, la locul cel obicinuit dând cu săgeata, au omorât pre tatăl său trecând, aceasta să zice că din neștiință fără de voe o au făcut.¹

neștiință cu
voeneștiință
fără voe

Deci cea fără de voe în doao fealiuri fiind, una din silă, iară alta din neștiință, cea de voe la amândoa să împrotiveaște.² Pentru că de voe iaste ceaia ce nici din silă, nici din neștiință să face. Deci de voe iaste aceaia al căriia începutul, adecă pricina, iaste întru însuși acela ce face, carele știe pre ceale mărunte prin care să face și întru care stă fapta. Iară mărunte sânt aceale ce să numesc de ritori stări-împrejur. Precum: *cine*, adecă cine iaste cel ce au făcut; *pre cine*, adecă pre cel ce au pățimit; *ce*, adecă ce iaste ceaia ce s'au făcut, precum, poate, „au omorât”; *cu ce*, adecă cu ce organ; *unde*, adecă în ce loc; *când*, adecă în ce vreme; *cum*, adecă chipul faptei cum s'au făcut; *pentru ce*, adecă pentru carea pricină.

Ceale de voe.

de mie : cu p. e. u. -

- 7. 6 -

stie ← fapte
- aue s' au uct

- cin

- pe "

- ce

- cu "

- unde

- când

- cum

- pt ce

Să cade a ști cum că sânt unele de mijloc între ceale de voe și între ceale fără de voe, care cu nepriimință și mahnicioase fiind, pentru mai mare răotate le priimim, precum, pentru înnecarea corabiei, aruncăm ceale din corabie.³

Ceale de mijloc
de voe și
fără de voe.

mie - 1/2 - 7 mie

Să cade a ști cum că copiii și dobitoacele de voe adecă fac, dară nu și din aleagere. Și câte pentru mânie facem, nesfătuindune mai nainte, de voe facem, dară nu și din aleagere. Și priiatenul fără de veaste au sosit, voioși noi fiind, dară nu aleagere făcând. Și cel ce fără de nădejde s'au întâmplat de au aflat vreo comoară, cu voe s'au întâmplat de au aflat, dară nu și din aleagere. Toate acestea cu voe sânt cu adevărat, pentru că ne bucurăm de dănele, dară nu și după aleagere, pentru că nu sânt cu sfat. Că trebuie negreșit sfatul să povățuiască mai nainte de aleagere, precum s'au zis.

Copiii și dobitoacele
de voe
fac, dară nu și
din aleagere.

de mie Talger

¹ Nem., Cap 31.² Nem., Cap 32.³ Nem., Cap 30.

CAP 25

**Pentru ceaia ce iaste întru putearea noastră,
adecă pentru stăpânirea-de-sineși**

Cercetări pen-
tru stăpânirea-
de-sineși.

Cuvântul cel pentru stăpânirea-de-sineși¹, adecă pentru ceaia ce iaste în stăpânirea noastră, întâia cercetare are de iaste ceva în stăpânirea noastră. Că mulți sânt cei ce să împrotivesc la aceasta. Iară a doao, care sânt ceale ce sânt în stăpânirea noastră și preste care avem puteare. A treia, a cerca pricina pentru carea Dumnezeu, cel ce ne-au făcut pre noi, ne-au făcut de-sine-stăpânitori. Deci grăind pentru cea dintâi, să zicem întâi, arătând din ceale ce la dâșii sânt mărturisite, cum că sunt unele în stăpânirea noastră, și să zicem așa.

Omul iaste pri-
cina lucrurilor
sale și de-si-
neși-stăpânito-
riu.

Hotărârea
norocului.

Al tuturor celor ce să fac, sau Dumnezeu zic ei că iaste pricinuitoriu, sau nevoia, sau ursitoarea, sau firea, sau norocul, sau întâmplarea. Ci al lui Dumnezeu lucru iaste ființa și purtarea de grijă; iară al nevoii, mișcarea celor ce întru un chip pururea să află; iară al ursitoarii, ca ceale ce printr'insa să fac, de nevoe să se facă, pentru că și ea aduce nevoe; iară al firii, facerea, creșterea, stricăciunea, sadurile și jivinile; iară al norocului, ceale rari și nenădăjduite. Pentru că hotărâsc pre noroc cum că iaste întâlnire și adunare de doao pricini, care având începutul din voință, să-vârșesc altceva afară de ceaia ce iaste după fire: precum, săpând cineva groapă, să afle comoară. Că nici cel ce au pus comoara, cu acest chip o au pus, ca altul să o afle pre dânsa, nici cel ce o au aflat, cu acest chip au săpat, ca să afle comoară; ci acela adecă ca când va voi să o dezgroape, iară acesta ca să sape groapă; dară s'au întâmplat alta afară de ceaia ce voia amândoi. Iară întâmplării dau pre ceale ce la lucrurile ceale nesimțitoare sau la dobitoacele ceale necuvântătoare fără de fire și fără de meșteșug să întâmplă. Așa zic ei. Deci la care dintru aceastea vom aduce ceale ce să fac prin oameni, deaca omul nu iaste pricinuitoriul și începutul faptei? Pentru că nici la Dumnezeu nu iaste cu cuviință a scrie fapte de ocară uneori și nedreapte; nici la nevoe, că nu sânt din ceale ce pururea întru un chip să află; nici la ursitoare, pentru că ceale ale ursitoarii zic ei că nu sânt din ceale ce pot să se întâmple, ci din ceale de nevoe; nici la fire, pentru că lucruri ale firii sânt jivinile și sadurile; nici la noroc, că nu sânt rari și nenă-

¹ Nem., Cap 39.

dăjduite faptele oamenilor; nici la întâmplare, pentru că urmările întâmplării zic cum că sânt ale lucrurilor celor neînsuflețite și ale dobitoacelor celor necuvântătoare. Rămâne dară ca însuși omul cel ce le lucrează și le face să fie începutul lucrurilor sale și de-sineși-stăpânitoriu.

Încă, deacă nici a unii fapte nu iaste omul început, de prisosit are el putearea sfătuirii. Că la ce va întrebuința sfatul, nefiind el volnic preste nici o faptă? Că tot sfatul iaste pentru faptă. Iară ce iaste mai bun și mai cinstit din ceale ce sânt la om, a-l zice cu hotărâre că iaste de prisosit, din ceale prea cu necuviință iaste. Deci, de să sfătuiască, pentru faptă să sfătuiască. Că tot sfatul să face pentru faptă.

A dooa so-coteală.

cu sine ; m. cinstit din om = faptul s. el a face pt fapta

CAP 26

Pentru ceale ce să fac

Din ceale ce să fac¹, unele sânt în stăpânirea noastră, iară altele nu sânt în stăpânirea noastră. Deci în stăpânirea noastră sânt acealea preste care noi sântem de-sine-stăpânitori a le face și a nu le face; adecă toate ceale ce le facem noi de bunăvoie. Că nu s'ar fi zis că să fac de noi de bunăvoie, de nu ar fi fost fapta în stăpânirea noastră. Și, în scurt, acealea la care urmează prihană sau laudă și pentru care iaste îndemnare și leage. Iară chiiar cu adevărat în stăpânirea noastră sânt toate ceale sufletești și acealea pentru care ne sfătuiem. Iară sfatul iaste al celor ce deopotrivă pot să se facă. Iară deopotrivă poate să se facă aceaia pre carea și pre ea o putem, și pre ceala ce iaste împotriva ei. Iară pre a aceștiia alegere o face mintea noastră, și ea iaste începutul faptei. Deci aceastea sânt în stăpânirea noastră, care deopotrivă pot să se facă, precum a ne mișca și a nu ne mișca, a ne porni și a nu ne porni, a pofti pre ceale ce nu sânt de nevoie și a nu le pofti, a minți și a nu minți, a da și a nu da, a ne bucura pentru ceale ce să cuvine și a nu ne bucura, aseamene și pentru ceale ce nu să cuvine, și câte sânt ca aceastea, întru care sânt lucrurile faptei cei bune și ale răotății. Că preste aceastea sântem de-sine-stăpânitori. Iară din ceale ce deopotrivă pot să se facă sânt și meșteșugurile. Că în stăpânirea noastră iaste a unelti ori pre care vom voi, și a nu-l unelti. Trebuie a ști cum că alegerea lucrurilor celor ce să cuvine a le face pururea în

Care sânt în stăpânirea noastră.

*stăpânire
↓
krostro
alegere =
= începutul faptei*

Care sânt ceale ce deopotrivă pot să se facă.

*fapta cu
x 14
stăpânire
krostro*

Alegerea celor ce să cuvine a face iaste în stăpânirea noastră, iară fapta nu.

¹ Nem., Cap 40.

stăpânirea noastră iaste; iară fapta de multe ori să împiiadecă cu vreun chip oarecarele al proniei céii Dumnezești.¹

CAP 27

Pentru carea pricină ne-am făcut de-sineși-stăpânitori

Ceale zidite
din fire sânt
schimbăcioase.

*cuștător
(înțelepciune)
nicul: priver
cuștător: luare
(priver)*

Dobitoacele
nu sânt de-si-
neși-stăpâni-
toare.

*mai vârtos
poartă de fire
decât o poartă
mul cu vârtos
poartă fire decol
o poartă.*

Deci zicem cum că îndatăși împreună cu cuvântarea² să aduce înlăuntru stăpânirea-de-sineși³ și la ceale făcute răsare împreună-schimbarea și prefacerea. Că tot ce iaste făcut iaste și supus schimbării. Că ale căroră începutul facerii au început dela schimbare, nevoe iaste ca acestea să fie supuse schimbării. Iară schimbare iaste a să aduce din neființă întru ființă, și din materia cea pusă înainte a să face altceva. Deci ceale neînsuflețite și ceale necuvântătoare să schimbă cu prefacerile ceale trupești ce s'au zis mai sus, iară ceale cuvântătoare, cu aleagerea de sine și cu voința. Că a cuvântării, o parte să îndeletnicească întru privire, iară o parte întru lucrare. Și întru privire să îndeletnicească ceaia ce înțaleage cum să află făpturile; iară întru lucrare, ceaia ce sfătuiască și hotărăște cuvântul cel drept⁴ lucrurilor celor ce să cuvin a să face. Și numesc pre ceaia ce să îndeletnicească întru privire, minte. Iară pre ceaia ce întru lucrare, cuvânt. Și iarăși, pre ceaia ce să îndeletnicească întru privire, înțalepciune; iară pre ceaia ce întru lucrare, priceapere. Deci tot cel ce să sfătuiască, ca cum ar fi în stăpânirea lui aleagerea celor ce să cuvin a face să sfătuiască, ca ceaia ce să va judeca de sfat să aleagă, și alegând, să facă. Iară deacă aceasta așa iaste, de nevoe iaste ca stăpânirea-de-sine să fie înjugată cu cuvântarea. Căci sau nu va fi omul cuvântătoriu, sau cuvântătoriu fiind, volnic va fi preste fapte și de-sineși-stăpânitoriu. Pentru aceasta și ceale necuvântătoare nu sânt de-sineși-stăpânitoare. Că să poartă mai vârtos de fire, decât iale o poartă. Pentru aceasta nici să împrativesc poftii céii firești, ci îndată ce vor pofti ceva, să pornesc la faptă. Iară omul, cuvântătoriu fiind, poartă mai vârtos pre fire, decât să poartă de ea. Pentru aceasta și poftind, stăpânire are sau să înfrâneaze pofta, de va voi, sau să urmeaze ei. Drept ceaia ceale necuvântătoare nici să laudă, nici să prihănesc; iară omul și să laudă, și să prihănească.

¹ Nem., Cap 37.

² Sau putearea cea cuvântătoare.

³ Nem., Cap 41.

⁴ Adecă socoteala cea dreaptă.

Să cuvine a ști cum că Îngerii, cuvântători fiind, sânt de-sineși-stăpânitori. Și ca cei ce sânt zidiți, sânt și supuși schimbării. Și au arătat aceasta Diavolul adecă, bun fiind zidit de Ziditoriul, dară cu stăpânirea-de-sineși aflătoriu al răotății făcându-să, și puterile ceale ce împreună cu el s'au depărtat dela Dumnezeu, adecă demonii, iară cealealalte ceate ale Îngerilor întru cel bun rămâind.

Îngerii, ca cei ce sânt zidiți, sânt de-sineși-stăpânitori și schimbăcioși.

CAP 28

Pentru ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră

Iară din ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră, unele au începuturile, adecă pricinile, din ceale ce sânt în stăpânirea noastră, precum sânt răsplătirile faptelor noastre, și în veacul acesta, și în cel ce va să fie, iară cealealalte toate atârnă de Dumnezeescul sfat. Că facerea tuturor iaste dela Dumnezeu. Iară stricăciunea pentru răotatea noastră s'au adus spre muncă și folos. „Că Dumnezeu moarte n'au făcut, nici să bucură de pierzarea celor vii”.¹ Ci prin om mai vârtos au intrat moartea, adecă prin călcarea lui Adam,² așijderea și cealealalte munci. Iară cealealalte toate la Dumnezeu să cuvine a le aduce. Că și facerea noastră iaste a puterii lui céii ziditoare; și îndelung-rămânearea și nestricarea, a puterii lui céii țuitoare; și ocârmuirea și mântuirea, a puterii lui céii purtătoare de grijă; și dobândirea bunătăților celor veacince, a bunătății lui iaste, la cei ce păzesc pre cea după fire, pentru carea ne-am și zidit. Dară fiindcă unii tăgăduesc proniia, să zicem dară puține și pentru pronie.

Numai dela Dumnezeu atârnă ceale ce nu sânt ale puterii noastre.

*cel ce nu
nu e în stăpâni-
rea noastră, unele
au începuturile
și răotățile
noastre*

CAP 29

Pentru Pronie

Deci Proniia iaste purtarea de grijă carea să face dela Dumnezeu cătră făpturi. Și iarăși: Proniia iaste Voia lui Dumnezeu, prin carea toate ceale ce sânt priimesc cuviincioasa ocârmuire.³ Iară deaca Proniia iaste Voia lui Dumnezeu, de nevoie iaste ca toate ceale ce să fac de Pronie, după socoteala cea dreaptă, să fie preabune și prea după cuviință Dumnezeiască, și cât să nu poată fi mai bune. Pentru că de nevoie iaste același a fi și făcătoriu fâp-

Ce iaste Proniia.

Dumnezeu iaste purtătoriu de grijă al făpturilor.

¹ Înțelep. 1: 13.

² Rom. 5: 12.

³ Nem., Cap 43.

turilor, și purtătoriu de grijă. Că nici iaste cu cuviință, nici cu urmare, altul să fie făcătoriu de fapturi, și altul purtătoriu de grijă. Că așa întru neputință fără de îndoială sânt amândoi: unul de a face, iară altul de a purta grija. Deci Dumnezeu iaste și făcătoriu, și purtătoriu de grijă. Și putearea lui cea făcătoare, și cea ținătoare, și cea purtătoare de grijă iaste Voința lui cea bună. Că toate câte au voit Domnul, au făcut, în Ceriu și pre pământ¹, și Voința lui nimene nu să împotrivescă². Au voit să se facă toate, și s'au făcut; voiaște să stea lumea, și stă; și toate câte voiaște, să fac.

Iară cum că poartă grija, și cum că bine poartă grija, preadrecht va socoti cineva întru acest chip. Numai Dumnezeu iaste din fire bun și înțelept. Deci, ca cel ce iaste bun, poartă grija. Că cea ce nu poartă grija, nu iaste bun. Pentru că și oamenii, și vitele fireaște poartă grija pentru fiii lor, și cel ce nu poartă grija să prihănească. Iară ca cel ce iaste înțelept, preabine poartă grija de fapturi.³

Deci trebuie ca la aceastea luând aminte, de toate lucrurile proniei să ne minunăm, pre toate să le lăudăm, pre toate fără de iscodire să le priimim, măcar de s'ar și părea iale la cei mulți că sânt cu nedreptate, pentru a fi necunoscută și nedescoperită pronia lui Dumnezeu, și gândurile noastre, și faptele, și ceale viitoare numai lui știute. Iară toate zic pre ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră. Că ceale ce sânt în stăpânirea noastră nu sânt ale proniei, ci ale stăpânirii noastre ceii de sineși.

Ceale ce sânt în stăpânirea noastră să cuvine a le da stăpânirii de-sine.

*Ale Proniei
după buna
măști
după slobozire*

Iară ale proniei, unele sânt după buna voință iară altele după slobozire. După buna voință să fac câte fără de îndoială sânt bune; iară după slobozire* (1) Că slobozește de multe ori și pre cel drept a cădea în nevoi, ca fapta bună ceaia ce iaste tănuită întru el să o arate altora, precum la Iov.⁴ Altădată slobozește să se facă ceva din ceale fără de cale, ca prin fapta ceaia ce să pare fără de cale să se isprăvească ceva mare și minunat, precum prin Cruce mântuirea oamenilor. În alt chip, slobozește pre cel cuvios a pătimi rău, ca nu din știința cea dreaptă să cază, sau și din

*
se fac în mai multe chipuri

¹ Ps. 134: 6.

² Rom. 9: 19.

³ Nem., Cap 44.

⁴ Iov 1: 12.

putearea și darul care i s'au dat lui, în mândrie să se alunece, precum la Pavel.¹

Să lasă cineva la o vreme spre îndreptarea altuia, ca ceialaltii, socotind starea lui, să ia învățatură, precum la Lazar și la Bogatul.² Că fireaște văzind noi pre unii pătimind, ne sfiim. Să lasă cineva și spre slava altuia, nu pentru păcatele sale sau ale părinților, precum orbul cel din naștere spre slava Fiiului Omului.³ Iarăși, să slobozească cineva a pătimi spre râvna altuia, ca slava celui ce pătimește mărindu-să, să se facă altora patima fără de preaget, cu nădejdea slavei căii ce va să fie și cu pofta bunățăților celor ce vor să fie, precum la mucenici. Să părăsească cineva a cădea unori și în faptă de ocară, spre îndreptarea altei patimi mai reale. Precum: Iaste unul de să mândrească pentru faptele bune și isprăvile sale, [și] îl părăsească pre acesta Dumnezeu a cădea în curvie, ca prin cădere, întru simțirea neputinții sale viind, să se smearească, și apropiindu-să, să se mărturisească Domnului.

Pentru ce sloboade Dumnezeu pre unii.

Și trebuie a ști cum că alegerea lucrurilor celor ce să cuvîn să se facă, în stăpânirea noastră iaste. Iară sfârșitul, al celor bune adevă, iaste din ajutoriul lui Dumnezeu, carele după cea mai nainte cunoștință a sa cu dreaptă știință a sa cu dreptate ajută celor ce aleg binele cu dreaptă știință. Iară al celor reale, după lăsare, Dumnezeu iarăși după cea mai nainte cunoștință a sa cu dreptate lăsând.⁴

Aleagerea lucrului celui bun și celui rău iaste la noi, iară cătră săvârșire de nevoe iaste Pronia.

Iară ale lăsării chipuri sânt doao; pentru că iaste lăsare cu iconomie și spre învățatură, și iaste lăsare desăvârșit cu deznădăjduire. Și cu iconomie și spre învățatură iaste ceaia ce să face spre îndreptarea, și mântuirea, și slava celui ce pătimește, sau și spre râvna altora și urmarea, sau și spre slava lui Dumnezeu. Iară cea desăvârșit lăsare iaste când Dumnezeu, toate ceale spre mântuire făcând, nesimțitoriu și nevindecat, iară mai bine să zic neînșănătoșat, dintru a sa puteare și socoteală va rămânea omul, [și] atunci cea să dă pierzării căii desăvârșit, precum Iuda.⁵ Milostiv să ne fie noao Dumnezeu și să ne izbăvească de acest feliu de lăsare.

Lăsarea cea cu iconomie și cea desăvârșit cu deznădăjduire.

¹ 1 Cor. 12: 7.

² Nem. 44; Lc. 16: 19.

³ In. 9: 3; Nem. 44

⁴ Nem., Cap 37, 40.

⁵ Vezi Mt. 26: 25.

Și să cuvine a ști cum că multe sânt chipurile Proniei lui Dumnezeu, și nici cu cuvântul a să spune, nici cu mintea a să cuprinde nu să pot.

Să cuvine a ști cum că toate venirile asupra ceale posomorâte, la cei ce cu mulțămită le priimesc, spre mântuire să aduc, și cu adevărat pricinuitoare de folos să fac.

Voia lui Dumnezeu cea înainte-povățuitoare și cea următoare.

Și trebuie a ști cum că Dumnezeu cu voe întâi și mai-nainte-povățuitoare voiaște ca toți să se mântuiască¹ și împărăția lui să o dobândească. Că nu ca să ne muncească ne-au zidit pre noi, ci ca cel ce iaste bun, ca să fim părtași bunătății lui. Iară greșind noi, voiaște să ne muncim, ca cel ce iaste drept.

Părăsirea iaste îndoită.

Deci să zice cea întâi, voe mai-nainte-povățuitoare și bunăvoînță, a căriia el iaste pricina; iară cea de-a doao voe, următoare² și părăsire, a căriia noi sântem pricina. Și aceasta iaste îndoită: una cu iconomie și spre învățatură cătră mântuire, iară alta cu deznădăjduire, spre muncă desăvârșit, precum am zis. Și acestea la ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră.

Dumnezeu pre ceale reale nu le voiaște, iară a să face le lasă.

Iară din ceale ce sânt în stăpânirea noastră, pre ceale bune cu voe întâi și mai-nainte-povățuitoare le voiaște, și spre dânsle are bunăvoînță; iară pre ceale reale, care cu adevărat sânt reale, nici cu voe întâi și mai-nainte-povățuitoare, nici cu următoare le voiaște, ci lasă la stăpânirea de sine. Că ceia ce să face de silă nu iaste a celui cuvântătoriu, nici iaste faptă bună. Poartă grijă Dumnezeu de toată zidirea, și prin toată zidirea ne dă faceri de bine și ne învață, și de multe ori și prin însuși demonii, precum iaste arătat la Iov și la porci³.

CAP 30

Pentru mai-nainte-cunoștința și mai-nainte-hotărârea

Dumnezeu pre toate mai înainte le cunoaște, dară nu pre toate mai nainte le hotărăște.

Să cuvine a ști cum că Dumnezeu pre toate mai nainte le cunoaște, dară nu pre toate mai nainte le hotărăște. Că mai nainte cunoaște pre ceale ce sânt în stăpânirea noastră, dară nu mai nainte le hotărăște pre acestea. Că nu voiaște să se facă răotatea, nici silește pre fapta cea bună. ⁴Pentru aceasta mai-nainte-hotărâ-

¹ 1 Tim. 2: 4.

² Sau: după urmă.

³ Mt. 8: 32.

⁴ Gură de Aur, Vor. 22 în Epist. cătră Efes.

- nu năste se năste
năstătes
- nu năste spre fapte
bună

rârea iaste lucru al Dumnezeștii porunci cėii mai-nainte-cunos-cătoare. Iară pre ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră mai nainte le hotărăște, după cea mai-nainte-cunoștință a lui. Că de acum, după această mai-nainte-cunoștință a lui, pre toate Dumnezeu mai nainte le-au judecat după bunătatea și dreptatea lui.

mei iaste
cu
si hotarost

¹Și trebuie a ști că fapta bună dela Dumnezeu s'au dat firii, și el iaste începutul și pricina a tot lucrul bun, și fără de împreună-lucrarea și ajutoriul lui nu iaste cu puțință să voim sau să facem noi vreun lucru bun. Dară în stăpânirea noastră iaste sau a rămânea în fapta cea bună și a urma lui Dumnezeu, carele ne chiamă cătră aceasta, sau a ne depărta dela fapta cea bună, adecă a ne face întru răotate, și a urma diavolului, carele ne chiamă cătră aceasta fără de silă. Pentru că răotatea nimic alt nu iaste, fără numai depărtare a lucrului celui bun, precum și întunecarecul iaste depărtare a luminii. Deci rămâind întru cea după fire, întru fapta bună sântem; iară abătându-ne dela cea după fire, adecă dela fapta cea bună, venim la cea afară de fire și întru răotate ne facem.

Fapta bună de la Dumnezeu iaste dată firii.

Pocăința iaste întoarcere dela cea afară de fire la cea după fire, și dela diavolul cătră Dumnezeu, prin nevoință și osteneale.

Ce iaste pocăința.

Deci pre omul acesta l-au făcut Ziditoriul parte bărbătească, dându-i lui din darul său cel Dumnezeesc și părtaș luiși prin acesta făcându-l. Pentru aceasta cu chip prorocesc și pre numirea dobitoacelor, celor date lui ca niște roabe, stăpânește o au făcut. Că, după chipul lui Dumnezeu, cuvântătoriu și înțelegătoriu și desine-stăpânitoriu fiind făcut, cu cuviință i s'au încredințat începătorii celor pământești dela Ziditoriul și stăpânul cel de obște al tuturor.

Omul s'au zidit parte bărbătească.

cu chip
prorocesc
si stăpân

Dară fiindcă Dumnezeu, cel mai-nainte-cunoscătoriu, știa că va călca porunca cea dată lui și să va supune stricăciunii, au făcut dintr'însul pre muiare, ajutoriu lui, aseamene ca dânsul, iară ajutoriu, spre cea prin naștere, după călcare, păzire a neamului din tragerea unora dela alții. Că plăzmuirea cea dintâi, facere să zice, și nu naștere. Pentru că facere iaste cea dintâi plăzmuire dela Dumnezeu; iară naștere, tragerea unora dela alții, cea din osânda morții, pentru călcarea de poruncă.

Muiarea s'au zidit spre păzirea neamului omenesc după osândirea morții.

naștere - facere

Pre acesta l-au pus în Raiu, în cel gândit și în cel simțit. Că în cel simțit, carele iaste pre pământ, cu trupul sălășluindu-să, cu su-

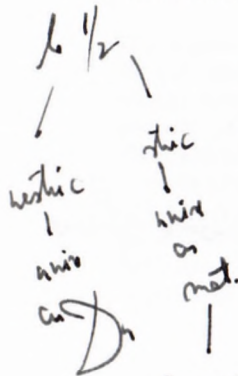
¹ Mai nainte, Cartea a 3-a, Cap 14.

gol cu
nuciatates

Starea omului
în Raiu și că-
dearea.

nieto :
de is npru
trupul sufletului
P. or de la starea
de a sime
moarte :
npru sufletul
trupului
de la d m.
mult
dulce la trupului
nesticăciune
le dege res
P. or de la starea
le p de la starea
moarte.

Pricina po-
runcii ce s'au
dat lui Adam.

inpru
nestic
stic
Nissie.
² Ps. 48: 13.
³ 1 Tim. 3: 7.

In
Brol
de la starea
nisc
mat
om

fletul împreună cu îngerii petrecea, Dumnezeștii înțelegeri lu-
crând, și cu acestea hrânindu-să, gol cu nerăotătea și cu viața
cea fără de meșteșuguri, numai cătră Făcătorul prin zidirile lui
suindu-să, și întru privirea lui îndulcindu-să și veselindu-să.¹

Deci fiindcă fireaște l-au împodobit pre el cu voe de-sineși-
stăpânitoare, îi dă lui leage să nu guste din Pomul cunoștinții.
Pentru care Pom, în Capul cel pentru Raiu deajuns am grăit, după
a noastră puteare. Pre această poruncă o dă lui, făgăduindu-să că,
de va păzi vrednicia sufletului, părții ceii cuvântătoare dând bi-
ruința, cunoscând pre Ziditoriul și porunca lui păzindu-o, să va
împărtași de fericirea cea veacinică și va fi viu în veaci, mai pres-
sus de moarte făcându-să. Iară de va supune trupului pre suflet, și
va aleage mai mult dulcelele trupului, necunoscându-și cinstea sa,
și dobitoacelor celor neînțelegătoare asemănându-să,² scuturând
dela sine jugul Făcătorului, și Dumnezeiasca lui poruncă cu ve-
dearea trecându-o, morții va fi supus și stricăciunii, și cu ostenea-
lă să va osândi, trăgând viața cea ticăloasă. Că nu era de folos,
neispitit încă fiind el și nelămurit, să dobândească nesticăciunea,
ca să nu cază întru înălțarea și judecata Diavolului.³ Că acela,
pentru nesticăciunea, după căderea cea din voință, fără de po-
căință și neschimbată au luat pre întărirea întru cel rău; precum
iarăși și Îngerii, după aleagerea cea din voință a faptei ceii bune,
prin darul lui Dumnezeu, nemișcată pre întemeierea întru cel
bun.

Deci să cuvenia mai întâi să se ispitească omul (că bărbatul
neispitit, nelămurit, de nimic nu iaste vreadnic), și cu lucrul prin
păzirea poruncii să se facă desăvârșit, și așa să ia pre nesticăciu-
ne daru pentru fapta bună. Că în mijloc între Dumnezeu și între
materie fiind făcut, deacă prin păzirea poruncii, după izbăvirea
de plecarea cea firească cătră ceale de aicea, să va uni cu Dum-
nezeu după firească așazare, era să ia nemișcată pre întărirea
întru cel bun. Iară deacă prin călcarea poruncii să va pleca mai
mult cătră materie, și dela Pricina lui, adecă dela Dumnezeu, își
va zmulge mintea, să-și dobândească luiși stricăciunea, și păti-
mitoriu în loc de nepătimitoriu, și muritoriu în loc de nemuritoriu
să se facă; și de împreunare și naștere stricăcioasă să aibă tre-

buintă și, pentru pofta vieții, de ceale veselitoare, ca cum o ar alcătui iale pre aceasta să se ție, iară cătră cei ce să sânguesc spre lipsirea acestora fără de sfiială să aibă urâciune: și așa, pre dragoste, dela Dumnezeu cătră materie, iară pre mânie, dela cel cu adevărat vrăjmaș al mântuirii, cătră cel de un neam să o mute. Deci de zavistiia diavolului s'au biruit omul. Că nu suferiia zavistnicul și urâtorul de bine demon, el pentru înălțarea jos căzind, noi să dobândim ceale de sus. Pentru aceaia și cu nădejdea Dumnezeirii mincinosul amăgeaște pre ticălosul, și cătră a sa înălțime a mândriei suindu-l, cătră aseamene prăpastie a căderii îl pogoară.

Zavistiia diavolului
cu mincinosul
Dumnezeirii
↓
înălțime.
mândriei

CARTEA A TREIA

CAP 1

Pentru Dumnezeiasca rânduială, și pentru purtarea de grijă cea către noi și mântuirea noastră

eci de această bântuială a diavolului, începătoriului răotății, amăgindu-să omul, și porunca Ziditoriului nepăzindu-o, și de daru golindu-să, și de îndrăzneala cea către Dumnezeu despărțindu-să, și acoperindu-să cu asprimea vieții căii ostenicioase (că aceasta însemnează foile smochinului¹) și îmbrăcându-să cu murirea, adecă cu a fi trupul muritoriu și gros (că aceasta însemnează îmbrăcămintea pieilor) (1), și, după dreapta judecată a lui Dumnezeu, din Raiu fiind izgonit, și cu moarte osândit, și stricăciunii supus, nu l-au trecut cu vederea cel îndurat, carele pre a fi i-au dat, și pre bine a fi i-au dăruit; ci, după ce prin multe chipuri mai nainte l-au povățuit, și la pocăință l-au chemat prin suspin și cutremur, prin înneccarea cu apă² și pierzarea puțin nu a tot neamul, prin amestecarea și despărțirea limbilor,³ prin cercetarea de Îngeri⁴, prin arderea cetăților,⁵ prin arătări Dumnezești cu închipuire, prin războaie, prin biruințe, prin biruiri, prin seamne și minuni, și prin fealiuri de puteri, prin Leage, prin Proroci⁶ – prin care toate aceste sânguința era ca păcatul, carele în multe fealiuri s'au vărsat, și pre om l-au robit, și tot feliul de răotate în viață au grămădit, din mijloc să se rădice, și omul la bine a fi (adecă la viața cea fericită să se întoarcă) (2). Fiindcă prin păcat au intrat moartea în lume, ca o hiară sălbatecă și neîmblânzită pre viața omenească vătămându-o. Și trebuia, cel ce vrea să izbăvească, să fie fără de păcat, și nevinovat morții căii prin păcat; încă [și]

Iconomiia lui
Dumnezeu
cătră om, ca
să-l întoarcă.

¹ Fac. 3: 7.

² Fac. 6: 13.

³ Fac. 11: 7.

⁴ Fac. 18: 2.

⁵ Fac. 19: 14.

⁶ Grig. Naz., Cuv. 38 și 12.

să se întărească și să se înnoiască firea, și cu lucrul să se povățuiască și să se învețe calea faptei bune carea depărtează dela stricăciune și duce la viața cea veacinică. Mai apoi de toate arată noianul cel mare al iubirii [Sale] de oameni cătră el, pentru că însuși Ziditoriul și Domnul priimește asupra lupta cea pentru zidirea sa, și cu lucrul să face învățătoriu. Și fiindcă cu nădejdea Dumnezeirii au amăgit vrăjmașul pre om, cu trupul cel pus înainte ca cu o amăgire ce iaste pusă în undiță să prinde, și să arată întru aceiași dată bunătatea și înțelepciunea, dreptatea și putearea lui Dumnezeu. Bunătatea adecă, pentru că nu au trecut cu vederea pre neputința zidirii sale, ci s'au milostivit spre dânsa, căzută fiind, și mâna i-au întins. Iară dreptatea pentru că, omul biruindu-să, nu face pre altul să biruiască pre tiranul, nici cu sila dela moarte hrăpește pre om, ci pre cela ce dedemult prin păcat moartea l-au robit, pre acesta Bunul și Dreptul îl face iarăși biruitoriu, și cu cel aseamene pre cel aseamene mântuiaște, care lucru cu vreun fealiu de meșteșug a să putea face era cu nedomirire. Iară înțelepciunea, fiindcă lucrului celui cu nedomirire și greu au aflat dezlegare preacuvincioasă. Căci cu bunavoință a lui Dumnezeu și Tatăl, cel Unul-născut Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu, cel ce iaste în sânul lui Dumnezeu și Tatăl¹, cel deoființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, cel mai nainte de veaci, cel fără de început, cel ce întru început era, și la Dumnezeu și Tatăl era, și Dumnezeu era, cel ce în chipul lui Dumnezeu era,² plecând ceriurile să pogoară. Adecă pre înălțimea sa cea nesmerită fără de smerenie smerindu-o, să pleacă, asemănându-să robilor săi, plecare negrăită și neînțeleasă (că aceasta însemnează pogorârea). Și Dumnezeu fiind desăvârșit, să face om desăvârșit, și să săvârșaste cea mai noao decât toate ceale noao, carea una iaste noao supt soare, prin carea să arată putearea lui Dumnezeu cea nemărginită. Că ce iaste mai mare decât a să face Dumnezeu om? Și Cuvântul trup fără de schimbare s'au făcut, din Duhul Sfânt și din Mariia, sfânta pururea Fecioara și Născătoarea de Dumnezeu.³ Și mijlocitoriu să face lui Dumnezeu și oamenilor cel Unul iubitoriu de oameni, nu din voe, sau poftă, sau împreunare bărbătească, sau naștere cu dulceață, în preacurată mitra Fecioarei zămislindu-să, ci din Duhul Sfânt și din facerea cea dintâiu a lui Adam. (3) Și să

Bunătatea lui Dumnezeu și înțelepciunea, dreptatea și putearea să arată la mântuirea noastră.

1 → Sf Botez

și lucrul
nu mai
înălțimea
fără de smerenie
smerindu-să

¹ In. 1: 18.

² Filip. 2: 6.

³ Athan[asie].

ascultare

face ascultătoriu Tatălui, cu ceaia ce aseamene noao și dela noi au luat vindecând neascultarea noastră, și pildă noao de ascultare făcându-să, fără de carea nu iaste cu puțință a dobândi mântuire.

CAP 2

Pentru chipul zămislirii lui Dumnezeu Cuvântului, și pentru Dumnezeiasca lui întrupare

Bunavestire
și zămisirea
Domnului.

Că Îngerul Domnului au fost trimis cătră Sfânta Fecioară, carea să trăgea din seminția lui David¹ („că arătat iaste că din Iuda au răsărit Domnul nostru, din carea seminție nimene nu s'au apropiat la Oltariu”, precum au zis Dumnezeescul Apostol²; pentru carea pricină pre urmă vom zice mai cu deamăruntul). Căriia și binevestindu-i, zicea: „Bucură-te ceaia ce ești plină de daru, Domnul iaste cu tine”. Iară ea s'au spăimântat de cuvântul lui. Și zice cătră dânsa Îngerul: „Nu te teame, Mariám, că ai aflat daru la Domnul, și vei naște fiiu, și vei chiema numele lui Iisus³, că el va mântui pre norodul său de păcatele lor”⁴. Pentru aceeaia și Iisus „Mântuitoriu” să tâlcuiască. Iară ea, nedomerindu-să: „Cum va fi mie aceasta, de vream ce de bărbat nu știu?”, iarăși zice Îngerul cătră dânsa: „Duhul Sfânt să va pogorî preste tine, și putearea celui Preaînalt te va umbri. Pentru aceasta și sfântul ce să naște din tine să va chiema Fiiul lui Dumnezeu”. Iară ea atuncea zice cătră el: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău”⁵.

Sfânta Fecioară
s'au curățit
cătră zămisli-
rea Domnului.

⁶Deci după ce s'au plecat Sfânta Fecioară, au venit, după cuvântul Domnului carele au zis Îngerul, preste dânsa Duhul Sfânt, carele o au curățit pre ea (1), și puteare i-au dat priimitoare de Dumnezeirea Cuvântului, împreună și născătoare. Și atuncea au umbrit preste dânsa Înțalepciunea și Putearea cea ipostatnică a lui Dumnezeu celui Preaînalt, Fiiul lui Dumnezeu, zic, cel deo-ființă cu Tatăl, ca o sămânță Dumnezeiască (2), și au închiegat luiși din sfintele și preacuratele ei sângiuri trup însuflețit, cu suflet cuvântătoriu și înțalegătoriu, pârgă adecă a frământăturii noastre; nu cu chipul zămislirii céii din semânță, ci cu chipul

¹ Lc. 1: 27.

² Evr. 7: 14.

³ Lc. 1: 28 și urm.

⁴ Mt. 1: 21.

⁵ Lc. 1: 34 și urm.

⁶ Vas., *La Nașterea lui Hristos*.

zidirii Ziditoriului, prin Sfântul Duh, nu prin creașterile ceale câte puțin făcându-să desăvârșit chipul trupului, ci deodată săvârșindu-să, însuși Cuvântul lui Dumnezeu făcându-să ipostas trupului. Pentru că Dumnezeu Cuvântul nu s'au unit cu trup carele să fi fost mai întâi întru al său deosebit ipostas, ci sălășluindu-să în pânțele Sfintei Fecioare cu nescriere-împrejur, întru al său ipostas din preacuratele sângiuri ale pururea Fecioarei ș'au zidit trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu și înțelegătoriu, pârgă luând luiși a frământăturii omenești, însuși Cuvântul făcându-să ipostas trupului. Pentru aceasta [este] împreună întru aceeași dată trup: întru aceeași dată trup al lui Dumnezeu Cuvântul, [și] întru aceeași dată trup însuflețit, cuvântătoriu și înțelegătoriu. Pentru aceea nu zicem om îndumnezeit, ci Dumnezeu înomenit.¹ Căci fiind cu firea Dumnezeu desăvârșit, s'au făcut cu firea om desăvârșit aceștiași, nu schimbându-să cu firea, nici cu nălucire arătând rânduiala întrupării, ci cu trupul carele l-au luat din sfânta Fecioară, însuflețit cu suflet cuvântătoriu și înțelegătoriu, și carele întru dânsul avea pre estime, unindu-să după ipostas fără de amestecare, și fără de schimbare, și fără de despărțire, neschimbând firea Dumnezeirii sale întru ființa trupului, nici ființa trupului său întru firea Dumnezeirii sale, nici din firea cea Dumnezeiască a lui și din firea cea omenească, carea au luat, o fire alcătuită făcând.

CAP 3

Pentru ceale doao firi, împotriva Monofisiților (1)

Că fără de schimbare și fără de prefacere s'au unit firile una cu alta, cât nici firea cea Dumnezeiască s'au strămutat dintru a sa sângurime și nematerialnicime, nici cea omenească s'au schimbat în firea Dumnezeirii, sau s'au prefăcut întru neființă, nici din ceale doao firi o fire alcătuită s'au făcut. Pentru că firea cea alcătuită nici cu una dintru aceale firidin care s'au alcătuit nu poate fi deoființă, fiindcă s'au făcut alta din altele. Precum trupul cel alcătuit din patru stihii nici cu focul nu să zice deoființă, nici foc să numește, nici aer să zice, nici apă, nici pământ, nici cu vreuna dintru aceastea iaste deoființă. Deci deacă după unire, precum zic ereticii, al unii firi alcătuite au fost Hristos², din fire singuratică și nematerialnică s'au schimbat în alcătuită, și așa nici cu Tatăl, a

Doao firi sânt
întru cel unul
ipostasul lui
Hristos.

* euzio
nisi-zismului

¹ Adecă întrupat.

² Max., *Epistola către Ioann.*

căruia firea iaste singuratică, iaste deoființă, nici cu Muma, pentru că ea nu iaste alcătuită din Dumnezeire și omenire; nici iarăși iaste întru Dumnezeire și omenire. Și nici Dumnezeu nu să va numi, nici om, ci numai Hristos. Și va fi numele acesta „Hristos” nu nume al ipostasului lui, ci, precum socotesc ei, al unii firi. Iară noi nu dogmatisim cum că Hristos iaste de o fire alcătuită, nici din altele altceva, precum din suflet și din trup omul, sau din patru stihii trupul, ci din altele acealeași¹. Pentru că mărturisim cum că din Dumnezeire și din omenire Dumnezeu desăvârșit același și om desăvârșit și iaste, și să zice, și din doao firi iaste, și în doao firi. Iară numele Hristos zicem că iaste al ipostasului, care nu să zice cu sângurime², ci iaste însemnătoriu al amândurora firilor. (2) Pentru că el s’au uns pre sineși, ungând ca un Dumnezeu trupul cu Dumnezeirea sa, și ungându-să, ca un om. Pentru că el iaste și aceasta, și aceaia. Iară ungere a omenirii iaste Dumnezeirea. Deci deacă de o fire alcătuită fiind Hristos, iaste deoființă cu Tatăl, va fi dară și Tatăl alcătuit, și deoființă cu trupul, care lucru a-l zice iaste necuviincios și plin de toată hula.

Cum încă și o fire să va face priimitoare a deosebiriilor celor ființești, care sânt împrotivitoare unele altora? Căci cum iaste cu puțință aceiași fire împreună să fie zidită și nezidită, muritoare și nemuritoare, scrisă-împrejur și nescrisă-împrejur?

Monofisi[ții] zic că Hristos iaste desăvârșit întru una din ceale doao firi.

Iară deacă, zicând ei că Hristos iaste numai o fire, sânguratică pre aceasta o vor zice, sau numai sângur Dumnezeu pre el îl vor mărturisi, și nălucire vor aduce, nu întrupare, sau numai sângur om, precum zicea Nestorie.³ Și unde va fi aceaia, desăvârșit întru Dumnezeire, și desăvârșit întru omenire? Când încă și de doao firi vor zice pre Hristos, deacă îl zic pre el după unire de o fire alcătuită? Căci cum că mai nainte de unire au fost Hristos numai de o fire, fieștecăruia iaste arătat.

Amăgirea Monofisiților iaste că nu despărțesc firea de i[po]stas.

Ci aceasta iaste pricina ereticilor de să amăgesc, a zice că aceiași iaste firea și ipostasul.⁴ Dară de vream ce noi o fire zicem a oamenilor, trebuie a ști cum că nu căutând la suflet și la

¹ „Ci din altele acealeași” (ἀλλ’ ἐξ ἐτέρων τὰ αὐτά): ci din cele diferite care rămân acealeași. (N. ed.)

² În sens restrâns (μονοτρόπος).

³ „Iar dacă, zicând ei că Hristos are numai o fire, simplă (ἀπλήν) pre aceasta o vor zice, [atunci] sau curat (γυμνόν) Dumnezeu îl vor mărturisi, și nălucire vor aduce, nu întrupare, sau numai (ψιλόν) om, precum zicea Nestorie”. (N. ed.)

⁴ Anast. Sin[aitul], la *Odigos*, Cap 9.

trup zicem aceasta, că cu neputință iaste a zice cum că sufletul și trupul, asemănându-să unul cu altul, iaste de o fire. Ci fiindcă multe ipostasuri sânt ale oamenilor, și toți pre aceeași hotărâre (3) a firii priimesc (pentru că toți sânt alcătuiți din suflet și din trup, și toți sânt împărtașiți din firea sufletului, și au ființa trupului și feliiu cel de obște), pentru aceasta a celor multe și deosebite ipostasuri o fire zicem, fieștecarele adecă ipostas doao firi având, și în doao firi fiind, a sufletului zic, și a trupului.¹

omul din 2 firi
dar fiindcă
multe ipostasuri
x se de 1
fire

²Iară la Domnul nostru Iisus Hristos nu iaste cu puțință a lua feliiu de obște și cuprinzătoriu. Pentru că nici s'au făcut, nici iaste, nici să va face cândva alt Hristos din Dumnezeire și omenire, și în Dumnezeire și omenire, aceștia Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit. Pentru aceasta nu iaste cu puțință a zice o fire la Domnul nostru Iisus Hristos, ca precum la cel netăiat³, carele iaste alcătuit din suflet și din trup zicem, așa și la Hristos cel din Dumnezeire și omenire. Pentru că acolo iaste netăiat, iară Hristos nu iaste netăiat, că nici are feliiu de hrinenire care să i să zică asupra.⁴ Pentru aceasta dară din doao firi desăvârșit, din Dumnezeire adecă și din omenire, zicem că s'au făcut unirea (4), nu după adunare-întru-una, sau turburare, sau împreună-turnare, sau amestecare, precum au zis de-Dumnezeu-urgisitul Dióscor, și Evtíhie, și Sevír, și ceata lor cea spurcată, nici după fețe⁵, sau după dragoste⁶, sau după vrednicie, sau după întocmeala la un sfat⁷, sau după cinstea cea deopotrivă, sau după numirea cu același nume, sau după buna voință, precum au zis urătoriul de Dumnezeu Nestorie, și Diódor, și Theódor al Mumpsuestiei, și adunarea lor cea drăcească; ci după alcătuire, adecă după ipostas, fără de schimbare, și fără de turburare, și fără de prefacere, și fără de despărțire, și fără de depărtare, și în doao firi desăvârșite iale fiind. Un ipostas mărturisim al Fiiului lui Dumnezeu și după ce s'au întrupat, pre același ipostas zicându-l al Dumnezeirii și al omenirii lui, și pre amândoao firile mărturisindu-le că să păzesc întru el

nici feliu desăvârșit
nu lău
antichrist
in vultu ul
specie HG

¹ Leond[ie], *Împrot. lui Nest[orie] și Evt[ihie]*.

² Leont., *Împrot. lui Sev. și Evt.*

³ Adică „individ” (ἄτομος). (N. ed.)

⁴ „Pentru că acolo este vorba de un individ, iar Hristos nu este individ, fiindcă nu există o specie a *hristeității* care să i se atribuie”. (N. ed.)

⁵ Sau: nici aparentă (προσωπική). (N. ed.)

⁶ Relativă (σχετικήν). (N. ed.)

⁷ Aceeași-voire, învoire (ταυτοβουλίαν). (N. ed.)

după ce s'au unit, nu deosebi și deoparte puind pre fieștecarea, ci unite una cu alta întru un ipostas alcătuit.¹ Pentru că ființească zicem pre unire, adecă adevărată, și nu după nălucire. Iară ființească, nu ca cum amândoa firile ar fi făcut o fire alcătuită, ci fiindcă sânt unite una cu alta cu adevărat întru un ipostas alcătuit al Fiiului lui Dumnezeu; încă și deosebirea lor cea ființească hotărâm că să păzească. Pentru că ce au fost zidit, au rămas zidit, și ce au fost nezidit, nezidit. Ce au fost muritoriu, au rămas muritoriu, și ce au fost nemuritoriu, nemuritoriu. Ce au fost scris-împrejur, au rămas scris-împrejur, și ce au fost nescris-împrejur, nescris-împrejur. Ce au fost văzut, au rămas văzut, și ce au fost nevăzut, nevăzut. Unul strălucește cu minunile, iară altul s'au supus ocărilor.²

Împărtășirea
însușirilor.

Iară Cuvântul, fiindcă sânt ale lui ceale ce sânt ale sfântului său trup, pre ceale omenești le face ale sale, și pre trup îl împărtășește din ceale ale lui, după chipul dării și împărtășirii céii deopotrivă³, pentru încăpearea părților întru sine, adecă a unii întru alta, și pentru unirea cea după ipostas, și pentru că unul au fost, și acelaș, cel ce lucra și ceale Dumnezești și ceale omenești în fieștecarele din amândoa chipurile cu împărtășirea celuiualt. (5) Pentru aceasta și Domnul Slavei să zice că s'au răstignit⁴, măcar că Dumnezeiasca lui fire nu au pătimit, și Fiiul Omului să mărturisească că mai nainte de patimă în Ceriu au fost,⁵ precum însuși Domnul au zis. Pentru că unul și același au fost Domnul Slavei, cel ce cu firea și după adevăr Fiiu al Omului, adecă om s'au făcut. Și ale lui și minunile și patimile a fi le cunoaștem, măcar de și cu alta făcea minunile, și cu alta același suferiiia patimile. Pentru că știm că precum unul iaste ipostasul lui, așa să păzească deosebirea cea firească a firilor. Dară cum să va păzi deosebirea, deacă nu să vor păzi ceale ce au deosebirea între sine? Pentru că deosebirea iaste deosebire a celor ce să deosebesc. Deci cu cuvântul cu carele să deosebesc firile lui Hristos între dânsele, adecă cu cuvântul ființii, cu acesta zicem că să unească

Unirea cu
măreștile prin
cuvântul cu
care se deosebesc
firile

¹ Proclu, *Epistola a 2-a către arm.*

² Leon, *Epistola 10.*

³ Sau: întoarcerii céii deopotrivă.

⁴ I Cor. 2: 8.

⁵ In. 3: 13.

el cu marginile¹ – după Dumnezeire adecă cu Tatăl și cu Duhul, iară după omenire, cu Maica sa și cu noi. Că deoființă iaste acestăși după Dumnezeire cu Tatăl și cu Sfântul Duh, iară după omenire cu Maica sa și cu toți oamenii. Iară cu cuvântul cu carele să unesc firile lui² zicem că să deosebeaște el de Tatăl și de Duhul, de Maica sa și de ceialalți oameni. Pentru că să unesc firile lui prin ipostas, având un ipostas alcătuit, cu carele să deosebeaște de Tatăl și de Duhul, de Maica sa și de noi.

cu cuvântul
cu care se
deosebea
marginile și
unesc firele

CAP 4

Pentru chipul dării și împărțirii cēii deopotrivă a însușirilor (1)

Deci cum că alt lucru iaste ființa, și alt lucru ipostasul, de multe ori am zis, și cum că ființa însemnează feliul cel de obște³ și cuprinzătoriu al ipostasurilor celor de un feliu – precum Dumnezeu, om – iară ipostasul însemnează netăiat, adecă față – precum pre Tatăl, pre Fiiul, pre Duhul Sfânt, pre Petru, pre Pavel. Pentru aceasta trebuie a ști cum că numele *Dumnezeirii* și al *omenirii* iaste arătătoriu al ființelor, adecă al firilor; iară acesta, adecă *Dumnezeu* și *om*, să pune și la fire, precum când zicem cum că „Dumnezeu iaste ființă neajunsă de minte” și cum că „unul iaste Dumnezeu”. Dară să ia și la ipostasuri, fiindcă cel mai mărunț⁴ (adecă ipostasul) priimește numele celui mai sobornicesc și mai cuprinzătoriu preste tot (adecă al ființii) precum când zice Scriptura: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău”⁵. Că iată au arătat pre Tatăl și pre Fiiul. Și precum când zice: „Un om carele era în țara Avsitidiei”⁶. Că numai pre Iov au arătat.

Numirile ceale de obște cuprinzătoare și ceale deosebi însemnătoare.

mărunț =
particularizat

Deci la Domnul nostru Iisus Hristos fiindcă cunoaștem doao firi, iară un ipostas alcătuit din amândoao, când socotim firile, numim „Dumnezeire” și „omenire”, iară când ipostasul cel alcătuit din firi, uneori dela amândoao „Hristos” (2) îl numim, și „Dumnezeu împreună și Om”, și „Dumnezeu întrupat”; iară alteori, de la o parte, „Dumnezeu” numai, și „Fiiu al lui Dumnezeu”, și

Cum să iau iale la Hristos.

¹ „Deci, datorită faptului că firile lui Hristos se deosebesc una de alta, adică din pricina esenței sale, zicem că el se unește cu extremele...” (N. ed.)

² „Însă datorită faptului că firile sale sânt unite...” (N. ed.)

³ „Feliul cel de obște”: specia comună (τὸ κοινὸν εἶδος). (N. ed.)

⁴ Sau deosebit.

⁵ Ps. 44: 8.

⁶ Iov 1: 1.

„Om” numai, și „Fiiu al Omului”. Și uneori numai dela ceale înalte, iară alteori numai dela ceale smerite. Pentru că unul iaste cel ce și aceaia și aceasta deopotrivă iaste, una fiind pururea fără de pricină (3) din Tatăl, iară alta făcându-să mai pre urmă, pentru iubirea de oameni.¹

Însușirile numirilor celor ce însemnează fire nu să mută, ci numai ale celorla celor ce însemnează ipostas.

Și așa, Dumnezeire zicând, nu numim la dânsa însușirile omnirii. Pentru că nu zicem Dumnezeire pătimitoare sau zidită. Nici la trup, adecă la omenire, nu grăim însușirile Dumnezeirii. Pentru că nu zicem trup, adecă omenire nezidită. Iară la ipostas, măcar dela amândoa, măcar dela o parte pre el de îl vom numi, pre însușirile amândurora firilor le punem la el. Pentru că Hristos (care nume cuprinde pre amândoa) și Dumnezeu și om să zice, și zidit și nezidit, și pătimatoriu și fără de patimă. Și când dela o parte (4) Fiiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu să numeaște, priimește însușirile firii céii împreună-unite, adecă ale trupului, Dumnezeu pătimatoriu numindu-să, și Domn al Slavei răstignit, nu ca cela ce iaste Dumnezeu, ci ca cela ce acestași iaste împreună și om; și când Om, și Fiiu al Omului să numeaște, priimește însușirile și măririle firii céii Dumnezești, Prunc mai nainte de veaci numindu-să, și Om fără de început, nu ca cela ce iaste Prunc și Om, ci ca cela ce Dumnezeu fiind mai nainte de veaci, în vremile ceale mai de pre urmă s’au făcut Prunc. Și acesta iaste chipul dării și împărtășirii céii deopotrivă, și o fire și alta dând ceialalte, și împărtășindu-se deopotrivă cu ceale ale sale, pentru aceaia că iaste acelaș ipostas, și pentru încăpearea lor întru sine, a unia adecă întru alta. După această socoteală putem a zice pentru Hristos: „Acesta Dumnezeul nostru, pre pământ s’au arătat, și cu oamenii împreună au petrecut”², și „Omul acesta nezidit iaste, și fără de patimă, și nescris-împrejur”. (5)

CAP 5

Pentru numărul firilor

La Dumnezeu să numără Feaște, iară la Hristos firele.

Și precum la Dumnezeire o fire mărturisim, dară cum că trei ipostasuri cu adevărat sânt zicem,³ și pre toate ceale firești și ființești singuraticice le grăim, iară pre deosebirea ipostasurilor numai în ceale trei însușiri, adecă în cea fără de pricină și Părintească, și

¹ Grig. Naz., *Cuv.* 35.

² Varuh 3: 36 și 38.

³ Leontie.

în cea pricinuită și Fiiască, și în cea pricinuită și Purceasă o cunoaștem că iaste (1); și pre iale cum că sânt nedesprenate, și nedespărțite unele de altele, și unite, și cum că încap fără de amestecare între sine, adecă unele întru altele, le știm: unite adecă fără de amestecare (pentru că trei sânt, măcar de și sânt unite), iară deosebite fără de despărțire (că măcar de și fieștecarea a sa deosebită stare are, adecă iaste desăvârșit ipostas, și pre însușirea sa, adecă pre chipul estimii sale deosebit îl are, dară însă sânt unite cu ființa și cu însușirile ceale firești, și cu a nu să despărți, nici a să despreuna de ipostasul cel Părintesc, și un Dumnezeu și sânt, și să zic) – întru acești chip și la dumnezeiasca, și negrăita, și carea toată mintea și înțăleagerea covârșăște Rânduiala întrupării lui Dumnezeu Cuvântului și Domnului nostru Iisus Hristos, unuia din Sfânta Troiță, doao firi mărturisim, Dumnezeiască și omească, care s'au împreunat amândoao și s'au unit după ipostas, dară un ipostas carele s'au făcut alcătuit din amândoao firile. Și zicem cum că și după unire să păzesc amândoao firile întru unul ipostasul cel alcătuit, adecă întru unul Hristos, și cum că cu adevărat sânt iale și însușirile lor ceale firești, însă unite fără de amestecare, și fără de despărțire deosebite și numărate. ¹Și precum ceale trei ipostasuri ale Sfintei Troițe fără de amestecare sânt unite, și fără de despărțire despărțite, și să numără, și numărul despărțire, sau despreunare, sau înstreinare și tăiare între dânsele nu face (pentru că un Dumnezeu cunoaștem, pre Tatăl, și pre Fiul, și pre Duhul Sfânt), întru acești chip și firile lui Hristos, deși sânt unite, dară fără de amestecare sânt unite, și deși încap între sine, adecă una întru alta, dară pre schimbarea și prefacerea uniia întru alta nu o primesc. Că păzește fieștecarea neschimbată pre însușirea sa cea firească. Pentru aceea și să numără, și numărul nu aduce despărțire. Pentru că unul iaste Hristos, și întru Dumnezeire, și întru omenire desăvârșit. Că numărul nu iaste pricinuatoriu de despărțire sau de unire, ci însemnătoriu al sumii celor ce să numără, sau unite de vor fi, sau despărțite. Unite adecă, precum că cincizeci de pietri are zidul acesta; iară despărțite, precum că cincizeci de pietri să află în câmpul acesta. Și iarăși: unite, că doao firi sânt în cărbune, a focului zic, și a lemnului; iară despărțite, că firea focului iaste alta, și a lemnului alta. Alt chip unindu-le și despărțindu-le pre iale, iară nu numărul. Deci precum

¹ Vas., *Epist.* 43, și în cartea cea pentru Sfântul Duh, Cap 17.

cu neputință iaste pre ceale trei ipostasuri ale Dumnezeirii, măcar de și sânt unite între dânsele unele cu altele, a le zice un ipostas, ca să nu facem amestecare și pierzare deosebirii ipostasurilor, așa și pre ceale doao firi ale lui Hristos, care sânt unite după ipostas, cu neputință iaste a le zice o fire, ca să nu facem pierzare, și amestecare, și neființă deosebirii lor.

CAP 6

Cum că toată firea cea Dumnezeiască întru una din Ipostasurile ei s'au unit cu toată firea cea omenească, și nu parte cu parte

Ceale de obște și cuprinzătoare să zic preste ceale mărunte și deosebite care sânt supuse supt dânsele.¹ Deci de obște iaste ființa, ca ceaia ce iaste feliu². Iară mărunț și deosebit³ iaste ipostasul. Dară mărunț și deosebit să zice nu pentru că parte din fire are – și parte [nici] nu are – ci pentru că iaste mărunț și deosebit cu numărul, ca un netăiat. Căci ipostasurile să zic că să deosebesc cu numărul, iară nu cu firea. Deci să zice ființa preste ipostas, pentru că în fieștecarele din ipostasurile ei ceale de un feliu toată deplin iaste ființa. Pentru aceaia nici să deosebesc ipostasurile unele de altele cu ființa, ci cu întâmplările⁴, care sânt însușirile ceale însemnătoare⁵ cu care să însemnează ipostasul, iară nu firea. Pentru că pre ipostas îl hotărâsc că iaste ființă împreună cu întâmplări. Drept aceaia ipostasul are ceaia ce iaste de obște, împreună cu seamnele și cu însușirile sale ceale deosebite, încă și a avea starea sa deosebită.⁶ Iară ființa singură de sineși nu are stare, ci întru ipostasuri să priveaște. Deci când pătimeaște unul din ipostasuri, toată ființa ai căriia ipostasul au pătimit să zice că au pătimit întru unul din ipostasurile ei. Însă nu urmează nevoe ca și toate ipostasurile ceale de un feliu împreună să pătimească cu ipostasul cel ce pătimeaște.

Ființa iaste toată deplin aceeași în fieștecarele din ipostasuri.

¹ „Cele comune și universale se atribuie celor particulare supuse lor” (N. ed.)

² Feliu: specie (εἶδος). (N. ed.)

³ „Mărunț și deosebit”: particular (μερικόν). (N. ed.)

⁴ Întâmplări: accidente. (N. ed.)

⁵ „Însușirile ceale însemnătoare”: proprietățile caracteristice (τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα). (N. ed.)

⁶ „Drept aceea ipostasul are ceea ce este comun, împreună cu ceea ce îl particularizează și, în plus, existența în sine”. (N. ed.)

- de le
 de ceu o fire
 facem pierzare
 amestecare și
 neființă deosebirii
 lor. -

Deci așa mărturisim, cum că firea Dumnezeirii toată deplin iaste în fieștecarele din ipostasurile ei, toată întru Tatăl, toată întru Fiiul, toată întru Sfântul Duh. Pentru aceea și desăvârșit Dumnezeu iaste Tatăl, desăvârșit Dumnezeu Fiiul, desăvârșit Dumnezeu Duhul cel Sfânt. Așa și la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, unuia din Sfânta Troiță, zicem cum că toată și deplin Dumnezeiasca fire întru unul din ipostasurile sale s'au unit cu toată firea omenească, și nu parte cu parte. Că zice Dumnezeescul Apostol cum că „întru dânsul lăcuiaște toată plinirea Dumnezeirii trupeaște”¹, adecă în trupul lui. Și al acestuia ucenic, purtătorul de Dumnezeu și întru cunoștința cea mare a lucrurilor celor Dumnezești vestit Dionisie, cum că cu totul deplin întru unul din ipostasurile sale s'au împărțășit cu noi.² Dară însă nu pentru aceasta vom fi siliți a zice cum că toate ipostasurile Sfintei Dumnezeiri, adecă câte treale, s'au unit după ipostas cu toate ipostasurile omenirii. Pentru că nici cu un chip nu s'au împărțășit Tatăl și Duhul cel Sfânt la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, fără numai cu buna-voință și voire.³ Iară cu toată firea cea omenească zicem că s'au unit toată ființa Dumnezeirii. Pentru că nimic nu au lăsat Dumnezeu Cuvântul din ceale ce au sădit în firea noastră când ne-au zidit pre noi dintru început, ci toate au luat asupra lui, trup adecă, suflet înțelegătoriu și cuvântătoriu, și însușirile acestora. (1) Că jivina ceaia ce iaste lipsită de una dintru acestea nu iaste om. Că el tot deplin pre mine tot deplin m'au luat asupra, și tot deplin cu tot deplin s'au unit, ca la tot deplin să dăruiască mântuirea; că ce nu s'ar fi luat, ar fi rămas nevindecat.⁴

Toată Dumnezeirea s'au unit întru Hristos cu toată omenirea.

Deci Cuvântul lui Dumnezeu s'au unit cu trupul prin mijlocirea minții, carea iaste în mijloc între curățeniia lui Dumnezeu și între grosimea trupului.⁵ Pentru că pre stăpânirea sufletului și a trupului o are mintea. Iară mintea iaste partea cea mai curată a sufletului. Dară și pre stăpânirea minții o are Dumnezeu, și când i să dă voe dela Dumnezeu, mintea lui Hristos își arată stăpânirea sa. Dară să biruiaște și urmează lui Dumnezeu, și acestea lucrează, care voiaște Dumnezeiasca voe.

În om mintea are stăpânirea.

¹ Col. 2: 9.

² Dion., *Pentru Dumnez. Numiri*, Cap 2.

³ Sau cu buna plăcere și voință.

⁴ Athan.; Grig. Naz., *Epist. către Klid* și *Cuv. 30*; Kirill, Cap. 8 la Ioann.

⁵ Grig., *Cuv. 1*, 38 și 51. Mai nainte, Cap 8.

obroc =
benițe
(memorie
de faimă
caracterate)

Și mintea s'au făcut lăcaș al Dumnezeirii céii unite cu dânsa după ipostas, precum adecă și trupul, iară nu împreună-lăcuitoare, precum părearea cea spurcată a ereticilor să amăgeaște, zicând că un vas de un obroc nu va putea încăpea doao obroace – trupeaște pre ceale nematerialnice judecându-le. (2) Dară cum Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit și deoființă cu Tatăl și cu noi să va zice Hristos, deacă o parte a firii céii Dumnezești cu o parte a firii céii omenești s'au unit întru dânsul?¹

Iară firea noastră zicem că s'au sculat din morți, și s'au înălțat, și au șăzut de-a dreapta Tatălui, nu pentru că toate ipostasurile oamenilor au înviiat și au șăzut de-a dreapta Tatălui, ci pentru că toată firea noastră întru ipostasul lui Hristos [au făcut aceasta]. Că zice Dumnezeescul Apostol: „Împreună cu dânsul ne-au sculat, și ne-au așăzat întru Hristos”².

firea Cuvântului
lui
întrupat

Încă și aceasta zicem, cum că unirea s'au făcut din ființele de obște. Că toată ființa iaste de obște a ipostasurilor celor ce să cuprind de dânsa, și nu iaste cu puțință a afla fire, adecă ființă mărunță și deosebită (3). Că așa nevoe ar urma, pre acealeași ipostasuri și de-o-ființă, și de-altă-ființă a le zice, și pre Sfânta Troiță, după Dumnezeire, și de-o-ființă, și de-altă-ființă a o zice. Deci aceiași fire să priveaște în fieștecarele ipostas. Și când grăim cum că firea Cuvântului s'au întrupat, precum au zis fericții bărbați Athanasie și Kirill, zicem cum că Dumnezeirea s'au unit cu trupul. Drept aceiaia nici putem a zice cum că firea Cuvântului au pătimit. Căci nu au pătimit Dumnezeirea întru dânsul. Ci zicem cum că firea omenească au pătimit întru Hristos, neînsemnând cu aceasta pre toate ipostasurile oamenilor. Așijderea și mărturisim cum că Hristos au pătimit cu firea omenească. Pentru aceasta firea Cuvântului zicând, însemnăm pre însuși Cuvântul. Iară Cuvântul și pre firea cea de obște are, și pre ipostasul cel deosebit.

CAP 7

Pentru cel unul-alcătuit Ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul

Deci pre Dumnezeescul ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul îl zicem că iaste mai nainte de toți veacii, fără de ani și pururea, singularic și nealcătuit, nezidit și fără de trup, nevăzut, nepipăit, ne-

¹ Grig., *Epist. 1 către Klid.*

² Efes. 2: 6.

scris-împrejur, pre toate avându-le câte are Tatăl, ca cel ce iaste deofință cu dânsul, numai cu chipul nașterii și cu aducerea¹ deosebindu-să de ipostasul cel părintesc, desăvârșit fiind, și niciodinioară de ipostasul cel Părintesc despărțindu-să. Iară în vremile ceale mai de pre urmă, nedepărtându-să Cuvântul de sânurile ceale Părintești, cu nescriere-împrejur s'au sălășluit în pântecel Sfintei Fecioare, fără de sămânță și necuprins, precum știe însuși, și întru însuși ipostasul său cel mai nainte de veaci ș'au urzit luiși trup din Sfânta Fecioară.

Deci întru toate era, și mai presus de toate era, deși în pântecel Sfintei Născătoarei-de-Dumnezeu era, ci întru acela era prin lucrarea întrupării. Deci s'au întrupat, dintr'înșă luând luiși pre pârga frământăturii noastre, trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu și înțelegătoriu, întrucât însuș ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul s'au făcut ipostas trupului, și ipostasul Cuvântului, cel ce mai nainte era singuratic și nealcătuit, s'au făcut alcătuit; iară alcătuit din doao firi care era desăvârșit, din Dumnezeire adecă și din omeneire. Și poartă el și însușirea cea închipuitoare și descurcătoare a fiimii céii Dumnezești a lui Dumnezeu Cuvântul (1), cu carea iaste deosebit de Tatăl și de Duhul, și însușirile ceale închipuitoare și descurcătoare ale trupului (2), cu care să deosebeaște de Maica sa și de ceialalți oameni. Și încă poartă și însușirile firii céii Dumnezești (3), după care iaste unit cu Tatăl și cu Duhul, și seamnele firii céii omenești (4), după care iaste unit și cu Maica sa, și cu noi. Și încă să deosebeaște de Tatăl și de Duhul, de Maica sa și de noi, cu aceasta că iaste Dumnezeu împreună și om acelaș. Că pre aceasta preadeosebită însușire a ipostasului lui Hristos o cunoaștem.

Deci îl mărturisim pre dânsul Fiiu unul al lui Dumnezeu și după ce s'au făcut om, și Fiiu al Omului pre același, unul Hristos, unul Domn, cel ce iaste singur Unul-născut Fiiu și Cuvânt al lui Dumnezeu, Iisus Domnul nostru. Și doao cinstim pre nașterile lui, una cea din Tatăl mai nainte de veaci, mai presus de pricină, și de cuvânt, și de vreamă, și de fire; iară una în vremile ceale mai de pre urmă pentru noi, ca noi, și mai presus de noi. Pentru noi, că pentru a noastră mântuire; ca noi, că s'au făcut om din muiare, și după vreamă nașterii (5); mai presus de noi, că nu din sămânță, ci din Sfântul Duh și din Sfânta Fecioara Mariia, mai presus de

Ipostasul Cuvântului cel singuratic, după întrupare s'au făcut alcătuit.

insușirea
ipostasului
deosebit al lui
Hristos:
1) însușirea dumnezeiească
2) însușirea omenească
3) însușirea
4) însușirea
5) însușirea

2 nașteri

• Duh - pt noi
• om - ca "

Nașterea lui Hristos din Maică iaste ca noi și mai presus de noi.

¹ Adecă cu a fi Fiiu.

leagea nașterii. Și nu numai Dumnezeu pre el îl propoveduim, gol de omenirea noastră, nici iarăși numai om, golindu-l pre dânsul de Dumnezeire. Nu altul și altul, ci unul și același, împreună și Dumnezeu și om, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit; tot deplin Dumnezeu, și tot deplin om; pre același tot deplin Dumnezeu, [chiar] și împreună cu trupul său, și tot deplin om, [chiar] și împreună cu Dumnezeirea sa cea mai presus de Dumnezeire. Și prin aceeaia ce zicem, cum că iaste „Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit”, arătăm pre plinirea și nelipsirea firilor¹; iară prin aceeaia ce zicem „tot deplin Dumnezeu și tot deplin om”, însemnăm pre singurimea și netăierea ipostasului².

O fire a lui
Dumnezeu-Cu-
vântul întrupa-
tă.

fire intrupa-
- lui
D. - Cuv.
cu totul - tot
alta - altul
fire - ipostas

Încăpeare s'au
făcut despre fi-
rea cea Dum-
nez.

Încă mărturisim și o fire întrupată a lui Dumnezeu-Cuvântul, prin aceeaia ce zicem „întrupată” însemnând pre ființa trupului, precum zice fericitul Kirill.³ Deci Cuvântul și s'au întrupat, și din nematerialnicia sa nu s'au strămutat, și tot s'au întrupat, și tot iaste nescris-împrejur. Să micșorează cu trupul cel luat și să strânge, și cu Dumnezeirea iaste nescris-împrejur, fiindcă nu să întinde trupul lui cu Dumnezeirea lui cea scrisă-împrejur.

Deci tot iaste Dumnezeu desăvârșit, dară nu cu totul Dumnezeu. Că nu iaste numai Dumnezeu, ci și om. Și tot iaste om desăvârșit, dară nu cu totul om, că nu iaste numai om, ci și Dumnezeu. Pentru că cuvântul acela, adecă „cu totul”, însemnează fire, iară acesta, adecă „tot”, ipostas; precum și acela, „alta”, [însemnează] fire, iară „altul”, ipostas.⁴ (6)

Trebue însă a ști că măcar de și zicem cum că firile Domnului încap între sine, adecă una întru alta, dară știm că încăpearea s'au făcut despre firea cea Dumnezeiască. Că aceasta prin toate străbate, precum voiaște, și încape, iară printr'însa nimic. Și aceasta din măririle sale împărtășaște pre trup, rămâind ea fără de patimă și neîmpărtășită de patimile trupului. Că deaca soarele, împărtășindu-ne pre noi de lucrările sale, rămâne el neîmpărtășit de ale noastre, cu cât mai vârtos Domnul și Făcătorul soarelui.⁵

¹ Cum că adecă firile sânt deplin, și nimic nu le lipsește.

² Adecă cum că Ipostasul unul iaste și nedespărțit.

³ [Cf. Sf. Kirill al Alexandriei, *Epistola* 44 și 46 (PG 77. 225 B și 241 B). Vezi mai jos și Cap. 11 – N. ed.]

⁴ Grig. Naz., *Cuv. 51*.

⁵ Mai sus, Cap 3.

CAP 8.

Cătră cei ce zic: Oare supt câțățimea cea necurmată să aduc firile Domnului, sau supt cea deosebită? (1)

Iară de va întreba cineva pentru firile Domnului: „Oare supt câțățimea cea necurmată să aduc, sau supt cea deosebită?”, vom zice cum că firile Domnului nici un trup sânt, nici o față de ceale pe deasupra lucrurilor, nici o linie, nici vreamă, nici loc, ca să se aducă supt câțățimea cea necurmată. Că aceastea sânt ceale ce să numără cu necurmăre.¹

Trebue însă a ști cum că numărul iaste al celor ce să deosebesc. Și nu iaste cu puțință să se numere ceale ce întru nimic nu să deosebesc. Iară după ceia ce să deosebesc, după aceia să și numără. Precum Petru și Pavel, cât după ceia ce sânt uniți nu să numără, pentru că cu cuvântul ființii fiind uniți², nu să pot zice doao firi. Iară după ipostas fiindcă să deosebesc, să zic doao ipostasuri. Întrucât numărul iaste al celor ce să deosebesc, și după chipul cu care să deosebesc ceale ce să deosebesc, după chipul acela să și numără.

Deci firile Domnului după ipostas fără de amestecare sânt unite. Iară după cuvântul și chipul deosebirii, fără de despărțire sânt despărțite. Și după chipul după care sânt unite nu să numără. Pentru că nu zicem cum că firile lui Hristos sânt doao după ipostas. Iară după chipul după care fără de despărțire sânt despărțite, să numără. Pentru că doao sânt firile lui Hristos, după cuvântul și chipul deosebirii. Pentru că fiind iale unite după ipostas și având pre încăpearea cea întru sine, fără de amestecare sânt unite, fieștecare păzindu-și osebirea sa cea firească. Deci fiindcă după chipul deosebirii și numai după acela să numără, supt câțățimea cea deosebită să vor aduce.

Unul dară iaste Hristos, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit³, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul ne închinăm cu o închinăciune, nedeosebindu-să preacuratul lui trup. Pentru că nu

cātățime =
 cōititōte
 necurmată =
 cōitōte
 deosebită =
 dōscritōte
 iupōitōte
 despărțită =
 dōscritōte
 # = ≠

Ceale doao firi ale lui Hristos fără de amestecare sânt unite, și fără de despărțire despărțite.

cōititōte
 iupōitōte

Cum iaste închinat trupul lui Hristos.

¹ „Iară de va întreba cineva pentru firile Domnului dacă se reduc la o cantitate continuă sau la una împărțită, vom zice că firile Domnului nu sânt nici corp, nici suprafață, nici linie, nici timp, nici spațiu, încât să se reducă la o cantitate continuă; că aceastea sânt cele ce se numără în chip continuu”. (N. ed.)

² „...căci fiind uniți pe temeiul esenței [lor]” (τῶ λόγῳ γὰρ τῆς οὐσίας ἐνοῦμενοι). (N. ed.)

³ Kirill, *Anath. împotriva lui Theodorit*, 8.

zicem că trupul iaste neînchinat. Căci iaste închinat întru cel unul ipostasul Cuvântului, carele s'au făcut lui ipostas. Nu slujind noi cu aceasta făpturii, pentru că nu ne închinăm lui ca unui trup gol și prost, ci ca celuiia ce iaste unit cu Dumnezeirea, și pentru că întru o față și întru un ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul să aduc amândoa firile lui. Mă tem a mă atinge de cărbune pentru focul cel împreunat cu lemnul. Mă închin amândurora firilor lui Hristos, pentru Dumnezeirea cea unită cu trupul. Că nu aduc a patra față la Troiță. Să nu fie! Ci o față mărturisesc a lui Dumnezeu Cuvântul și a trupului lui. Că Troiță au rămas Troița și după întru-para Cuvântului.

Cătră cei ce întreabă: Oare supt cățătimea cea necurmată să aduc, sau supt cea deosebită ceale doao firi?

Firile Domnului nici un trup sânt, nici o față din ceale pre deasupra lucrurilor, nici linie, nici loc, nici vreamă, ca să se aducă supt cățătimea cea necurmată. Că aceastea sânt ceale ce să numără cu necurmăre. Iară firile Domnului după ipostas fără de amestecare sânt unite, și după cuvântul și chipul deosebirii fără de despărțire sânt despărțite. Și după chipul după care sânt unite, nu să numără. Pentru că nu zicem cum că firile lui Hristos sânt doao ipostasuri, sau doao după ipostas. Iară după chipul după care fără de despărțire sânt despărțite, să numără. Pentru că doao firi sânt, după cuvântul și chipul deosebirii. Că fiind iale unite după ipostas, și între sine încăpând, fără de amestecare sânt unite, pre prefacerea cea întru sine, adecă a unii întru alta nepriimindu-o, pentru că păzește fieștecarea pre deosebirea cea firească și după ce s'au unit. Căci ce au fost zidit, au rămas zidit, și ce au fost nezidit, nezidit. Deci fiindcă după chipul deosebirii, și numai după acela, să numără, supt cățătimea cea rânduită să vor aduce. Căci cu neputință iaste să se numere ceale ce întru nimic nu să deosebesc. Iară după ceaia ce să deosebesc, după aceeaia să și numără. Precum Petru și Pavel cât după ceaia ce sânt uniți, nu să numără. Pentru că cu cuvântul ființii fiind uniți, doao firi nici sânt, nici să zic. Iară cu ipostasul deosebindu-se, doao ipostasuri să zic. Întrucât osebirea iaste pricina numărului.

CAP 9

La întrebarea aceea, adică: „De iaste fire fără de Ipostas?”, răspuns:

Că măcar de și nu iaste fire fără de ipostas, sau ființă fără de față, pentru că și ființa, și firea să socoteaște în ipostasuri și în feațe, dară însă nu iaste nevoe ca firile ceale unite împreună una cu alta să aibă fieștecarea deosebit al său ipostas. Pentru că iaste cu puțință ca împreunându-se întru un ipostas, nici fără de ipostas să fie, nici fieștecarea deosebit ipostas să aibă, ci unul și același amândoa. Căci același ipostas al Cuvântului, făcându-să ipostas amândurora firilor, nici pre vreuna dintr'însele să fie fără de ipostas lasă, nici iarăși să fie cu deosebite ipostasuri le îngăduiaște, nici iaste uneori al aceștiia, iară alteori al aceia; ci pururea al amândurora fără de despărțire și fără de despreunare iaste ipostas, neîmpărțindu-să și nedespărțindu-să, și o parte a lui dându-o unia, iară o parte altia, ci tot al aceștiia, și tot al aceia fără de despărțire și deplin fiind. Pentru că trupul lui Dumnezeu Cuvântul nu s'au urzit cu deosebit chip de stare, nici alt ipostas s'au făcut deosebit de ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul, ci întru acela urzindu-să, adecă întru ipostas având starea mai vârtos, și nu singur cu deosebită stare ipostas s'au făcut. Pentru aceeaia nici fără de ipostas iaste, nici alt ipostas aduce la Troiță.¹

7) fire fire
ipostas dar
8) fire cu tag
ipostas cum
pamuc

CAP 10

Pentru Cântarea cea Întreit Sfântă

²De aicea și adăogirea ceaia ce s'au făcut la Cântarea cea Întreit Sfântă de Petru Knafeul, cel cu mintea deșartă, o hotărâm a fi hulitoare, ca ceaia ce aduce a patra față, și deosebit pune pre Fiiul lui Dumnezeu, Putearea cea ipostatnică a Tatălui, și deosebit pre cel răstignit, ca cum ar fi altul afară de cel tare, sau pătimitoare pre Sfânta Troiță o socoteaște, și împreună cu Fiiul răstignește pre Tatăl și pre Duhul Sfânt. Departe de această hulitoare și plăz-muită³ bârfeală! (1) Că noi pre cuvântul acela, „Sfinte Dumnezeule”, la Tatăl îl luoaăm, nu numai la dânsul hotărând numele Dumnezeirii, ci și pre Fiiul știindu-l Dumnezeu, și pre Duhul Sfânt. Și

Numirile ceale Dumnezești sânt de obște.

¹ Leontie.

² Damaskin, în *Epist. către Iord. Arhim.*

³ Lit. „interpolată” (παρέγγραπτον). (N. ed.)

pre acela, „Sfinte Tare”, la Fiiul îl punem, nu despărțind de tărie pre Tatăl și pre Sfântul Duh. Și pre acela, „Sfinte Fără-de-moarte”, la Sfântul Duh îl rânduim, nu afară de nemurire puind pre Tatăl și pre Fiiul, ci la fieștecarele ipostas pre toate numirile ceale Dumnezești de obște și slobod luându-le, și Dumnezeescului Apostol urmând, carele zice: „Iară noao unul iaste Dumnezeu-Tatăl, dintru carele sânt toate, și noi dintr’însul; și unul iaste Domnul Iisus Hristos, prin carele sânt toate, și noi printr’însul; și unul iaste Duhul Sfânt, întru carele sânt toate, și noi într’însul”¹. Încă și Bogoslovului Grigorie, carele așa grăiaște; „Iară noao unul iaste Dumnezeu-Tatăl, din carele sânt toate, și unul iaste Domnul Iisus Hristos, prin carele sânt toate, și unul iaste Duhul Sfânt, întru carele sânt toate”². Aceaste cuvinte, „din carele”, și „prin carele”, și „întru carele”, netăind firi – că așa nici s’ar fi mutat prepozițiile sau rânduialele numirilor – ci închipuind însușirile ale unii și neamestecate firi. Și aceasta iaste arătat dintru aceaia că iarăși întru una să adună, deaca cinevași nu va ceti aceaia în treacă la același Apostol: „Dintr’însul, și printr’însul, și întru dânsul sânt toate. Acestuia slava în veacii veacilor. Amin”³. (2)

⁴Căci cum că nu numai la Fiiul s’au grăit Cântarea cea Întreit Sfântă, ci la Sfânta Troiță, martor iaste Dumnezeescul și Sfințitul Athanasie, Vasilie, și Grigorie, și toată ceata purtătorilor-de-Dumnezeu Părinți. Că Sfinții Serafimi, prin cea întreită sfințire, ne arată noao pre ceale trei ipostasuri ale Dumnezeirii ceii mai presus de ființă; iară prin o Domnie ne vestesc pre o ființă și împărăție a Troiței ceii Dumnezeiaște-începătoare. (3) Că zice Bogoslovul Grigorie: „Deci așa Sfintele Sfintelor, care și de Serafimi să acopăr, și să slăvesc cu trei sfințiri, întru o Domnie și Dumnezeire să împreună; carea aceasta și de alt oarecarele din cei mai nainte de noi, preafrumos și preaînalt s’au filosofit”⁵.

Predaniia cântării „Sfinte Dumnezeule” în vremea lui Proclu Arhiep.

Povestesc încă și cei ce au alcătuit Istoriia cea Bisericească, că făcând litanie norodul cel din Țarigrad pentru oarecarea îngrozire dela Dumnezeu trimisă, s’au întâmplat de s’au răpit un copil din norod, și așa s’au învățat Cântarea cea Întreit Sfântă de oarecarea

¹ 1 Cor. 8: 6.

² Cuv. 39.

³ [Rom. 11: 36.]

⁴ Vezi *Epist. către Iord.*

⁵ Cuv. 46, la început.

învățătură îngerească: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte, miluiaște-ne pre noi. Și iarăși întorcându-să copilul, și povestind ceaia ce s'au învățat, au cântat cântarea tot norodul, și așa au încetat îngrozirea. Dară încă și la Sfântul Sobor al Patrulea cel mare și a toată lumea, carele s'au adunat, zic, în Halkidóna, așa s'au dat a să cânta această Întreit Sfântă Cântare. Că așa să ceteaște la faptele acestuia Sfânt Sobor.¹ Deci răs era cu adevărat și batjocoră, ca Cântarea cea Întreit Sfântă, carea prin Îngeri s'au învățat, și cu încetarea primejdiei céii aduse asupra s'au încredințat, și cu sobor de atâția Sfinți Părinți s'au întărit și s'au adevărit, și mai nainte de Serafimi s'au cântat, ca ceaia ce iaste arătătoare a Dumnezeirii céii în trei ipostasuri, de părearea cea fără de socoteală a Knafeului, ca cum ar fi întrecut pre Serafimi, să se calce oarecum și să se îndrepteaze. Ci o, obrăznicie, ca să nu zic nebunie! Dară noi, măcar de ar crăpa dracii, așa zicem: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte, miluiaște-ne pre noi.

CAP 11

Pentru firea ceaia ce în feliu și ceaia ce în netăiat să socoteaște, și pentru deosebirea, unirea și întruparea; și cum să cuvine a înțaleage o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată

*o fire a lui
Du-Cuv.
întrupată*

Firea sau numai cu socoteala minții să înțaleage, că ea nu are a sa osebită stare; sau de obște întru toate ipostasurile ceale de un fealiu, pre acealea unindu-le, și să zice fire ce să socoteaște în feliu; sau cu totul aceiași, împreună luându-să și întâmplările, întru un ipostas, și să zice fire ce să socoteaște în netăiat, aceiași fiind cu ceaia ce să socoteaște în feliu.² Deci Dumnezeu Cuvântul, întrupându-să, nici pre firea ceaia ce numai cu socoteala minții să înțaleage o au luat (pentru că aceasta nu iaste întrupare, ci amăgire și plăzmuire a întrupării), nici pre ceaia ce să socoteaște în feliu (pentru că nu pre toate ipostasurile au luat), ci pre aceia ce în netăiat, aceiași fiind cu cea în feliu (pentru că pârgă au luat a frământăturii noastre). Carea nu deosebită stare au avut, și netăiat

Firea în trei fealiuri să înțaleage.

¹ Sobor[ul] cel din Halk[idon], Fapta 1-a, cătră sfârșit.

² „Firea se înțelege sau numai teoretic (căci nu este de sine stătătoare), sau ceea ce este comun tuturor ipostasurilor acelorași specii, unindu-le, și se numește fire luată specific; sau aceeași, adăugându-i-se accidentele, poate fi socotită cu totul întru un ipostas, și se numește fire luată individual, aceeași fiind cu cea luată specific”.

*fel =
specific
netăiat =
individual*

mai nainte au fost, și așa de dânsul s'au luat, ci întru ipostasul lui starea au avut. Pentru că ipostasul acela al lui Dumnezeu Cuvântul s'au făcut ipostas trupului, și după această socoteală „Cuvântul trup s'au făcut”¹, fără schimbare adecă, și trupul – Cuvânt, fără de prefacere, și Dumnezeu – om. Că Dumnezeu iaste Cuvântul, și omul [iaste] Dumnezeu pentru unirea cea după ipostas. Deci aceiași iaste a zice firea Cuvântului și firea carea iaste în netăiat. Că nici pre netăiatul, adecă pre ipostasul, chiar și numai însemnează, nici pre obștimea ipostasurilor, ci pre firea cea de obște întru unul din ipostasurile sale socotindu-să-*ea* și cunoscându-să.

Unirea de întrupare cu ce să deosebeaște.

Înțelegerea zicerii ce zice „o fire a Cuvântului întrupată” însuși Kirill o tâlcuiaste.

Și alt lucru iaste unirea, și altul întruparea. Pentru că unirea însemnează numai pre împreunare², iară cătră ce s'au făcut împreunarea, nu încă. Iară întruparea (carea aceiași iaste a zice și înomenirea) însemnează pre împreunarea cea cătră trup, adecă cătră om, precum și înfocarea hierului pre unirea cea cătră foc. Deci însuși fericitul Kirill, întru a Doao Epistolie cătră Sukens, tâlcuind cuvântul acela, „o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată”, așa zice: „Că deaca zicând o fire a Cuvântului, am fi tăcut, și nu am fi adaos aceaia, adecă 'întrupată', ci ca cum afară am fi scos pre iconomie, adecă pre întrupare, poate și ar fi avut oarecarele crezământ cuvântul lor, prefăcându-să a întreba: 'Deaca o fire iaste totul, unde iaste săvârșirea întru omenire? Sau cum au avut stare ființa noastră?' Dară fiindcă și săvârșirea cea întru omenire, și arătarea ființii noastre s'au adus înlăuntru prin aceasta ce zice, 'întrupată', încetează de a să sprijini în toiag de trestie”.

Deci aicea pre firea Cuvântului o au pus în loc de fire. Că de ar fi înțales pre fire în loc de ipostas, nu ar fi fost cu necuviință și fără de cuvântul acesta, „întrupată”, să zică aceasta. Că un ipostas al lui Dumnezeu Cuvântului zicând noi numai, nu greșim.³ Așijderea și Leontie Vizantianul, la fire au înțales graiul, nu în loc de ipostas. Iară în cuvântul de îndreptare al lui al Doilea Anathematismós cătră prihămirile lui Theodorit, așa zice fericitul Kirill: „Firea Cuvântului, adecă ipostasul, care iaste Însuși Cuvântul”. Pentru aceasta, a zice „firea Cuvântului”, nici numai pre ipostas însemnează, nici pre obștimea Ipostasurilor, ci pre firea

La Kirill firea Cuv[ântului] să înțaleage în loc de Ipostas.

¹ In. 1: 14.

² Sau legătură (συνάφεια). (N. ed.)

³ Mai sus, cap. 6 și 7.

„Fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată” - explică obștii de Sf Kirill

cea de obște întru Ipostasul Cuvântului întregă și desăvârșit socotindu-să ea.

Deci cum că firea Cuvântului s'au întrupat, adecă s'au unit cu trup, s'au zis; dară cum că firea Cuvântului au pățimit cu trup, încă până acum nu am auzit, iară cum că Hristos au pățimit cu trupul ne-am învățat. Pentru aceasta dară nu însemnează pre ipostas când zice „firea Cuvântului”. Deci rămâne a zice cum că a fi întrupat iaste a fi unit cu trup, iară a să face Cuvântul trup iaste a să face însuși Ipostasul Cuvântului, fără de schimbare, Ipostas al trupului. Și cum că Dumnezeu s'au făcut om, și omul Dumnezeu, s'au zis. Că Dumnezeu fiind Cuvântul, s'au făcut om fără de prefacere. Iară cum că Dumnezeirea s'au făcut om, sau s'au întrupat, sau s'au înomenit, nicidecum nu am auzit. Iară cum că Dumnezeirea s'au unit cu omenirea întru unul din ipostasurile sale, ne-am învățat. Și cum că Dumnezeu au luat chip, adecă ființă streină, carea iaste a noastră, s'au zis. (Că la fieștecările din ipostasuri să pune numele Dumnezeu.) Iară Dumnezeirea la ipostas a o zice nu putem. Căci cum că Dumnezeire iaste numai Tatăl, sau numai Fiiul, sau numai Duhul Sfânt, nu am auzit. Pentru că Dumnezeirea însemnează pre fire, iară numele Tatăl, pre ipostas, precum și omenirea, pre fire, iară numele Petru, pre ipostas. Iară numele Dumnezeu, și pre firea cea de obște însemnează, și la fieștecările din ipostasuri deopotrivă să pune, precum și omul. Pentru că Dumnezeu iaste cel ce are fire Dumnezeiască, și omul, cel ce are omenească.

Preste toate acestea trebuie a ști cum că Tatăl și Duhul cel Sfânt nici întru un chip la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul nu s'au împărtășit, fără numai cu seamnele ceale Dumnezești și cu buna-voință și voire.¹

CAP 12

Cum că Născătoare de Dumnezeu iaste Sfânta Fecioară. Împrotiva Nestorianilor.

Iară pre Sfânta Fecioară chiar și cu adevărat Născătoare de Dumnezeu o propoveduim.² Că precum Dumnezeu adevărat iaste cel ce s'au născut dintr'însa, așa Născătoare de Dumnezeu ade-

Sfânta Fecioară
chiar și cu adevărat iaste Născătoare de
Dumnezeu.

¹ Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap 2.

² Grig. Naz., *Epistola 1 către Klid.*

Împotriva lui Valentin și a altora, cum că din Maria au răsărit trupul lui Hristos.

vărată iaste ceaia ce pre Dumnezeu cel adevărat dintr'însa întrupat l-au născut. (1) Iară Dumnezeu zicem cum că s'au născut dintr'însa nu ca cum Dumnezeirea Cuvântului au luat dintr'însa început de a fi, ci fiindcă Dumnezeu Cuvântul, cel ce mai nainte de veaci fără de ani din Tatăl s'au născut, și fără de început și pururea-veacinic împreună cu Tatăl și cu Duhul iaste, în zilele ceale mai de pre urmă pentru mântuirea noastră în pântecel eî s'au sălășluit, și dintr'însa fără de prefacere s'au întrupat și s'au născut. Că nu om prost au născut Sfânta Fecioară, ci Dumnezeu adevărat; nu gol, ci întrupat; nu din Ceriu el trupul pogorându-l, și ca printr'un solin printr'însa trecând, ci dintr'însa trup deo-ființă cu noi luând, și întru sine a avea starea făcându-l. ¹Că de s'ar fi adus trupul din Ceriu, și nu s'ar fi luat din firea noastră, ce ar fi fost trebuință de înomenire? Pentru că înomenirea lui Dumnezeu Cuvântului pentru aceasta s'au făcut, ca însăși firea ceaia ce au greșit, și au căzut, și s'au stricat, să biruiască pre tiranul cel ce o au amăgit, și așa de stricăciune să se izbăvească, ²precum zice Dumnezeescul Apostol: „Fiindcă prin om moartea, și prin om învierea morților”³. Deaca cea dintâi adevărată, [atunci] și cea de-a doao.

⁴Iară de și zice: „Adam cel dintâi din pământ, pământesc, iară Adam cel de-al doilea, Domnul din Ceriu”⁵, nu zice cum că trupul din Ceriu, ci arată cum că nu iaste numai om prost. Pentru că iată că și Adam pre el l-au numit, și Domn, însemnând pre amândoao. Pentru că Adam să tâlcuiască „făcut din pământ”; iară „făcut din pământ” arătat iaste cum că iaste firea omului, ceaia ce s'au zidit din pământ. Iară numele „Domn” iaste arătătoriu al ființii céii Dumnezești.

Și iarăși zice Apostolul: „Au trimis Dumnezeu pre cel Unul-născut Fiiul său, făcut din muiare”⁶. Nu au zis „prin muiare”, ci „din muiare”. Deci au însemnat Dumnezeescul Apostol cum că el însuși iaste cel Unul-născut Fiiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, carele din Fecioara s'au făcut om, și el însuși iaste cel ce din Fecioara s'au născut, carele iaste Fiiul lui Dumnezeu și Dumnezeu.

¹ Grig. Naz., la același loc.

² Mai nainte, Cap 18.

³ 1 Cor. 15: 21.

⁴ Grig. Naz., la același loc.

⁵ 1 Cor. 15: 47.

⁶ Gal. 4: 4.

Dară s'au născut trupeaște, ca cela ce s'au făcut om, nu în om mai nainte zidit lăcuind, ca în proroc, ci el ființează și după adevăr făcându-să om, adecă întru al său ipostas trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu și înțelegătoriu făcându-l a avea starea, și el făcându-să lui ipostas. Că aceasta însemnează „făcut din muiare”. Căci cum Cuvântul lui Dumnezeu acesta s'ar fi făcut supt leage, de nu s'ar fi făcut om deoființă cu noi?

Pentru aceia cu dreptate și cu adevărat Născătoare de Dumnezeu pre Sfânta Maria o numim. Că numele acesta pre toată taina Întrupării o încheae. Că deacă Născătoare de Dumnezeu iaste ceaia ce au născut, cu adevărat Dumnezeu iaste cela ce dintr'înșă s'au născut, cu adevărat și om. Căci cum din muiare s'ar fi născut Dumnezeu, cel ce are estimea mai nainte de veaci, de nu s'ar fi făcut om? Pentru că cela ce iaste Fiiu al omului, arătat iaste cum că iaste om. Iară deacă acesta ce s'au născut din muiare Dumnezeu iaste, arătat că unul iaste cel ce din Dumnezeu-Tatăl s'au născut după ființa cea Dumnezeiască și fără de început, și în anii cei mai de pre urmă din Fecioara au eșit după ființa ceaia ce are început și iaste supt vreamă, adecă cea omenească. Iară aceasta un ipostas, și doao firi, și doao nașteri însemnează ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Numirea aceasta, Născătoare de Dumnezeu, toată taina vestește.

Iară „născătoare de Hristos” nicidecum nu zicem pre Sfânta Fecioară,¹ pentru că spre lepădarea cuvântului acestuia, „Născătoare de Dumnezeu”, spurcatul, și pângăritul, și cu socotealele iudeu Nestorie, vasul necinstirii, și spre necinstea ceia ce una cu adevărat iaste cinstită mai presus decât toată zidirea, Născătoare de Dumnezeu (măcar de ar crăpa el, împreună cu tatăl lui, Sataka), pre această numire o au aflat ca pre o surpătoare. Pentru că Hristos² era și David Împăratul, și Aaron Arhiereul. Că acestea sânt ceale ce să ungea, Împărăția și Preoția. Și tot omul cel purtătoriu de Dumnezeu poate să se zică Hristos, dară nu Dumnezeu cu firea, precum și urgisitul de Dumnezeu Nestorie s'au semețit a zice pre cel născut din Fecioara purtătoriu de Dumnezeu. Dară noao să nu ne fie să-l zicem sau să-l socotim pre El purtătoriu de Dumnezeu, ci Dumnezeu întrupat.³ Că însuși Cuvântul trup s'au făcut, născându-să din Fecioară, și eșind Dumnezeu cu trupul cel

Născătoare de Hristos a să zice Sfânta Fecioară nu priimesc Părinții.

¹ Kirill, *Epist. către Mon.*

² Adecă Uns.

³ Kirill, *Împrotiva lui Nest.*, Cartea 1.

Firea ome-
nească s'au u-
nit cu Cuvân-
tul din însăș
zămislirea.

luat, carele acum și acela să îndumnezeisă de dânsul, îndată ce s'au adus întru ființă, întrucât împreună s'au făcut aceste trei: luarea, starea, îndumnezeirea aceluia despre Cuvântul. Și așa să înțâleage și să zice „Născătoare de Dumnezeu” Sfânta Fecioară, nu numai pentru firea Cuvântului, ci și pentru îndumnezeirea omenirii, a căroră împreună cu minune s'au lucrat și zămislirea, și starea (2): zămislirea adecă a Cuvântului, iară a trupului starea cea întru însuși Cuvântul; însăși Maica lui Dumnezeu mai presus de fire dând Făcătorului a să face, și Dumnezeului și Ziditoriului a toate a să înomeni, carele au îndumnezeit ce au luat, păzind unirea pre ceale unite întru acest feliu precum s'au și unit: nu numai ce iaste Dumnezeesc zic, ci și ce iaste omenesc a lui Hristos, care iaste mai presus de noi, și ca noi. Că nici fiind mai nainte ca noi, mai pre urmă s'au făcut mai presus de noi; ci pururea din cea dintâi stare amândoa aceste au fost, fiindcă din zămislirea cea îndată au avut starea întru însuși Cuvântul. (3) Deci ce au luat, omenesc iaste după firea sa, iară a lui Dumnezeu și Dumnezeesc, mai presus de fire. Încă și însușirile trupului celui însuflețit le-au avut. Că le-au priimit pre iale Cuvântul cu cuvânt de economie, care după rânduiala mișcării céii firești cu adevărat fireaște să făcea.

CAP 13

Pentru însușirile a amândurora firilor

Doao voi și
doao lucrări
sânt la Hris-
tos.

Iară desăvârșit Dumnezeu mărturisindu-l pre același Domnul nostru Iisus Hristos, și desăvârșit om, zicem cum că același toate are câte are Tatăl, afară de nenaștere; și toate are câte Adam cel întâi, afară numai de păcat, care sânt trupul și sufletul cel cuvântătoriu și înțâlegătoriu. Și cum că are el, după potriua celor doao firi, îndoite pre ceale firești ale celor doao firi: doao voințe firești, pre cea Dumnezeiască și pre cea omenească, și lucrări doao firești, Dumnezeiască și omenească, și stăpâniri-de-sineși doao firești, Dumnezeiască și omenească, și înțâlepciune și cunoștință Dumnezeiască și omenească. Că deoființă fiind cu Dumnezeu și Tatăl, cu de-sineși-stăpânire voiaște și lucrează ca un Dumnezeu; și deoființă fiind și cu noi, cu de-sineși-stăpânire voiaște și lucrează ca un om același. Că ale lui sânt minunile, ale lui și patimile.

CAP 14

**Pentru voile și stăpânirile-de-sineși ale
Domnului nostru Iisus Hristos**

Deci fiindcă doao firi ale lui Hristos sânt, doao ale lui și voile ceale firești, și lucrările ceale firești zicem. Dară fiindcă un ipostas iaste al amândurora firilor lui, unul și același zicem că iaste cel ce fireaște și voiaște, și lucrează după amândoao firile, dintru care, și întru care, și care iaste Hristos Dumnezeul nostru; și cum că voiaște și lucrează nu cu despărțire, ci cu unire. „Pentru că voiaște și lucrează în fieștecarele din amândoao chipurile cu împărțășirea celuiialt”¹. Că a căroră ființa iaste aceiași, a acestora și voința și lucrarea iaste aceiași; iară a căroră ființa iaste deosebită, a acestora și voirea și lucrarea iaste deosebită.² Și împrotivă, a căroră voirea și lucrarea iaste aceiași, a acestora și ființa iaste aceiași; iară a căroră voirea și lucrarea iaste deosebită, a acestora și ființa iaste deosebită.

Câte sânt ființele, atâtea sânt și voințele și lucrările.

³Pentru aceasta la Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, fiindcă aceiași lucrare și voe iaste, cunoaștem cum că și aceiași fire iaste. Iară la Dumnezeiasca Întrupare, din deosebirea lucrărilor și a voilor, cunoaștem și deosebirea firilor; și știind deosebirea firilor, mărturisim împreună și deosebirea voilor și a lucrărilor. Că precum numărul firilor ale unuia și aceluiași Hristos, cu dreaptă credință de să va întâleage și să va zice, nu despărțește pre unul Hristos, ci întreagă și întru unire arată pre deosebirea firilor, așa și numărul voilor și al lucrărilor celor ce ființește să află la firile lui (că după amândoao firile era voitriu și lucrătoriu al mântuirii noastre) nu aduce înlăuntru despărțire – să nu fie! – ci pre a acelora numai însemnează, și întru unire, păzire și întregime. Pentru că ale firilor, iară nu ale ipostasurilor zicem că sânt voile și lucrările, adecă putearea aceia de a voi și a lucra prin care voesc și lucrează ceale ce voesc și lucrează. Că de am fi dat pre acestea că sânt ale ipostasurilor, vom fi siliți a zice pre ceale trei ipostasuri ale Sfintei Troițe deosebite între sine cu voința și cu lucrarea.

Că să cuvine a ști cum că nu aceiași iaste *a voi*, și *întru vreun feliu a voi*⁴, pentru că aceia, adecă a voi, iaste a firii, precum și a

¹ Leon, *Epistola către Flav[ian]*.

² Max., *Dial. cu Pir.*; Vasil[ie], *Epist. 13*.

³ Mai sus, Cartea a 2-a, Cap 22.

⁴ Max., *Dial. cu Pir.*; Anast., la *Odig.*

Precum a voi și a lucra iaste te lucru al firii, așa întru vreun feliu a lucra și a voi, al Feații.

vedea, că la toți oamenii să află. Iară aceasta, adecă întru vreun feliu a voi, nu iaste a firii, ci a socotealii noastre, precum și întru vreun feliu a vedea, bine sau rău. Că nu toți oamenii întru un feliu voesc, nici întru un feliu văd. Iară aceasta și la lucrări o vom da. Că întru vreun feliu a voi, întru vreun feliu a vedea, sau întru vreun feliu a lucra, chip iaste al metahirisirii voirii, și a vederii, și a lucrării, carele să află numai la cel ce îl metahiriseaște, și carele îl despărtește pre el de ceialalți cu ceaia ce să zice de obște *deosebire*. (1)

voire = voe firească =
apetit
rational
voie a socotealii =
= voie întemeiată
a judecată
= o voi în vreun fel

Doao voiri la Hristos.

ul ce mișt =
ipostasul
voitor = ul ce
au firea de
voi

Deci a voi prost, adecă putearea de a voi, să zice *voire*, carea iaste plecarea cuvântătoare¹ spre ceva și voe firească. Iară a voi întru vreun feliu, adecă lucrul cel ce iaste supus voirii și îl voim, să zice *voit*, și voe a socotealii²; iară *voitoriu*, cel ce are fire de a voi. Precum *voitoare* iaste firea cea Dumnezeiască, așijderea și cea omenească. Iară *cel ce voiaște* iaste cel ce metahiriseaște voiria, adecă ipostasul, precum Petru.

Deci fiindcă unul iaste Hristos, și unul ipostasul lui, unul și acelaș iaste cel ce voiaște și Dumnezeiaște, și omeneaște. Iară fiindcă doao firi are voitoare, ca ceale ce sânt cuvântătoare (că tot ce iaste cuvântătoriu iaste și voitoriu și de-sine-stăpânitoriu), doao voiri, adecă voi firești la dânsul zicem. Că voitoriu iaste același după amândoao firile lui, că pre putearea de a voi, carea întru noi să află fireaște, o au luat. Și fiindcă unul iaste Hristos și același carele voiaște după amândoao firile, același lucru voit zicem la el. Nu că numai acealea voia, pre care fireaște ca un Dumnezeu le voia (că nu era a Dumnezeirii a voi a mânca și a bea, și ceale ca aceastea), ci și pre ceale întemeitoare firii omenești, nu cu împrotivire a socotealii, ci după însușirea firilor. Că atuncea pre aceastea fireaște le voia, când Dumnezeiasca lui *voire* le voia și da voe trupului să pătimească și să facă ceale ce era însușiri ale sale.

Din fire să află la om voirea.

Iară cum că fireaște să află la om voirea, de aicea iaste arătat:³

1-a socoteală. Deosebit de cea Dumnezeiască, trei fealiuri de vieți sânt, cea sadnică, cea simțitoare, cea înțelegătoare. Deci a cėii sadnice iaste mișcarea cea hrănitore, cea crescătoare, cea

fiptur - fără viață
- cu viață
racioco
simțitoare
inteligatrare
mișcare (Cărușu = mișcare)
— hăno mișcare, mescolare, mișcolare
cu pricină (impulsivitate)
de răsărit și poartare (Lisero)

¹ „Plecarea cuvântătoare”: apetit rațional (λογική ὄρεξις). (N. ed.)
² „Voe a socotealii”: voie întemeiată pe judecată (θέλημα γνωμικόν). (N. ed.)
³ Max., *Dial. cu Pir.*

născătoare; iară a céii simțitoare, mișcarea cea cu pornire¹; iară a céii cuvântătoare și înțelegătoare, mișcarea cea de-sineși-stăpânitoare². Deci deacă fireaște să află la cea sadnică mișcarea cea hrănitore, și la cea simțitoare mișcarea cea cu pornire, fireaște dară să află și la cea cuvântătoare și înțelegătoare mișcarea cea de-sineși-stăpânitoare. Iară stăpânirea-de-sineși nimic alt nu iaste, fără numai voirea. Deci făcându-să Cuvântul trup însuflețit, și înțelegătoriu, și de-sineși-stăpânitoriu, s'au făcut și voitoriu.

2. Încă: Ceale firești nu au trebuință de învățatură. Că nimene a gândi, sau a trăi, sau a flămânzi, sau a înseta, sau a dormi nu să învață. Dară nici a voi nu ne învățăm. Pentru aceasta firesc lucru iaste a voi.

3. Și iarăși: Deacă întru ceale necuvântătoare poartă firea, iară în om [firea] să poartă, fiindcă de voe, cu stăpânire să mișcă el, deci dară fireaște voitoriu iaste omul.

4. Și iarăși: Deacă după chipul Dumnezeirii céii fericite și mai presus de ființă s'au făcut omul, iară Dumnezeiasca fire fireaște iaste de-sineși-stăpânitoare și voitoare, deci dară și omul, ca cela ce iaste chip al ei, fireaște iaste de-sineși-stăpânitoriu și voitoriu. Că pre stăpânirea-de-sineși cum că iaste voință o au hotărât Părinții.

5. Și încă: Deacă la toți oamenii să află aceasta, adecă a voi, și nu la unii să află, și la unii nu să află, iară ceia ce de obște la toți să veade și să cunoaște are puteare de a însemna fire întru ipostasurile ceale de supt aceia, deci dară fireaște iaste omul voitoriu.

6. Și iarăși: Deaca firea nu primeaște mai mult și mai puțin, iară aceasta, adecă a voi, deopotrivă întru toți să află, și nu întru unii mai puțin, iară întru alții mai mult, deci dară fireaște voitoriu iaste omul. Pentru aceasta, deaca fireaște voitoriu iaste omul, [atunci] și Domnul nu numai ca cela ce iaste Dumnezeu, ci și ca cela ce s'au făcut om, fireaște iaste voitoriu. Că precum au luat firea noastră, așa fireaște au luat și voia noastră. Și după această socoteală Părinții au zis că el au închipuit întru sine voia noastră.

7. Deaca voia nu iaste a firii, [atunci] sau a ipostasului va fi, sau afară de fire. Dară de va fi a ipostasului, deosebit cu voia așa

libutate
= virea

o m' au x
suvoit'

firea x
preste de
om de
vrie

chipul lui d'au
=> libu, libutate
= vrie

Stăpânirea de
sine iaste în-
săși voință.

lo t' x
romeni
x afl' x
a vrie

a m' au
m. mult
sau m. puțin
ci lo fel
x afl' x
fel' romeni

¹ Sau mișcarea impulsivă. (N. ed.)

² Sau liberă. (N. ed.)

de mic a f. oferă de fire =, ca stăco fire

de mic a f.
ipostasului
=> Fiul ≠ Tată
put' mic.

mic = 1 =>
=> f. u. j. o = 1

când nu era
de mic a f. H₂
ca mic era ...

134 Descoperire cu amăruntul a Pravoslavniciei Credințe

va fi Fiiul de Tatăl. (2) Că ceaia ce iaste a ipostasului are puteare de a însemna numai ipostas. Iară de va fi afară de fire, cădeare a firii va fi voia (3). Că ceale afară de fire sânt stricătoare ale celor după fire.

8. Dumnezeuul tuturor și Tatăl, sau ca cela ce iaste Tată voiaște, sau ca cela ce iaste Dumnezeu. Dară deaca ca cela ce iaste Tată, alta va fi voia lui, deosebită de a Fiiului. Că Fiiul nu iaste Tată. Iară deaca ca cela ce iaste Dumnezeu, iară Dumnezeu iaste și Fiiul, Dumnezeu și Duhul cel Sfânt, deci dară voia iaste a firii, adecă firească.

9. Încă: Deaca, după cuvântul Părinților,¹ carii zic că a căroro voia iaste una, a acestora și ființa iaste una, una va fi voia Dumnezeirii lui Hristos și a omenirii lui, una dară și aceeași va fi și ființa acestora. (4)

10. Și iarăși: Deaca, precum zic Părinții, deosebirea firii întru o voe nu să cunoaște, nevoe iaste [ca], sau de vom zice o voe, să nu zicem deosebire firească la Hristos, sau de vom zice deosebire firească, să nu zicem o voe.

11. Și iarăși: Deaca, precum zice Dumnezeiasca Evanghelie, „viind Domnul în hotarale Tirului și ale Sidonului, și întrând în casă, vrea să nu știe nimene de el, și nu au putut să se tăinuiască”². Fiindcă voia lui cea Dumnezeiască iaste atotputearnică, iară el, voind să se tăinuiască, nu au putut, deci dară ca un om voind să se tăinuiască nu au putut, și pentru aceasta voitriu era³ și ca un om.⁴

Și iarăși: „Viind, zice, la locul, au zis: Mi-e sete, și i-au dat lui vin amestecat cu hiiare; și gustând, nu vrea să bea”⁵. Deci deacă ca cela ce era Dumnezeu au însetat, și gustând nu vrea să bea, pățimaș dară era și ca cela ce era Dumnezeu. Că patimă iaste și însetarea, și gustarea. Iară deacă nu ca cela ce era Dumnezeu, fără de îndoială ca cela ce era om au însetat, și voitriu era și ca cela ce era om.

¹ Grig. Nisis, *Împrot. lui Apol.*, și alții; Fapt. a 10-a a Sob. al 6-lea.

² Mc. 7: 24.

³ Sau: avea puteare de a voi.

⁴ Max., la acelaș loc; Papa Agathon, în Epist. cea dela Sob. al 6-lea.

⁵ In. 19: 28 și Mt. 27: 34. Max., la același loc.

Încă și fericitul Pavel Apostolul: „Făcându-să”, zice, „ascultătoriu până la moarte, iară moartea Crucii”¹. Ascultarea iaste supunere a voii céii ce iaste, nu a céii ce nu iaste. Că pre dobitocul cel necuvântătoriu nu-l vom zice ascultătoriu sau neascultătoriu. Iară ascultătoriu Tatălui făcându-să Domnul, nu ca cela ce era Dumnezeu s’au făcut, ci ca cela ce era om. Căci ca cela ce era Dumnezeu, nici ascultătoriu era, nici neascultătoriu. Căci aceastea sânt ale celor supuși stăpânirii, precum au zis purtătoriu de Dumnezeu Grigorie.² Deci dară voitoriu era Hristos și ca cela ce era om.

Ascultarea iaste a celui ce voiaște și iaste supus.

Iară firească³ zicând noi pre voe, nu silită pre aceasta o zicem, ci de-sineși-stăpânitoare. (5) Căci fiindcă iaste cuvântătoare⁴, fără de îndoială iaste și de-sineși-stăpânitoare. Că nu numai firea cea Dumnezeiască și nezidită nu are nimic silit, ci nici cea înțelegătoare și zidită. Și aceasta iaste arătat. Că din fire bun fiind Dumnezeu, și din fire ziditoriu, și din fire Dumnezeu, nu de silă aceastea iaste. Că cine ar fi cel ce ar fi adus asupra lui această silă?

Voia precum iaste firească, așa și de-sineși-stăpânitoare.

Și să cuvine a ști cum că stăpânirea-de-sineși cu acești nume să zice, dară în alt feliu la Dumnezeu, și în alt feliu la Îngeri, și în alt feliu la oameni.⁵ Că la Dumnezeu să zice cu chip mai presus de ființă, iară la Îngeri (6) cu acest chip, că pornirea spre lucrare aleargă împreună cu așăzarea (7) și întrare în mijloc a vremii nicidecum nu priimește. Că Îngerul fireaște având pre stăpânirea-de-sineși, fără de împiedecare pre aceasta o unelteaște, nici pre împrotivirea cea dela trup având, nici pre altcineva dela carele să se bântuiască. Iară la oameni cu acest chip, că așăzarea în vreme să înțâleage mai nainte de pornirea spre lucrare. Pentru că de-sineși-stăpânitoriu iaste omul, și fireaște are stăpânirea-de-sineși; dară are și pre bântuiala cea dela diavolul, și pre mișcarea trupului. Drept aceea, pentru bântuiala aceasta și pentru greotătea trupului pornirea spre lucrare iaste mai pre urmă decât așăzarea. (8)

Stăpânirea de sine în alt feliu să zice la Dumnezeu, în alt feliu la îngeri, și în alt feliu la oameni.

libertate:
De ne pensăm de ființă
Supui: pornire →
de unu și împreună
cu așăzarea
Omul are zarea și
pornire și pe
l-a socoteală
că trebuia pre
voia cea ome-
nească să o ia
Cuvântul.

1. Deci deaca vrând Adam au ascultat, și vrând au mâncat, întâi dară întru noi voința s’au supus patimii. (9) Deci deaca voința întâi s’au supus patimii, iară pre aceasta, împreună cu firea

¹ Filip. 2: 8.

² Cuv. 36, cătră început.

³ Sau a firii.

⁴ Adecă urmează cuvântării.

⁵ Max., Dial. cu Pir.

așăzarea = puterea minții

de a o luat? In
mi o numesc?

întropându-să Cuvântul, nu o au luat, deci dară slobozi de păcat nu ne-am făcut.¹

2. Și încă, deaca putearea firii cea de-sineși-stăpânitoare el o au zidit, iară pre aceasta nu o au luat, [atunci] sau defaimă zidirea sa ca cum nu ar fi bună, sau ne zavistuiască noao pentru vindecarea ei, și așa ne lipsească pre noi de vindecarea cea desăvârșit, iară pre sineși să arată că iaste supt patimă, pentru că nu voiaste sau pentru că nu poate desăvârșit a mântui.

Cum că nu să
poate din cea
Dumnezeiasc
ă și din cea
omenească să
se alcătuiască
una.

Și cu neputință iaste a zice ceva alcătuit din doao voi, precum din doao firi ipostas alcătuit. Întâi că alcătuirile sânt ale celor ce sânt în ipostas (10), iară nu ale celor ce să socotesc cu alt cuvânt, și nu cu al său deosebit. Iară a doao, că de vom zice alcătuire a voilor și a lucrărilor, vom fi siliți a zice alcătuire și a celoralalte însușiri firești, care sânt a fi nezidit și a fi zidit, a fi nevăzut și a fi văzut, și ceale ca aceastea. 3. Cum încă și voia cea alcătuită din doao voi să va numi? Că nu iaste cu puțință ca ce s'au alcătuit să să numească cu numirea acelora din care s'au alcătuit. Că așa și ce s'au alcătuit din firi, fire o vom numi, și nu ipostas. 4. Și încă, de vom zice la Hristos o voe alcătuită, îl despărțim pre el de voia Tatălui, că nu iaste alcătuită voia Tatălui. Rămâne dară a zice numai pre ipostasul lui Hristos alcătuit și de obște, precum al firilor, așa și al însușirilor lui celor firești.

σώματα =
= socoteala

Socoteală și
alegere chiar
nu sânt la
Domnul.

Iară socoteală [γνώμη] și alegere la Domnul cu neputință iaste a zice, de vom voi să vorbim chiar și adevărat.² Pentru că socoteala iaste, după cercetarea și sfătuirea, adecă după sfatul și judecata lucrului celui neștiut, plecare cătră ceia ce s'au judecat. După carea urmează alegerea, carea aleage și priimească pre unul mai mult decât pre altul. Iară Domnul, nefiind om gol, ci și Dumnezeu, și toate știindu-le, nu avea trebuință de cercetare, și de cercare, și de sfat, și de judecată, și firească avea lipirea cătră bine și înstreinarea de cătră rău.³ Că așa și Isaia Prorocul zice: „Că mai nainte de a cunoaște pruncul să aleagă ceale reale, va aleage binele. Pentru că mai nainte până va ști pruncul binele sau răul, lepăda-va răul, ca să aleagă binele”⁴. Că acest cuvânt, „mai nainte”, însemnează cum că nu ca noi cercetând și sfātuindu-să,

¹ Maxim, la același loc.

² Max., *Dial. cu Pir.*

³ Vas[ilie], în Ps. 44, iară mai vărtos în Cap 7 la Is[ia].

⁴ Cf. Is. 7: 15.

ci, Dumnezeu fiind, și cu chip Dumnezeesc și trupului stare dând, adecă după ipostas cu trupul unindu-să, cu aceasta că era Dumnezeu, și toate le știa, avea binele cel din fire. ¹Căci firești sânt faptele ceale bune (11), și fireaște și deopotrivă la toți să află, măcar de și nu toți deopotrivă lucrăm ceale ale firii. Că dela cea după fire la cea afară de fire prin călcarea poruncii ne-am abătut. Iară Domnul dela cea afară de fire la cea după fire pre noi ne-au întors. Că aceasta iaste cea după chip și după asemănare. Încă și nevoița și ostenealele ei nu s'au aflat ca să câștigăm fapta cea bună de afară adusă, ci ca să lepădăm răotatea carea iaste de afară adusă și protivnică firii. Precum și rugina hierului, nu firească fiind ea, ci din nepurtarea de grijă făcându-să, prin osteneală lepădându-o, pre strălucirea cea firească a hierului arătată o facem.

Faptele bune sânt firești.

Și trebuie a ști cum că numele γνώμη (12) în multe fealiuri să ia, și deosebite însemnări are. Că uneori însemnează „sfățuire”, precum zice Dumnezeescul Apostol: „Iară pentru fecioare poruncă a Domnului nu am, ci γνώμην, adecă sfățuire dau”²; iară alteori „sfat”, precum când zice Prorocul David: „Asupra norodului tău au meșteșugit γνώμην”³, adecă sfat; iară alteori „hotărâre”, precum Daniil: „Pentru cine au eșit această fără de rușine γνώμη”⁴, adecă hotărâre. Iară alteori să ia în loc de „credință”, sau în loc de „părare”, sau în loc de „cugetare”; și în scurt a zice, doazeci și opt de însemnări are numele acesta γνώμη.

Graiul gnómi are multe însemnări.

γνώμη :

- sfățuire 1
- sfat 2
- hotărâre 3
- credință 4
- părare 5
- cugetare 6

28 de însemnări

CAP 15

Pentru lucrările care sânt în Domnul nostru Iisus Hristos

Doao încă și lucrările zicem la Domnul nostru Iisus Hristos. Pentru că avea, ca cela ce era Dumnezeu și deoființă cu Tatăl, aseamene pre lucrarea cea Dumnezeiască; și ca cela ce s'au făcut om și deoființă cu noi, pre lucrarea firii omenești.

Cum că doao sânt la Hristos lucrările, precum și fi-rile.

⁵Și să cuvine a ști cum că alta iaste lucrarea, și alta lucrătoriu, și alta lucrul, și alta cel ce lucrează. Că lucrare iaste mișcarea cea lucrătoare și ființească a firii. Iară lucrătoriu, firea din carea iasă lucrarea. Iară lucrul, cela ce să săvârșăște din lucrare. Iară cel ce

¹ Mai sus, Cartea a 2-a, Cap 1; Max., *Dial. cu Pir.*

² 1 Cor. 7: 25.

³ Ps. 82: 4.

⁴ Dan. 2: 15.

⁵ Mai sus, Cartea a 2-a; Max., *Dial. cu Pir.*

lucrează iaste cel ce uneltește lucrarea, adecă ipostasul. Dară să zice și lucrarea lucru, și lucrul lucrare, precum și ceaia ce iaste zidită, zidire. Că așa zicem „toată zidirea”, însemnând pre lucrurile ceale zidite.

Graiul „lucrare” în multe fealiuri să ia.

*Λεωνορο κομίζε
αυτοματῶς
πὸ τὸν δεξιὸν
αὐτοῦ
καὶ ἔργον
αὐτοῦ
ἐστὶν ἡ
ἐκτίσις
αὐτοῦ*

Să cuvine a ști cum că lucrarea iaste mișcare, și să lucrează, mai vârtos decât lucrează, precum zice Bogoslovul Grigorie în Cuvântul cel pentru Sfântul Duh: „Iară de iaste lucrare, să va lucra cu adevărat, și nu va lucra, și îndată ce va fi lucrată, va înceta”¹.

Și trebuie a cunoaște cum că și însăși viața lucrare iaste, și cea întâi lucrare a jivinii. Și [la fel și] toată iconomiia jivinii – și putearea cea hrănitore și crescătoare, adecă cea sadnică, și mișcarea cea cu pornire, adecă cea simțitoare, și mișcarea cea înțelegătoare, și cea de-sine-stăpânitoare. Și iaste lucrarea lucru al puterii. Deci deaca toate acestea le vedem la Hristos, și lucrare dară omenească vom zice la dânsul.

Alte fealiuri ale lucrărilor.

*ἐπίδειξις,
ποίησις,
ἐκτίσις,
ἐκτίσις ἑαυτοῦ,
ἐκτίσις.
ἔργον = ἐκτίσις
ἐκτίσις, σφύρις
ἐκτίσις ἑαυτοῦ
ἐκτίσις
ἐκτίσις ἑαυτοῦ
ἐκτίσις ἑαυτοῦ
ἐκτίσις ἑαυτοῦ*

²Lucrare să zice gândirea³ ceaia ce întâi să face întru noi, și iaste lucrare singuratică și fără de țineare⁴, mintea singură nearătat puind înainte gândurile sale, fără de care după dreptate nici minte nu să va numi. Să zice iarăși lucrare și cea prin grăierea cuvântului arătare și descoperire ale celor gândite. Și aceasta nu iaste fără de țineare și singuratică, ci întru țineare⁵ să veade, fiindcă iaste alcătuită din gândire și din cuvânt. Încă și însăși ținearea carea are cel ce face ceva cătră lucrul cel ce să face, lucrare iaste. Și însuși lucrul cel ce să săvârșăște, lucrare iaste. ⁶Și una iaste numai a sufletului; iară alta, a sufletului ce uneltește trup; iară alta, a trupului ce iaste însufletit cu suflet înțelegătoriu; iară ceialaltă, însuși lucrul. (1) Pentru că mintea, socotind mai nainte ceaia ce va să se facă, așa prin trup lucrează. Deci a sufletului iaste domniia, pentru că uneltește pre trup ca pre un organ, purtându-l pre el și ocârmuindu-l. Iară alta iaste lucrarea trupului, carele să poartă de suflet și să mișcă. Iară lucru al trupului iaste pipăirea, și apucarea cu mâna, și întoarcerea oarecum a

¹ Cuv. 37.

² Anast. al Antiohiei.

³ Gr. νόημα. (N. ed.)

⁴ Fără de țineare: nerelațională (ἄσχετος). (N. ed.)

⁵ Relație. (N. ed.)

⁶ Max., Tom 2 Dog. cătră Marin.

lucrului celui ce să lucrează¹; iară al sufletului, închipuirea oarecum și formăluirea celui ce să face. Așa și la Domnul nostru Iisus Hristos, putearea minunilor era lucrare a Dumnezeirii lui; iară lucrarea mâinilor, și a voi și a zice „Voesc, curățește-te”,² era lucrare a omenirii lui. Iară lucru al firii céii omenești era frângerea pâinilor³ și a auzi Leprosul: „Voesc”; iară al céii Dumnezești, înmulțirea pânilor și curățirea Leprosului. Că prin amândoa – și prin lucrarea sufletului, și prin a trupului – una și aceeași, asemenea și întocma, arăta pre lucrarea sa cea Dumnezeiască. Că precum pre firi, cum că sânt unite, și cum că au încăpearea întru sine, una adecă întru alta, le cunoaștem, dară pre deosebirea lor nu o tăgăduim, ci și le numărăm, și nedespărțite pre iale le cunoaștem – așa și a voilor și a lucrărilor și unirea o știm, și deosebirea o cunoaștem, și le numărăm, și despărțire înlăuntru nu aducem. Că în ce chip trupul și s’au îndumnezeit, și schimbare a firii sale nu au pățimit, întru acești chip și voia și lucrarea, și s’au îndumnezeit, și din hotărâle sale n’au eșit. Că unul iaste cel ce și aceasta și aceeaia iaste, și întru acest chip, și în celalalt chip, adecă și Dumnezeiaște și omenește voiaște și lucrează.

Precum sânt și unite și deosebite firile lui Hristos, așa și lucrările.

Deci doao lucrări la Hristos nevoe iaste să zicem, pentru ceale doao firi. Că a căroră firea iaste schimbată, a acestora deosebită iaste lucrarea, și a căroră lucrarea iaste schimbată, a acestora firea iaste deosebită. Și împotrivă: a căroră firea iaste aceeași, a acestora și lucrarea iaste aceeași; și a căroră lucrarea iaste una, a acestora și ființa iaste una, precum zic grăitorii de ceale Dumnezești Părinți. Deci nevoe iaste ca una din doao: sau o lucrare la Hristos de vom zice, una să zicem și ființa; sau, de ne ținem de adevăr, și doao ființe după învățătura Evangheliei și a Părinților mărturisim, doao și lucrările, după cuviință urmând lor, împreună să mărturisim. Că deoființă fiind cu Dumnezeu și Tatăl după Dumnezeire, întocma va fi și după lucrare. Și deoființă fiind cu noi acești după omenire, întocma va fi și după lucrare. Căci zice fericitul Grigorie, Episcopul Nissaenilor: „A căroră lucrarea iaste una, a acestora cu adevărat și putearea iaste aceeași”⁴. Că

Deosebirea firilor aduce deosebire a lucrărilor.

¹ „Întoarcerea oarecum a lucrului celui ce să lucrează”: cuprinderea a ceea ce s’a făcut. (N. ed.)

² Mt. 8: 3.

³ In. 6: 11.

⁴ Grig. Nisis., *Cuv. pentru fire și ipos[taș]*; iaste încă și la *Epist. 43* a marelui Vasilie.

toată lucrarea iaste lucru al puterii. Și cu neputință iaste a firii céii nezidite și a céii zidite, o fire sau o puteare sau o lucrare să fie. Iară de vom zice o lucrare a lui Hristos, la Dumnezeirea Cuvântului vom lipi patimile sufletului celui înțelegătoriu, frica zic, și întristarea, și nevoința.

Cuvântul celor
protivnici.

Răspunsul lui
Damaskin.

u = veletil 14
Telof, ch... in
A intrupare

¹Iară de vor zice cum că pentru Sfânta Troiță vorbind Sfinții Părinți au zis aceasta: „A căroră ființa iaste una, a acestora și lucrarea iaste una, și a căroră deosebită iaste ființa, a acestora deosebită și lucrarea”, și cum că nu trebuie pre ceale grăite pentru Bogoslovie² a le aduce la Întrupare, vom răspunde: 1. Deacă numai pentru Bogoslovie s’au zis de Părinți, și nu are Fiiul și după întrupare aceiași lucrare cu Tatăl, pentru aceasta nici de aceiași ființă va fi. Și căruia vom da aceeaia: „Tatăl meu până acum lucrează, și eu lucrez”³; și: „Ceale ce veade pre Tatăl făcând, acealea și Fiiul aseamene face”⁴; și: „De nu-m creadeți mie, creadeți lucrurilor mele”⁵; și: „Lucrurile care eu fac mărturisesc pentru mine”⁶; și: „Precum Tatăl scoală pre morți, și îi înviază, așa și Fiiul pre carii vâ, îi înviază”⁷? Că acestea toate nu numai îl arată pre el cum că și după întrupare iaste deoființă cu Tatăl, ci cum că și aceeași lucrare are.⁸

2. Și iarăși: Deacă purtarea de grijă a fapturilor nu numai a Tatălui și a Sfântului Duh, ci și a Fiiului iaste și după întrupare, iară aceasta iaste lucrare, deci dară și după întrupare aceiași lucrare are cu Tatăl.

3. Iară deacă din minuni am cunoscut pre Hristos că de aceeași ființă iaste cu Tatăl, iară minunile sânt lucrare a lui Dumnezeu, deci dară și după întrupare aceiași lucrare are cu Tatăl.

4. Iară deacă o lucrare iaste a Dumnezeirii lui și a trupului lui, aceasta alcătuită va fi, și sau el va avea altă lucrare deosebită de a Tatălui, sau și Tatăl va avea alcătuită lucrare. Iară de va avea alcătuită lucrare, arătat cum că și fire.

¹ Max., *Dial. cu Pir.*

² Adecă pentru Dumnezeire.

³ In. 5: 17.

⁴ In. 5: 19.

⁵ In. 10: 38.

⁶ In. 10: 25.

⁷ In. 5: 21.

⁸ Max., la acelaș loc.

1. Iară de vom zice cum că împreună cu lucrarea să aduce în-lăuntru Față, vom răspunde că deacă împreună cu lucrarea să aduce în-lăuntru Față, cu cuviință să va întoarce cum că și împreună cu Fața să va aduce în-lăuntru lucrare. Și vor fi precum trei Feațe, adecă ipostasuri, ale Sfintei Troițe, așa și trei lucrări; sau precum o lucrare, așa o Față și un ipostas. Dară Sfinții Părinți cu un glas au zis: Ceale ce sânt de aceeași ființă au și aceeași lucrare.

Cum că nu să aduce în-lăuntru Față împreună cu lucrarea, sau împrotivă.

ac ființă 2
oc. luiian

2. Și încă, deacă împreună cu lucrarea să aduce în-lăuntru Față, cei ce nici o lucrare, nici doao ale lui Hristos a zice au rânduit, nici o Față dară a lui, nici doao a zice au poruncit.

Ci și la cuțitul cel înfocat, precum să păzesc firile și a focului, și a hierului¹, așa și doao lucrări, și lucrurile ale acestora. Pentru că are hierul adecă pre tăiere, iară focul pre ardere, și tăierea iaste lucru al lucrării hierului, iară arderea al lucrării focului. Și să păzească deosebirea acestora în tăierea cea arsă, și în arderea cea tăiată, măcar de și nici arderea fără de tăiere să face după unire, nici tăierea fără de ardere. Și nici, pentru că îndoită iaste lucrarea cea firească, doao cuțite zicem, nici, pentru că unul iaste cuțitul cel înfocat, amestecare facem osebirii céii firești a lor. Așa și la Hristos, a Dumnezeirii lui iaste lucrarea cea Dumnezeiască și atotputearnică, iară a omenirii lui, cea omenească și aseamenea noao. Iară lucru al lucrării céii omenești iaste a apuca copila de mână și a o rădica, iară al céii Dumnezeesti întoarcerea ei în viață.² Că alta iaste aceasta, și alta aceeaia, măcar de și nedespărțite sânt una de alta întru lucrarea cea Dumnezeiască-bărbătească.³ Iară deaca pentru că iaste unul ipostasul Domnului, una va fi și lucrarea, pentru ipostasul acesta dară căci unul iaste, una va fi și ființa.

Pildă a Sfântului Vasil[ie].

cutitul
înfocat

3. Și iarăși: Deaca o lucrare la Domnul vom zice, sau Dumnezeiască pre aceasta o vom zice, sau omenească, sau nici Dumnezeiască nici omenească. Deci deaca Dumnezeiască, numai Dumnezeu pre el gol de omenirea noastră îl vom zice; iară deaca omenească, om prost pre el îl vom huli; iară deaca nici Dumnezeiască, nici omenească – nici Dumnezeu, nici om, nici cu Tatăl, nici cu noi deoființă. Că din unire s'au făcut a fi același ipostas, dară nu s'au rădicat și deosebirea firilor. Iară deosebirea firilor

¹ Max., în cartea cea pentru doao voi, și în *Dial. cu Pir.*

² Lc. 8: 54.

³ Sau: cea de Dumnezeu împreună și om.

*Nu este
faptul nelucrat*

păzindu-să, să vor păzi cu adevărat și lucrările acestora. Pentru că nu iaste fire nelucrătoare.¹

Lucrarea cea
firească arată
fire.

4. De va fi una lucrarea Stăpânului Hristos, sau zidită va fi, sau nezidită. Că de mijloc între acestea nu iaste lucrare, precum nici fire. Deci de va fi zidită, numai fire zidită va arăta; iară de va fi nezidită, numai ființă nezidită va însemna. Că trebuie cu adevărat ceale firești să fie potrivite firilor. Că cu neputință iaste să aibă stare vreo fire carea să nu fie desăvârșit. Iară lucrarea cea firească nu iaste din ceale de afară. Și arătat iaste cum că nu iaste cu putință nici a fi, nici a să cunoaște firea fără de lucrarea cea firească. Că prin ceale ce lucrează fieștecarele își încredințează firea sa, neschimbându-să din ceia ce iaste.²

5. De va fi una lucrarea lui Hristos, aceeași va fi făcătoare a lucrurilor celor Dumnezeuști și omenești. Dară nici un lucru din ceale ce sânt, rămâind în așăzarea sa cea firească, nu poate să facă ceale împotrivă. Că focul nu răcește și încălzește, nici apa usucă și jilăvește. Cum dară cel ce din fire iaste Dumnezeu, și cu firea om s'au făcut, și minunile și patimile cu o lucrare le-au săvârșit?

*A minții
omenești
no note*

6. Deci de au luat Hristos minte omenească, adecă suflet înțelegătoriu și cuvântătoriu, va socoti, fără de îndoială, și pururea va socoti; iară socoteala iaste lucrare a minții. Deci dară Hristos, și ca cela ce iaste om, iaste lucrătoriu și pururea-lucrătoriu.

Patima lui
Hristos iaste
lucrare.

Iară preaințeleptul și marele bărbat acela, Sfântul Ioann Gură de Aur, la tâlcuirea Faptelor, Cuvântul al doilea, așa zice: „Nu va greși cineva deacă și pre patima lui lucrare o va numi. Că, întru a pătimi el toate, au făcut lucrul cel mare acela și minunat, moartea stricând, și cealealalte toate lucrând”.

Deacă toată lucrarea să hotăraște că iaste mișcare ființească a vreunii firi, precum cei iscusiți la aceastea zic, unde au văzut cineva fire nemișcătoare, sau cu totul nelucrătoare? Sau au aflat lucrare carea să nu fie mișcare a puterii cēii firești? Că o lucrare firească a lui Dumnezeu și a făpturii nici un înțelept nu va da, după cum zice fericitul Kirill³. Că nici înviază pre Lazăr firea cea omenească, nici lăcrămează stăpânirea cea Dumnezeiască.⁴ Că

¹ Max., la acelaș loc.

² Max., la acelaș loc.

³ În *Comori*, Cap 2.

⁴ In. 11: 1-44.

lacrăma iaste a omenirii, iară viața, a Vieții ceii ipostatnice. Dară însă amândoa sânt de obște a amândurora, fiindcă unul și același iaste ipostasul. Că unul iaste Hristos, și una iaste Fața lui, adecă ipostasul. Dară însă are doao firi, a Dumnezeirii și a omenirii lui. Deci din Dumnezeire fireaște eșind slava, s'au făcut de obște a amândurora, pentru ipostasul cel unul și același; iară din trup, ceale smerite, și sânt de obște a amândurora. Că unul iaste și același cel ce iaste și aceasta, și aceaia, adecă Dumnezeu și om, și ale acestuiași sânt și ceale ale Dumnezeirii, și ceale ale omenirii. Că pre seamnele ceale Dumnezești le lucra Dumnezeirea, dară nu fără de trup; iară pre ceale smerite trupul, dară nu fără de Dumnezeire. Că și pătîmind trupul, era împreună unită Dumnezeirea, fără de patimă rămâind ea, și patimile ceale mântuitoare săvârșind; și iarăși, Dumnezeirea Cuvântului lucrând, era împreună unită mintea cea sfântă, socotind și știind ceale ce să săvârșia.

Deci Dumnezeirea dă trupului din măririle sale, iară ea rămâne neîmpărtășită de patimile trupului. Că nu precum prin trup lucra Dumnezeirea Cuvântului, așa și prin Dumnezeire pătîmia trupul lui. Că organ al Dumnezeirii era trupul. Deci măcar deși din cea dintâi zămislire nici o despărțire nu au fost între amândoa chipurile, ci ale unii Feațe s'au făcut lucrările ceale din toată vremea ale amândurora chipurilor, însă pre acealea care fără de despărțire s'au făcut, nici întru un chip le amestecăm; ci care a căruia chip iaste, din feliurimea lucrurilor cunoaștem.

Deci lucrează Hristos după fieștecarea din amândoa firile lui, și lucrează întru el fieștecarea din amândoa firile cu împărtășirea ceialalte. Cuvântul lucrând ceale ce sânt ale Cuvântului, pentru stăpânirea și putearea Dumnezeirii, adecă câte sânt domnești și împărătești; iară trupul săvârșind câte sânt ale trupului, după voia Cuvântului celui unit cu dânsul, al căruia s'au și făcut. Că nu dela sine făcea pornirea cătră patimile ceale firești, nici întoarcerea și abaterea dela ceale de întristare, sau pre ceale ce de afară năvăliia, pătîmia, ci să mișca după urmarea firii, Cuvântul voidnd, și slobozind cu iconomie ca să pătîmească el și să facă ceale ale sale, ca prin lucruri să se încredințeze adevărul firii.¹

Lucrările lui Hristos sânt de obște a amândurora firilor.

prin ipostas
sunt unite
fintele
de obște
lucrările
sunt amestecate

Dumnezeirea de
trupului mō-
rărit dar nu
se împărțesc
de pot. neri

Omenirea Cuvântului urmă amelițării lui.

¹ Leon.

Pre ceale omenești Hristos le lucra cu chip Dumnezeesc, și împrotivă.

¹Și precum mai presus de ființă s'au înființat, din Fecioară născându-să, așa și mai presus de om ceale ce sânt ale oamenilor lucra, pre apă nestatornică și curgătoare cu picioare de pământ umblând (2), nu apa ca pământul învârtoșindu-să, ci cu putearea cea mai presus de fire a Dumnezeirii spre nerăvârsare închiegându-să, și la greotate de picioare materialnice în laturi nedându-să. Că nu omenește lucra pre ceale omenești, căci nu era numai om, ci și Dumnezeu; pentru aceeaia și patimile lui era făcătoare de viață și mântuitoare. Nici Dumnezeiaște făcea pre ceale Dumnezești, că nu era numai Dumnezeu, ci și om; pentru aceeaia prin pipăire, și prin cuvânt, și prin ceale ca aceastea făcea seamnele ceale Dumnezești.

Răspunsul Monotheliților.

²Iară de va zice cineva cum că nu spre surparea lucrării omenești zicem la Hristos o lucrare, ci fiindcă lucrarea cea omenească, deosebindu-să de cătră lucrarea cea Dumnezeiască, patimă să zice, pentru aceasta zicem la Hristos o lucrare – vom zice că, după acest cuvânt, și cei ce zic o fire, nu spre surparea ceii omenești zic aceasta, ci fiindcă firea omenească, deosebindu-să de cătră firea cea Dumnezeiască, pătimitoare să zice. Iară noi să nu fie ca, pentru deosebirea de cătră lucrarea cea Dumnezeiască, patimă să numim pre mișcarea cea omenească! Că nici a unui lucru, ca să zic de obște, starea din potrivire și asemănare să cunoaște sau să hotăraște. Că așa lucrurile ceale ce sânt să vor afla a fi pricini iale loruși unele altora. Că deacă pentru că mișcarea cea Dumnezeiască iaste lucrare, cea omenească iaste patimă, fără de îndoială și pentru că firea cea Dumnezeiască iaste bună, cea omenească va fi rea. Și după întoarcerea cea împrotivă³, pentru că mișcarea cea omenească să zice patimă, mișcarea cea Dumnezeiască să zice lucrare, și pentru că firea cea omenească iaste rea, cea Dumnezeiască va fi bună. Încă și toate zidirile așa vor fi reale, și va minți cel ce au zis: „Și au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, și iată era bune foarte”⁴.

A nici unui lucru starea din asemănare să cunoaște.

¹ Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 2, și *Epist. a 4-a*.

² Max., *Dial. cu Pir.*

³ „Și invers...” (N. ed.)

⁴ Fac. 1: 31.

Iară noi zicem cum că Sfinții Părinți în multe fealiuri au numit pre mișcarea cea omenească, (3) după înțeleggerile ce le zăcea înainte.¹ Că o au numit pre dânsa și puteare, și lucrare, și deosebire, și mișcare, și însușire, și feliorime, și patimă, nu spre deosebire de cea Dumnezeiască, ci *puteare* adecă, ca pre ceaia ce iaste puteare țiuțoare și neschimbată; iară *lucrare*, ca pre ceaia ce închipuiaște seamne și arată pre asemănarea cea desăvârșit întru toate ceale de un feliu; iară *deosebire*, ca pre ceaia ce iaste deosebitoare; iară *mișcare*, ca pre ceaia ce iaste arătătoare; iară *însușire*, ca pre ceaia ce iaste întăritoare, și numai la dânsa, nu și la alta să află; iară *feliorime*, ca pre ceaia ce iaste formăluitoare²; iară *patimă*, ca pre ceaia ce să mișcă. Că toate ceale ce sânt dela Dumnezeu și după Dumnezeu pătinesc cu aceasta că să mișcă, fiindcă nu sânt iale de-sineși-mișcare sau de-sineși-puteare³. Deci nu spre deosebire, precum s'au zis, așa o au numit, ci după cuvântul carele s'au pus într'însa de pricina cea atoatefăcătoare ca de un ziditoriu. Pentru aceeaia și împreună cu cea Dumnezeiască grăindu-o pre ea, lucrare o au numit. Că cela ce au zis că „lucrează fieștecarele chip din amândoa cu împărtășirea celuilalt”⁴, ce alt au făcut? Sau cela ce au zis că „patruzeci de zile petrecând în postire, pre urmă au flămânzit”⁵ (că au dat firii, când voia, să lucreze ale sale)⁶ Sau cei ce au zis deosebită lucrare întru el, sau cei ce îndoită, sau cei ce alta și alta?⁷ Că acestea, prin numirile ceale schimbate, doao lucrări însemnează; că și prin schimbarea numirilor de multe ori să arată numărul, [ca] și prin a zice „Dumnezeesc și omenesc”. Că deosebirea, a celor ce să deosebesc iaste deosebire; iară ceale ce nu sânt, cum să vor deosebi?⁸

Cu multe numiri să numeaște lucrarea cea omenească.

¹ Răspunsul lui Max. la același dial.

² „Iar *calitate*, ca fiind specifică” (ποιότητα δὲ ὡς εἰδοποιόν). (N. ed.)

³ Sau: însăși-mișcare și însăși-puteare.

⁴ Leon.

⁵ Mt. 4: 2.

⁶ Nisis, *Împrotiva lui Apol[linarie]*.

⁷ Gură de Aur, la Sfântul Thoma.

⁸ Kirill, la Ioan, Cap 8.

CAP 16

**Cătră cei ce zic: Deaca iaste omul de doao firi și lucrări¹,
nevoe iaste ca la Hristos trei firi și [tot] atâtea lucrări a zice**

Tot omul iaste alcătuit din doao firi.

Tot omul fiind alcătuit din doao firi, din suflet adecă și din trup, și pre aceastea neschimbate avându-le întru sine, doao firi cu cuviință să va zice el. Că pre a amândurora firească însușire și după unire o păzește. Că nici trupul iaste nemuritoriu, ci stricăcios; nici sufletul muritoriu, ci fără de moarte; nici iarăși trupul iaste nevăzut, nici sufletul cu ochi trupești văzut. Ci acesta iaste cuvântătoriu, și întâlegătoriu, și fără de trup, iară acela iaste gros, și văzut, și necuvântătoriu. Iară ceale ce după ființă împrotivă să deosebesc nu sânt de o fire; deci dară sufletul și trupul nu sânt deoființă. Și iarăși, deacă omul iaste jivină cuvântătoare muritoare, iară toată hotărârea iaste arătătoare a firilor celor supuse, și cea cuvântătoare cu cea muritoare, după cuvântul firii, nu iaste aceiași, deci dară omul, după canonul hotărârii sale, nu iaste de o fire.²

Toți oamenii sânt de o fire, luându-să firea în loc de feliu.

Încă și toate lucrurile ceale zidite.

Nici întru un chip nu iaste o fire la Hristos.

Iară de să zice vreodată omul că iaste de o fire, atuncea numele firii să ia în loc de feliu, zicând noi că om de om nu să desparte cu vreo deosebire a firii. Ci aceiași alcătuire având toți oamenii, și din suflet și din trup fiind încheiați, și doao firi fiind fieștecarele, supt o hotărâre toți să aduc³. Și aceasta nu fără de socoteală, când și a tuturor lucrurilor celor zidite, ca a unor făcute, o fire au zis sfințitul Athanasie, în Cuvântul împotriva celor ce hulesc pre Sfântul Duh așa grăind: „Iară cum că mai presus de zidire iaste Duhul cel Sfânt, și altul afară de firea celor făcute, și osebit al Dumnezeirii, iaste cu puțință iarăși a cunoaște”⁴. Că tot ce de obște și întru multe să veade, nu întru unul mai mult, iară întru altul mai puțin fiind, ființă să numeaște. Deci fiindcă tot omul din suflet și din trup iaste alcătuit, pentru aceasta o fire a oamenilor să zice. Iară la ipostasul Domnului nu putem zice o fire. Că și firile păzesc și după unire fieștecarea pre fireasca sa

¹ Sau: deaca are omul doao firi și lucrări.

² „Și iarăși, dacă omul este viețuitoare rațională muritoare, și orice definiție arată firile cele definite, și dacă, potrivit conceptului de fire, ceea ce este rațional nu este același lucru cu ceea ce este muritor, atunci omul, după canonul (norma) propriei definiții, nu va avea o singură fire”. (N. ed.)

³ „Supt o hotărâre toți să aduc”: se reduc la aceeași definiție. (N. ed.)

⁴ Epistola 1 către Serapion.

însușire, și feliu de Hristoși nu iaste cu puțință a afla. Că nu s'au făcut alt Hristos, din Dumnezeire și din omenire, Dumnezeu și om același.

Și iarăși: Nu iaste aceiași a fi una după felii omului, și a fi una după ființa sufletului și a trupului. Că a fi una după felii omului arată pre asemănarea cea întru toți oamenii; iară a fi una după ființa sufletului și a trupului, pre însăși starea lor de a fi o strică, aducându-le pre iale întru cea desăvârșit neființă. Că sau unul să va preface întru ființa celuiialt, sau din altele să va face altul, și amândoa să vor schimba, sau întru ale lor hotară rămâind, doao firi vor fi. Că, după cuvântul ființii, nu iaste aceiași trupul cu lucrul cel fără de trup. Deci nu iaste nevoe ca, zicând noi la om o fire, nu pentru că aceiași ființească feliiurime iaste a sufletului și a trupului, ci pentru asemănarea celor nețaiate ce să aduc supt feliu, să zicem o fire și la Hristos, unde feliu cuprinzătoriu de multe ipostasuri nu iaste.¹

Și iarăși: Toată alcătuirea să zice că să închiiae din ceale ce de aproape să alcătuesc. Că nu zicem cum că casa s'au alcătuit din pământ și din apă, ci din cărămizi și din leamne. Că așa nevoe ar fi fost și pre om a-l zice că să închiiae cât de puțin din cinci firi, adecă din patru stihii și din suflet. Așa și la Domnul nostru Iisus Hristos, nu socotim părțile părților, ci ceale ce de aproape sânt alcătuite, Dumnezeirea adecă și omenirea.

Încă: Deaca, zicând noi pre om doao firi, vom fi siliți a zice la Hristos trei firi, [atunci] și voi, zicând pre om din doao firi, veți dogmatisi pre Hristos din trei firi. Așijderea și pentru lucrări. Că nevoe iaste ca după potriua firii să fie lucrarea. Iară cum că omul de doao firi să zice și iaste, martor iaste Bogoslovul Grigorie, zi-

¹ „Și iarăși: Unitatea omului după specie (κατ'εἶδος) nu este aceeași cu unitatea după esență (κατ'οὐσίαν) a sufletului și a trupului. Că unitatea după specia omului arată elementul invariabil (sau: asemănarea deplină) în toți oamenii; dar unitatea după esență a sufletului și a trupului, vatămă însăși ființarea acestora, aducându-le întru desăvârșită inexistență. Căci sau unul se va preface întru esența (οὐσίαν) celuiialt, sau din cele două se va face un altul, și amândouă se vor schimba, sau între hotarele lor rămâind, două firi vor fi. Căci, în ce privește esența, nu este identitate între trup și netrupesc. Deci nu este nevoie ca, zicând noi la om o singură fire (nu pentru că ar fi identică calitatea esențială a sufletului cu cea a trupului, ci pentru invariabilitatea indivizilor ce se aduc sub specie), să vorbim de o singură fire și la Hristos, care nu are o specie cuprinzătoare de mai multe ipostasuri”. (N. ed.)

când că „doao firi iaste omul, fiindcă iaste și suflet, și trup”¹. Încă și în Cuvântul [său] cel pentru Botez acestea zice: „Iară îndoîți fiind noi din suflet și din trup, și o fire fiind văzută, iară ceaialaltă nevăzută, îndoită iaste și curățeniia, prin apă și prin Duh”².

CAP 17

Pentru aceasta că s’au îndumnezeit firea trupului Domnului, și voia

Îndumnezeire a trupului lui Hristos cum să cuvine a să înțaleage.

Trebue a ști cum că nu după mutare a firii, sau prefacere, sau schimbare, sau amestecare să zice că s’au îndumnezeit trupul Domnului, și părtaș Dumnezeirii³ și Dumnezeu s’au făcut, precum zice Bogoslovul Grigorie: „Din care unul au îndumnezeit, iară altul s’au îndumnezeit și, îndrăznesc a zice, părtaș Dumnezeirii s’au făcut; și om s’au făcut cel ce au uns, și Dumnezeu cel ce s’au uns”⁴. Că acestea nu după mutare a firii s’au făcut, ci după unirea cea iconomicească, cea după ipostas zic, după carea fără de despărțire cu Dumnezeu Cuvântul s’au unit, și după încăpearea firilor între sine, în ce chip zicem și pre înfocarea hierului. (1) Că precum pre înomenire fără de mutare și schimbare o mărturisim, așa și pre îndumnezeirea trupului a fi o socotim. Căci nici pentru că Cuvântul trup s’au făcut, din hotarăle Dumnezeirii sale au eșit, sau din măririle ei ceale cu Dumnezeiască cuviință; nici iarăși trupul, îndumnezeindu-să, din firea sa s’au mutat, sau din însușirile ei ceale firești. ⁵Că au rămas și după unire, și firile neamestecate, și însușirile lor nevătămate. Iară trupul Domnului s’au îmbogățit cu lucrările ceale Dumnezești pentru cea curată unire cu Cuvântul, carea iaste cea după ipostas, nicidecum din însușirile ceale firești pătimind cădeare. Că nu cu lucrarea sa, ci pentru Cuvântul cel unit cu dânsul lucra ceale Dumnezești, arătându-și Cuvântul prin el lucrarea sa. Că arde hierul cel înfocat, nu cu firesc cuvânt având lucrarea cea arzătoare, ci din unirea cea cu focul având aceasta.

¹ *Epistola 101, către Klid[onie].*

² *Cuv. 40, nu departe dela început.*

³ Sau: împreună-Dumnezeu.

⁴ *Cuv 39; Max., în cartea cea pentru doao voi.*

⁵ *Max., Epist. către Nicand[ru].*

Deci, același trup, muritoriu era pentru firea sa, și făcătoriu de viață pentru unirea cea după ipostas cu Cuvântul. Asemene și pre îndumnezeirea voinții o zicem, nu ca cum s'ar fi mutat mișcarea cea firească, ci fiindcă s'au unit cu voia lui cea Dumnezeiască și atotputernică, și s'au făcut voe a lui Dumnezeu celui ce s'au făcut om.¹ Drept aceeaia, vrând să se tainuiască, nu au putut dela sineși,² fiindcă au binevoit Dumnezeu Cuvântul ca să se arate cum că cu adevărat iaste întru el neputința voii omenești. Și iarăși, vrând au lucrat curățirea Leprosului, pentru unirea cu voia cea Dumnezeiască.³

Cum s'au îndumnezeit voia cea omenească.

Și să cuvine a ști cum că îndumnezeirea firii și a voii prealuminat și preadescoperit arată pre ceale doao firi și pre ceale doao voi. Că precum înfocarea nu schimbă firea lucrului celui înfocat întru a focului, ci arată și pre cel ce s'au înfocat, și pre cel ce au înfocat, și însemnează nu un lucru, ci doao, așa și îndumnezeirea nu săvârșaste o fire alcătuită, ci pre ceale doao, și pre unirea cea după ipostas. Fiindcă zice Bogoslovul Grigorie; „Din care unul au îndumnezeit, iară altul s'au îndumnezeit”⁴. Că zicând „din care”, și „unul”, și „iară altul”, doao lucruri au arătat.

CAP 18

Încă pentru voile și stăpânirile-de-sineși, și mințile, și socotealele, și înțelepciunile

Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit zicând noi pre Hristos, cu adevărat pre toate ceale firești, și pre ceale ale Tatălui, și pre ceale ale Maicii le dăm lui. Că s'au făcut om, ca cel ce s'au biruit să biruiască. Că nu era neputincios cel ce toate le poate, ca și cu stăpânirea și putearea lui cea atotputernică să izbăvească pre om de tiranul; ci ar fi avut pricină de vinuire tiranul, că au biruit pre om, și au fost silit de Dumnezeu. Deci Milostivul și Iubitorul de oameni Dumnezeu, vrând să arate biruitoriu pre însuși acela ce au căzut, să face om, chemând prin cel asemene pre cel asemene.

S'au luat firea omenească, ca ea întru Hristos să biruiască pre diavolul.

Iară cum că omul iaste jivină cuvântătoare și înțelegătoare, nime nu să împotiveaște. Deci cum s'au făcut om, deaca trup fără de suflet sau suflet fără de minte au luat? (1) Că aceasta nu

Pre tot omul deplin au luat, și pre suflet, și pre minte.

¹ Grig. Naz., Cuv. 35.

² Mc. 7: 24.

³ Mt. 8: 3.

⁴ Grig. Naz., Cuv. 42.

*într-o concepție de minte
și suflet, și înțelegătoare, dar 4-0
putut să rămână în minte*

iaste omul. Și ce și dintru a să face om ne-am fi folosit, deaca cel ce întâi s'au supus patimii nu s'au mântuit, nici prin împreunarea cu Dumnezeuirea s'au înnoit și vârtute au dobândit? Că ce nu s'ar fi luat, ar fi rămas nevindecat. Deci ia pre omul tot deplin, și pre partea lui cea mai bună, carea au căzut supt boală, ca la tot deplin să dăruiască mântuirea.¹ Iară minte fără de înțălepciune, lipsită de socoteală², nu va fi vreodinioară. Că de nu iaste lucrătoare și mișcătoare, nici iaste întru ființă cu adevărat³.

cunoaștere

Mintea în om iaste cea după chipul lui Dumnezeu.

Și ea iaste în mijloc între Dumnezeu și între trup.

Cuvântul de împotrivire al Apolinaristenilor să surpă. În Scriptură omul și suflet și trup să numeaște.

Voia lui Hristos cea omenească era supusă voii céii Dumneze-ești.

Deci Dumnezeu Cuvântul, vrând să înnoiască pre ceaia ce era după chipul său, s'au făcut om. Dară ce era aceaia ce era după chipul său, fără numai mintea? Deci oare, lăsând ce era mai bun, au luat ce era mai prost? Că mintea în mijloc iaste între Dumnezeu și între trup; între trup adecă ca o împreună-lăcuitoare, iară între Dumnezeu, ca un chip. Deci minte cu minte să împreună, (2) și iaste mintea în mijloc între curățeniia lui Dumnezeu și între grosimea trupului. Că de ar fi luat Domnul suflet fără de minte, suflet de dobitoc necuvântătoriu ar fi luat.⁴

Iară de au zis Evanghelistul cum că Cuvântul trup s'au făcut, trebuie a ști cum că, la Sfânta Scriptură, uneori omul să numeaște suflet, precum iaste aceaia: „Cu șaptezeci și cinci de suflete au întrat Iacóv în Eghípet”⁵; iară alteori trup, precum iaste aceasta: „Va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu”⁶. Deci nu trup fără de suflet, nici fără de minte, ci om s'au făcut Domnul. Că zice el: „Ce mă bați pre mine om, carele adevărul am grăit voao?”⁷ Deci au luat trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu și înțălegătoriu, carele era povățuitoriu trupului și să povățuia de Dumnezeuirea Cuvântului.

Deci și ca cela ce era Dumnezeu, și ca cela ce era om, avea fi-reaste pre a voi, dară urmă și să supunea voii lui céii Dumneze-ești cea omenească, fiindcă cu a sa socoteală nu să mișca, ci acesteia voià, care vóia lui cea Dumnezeiască voià. Că dând voe

¹ Grig. Naz., [Epist.] către Klid.

² Lipsită de cunoaștere (ἔστερημένος γνώσεως). (N. ed.)

³ „Că de ar fi nelucrătoare și nemișcătoare, ar fi și cu totul inexistentă (καὶ ἀνύπαρκτος πάντως)”. (N. ed.)

⁴ Grig. Naz., Epist. către Klid.

⁵ Fac. 46: 27.

⁶ Is. 40: 5; Lc. 3: 6.

⁷ In. 8: 40 și 18: 23.

voința lui cea Dumnezeiască, pătimii fireaște ceale ale sale.¹ Căci când să lepăda de moarte, voind voința lui cea Dumnezeiască și dând voe, fireaște s'au lepădat de moarte, și s'au înfiorat, și s'au înfricoșat. Iară când voiă voința lui cea Dumnezeiască ca să aleagă voința lui cea omenească moartea, de bunăvoe i s'au făcut ei patima. Că nu numai ca cela ce era Dumnezeu de bunăvoe s'au dat pre sineși spre moarte, ci și ca cela ce era om. Pentru aceeaia îndrăzneală împotriva morții și noao ne-au dăruit. Că așa mai nainte de patima cea mântuitoare zice: „Părinte, de iaste cu puțință, trecă dela mine păharul acesta”². Arătat că ca un om vrea să bea păharul, că nu ca un Dumnezeu. Deci ca un om voiaște să trecă păharul. Acestea sânt graiuri ale fricii céii firești. „Însă nu voia mea să fie”, adecă aceeaia după carea sânt osebit cu ființa de tine, „ci a ta”³, adecă aceeaia carea iaste a mea și a ta, după carea sânt deoființă cu tine. Acestea sânt iarăș graiuri ale îndrăznealii. Că sufletul Domnului, celui ce cu adevărat s'au făcut om cu bunăvoința sa, gustând mai întâi neputința cea firească cu simțire pentru despărțirea de trup, și pătimind firească milă, apoi împuternicindu-să de Dumnezeiasca voe, îndrăznește asupra morții. Căci fiindcă același tot era Dumnezeu, împreună cu omenirea lui, și tot era om, împreună cu Dumnezeirea lui, El ca un om întru sine și prin sine au supus ce era omenesc lui Dumnezeu și Tatăl, și chip noao pre sine preabun și pildă dându-să, s'au făcut ascultătoriu Tatălui.

Și cu stăpânire-de-sineși voiă, după vóia cea Dumnezeiască și după cea omenească. Că în toată firea cea cuvântătoare cu adevărat iaste sădită voia cea de-sineși-stăpânitoare. Că la ce va avea pre partea cea cuvântătoare, de nu va socoti cu stăpânire-de-sineși? Că pre pofta⁴ cea firească și în dobitoacele ceale necuvântătoare o au sămănat Ziditoriul, carea spre păzirea firii lor cu sila le poartă pre iale. Că lipsite fiind iale de putearea cea cuvântătoare, nu pot să poarte, ci să poartă de pofta cea firească. Pentru aceeaia îndată ce să face pofta, îndată și pornirea spre lucrare; că nu metahirisesc cuvânt, sau sfat, sau socoteală, sau judecată. Drept aceeaia nici ca ceale ce ar fi uneltit faptă bună să laudă și să fericesc, nici ca ceale ce ar fi făcut răotate să muncesc. Iară firea

Deșartă va fi la om partea cea cuvântătoare, de îi va lipsi stăpânirea-de-sineși.

¹ Sofr[onie], *Epist. soborn.*

² Mt. 26: 39.

³ Lc. 22: 42.

⁴ Sau: plecarea spre ceva.

firea
 Cuvântătoare
 Cuv. bun & lucru
 abie
 libertatea

Deosebirea voii
 cęii omenești și a cęii Dumnezești la Hristos.

nu cu metode
 Obie
 ci cu puterea
 Inuasi x
 de mbr. cel
 2 voințe ale (D)

cea cuvântătoare are pre pofta cea firească ce să mișcă, dară să poartă de cuvânt, și să ocârmuiască, la cei ce păzesc cea după fire. Pentru că lucru bun și mai covârșitoriu al cuvântului¹ acesta iaste voința cea de-sineși-stăpânitoare, pre carea firească mișcare în firea cea cuvântătoare o zicem. Pentru aceasta și ca ceaia ce uneltește faptă bună, să laudă și să ferească, și ca ceaia ce uneltește răutate, să muncească.

²Deci voiă cu de-sineși-stăpânire mișcându-să sufletul Domnului, ci acealea cu de-sine-stăpânire voiă, care Dumnezeiasca lui voință voiă ca să voiască ea. Că nu cu amelintare a Cuvântului să mișca trupul, precum și Moisi și toți sfinții cu amelintare Dumnezeiască să mișca; ci același unul fiind și Dumnezeu și om, și după voința cea Dumnezeiască și după cea omenească voiă.

³Drept ceaia nu cu socoteala, ci cu puteare firească mai vartos, ceale doao voințe ale Domnului să deosebiia una de alta. Că voința lui cea Dumnezeiască era fără de început și atotfăcătoare, următoare având pre puteare, [și] era și fără de patimă. Iară voința lui cea omenească din vreamă au avut începutul, și ea au suferit patimile ceale firești și neprihănite. Și fireaște adecă nu era atotputernică, iară ca ceaia ce s'au făcut a lui Dumnezeu Cuvântul cu adevărat și firească, era și atotputernică.

CAP 19

Pentru lucrarea cea Theandricească, adecă Dumnezeiască-bărbătească⁴

Fericitul Dionisie, zicând cum că Hristos au petrecut împreună cu noi cu o lucrare oarecarea noao, Dumnezeiască-bărbătească⁵, nu surpând pre lucrările ceale firești zice o lucrare făcută din cea Dumnezeiască împreună și omenească. (Că așa am fi zis și o fire noao, făcută din cea Dumnezeiască și omenească; căci a căroră lucrarea iaste una, a acestora și ființa iaste una, precum zic Sfinții Părinți.) Ci [zicea aceasta] vrând să arate pre chipul cel nou și negrăit al arătării lucrărilor lui Hristos celor firești, cu potrivire chipului celui negrăit al încăperii firilor lui Hristos între

¹ Adecă al puterii cęii cuvântătoare.

² Max., *Dial. cu Pir.*

³ Grig. Naz., *Epistola 1 cătră Klid.*

⁴ Sau: cea de Dumnezeu împreună și om.

⁵ Dion., *Epistola a 4-a*, carea iaste cătră Gaie.

sine, adecă a unuia întru alta, și pre petreacerea lui cea omenească streină și preaslăvită, și firii lucrurilor celor ce sânt necunoscută, și pre chipul dării și împărțării ceii deopotrivă, carea să face din unirea cea negrăită. Că nu zicem lucrările despărțite, nici cum că despărțit lucrează firile, ci unit fieștecarea cu împărțășirea ceialalte lucrează aceia ce are a sa. Că nici pre ceale omenești omenește le-au lucrat, că nu era om prost; nici pre ceale Dumnezești numai Dumnezeiaște, că nu era Dumnezeu gol, ci Dumnezeu împreună și om. Că precum a firilor, și pre unirea, și pre deosebirea cea firească o știm, așa și a voilor și a lucrărilor celor firești.¹

Deci trebuie a ști cum că la Domnul nostru Iisus Hristos uneori facem cuvântul ca pentru doao firi, iară alteori ca pentru o față, însă și aceasta și aceia la o înțelegere aduce. Că ceale doao firi iaste un Hristos, și cel unul Hristos iaste doao firi. Deci aceiași iaste a zice „lucrează Hristos după fieștecarea din amândoa firile” și „lucrează fieștecarea din amândoa firile întru Hristos, cu împărțășirea ceialalte”. Pentru aceia are împărțășire firea cea Dumnezeiască cu trupul când lucrează el, pentru că despre bunăvoință a voii ceii Dumnezești i să dă voe să pătimească și să facă ceale ale sale, și pentru că lucrarea trupului cu adevărat iaste mântuitoare. Care aceasta nu iaste a lucrării ceii omenești, ci a ceii Dumnezești. Iară trupul are împărțășire cu Dumnezeirea [Cuvântului]² când lucrează ea, și pentru că prin trup ca printr'un organ să săvârșesc lucrările ceale Dumnezești, și pentru că unul și același iaste cel ce lucrează Dumnezeiaște împreună și omenește.

Și să cuvine a cunoaște cum că sfânta lui minte lucrează și lucrările sale ceale firești, socotind și cunoscând cum că iaste minte a lui Dumnezeu, și cum că iaste închinată de toată zidirea, și pomenind de patimile și petreacerile lui ceale de pre pământ, dară are împărțășire cu Dumnezeirea Cuvântului când lucrează și ocârmuiaște și chiverniseaște toate, socotind și cunoscând și ocârmuind nu ca o minte proastă de om, ci ca una ce iaste unită cu Dumnezeu după ipostas și s'au făcut minte a lui Dumnezeu.

Împărțășirea
lucrărilor lui
Hristos între
dânsele.

Împărțășirea
firii Dn cu
trupul cel
lucraș el.

Minte omenească cum avea împărțășire cu Cuvântul.

Toate știa și ocârmuia.

¹ Max., *Dial. cu Pir*; Leon, *Epist. către Flav[ian]*.

² Cuvântul din paranteză există în textul grecesc, fiind omis din traducerea românească dintr'o scăpare a traducătorului sau mai curând dintr'o greșală de tipar. (N. ed.)

Ce însemnează
lucrarea cea
Dumnezeiască-
bărbătească a
lui Hristos.

Deci aceasta însemnează lucrarea cea Dumnezeiască-bărbătească, cum că, făcându-să om Dumnezeu, și lucrarea lui cea omenească era Dumnezeiască, adecă îndumnezeită, și nu era lipsită de lucrarea lui cea Dumnezeiască; și lucrarea lui cea Dumnezeiască nu era lipsită de lucrarea lui cea omenească, ci fieșteca-rea din amândoaă împreună cu ceaialaltă să vedea. Și să zice chipul acesta de vorbă *perifrasis*, când cineva doao oarecare le cuprinde cu un cuvânt.¹ Că precum una zicem pre arderea cea tăiată și pre tăierea cea arsă a cuțitului celui înfocat, dară altă lucrare zicem pre tăiere și alta pre ardere, și a altia și a altia firi, a focului adecă pre ardere, iară a hierului pre tăiere, așa și o lucrare Dumnezeiască-bărbătească a lui Hristos zicând noi, doao înțelegem lucrările ale celor doao firi ale lui: a Dumnezeirii lui pre lucrarea cea Dumnezeiască, și a omenirii lui pre cea omenească.

CAP 20

Pentru patimile ceale firești și neprihănite

Pre toate pati-
mle ceale fi-
rești și neprihă-
nite le-au luat
Hristos.

Care sânt pati-
mle ceale fi-
rești și neprihă-
nite.

Și mărturisim cum că toate patimile ceale firești și neprihănite ale omului au luat. Că pre omul tot întreg, și pre toate ale omului au luat, afară de păcat. Că acesta nu iaste firesc, nici de Ziditoriul întru noi semănat, ci din semănătura cea pre deasupra a Diavolului întru aleagerea noastră de bunăvoie să face, iară nu cu sila pre noi ne stăpânește. Iară patimi firești și neprihănite sânt ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră, câte din osândirea cea pentru călcare de poruncă au intrat în viața omenească, precum foamea, seatea, osteneala, durearea, lacrăma, stricăciunea, întoarcerea de cătră moarte, frica, înfiorarea, din carea sudorile, picăturile de sânge, ajutoriul cel dela Îngeri pentru neputința firii, și ceale ca aceastea, care la toți oamenii fireaște să află.

Deci pre toate le-au luat, ca pre toate să le sfințească. S'au ispitit și au biruit, ca noao biruința să ne pricinuiască, și să dea firii puteare să biruiască pre împotivă-luptătoriul, ca firea ceia ce dedemult s'au biruit, prin bântuialele prin care s'au biruit, prin aceastea să biruiască pre cela ce dedemult o au biruit.

¹ Max., Tom[ul] dogm. cătră Mar[in].

Deci vicleanul de afară au bântuit pre Domnul, nu prin gânduri, precum și pre Adam; că și pre acela, nu prin gânduri, ci prin Șarpe. Iară Domnul pre bântuială o au împins înapoi, și ca pre un fum o au râsipit, ca patimile ceale ce l-au bântuit pre el, și s'au biruit, și noao leasne biruite să se facă, și așa Adam cel nou să mântuiască pre cel vechiu.

Drept aceeaia patimile noastre ceale firești după fire și mai presus de fire au fost întru Hristos. Că după fire să mișca întru el, când lăsa el pre trup să pătimească ceale ale sale. Iară mai presus de fire, că întru Domnul nu povățuia mai nainte de voință ceale firești. Căci nimic la dânsul silit să veade, ci toate de bunăvoie. Că voind au flămânzit, voind au însetat, voind s'au înfricoșat, voind au murit.

CAP 21

Pentru neștiință și robie

Și trebuie să cunoaștem cum că Domnul au luat pre firea cea neștiutoare și roabă; pentru că firea omului iaste roabă a lui Dumnezeu celui ce o au făcut pre dânsa, și nu are știința lucrurilor celor viitoare. Pentru aceasta, precum zice Bogoslovul Grigorie, de vei despărți ce iaste văzut de ce iaste cu mintea înțales¹, rob să zice trupul și neștiutoriul. Dară pentru că iaste unul și acelaș ipostasul, și pentru unirea cea nedespărțită, s'au îmbogățit sufletul Domnului cu știința lucrurilor celor viitoare, precum și cu cealealalte Dumnezești seamne. Că precum trupul oamenilor după firea sa nu iaste făcătoriu de viață, iară trupul Domnului, unindu-să după ipostas cu însuși el Dumnezeu Cuvântul, de murirea cea firească nu s'au depărtat, iară făcătoriu de viață s'au făcut, pentru unirea cu Cuvântul cea după ipostas, și nu putem zice cum că nu au fost și iaste pururea făcătoriu de viață. Așa firea cea omenească din ființa sa nu are știința lucrurilor celor viitoare; iară sufletul Domnului, pentru unirea cea cu însuși el Dumnezeu Cuvântul, și pentru că iaste același ipostas, s'au îmbogățit, precum am zis, împreună cu cealealalte Dumnezești seamne, și cu știința lucrurilor celor ce vor să fie.

vicleanul a
bântuit de
afară, nu
prin gânduri
pe Hristos
și Adam prin Șarpe

Întru Hristos
patimile noas-
tre era după fi-
re și mai pre-
sus de fire.

de el nu iaste
născut cu toate

de bunăvoie (nu pentru de fire): voința

flămânzit
însetat
înfricoșat
+

Sufletul lui
Hristos, din uni-
rea cea după i-
postas, de toată
neștiința era slo-
bod.

și făcător
de viață

¹ Grig. Naz., Cuv. 37.

Hristos a să zice rob nu să poată, măcar de și firea carea o au luat de la sineși iaste roabă.

¹Și trebuie a ști cum că nici rob pre el nu putem a-l zice, că numele acesta al robiei și al stăpânirii nu iaste însemnătoriu de fire, ci de ceale ce să aduc spre altceva, precum și al Părintimii și al Fiimii. Că aceastea sânt arătătoare nu de ființă, ci de ținere. Deci precum pentru neștiință am zis că deacă cu suptiri gânduri ale minții, adecă năluciri, vei despărți ce iaste zidit de ce iaste nezidit, rob iaste trupul, de nu s'ar fi unit cu Dumnezeu Cuvântul. Iară fiindcă o dată s'au unit după ipostas, cum va fi rob? Că unul fiind Hristos, nu poate a fi și rob luiși, și Domn, că aceastea nu sânt din ceale ce să zic singure, ci din ceale ce să aduc spre altul². Deci al cui va fi rob? Al Tatălui? Deci dară nu toate câte are Tatăl sânt și ale Fiiului, deacă al Tatălui iaste rob, iară al luiși nicidecum. Și cum pentru noi, carii printr'însul ne-am făcut fii, zice Apostolul: „Pentru aceasta nu mai ești rob, ci fiu”³, deacă el iaste rob? Deci numai cu numirea să zice rob, pentru că nu iaste el aceasta, ci pentru noi chip de rob au luat, și rob împreună cu noi s'au numit. Că fără de patimă fiind, pentru noi patimilor au robit, și slujitoriu mântuirii noastre s'au făcut. Iară cei ce îl zic pre el rob, despărțesc pre cel unul Hristos în doi, precum Nestorie. Iară noi Stăpân pre el îl zicem, și Domn a toată zidirea, pre cel unul Hristos, pre cel ce iaste același Dumnezeu împreună și om, și cum că toate le știe, „că întru dânsul sânt toate vistieriile înțelepciunii și ale cunoștinții, ceale ascunse”⁴.

Eresul Nestorianilor zicea că Hristos iaste rob.

CAP 22

Pentru sporire

Sporirea lui Hristos cu înțelepciunea și cu darul.

Și să zice că sporiia cu înțelepciunea, și cu vârsta, și cu darul⁵, cu vârsta adecă crescând, iară prin creșterea vârștii aducând la arătare înțelepciunea ceaia ce era întru el; încă, pre sporirea oamenilor întru înțelepciune și daru, și pre săvârșirea bunei voințe a Tatălui, adecă pre mântuirea și cunoștința de Dumnezeu a oamenilor sporire a sa făcându-o, și pretutindinea ce iaste al nostru, al său socotind. Iară cei ce zic că sporiia el cu înțelep-

¹ Grig. Naz., Cuv. 24.

² „...că acestea nu sânt dintre cele ce se spun în chip absolut (ἀπλῶς), ci relativ (πρὸς ἕτερον)”. (N. ed.)

³ Gal. 4: 7.

⁴ Col. 2: 3.

⁵ Lc. 2: 52.

ciunea și cu darul, ca cum adăogire a acestora ar fi priimit, nu din cea dintâi stare a trupului zic că s'au făcut unirea, nici priimesc unirea cea după ipostas, ci lui Nestorie celui cu mintea deșartă plecându-se, unire după dragoste și lăcuință goală¹ ciudat plăz-muesc, „neștiind nici ceale ce grăesc, nici pentru care să întâresc”². Că deaca s'au unit cu adevărat trupul cu Dumnezeu Cuvântul din cea dintâi stare, iară mai vârtos întru El au avut starea, și unul și același ipostas au fost, cum nu s'au îmbogățit desăvârșit cu toată înțelepciunea și darul? Nu el din daru împărțășindu-să, nici după daru din ceale ale Cuvântului luând, ci mai vârtos pentru unirea cea după ipostas, ceale omenești și ceale Dumnezești ale unui Hristos făcându-să, fiindcă același era Dumnezeu împreună și om, pre daru și pre înțelepciune și pre plinirea tuturor bunătăților izvorând lumii.³

CAP 23

Pentru teamere

Numele teamerii are îndoită înțeleagere. Pentru că iaste teamere firească, când sufletul nu voiaste să se despartă de trup, pentru dragostea și iubirea cea firească carea dintru început de Ziditoriul s'au pus într'însul, pentru care fireaște să teame, și să înfiorează, și fuge de moarte. Al căriia frici hotărârea iaste aceasta: teamere firească iaste puteare carea cu sfiială să ține de a fi.⁴ Căci fiindcă toate dintru neființă întru ființă s'au adus de Ziditoriul, pentru aceasta de a fi, iară nu de a nu fi, fireaște au poftă. Iară a acestora firească iaste tragerea cătră ceale întemeetoare. Deci și Dumnezeu Cuvântul, făcându-să om, au avut această pofță: întru ceale ce întemeia firea tragerea arătând, mâncare și băutură și somn pof tind, și fireaște pre aceastea cu lucrul făcând; iară întru ceale ce o strica, depărtarea, precum în vremea patimii de bunăvoe pre sfiiala cea despre moarte o au făcut. Că măcar de și după legea firii să făcea ceale ce să făcea, însă nu ca la noi cu silă. Că de bunăvoe pre ceale firești vrând le-au priimit. Și pentru

Teamerea
iaste îndoită.

Carea iaste teamera
cea firească și cum
au fost la Hristos.

na ca lo mi
de si lo a
de bunăvoe
pe cele firești
le-o priimit

¹ „...unire după dragoste și lăcuință goală”: unire relativă și simplă locuire (σχετικὴν ἔνωσιν καὶ ψιλὴν ἐνοίκησιν). (N. ed.)

² 1 Tim. 1: 7.

³ Grig. Naz., Cuv. 20 și 26.

⁴ Max., *Dial. cu Pir.* [„Teamerea firească este o putere ce se alipește de existență prin retragere (κατὰ συστολήν)”. (N. ed.)]

aceaia teamerea aceasta, și frica, și înfiorarea iaste din patimile ceale firești, și neprihănite, și nesupuse păcatului.

Carea iaste cea afară de fire. Pre aceasta Hristos nu o au luat.

Iaste iarăși teamere carea să face din depărtarea gândurilor, și din necredință, și dintru a nu ști ceasul morții, precum când ne teamem noaptea, făcându-să vreun sunet; carea iaste afară de fire, pre carea și hotărându-o, zicem: Teamere afară de fire iaste sfiială fără de socoteală.¹ Pre aceasta Domnul nu o au priimit. Pentru ceaia nici s'au temut vreodată, fără numai în vremea patimii, măcar de și cu economie de multe ori să trăgea înapoi, căci știia vremea.

Iară cum că cu adevărat s'au temut zice sfințitul Athanasie, în cuvântul cel împotriva lui Apolinarie:² „Pentru aceasta Domnul zicea: ‘Acum sufletul meu s'au turburat’. Iară ceaia ce zice, ‘acum’, aceasta iaste când au voit. Însă ceaia ce iaste arată. Că nu ceaia ce nu iaste, ca cum ar fi de față numiia, ca cum după părere să făcea ceale ce să grăia. Că fireaște și după adevăr toate să făcea”. Și mai jos: „Iară nici întru un chip Dumnezeirea nu priimește patimă fără de trup carele pătimește; nici turburare și întristare arată fără de suflet carele să întristează și să turbură; nici iaste întru înfiorare și să roagă fără de minte carea să înfioarează și să roagă. Dară măcar de și nu cu biruire a firii să întâmpla ceale ce să făcea, ci spre arătare a estimii, adecă ca să se arate cine iaste, să făcea ceale ce să făcea. Iară aceasta, „a nu să întâmpla cu biruire a firii ceale ce să făcea”, însemnează că nu fără de voe pre aceste le suferiia.

CAP 24

Pentru rugăciunea Domnului

Ce iaste rugăciunea și cum s'au rugat Hristos.

Rugăciunea iaste suire a minții cătră Dumnezeu sau cearere dela Dumnezeu a celor ce să cuvin. Cum dară Domnul la învierea lui Lazăr și în vremea patimii s'au rugat? Că nici de suirea cea cătră Dumnezeu avea trebuință sfânta lui minte, fiindcă s'au unit o dată după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul; nici de cearerea cea dela Dumnezeu, că unul iaste Hristos. Ci pre fața noastră făcându-o a sa, și închipuind întru sine pre ceale ale

persoana
noastră
fac o rugă
ciune
prin
nejusticiu

¹ „Temerea nefirească este o retragere/respingere nerațională/nejustificată (παράλογος συστολή)”. (N. ed.)

² Cuv. împotriva lui Apolin., nu departe de sfârșit.

țiri gândiri ale minții, ce iaste văzut de ce iaste nevăzut, să va pune el în rânduiala noastră; nici au fost lăsat vreodată despre Dumnezeirea sa, ci noi am fost cei lăsați și trecuți cu vederea. Pentru aceasta, pre fața noastră făcându-o a sa, acestea s'au rugat.¹

CAP 25

Pentru aceia, „a face al său”

În doao chipuri face cineva ceva al său.

- după fire
 ... a luat om
 lui și a face
 - după fel
 pot miltitudine
 r. desparte
 a luat
 fața noastră

Și trebuie a ști cum că de doao fealiuri sânt facerile după care face cineva ceva al său: una firească și ființească, iară alta după față și după plecare.² Deci firească și ființească iaste aceia după carea Domnul, pentru iubirea sa de oameni, au luat firea noastră și toate ceale firești, cu firea și după adevăr făcându-să om, și pre ceale firești cu lucrul avându-le. Iară după față și după plecare iaste când cineva ia fața altuia pentru plecare, adecă pentru milostivire sau dragoste, și în locul aceluia vorbește cuvintele ceale după rânduiala lui care la sineși nu să potrivesc. După carea aceasta facere a sa Domnul pre blestem, și pre lăsarea noastră, și pre ceale de acest feliu, care nu sânt firești, le-au făcut ale sale, nefiind el așa sau făcându-să, ci fața noastră luând și în rânduiala noastră puindu-să. După această înțelegere iaste și ceaia ce zice: „Făcându-să pentru noi blestem”³.

CAP 26

Pentru Patima trupului Domnului și nepățimirea Dumnezeirii lui

Deci însuși Cuvântul lui Dumnezeu toate le-au suferit cu trupul, firea lui cea Dumnezeiască și cea una fără de patimă rămâind fără de patimă. Că cel unul Hristos, carele iaste alcătuit din Dumnezeire și din omenire, și iaste întru Dumnezeire și întru omenire, pătimind, partea cea pătimitoare, ca ceaia ce avea fire de a pătimi, au pătimit, iară cea fără de patimă nicicum împreună nu au pătimit. Că sufletul, pătimitoriu fiind, când să tae trupul, el netăindu-să, împreună cu trupul simțeaște durere și împreună-

¹ Grig. Naz., Cuv. 36.

² Max., Cătră Marin; Grig. Naz., Cuv. 36.

³ Gal. 3: 13.

pătimizește; iară Dumnezeirea, fără de patimă fiind, nu pătimizea împreună cu trupul.

Și trebuie a ști că aceasta, adecă cum că Dumnezeu au pătimit cu trupul, zicem; iară cum că Dumnezeirea au pătimit cu trupul, sau cum că Dumnezeu au pătimit prin trup, nicidecum. Că deaca, când soarele lucește în vreun copaciu, toporul tae copaciul, iară soarele netăiat și fără de patimă rămâne, cu mult mai vârtos Dumnezeirea Cuvântului cea fără de patimă, unindu-să cu trupul după ipostas, când pătimizea trupul, fără de patimă au rămas. Și precum deaca cineva va turna apă deasupra preste vreun h[i]er ars, cela ce are fire a pătimize de apă, focul zic, să stinge, iară hierul nevătămat rămâne, că nu are fire a să strica de apă. Cu mult mai vârtos, când pătimizea trupul, Dumnezeirea cea una fără de patimă nu au priimit patima, măcar de și nedespărțită de dânsul au rămas. Că nu iaste nevoe ca pildele cu totul și fără de nici o deosebire să fie asemenea cu lucrurile, că trebuie la pilde să se vază și asemănare, și schimbare, pentru că nu ar fi fost pildă. Că ceaia ce întru toate ar fi asemenea, ar fi însuși același lucru, și nu pildă, și mai vârtos la ceale Dumnezești. Că cu neputință iaste a afla pildă întru toate asemenea și la Bogoslovie, și la întrupare.

Cum că Dumnezeu au pătimit cu trupul să zice, iară cum că prin trup, nu. Nici cum că Dumnezeirea au pătimit.

Pildele nu sânt cu totul asemenea cu lucrurile.

CAP. 27

Pentru aceasta, cum că Dumnezeirea Cuvântului nedespărțită au rămas de suflet și de trup și la moartea Domnului, și cum că un ipostas au rămas

Fără de păcat fiind Domnul nostru Iisus Hristos (că păcat n'au făcut cel ce rădică păcatul lumii, nici s'au aflat vicleșug în gura lui¹), nu era supus morții, de vreme ce prin păcat au întrat moartea în lume.² Dară moare priimind moartea cea pentru noi și pre sine să aduce Tatălui jărtvă pentru noi;³ că lui am greșit, și el trebuia să priimească prețul răscumpărării noastre. Că să nu fie ca tiranului să se aducă sângele Stăpânului. Deci să apropie moartea, și înghițind cea spre vânare mâncare a trupului, să înfige în undița Dumnezeirii, și gustând trup fără de păcat și făcătoriu de viață, să sfărâmă, și pre toți îi boraște, pre carii mai nainte i-au înghițit. Că precum întunearecul, prin intrarea luminii, să piiarde, așa strică-

Sângele Domnului s'au adus preț de răscumpărare Tatălui, nu diavolului.

¹ Is. 53: 9; In. 1: 29.

² Rom. 5: 12.

³ Grig. Naz., Cuv. 42.

ciunea, prin apropierea Vieții, să izgonească, și tuturor să face viață, iară celui stricătoriu, stricăciune.

Dumnezeirea Cuvântului nedespărțită au fost de suflet și de trup și în vremea morții, și un Ipostas au rămas.

Deci măcar de au și murit ca un om, și sfântul lui suflet s'au despărțit de preacuratul trup, dară Dumnezeirea nedespărțită au rămas de amândoa, de suflet zic și de trup, și nici așa cel unul ipostas s'au despărțit în doao ipostasuri. Că și trupul și sufletul împreună dintru început au avut starea întru ipostasul Cuvântului, și măcar de și la moarte s'au despărțit unul de altul, dară au rămas fieștecare dintru dânsle, având pre ipostasul Cuvântului.

Drept aceeaia cel unul ipostas al Cuvântului au fost ipostas și al Cuvântului, și al sufletului, și al trupului. Că niciodată nici sufletul, nici trupul nu au avut ipostas al său deosebit de ipostasul Cuvântului, ci unul au fost ipostasul Cuvântului, și niciodată doao. Pentru aceeaia unul au fost pururea ipostasul lui Hristos. Că măcar de și cu locul s'au despărțit sufletul de trup, dară după ipostas prin Cuvântul era unit.

CAP 28

Pentru stricăciune și râsipire

Stricăciunea iaste îndoită. Și după chipul cel dintâi trupul lui Hristos mai înainte de înviare iaste stricăcios, iară după cel de-al doilea, nestricăcios.

Numele stricăciunii are doao însemnări.¹ Pentru că însemnează și pre aceste patimi omenești, adecă foamea, seatea, osteneala, găurirea piroanelor, moartea, carea iaste despărțirea sufletului de trup, și ceale ca de acest feliu. După această însemnare, stricăcios zicem pre trupul Domnului. Că pre toate acestea de bunăvoe le-au luat. Dară însemnează stricăciunea și pre pierzarea și râsipirea cea desăvârșit a trupului în stihile dintru care s'au alcătuit, carea mai vârtos de mulți să numeaște *diafthorà*. De aceasta, împărășire trupul Domnului nu au avut, precum zice Prorocul David: „Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici vei da pre cel cuvios al tău să vaze stricăciune”².

Eresul lui Iulian și Gaian.

Deci nestricăcios a zice pre trupul Domnului mai înainte de înviare, după însemnarea cea dintâi a stricăciunii, precum nebunul Iulian și Gaian, iaste lucru păgânesc. Că de au fost nestricăcios, nu au fost deoființă cu noi, ci și după părare, iară nu după adevăr s'au făcut ceale ce zice Evangheliia că s'au făcut – foamea, seatea, piroanele, împungerea coastei, moartea. Care

¹ Leontie.

² Ps. 15: 10.

deacă după păreare s'au făcut, amăgire și prefacere iaste taina întrupării, și după păreare, iară nu după adevăr s'au făcut om, și după păreare, iară nu după adevăr ne-am mântuit. Ci să nu fie! Și cei ce zic acestea să se lipsească de mântuire.¹ Iară noi pre mântuirea cea adevărată am dobândit și o vom dobândi. Dară după însemnarea cea de-a dooa a stricăciunii, nesticăcios mărturisim pre trupul Domnului, precum ne-au dat noao purtătorii de Dumnezeu Părinți. Iară după învierea Mântuitoriului din morți, și după însemnarea cea dintâi nesticăcios zicem pre trupul Domnului. Pentru că și trupului nostru, pre înviere și pre cea după aceeaia nesticăciune, prin trupul său au dăruit Domnul, el începătură și a învierii, și a nesticăciunii, și a nepătimirii noao făcându-să. „Că să cuvine stricăciosul acesta să se îmbrace întru nesticăciune”², zice Dumnezeescul Apostol.

Sufletul nesticăcios
 în o cruce
 după
 înviere
 și se-o
 det-o
 înno

CAP 29

Pentru pogorârea cea în iad

Să pogoară în iad sufletul îndumnezeit, ca precum celor de pre pământ au răsărit Soarele Dreptății,³ așa și celor ce șad supt pământ, întru întunearec și în umbra morții, să strălucească Lumina.⁴ Ca precum celor de pre pământ au binevestit pace, robiților slobozire și orbilor vedea,⁵ și s'au făcut celor ce au crezut pricinuitoriu de mântuire veacinică, iară celor ce nu au crezut mustrare de necredință, așa și celor din iad.⁶ „Ca lui să se pleace tot genunchiul, al celor Cerești, și al celor pământești, și al celor de supt pământ”⁷; și așa, slobozind pre cei legați din veac, iarăși s'au întors din morți, făcându-ne noao cale spre înviere.

pe care pe
 pământ și
 în iad
 cu ce cred → mânt
 cu ce nu cred →
 mustare
 învierea.

¹ Anast. Sinaitul, la *Odigos* 23.

² 1 Cor. 15: 53.

³ Mal. 4: 2.

⁴ Is. 9: 2.

⁵ Is. 61: 1; Lc. 4: 18.

⁶ 1 Pt. 3: 19.

⁷ Filip. 2: 10.

CARTEA A PATRA

CAP 1

Pentru ceale după Înviare

Hristos după înviare iaste fără de patimă.

Cum au mâncat după înviare.

Toate ceale omenești la dânsul sânt întregi.

Iară după înviarea cea din morți toate patimile le-au lepădat, stricăciunea zic, foamea și seatea, somnul și osteneala, și ceale de acest feliu. Pentru că de au și gustat hrană după înviare,¹ însă nu după legea firii, căci nu au flămânzit, ci cu chip de iconomie, pre înviarea cea adevărată încredințându-o, și cum că acesta iaste trupul cel ce au pățimit și au înviat. Iară din părțile firii nimic n'au lepădat, nu trup, nu suflet, ci și trupul, și sufletul cuvântătoriu și gânditoriu, voitriu și lucrătoriu au avut, și așa în ceriuri s'au înălțat, și așa de-a dreapta Tatălui șade, vrând Dumnezeiaște și omeneaște mântuirea noastră, și lucrând, Dumnezeiaște adecă, purtarea de grijă a tuturor și păzirea și ocârmuirea, iară omeneaște, aducându-și aminte de petreacerile ceale de pre pământ, văzind și cunoscând cum că de toată zidirea cea cuvântătoare iaste închinat. Căci cunoaște sfântul lui suflet cum că după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul s'au unit, și iaste împreună închinat ca un suflet al lui Dumnezeu, și nu ca așa prost suflet. Încă și a să înălța de pre pământ la Ceriu, și iarăși a să pogorî, lucrări sânt ale trupului celui scris-împrejur. Că „așa iarăși va veni”, zice, „la voi, în ce chip l-ați văzut pre el mergând la Ceriu”².

CAP 2

Pentru șădearea cea de-a dreapta Tatălui

Șădearea lui Hristos de-a dreapta Tatălui.

Iară de-a dreapta lui Dumnezeu și Tatăl zicem că au șăzut Hristos trupeaște. Însă dreaptă a Tatălui nu dupre loc zicem. Căci cum cel nescris-împrejur ar fi avut dreaptă dupre loc? Că dreapta și stânga sânt a celor scriși-împrejur. Ci dreaptă a Tatălui zicem pre slava și cinstea Dumnezeirii, întru carea Fiiul lui Dumnezeu mai nainte de veaci fiind ca un Dumnezeu și deoființă cu Tatăl,

¹ Lc. 24: 43.

² Fap. 1: 11.

în vremile ceale mai de pre urmă întrupându-să, și trupeaște șade, împreună slăvindu-să trupul lui. Pentru că cu o închinăciune iaste închinat împreună cu trupul lui de toată zidirea.¹

CAP 3

Cătră cei ce zic: Deaca doao firi are Hristos, [atunci] sau și făpturii slujiți, închinându-vă la fire zidită, sau ziceți că o fire iaste închinată, iară una neînchinată.

Fiiului lui Dumnezeu, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, ne închinăm, carele era fără de trup mai nainte de întrupare, și acum același s'au întrupat și s'au făcut om împreună cu a fi Dumnezeu. Deci trupul lui, după a sa fire, de vei despărți cu suptiri gândiri ce iaste văzut de ce iaste gândit, neînchinat iaste, fiindcă iaste zidit;² iară după ce s'au împreunat cu Dumnezeu Cuvântul, pentru el și întru el iaste închinat. Că în ce chip împăratul, și gol fiind el, și îmbrăcat, i să aduce închinăciune; și porfira, când iaste singură porfiră, să calcă și să rumpe, iară după ce s'au făcut îmbrăcăminte împărătească să cinsteaște și să slăveaște, și deacă cineva pre ea o ar fi spart, de multe ori cu moarte să osândaște;³ precum și lemnul, singur, nu iaste neapropiat pipăirii, iară după ce s'au împreunat cu focul și s'au făcut cărbune, nu pentru el, ci pentru focul cu carele s'au împreunat, neapropiat să face, și nu firea lemnului iaste neapropiată, ci cărbunele, adecă lemnul cel înfocat – așa și trupul, după a sa fire nu iaste închinat, iară întru Dumnezeu Cuvântul, cel ce s'au întrupat, iaste închinat, nu pentru sineși, ci pentru Dumnezeu Cuvântul cel ce după ipostas s'au împreunat cu dânsul; și nu zicem că la trup prost ne închinăm, ci la trupul lui Dumnezeu, adecă la Dumnezeu cel ce s'au întrupat.

Trupul lui Hristos iaste închinat ca cela ce iaste trup al Cuvântului], nu dela sine.

CAP 4

Pentru ce Fiiul lui Dumnezeu s'au făcut om, iară nu Tatăl, nici Duhul, și ce au isprăvit după ce s'au făcut om

Tată iaste Tatăl, iară nu Fiiu;⁴ Fiiu iaste Fiiul, iară nu Tată; Duh Sfânt iaste Duhul, iară nu Tată, nici Fiiu. Că însușirea iaste

¹ Athanasie. Vas[ilie], *Pentru Sfântul Duh*, Cap 6.

² Athan., *Împotriva lui Apol[linarie]*; Epif[anie].

³ Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 8.

⁴ Grig. Naz., Cuv. 39.

nemișcată. Pentru că, întru alt chip, cum ar fi rămas însușire, de s'ar fi mișcat și s'ar fi mutat întru alta? Pentru aceasta Fiiul lui Dumnezeu să face Fiiu al Omului, ca să rămâe însușirea nemișcată. Că Fiiu al lui Dumnezeu fiind, s'au făcut Fiiu al Omului, întrupându-să din Sfânta Fecioară și neeșind din însușirea cea fiiască.

Seamnele și
haractirurile
Dumnezeestii
firi.

Pentru carea
pricină s'au
întrupat Fiiul.

Iară s'au întrupat Fiiul lui Dumnezeu ca aceaia pentru carea au făcut pre om, iarăși să-i dăruiască lui. Că l-au făcut pre el după chipul său, gânditoriu și de-sineși-stăpânitoriu; și după asemănare, adecă întru faptele ceale bune desăvârșit, pre cât iaste cu puțință firii omului. Pentru că aceastea sânt ca oarecare seamne ale Dumnezeestii firi, adecă a fi el fără de grijă și nerăspândit, și fără de răotate¹, bun, înțelept, drept, slobod de toată răotatea. Deci după ce au făcut pre om împărțășit de sine („că spre nestricăciune l-au făcut pre el”²), prin împărțășirea sa l-au suit pre el la nestricăciune. Dară de vreme ce, prin călcarea poruncii, am întunecat și am șters pre seamnele icoanei cēii Dumnezeesti, și întru răotate făcându-ne, ne-am golit de Dumnezeiasca împărțășire („că ce împărțășire are lumina cu întunecarecul?”³), și afară de viață făcându-ne, am căzut supt stricăciunea morții, de vreme ce au dat ce iaste mai bun, zic, și nu l-am păzit, ia el ce iaste mai prost, adecă pre firea noastră, ca prin sine și întru sine să înnoiască pre cea duple chip și duple asemănare, și să ne înveațe și pre noi viețuirea cea îmbunătățită⁴, prin sine făcându-o noao pre aceasta leasne umblată, și, cu împărțășirea vieții, să ne slobozească din stricăciune, începătură făcându-să a învierii noastre, și pre vasul cel netreabnic și zdrobit să-l înnoiască, ca din tirăniia diavolului să ne slobozească, spre cunoștința cea Dumnezeiască chiemându-ne pre noi, și să ne întărească și să ne înveațe, ca prin răbdare și smerenie să biruim pre tiranul.⁵

Care sânt isprăvile întrupării lui Hristos.

Drept aceaia au încetat slujirea dracilor, făptura s'au sfințit cu sângele cel Dumnezeesc, capiștile și bisericile idolilor s'au stricat, cunoștința de Dumnezeu s'au sădit, Troița cea deoființă, Dumnezeirea cea nezidită, iaste închinată, adecă un Dumnezeu adevărat, Făcătoriu al tuturor și Domn, faptele ceale bune să po-

¹ Fără știrbitură, integru (ἀκέραιον). (N. ed.)

² Înțâl. 2: 23.

³ 2 Cor. 6: 14.

⁴ Sau virtuoasă (ἐνώρετον). (N. ed.)

⁵ Athan., *Pentru întrup.[Cuvântului]*; Kirill, la Ioann.

liticesc¹, nădejdea învierii prin învierea lui Hristos s'au dăruit, să înfricoșază dracii de oamenii cei ce îi avea mai nainte robiți. Și ce iaste minunat, că toate acestea prin Cruce și prin patimi și prin moarte s'au isprăvit, în tot pământul Evangheliia cunoștinții de Dumnezeu s'au propoveduit, nu cu războiu și cu arme și cu oștiri biruind pre cei împotivnici, ci puțini, goli, săraci și necărturari, goniți fiind, bătuți, la moa[r]te dați, pre cel ce s'au răstignit cu trupul și au murit, propoveduind, au biruit pre cei înțelepți și putearnici. Pentru că urma lor putearea cea atotputearnică a celui ce s'au răstignit. Și moartea, ceaia ce mai nainte era înfricoșată, s'au biruit, și ceaia ce mai dedemult era întristăcioasă și urâtă, acum mai mult decât viața iaste iubită. Acestea sânt isprăvile venirii lui Hristos, acestea sânt cunoștințele puterii lui. Căci nu precum prin Moisi, marea despărțind,² un norod din Eghiptet și din robiiia lui Faraon au mântuit, ci mai vârtos pre toată omenirea din stricăciunea morții și de tiranul cel amar, de păcat o au izbăvit, nu cu silă trăgând la fapta cea bună, nu supt pământ acope-rind, și cu foc arzind, și cu pietri a să împroșca cei ce păcătuesc poruncind, ci cu blândețe și cu îndelungă-răbdare plecând pre oameni să aleagă pre fapta cea bună, și să se nevoiască întru ostenealele ceale pentru dânsa, și să se îndulcească. Căci cei ce mai nainte păcătuia, să pedepsiia, și iarăși tot de păcat să ținea, și Dumnezeu să socotiia lor păcatul. Iară acum, pentru blagocéstie și pentru fapta cea bună, aleg bătăi și zdrobiri ale mădulărilor, și moarte.

Slavă ție, o, Hristoase, Cuvinte al lui Dumnezeu și Înțelepciune și Puteare, și Dumnezeule atotstăpânitoriule! Ce ție pentru toate acestea noi, ticăloșii, îți vom răsplăti? Că ale tale sânt toate, și nimic dela noi nu ceri, fără numai mântuirea noastră, tu și pre însăși aceasta dându-o noao, și celor ce o priimesc le mulțamești, pentru negrăita bunătate! Mulțămită ție, celui ce pre a fi noao ai dat, și pre bine a fi ne-ai dăruit, și dintru aceasta căzind noi, iarăși la aceasta ne-ai întors prin pogorârea ta cea negrăită.

Putearea Crucei lui Hristos.

cu ne au
biruit
apărătorii

Moartea, prin Crucea lui Hristos, mai mult decât viața iaste iubită.

cu ne o
biruit
Hristos

Hristos ne
mulțamește
pt. ce ne
da!

¹ „Virtuțile se trăiesc” (ἀρεταὶ πολιτεύονται). (N. ed.)

² Eș. 14: 21-22.

CAP 5

Cătră cei ce întrebă de iaste zidit Ipostasul
lui Hristos, sau nezidit

Altă amăgire
a monofisiți-
lor surpă.

Ipostasul lui
Hristos iaste
și nezidit și
zidit.

Ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul mai nainte de întrupare singur de sineși era, și nealcătuit din ceva, și fără de trup, și nezidit; iară după ce s'au întrupat, s'au făcut și trupului ipostas, și s'au făcut alcătuit din Dumnezeire, pre carea pururea o avea, și din trupul cel ce au luat, și poartă însușirile amândurora firilor, în doao firi cunoscându-să. Drept aceeaia, unul și același ipostas nezidit iaste după Dumnezeire și zidit după omenire, văzut și nevăzut. Că, în alt chip, sântem siliți sau a despărți pre cel unul Hristos, doao ipostasuri zicând noi, sau a tăgădui pre deosebirea ipostasurilor, și schimbare a aduce înlăuntru, și amestecare.

CAP 6

Când s'au numit Hristos

Greșala lui O-
righen.

Nu precum oarecarii mint, cum că mintea s'au unit cu Dumnezeu Cuvântul mai nainte de întruparea cea din Fecioară, și de atunci s'au numit Hristos. Aceasta iaste necuviința bârfealelor lui Orighen, carele dogmatisia că sufletele sânt mai nainte de trupuri.¹ Iară noi zicem cum că Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu iaste și s'au numit Hristos după ce în pântecel Sfintei Fecioare s'au sălășluit, și trup fără de schimbare s'au făcut, și s'au uns trupul cu Dumnezeirea, că ungere iaste aceasta a omenirii, precum zice Bogoslovul Grigorie.² Încă și sfințitul Kirill al Alexandriei, cătră Împăratul Theodosie scriind, aceastea au zis: „Pentru că zic eu că nu să cuvine a să numi Hristos Iisus³ nici Cuvântul cel din Dumnezeu fără de omenire, nici lăcașul cel ce s'au născut din muiare, nefiind unit cu Cuvântul. Pentru că Cuvântul cel din Dumnezeu nu întru alt chip să înțeleage Hristos, fără numai împreunat fiind cu omenirea după unirea cea iconomicască cu chip negrăit”. Și cătră Împărăteasele așa scrie: „Oarecarii zic că numele acesta, adecă Hristos, să cuvine numai Cuvântului celui ce s'au născut din Dumnezeu-Tatăl, deosebit și singur înțelegându-să și fiind; iară noi nu așa ne-am învățat a socoti sau a zice,

¹ Pentru Arhás, Cart. a 2-a, cap. 2.

² Cuv. 36, nu departe de sfârșit.

³ Adecă: Uns Mântuitoriu.

căci când Cuvântul s'au făcut trup, atuncea zicem că s'au și numit el Hristos Iisus. Că de vreme ce s'au uns cu untul-de-lemn al bucuriei¹, adecă cu Sfântul Duh, de Dumnezeu și Tatăl, pentru aceasta Hristos să numeaște. (1) Iară cum că ungerea iaste pentru omenire, nu poate să se îndoiască cineva din cei ce s'au obicinuit drept a socoti". Încă și Athanasie pururea-pomenitul, în Cuvântul cel pentru mântuitoarea Arătare, întru acest chip zice: „Dumnezeu cel ce mai nainte era, mai nainte de venirea în trup, nu au fost om, ci Dumnezeu era la Dumnezeu, nevăzut și fără de patimă fiind; iară când s'au făcut om, numele acesta, 'Hristos', i să aduce pentru trup, de vreme ce urmează numelui patima și moartea". Iară de și zice Dumnezeiasca Scriptură: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău cu untul-de-lemn al bucuriei”², să cuvine a ști că de multe ori Dumnezeiasca Scriptură metahiriseaște vreme trecută în loc de vreme viitoare, precum aceasta: „Iară după aceeaia pre pământ s'au arătat, și cu oamenii împreună au petrecut”³. Că încă nu să arătasă, nici împreună cu oamenii petrecusă Dumnezeu, când acestea să grăia. Și: „La râul Vavilonului, acolò am șazut, și am plâns”⁴: că acestea încă nu să făcuse.

CAP 7

Cătră cei ce întrebă de au născut Sfânta Născătoarea de Dumnezeu doao firi și de s'au răstignit pre Cruce doao firi

Ἀγένητον (*aghéniton*) și γενητόν (*ghéniton*), când să scriu cu un *v* (*n*), să cuvin firii, și însemnează nezidit și zidit. Iară ὀγέννητον (*oghénniton*) și γεννητόν (*ghénniton*), adecă nenăscut și născut, care să scriu cu doi *v* (*n*), nu să cuvin firii, ci ipostasului.⁵ Deci Dumnezeiasca fire iaste ὀγέννητος, adecă nezidită, iară toate ceale după Dumnezeiasca fire sânt γενητόν, adecă zidite. Să priveaște dară la firea cea Dumnezeiască și nezidită, Nenașterea la Tatăl, pentru că nu s'au născut; iară Nașterea la Fiiul, pentru că din Tatăl s'au născut veacinic; iară Purceaderea la Duhul cel Sfânt. Și a tot fealiul de jivini ipostasurile ceale dintâiu sânt

Surpă cuvântul cel de împotivire al Severianilor.

¹ Evt. 1: 9.

² Ps. 44: 8.

³ Var. 3: 38.

⁴ Ps. 136: 1.

⁵ Mai sus, Cartea 1, Cap 8.

Ceale întâi-zidite de Dumnezeu sânt nenăscute, adecă nu s'au născut din altele.

A să naște iaste a ipostasului, nu a firii.

Hristos iaste în doao firi.

ἀγέννητα, adecă nenăscute, dară nu ἀγέννητα, adecă nefăcute. Pentru că s'au făcut de Ziditoriul, dară nu s'au născut din altele aseamene. Pentru că γέννησις iaste zidire; iară γέννησις, la Dumnezeu adecă, din singur Tatăl eşirea Fiiului celui deoființă; iară la trupuri, eşirea ipostasului celui deoființă din împreunarea bărbatului și a muerii. Drept aceaia cunoaștem cum că aceasta, adecă a să naște, nu iaste a firii, ci a ipostasului. Că de ar fi fost a firii, nu s'ar fi văzut întru aceaiași fire născut și nenăscut. Deci ipostas au născut Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, carele să cunoaște în doao firi, după Dumnezeire adecă, din Tatăl născut fără de ani, iară mai pre urmă în vreamă dintr'însa întrupat, și cu trup născut. Iară deaca cei ce întrebă ar fi zis cum că cel ce s'au născut din Sfânta Născătoarea de Dumnezeu în doao firi iaste, zicem: Așa, cu adevărat, în doao firi iaste, că Dumnezeu iaste acestăși și om. Aseamene și pentru răstignire, și pentru înviiare și înălțare, că nu a firii sânt aceastea, ci a ipostasului. Deci Hristos, în doao firi fiind, au pătimit cu firea cea pătimitoare, și s'au răstignit. Că cu trupul s'au spânzurat pre Cruce, iară nu cu Dumnezeirea. Deci deaca, întrebându-i noi: „Au doao firi au murit?“, vor zice: „Nu“, zicem: Drept aceaia dară nici doao firi s'au răstignit; ci s'au născut Hristos; adecă Dumnezeu Cuvântul, întrupându-să, s'au născut cu trupul, s'au răstignit cu trupul, au pătimit cu trupul, fără de patimă rămâind Dumnezeirea lui.

CAP 8

Cum întâi-născut să numeaște cel Unul-născut Fiiul lui Dumnezeu

Întâi-născut cum să zice Hristos.

Întâi-născut decât toată zidirea.

Întâi-născut (1) iaste cel ce întâi s'au născut, sau unul-născut de va fi, sau și mai nainte de alți frați. Deci deaca s'ar fi numit Fiiul lui Dumnezeu întâi-născut, iară unul-născut nu s'ar fi numit, am fi prepus cum că iaste el întâi-născut decât zidirile, ca o zidire fiind;¹ dară de vreamă ce și întâi-născut, și unul-născut să numeaște, și să cuvine și amândoa a le păzi la dânsul, întâi-născut decât toată zidirea² îl zicem pre el, fiindcă și el iaste dela Dumnezeu, și zidirea dela Dumnezeu; însă el, din ființa lui Dumnezeu și Tatăl singur fără de ani născut fiind, cu cuviință Fiiu unul-născut întâi-născut, iară nu întâi-zidit, să zice. Pentru

¹ Vezi la Grigor. Nissis, *Împrot. lui Evnomie* 4, 3.

² Col. 1: 15.

că zidirea nu din ființa Tatălui, ci cu voia lui, dintru neființă întru ființă s'au adus.¹ Iară întâiu-născut întru mulți frați,² că Unul-născut fiind și din Maică (de vreme ce s'au împărtășit sângelui și trupului, aseamene noao, și om s'au făcut, ne-am făcut și noi printr'însul fii ai lui Dumnezeu, fii făcându-ne după daru prin Botez). El, cel ce fireaște iaste Fiiu al lui Dumnezeu, s'au făcut întâi-născut întru noi, cei ce ne-am făcut cu punere și după daru fii ai lui Dumnezeu și frați ai lui. Pentru aceaia și zicea: „Mă suiui la Tatăl meu și Tatăl vostru”³. Nu au zis „Tatăl nostru”, ci „Tatăl meu”, fireaște adecă, și „Tatăl vostru” după daru. Și „Dumnezeul meu și Dumnezeul vostru”. Și nu au zis „Dumnezeul nostru”, ci „Dumnezeul meu”. Iară de vei despărți cu suptiri gândiri ceaia ce să veade de ceaia ce să înțaleage, [atunci au zis] „și Dumnezeul vostru”⁴ ca un Ziditoriu și Domn.

Întâi-născut
întru mulți
frați.

CAP 9

Pentru Credință și pentru Botez

Și mărturisim un Botez, spre ertarea păcatelor și spre viața cea veacinică. Pentru că Botezul însemnează pre moartea Domnului. Drept aceaia împreună cu Domnul ne îngropăm prin Botez,⁵ precum zice Dumnezeescul Apostol. Deci precum moartea Domnului o dată s'au făcut, așa și o dată să cuvine a ne boteza. Și a ne boteza, după cuvântul Domnului, în Numele Tatălui, și al Fiiului, și al Sfântului Duh,⁶ învățându-ne mărturisirea cea în Tatăl, și în Fiiul, și în Sfântul Duh. Pentru aceasta, câți în Tatăl și în Fiiul și în Sfântul Duh s'au botezat, și o fire în trei ipostasuri s'au învățat, deacă a doao oară să vor boteza, aceștea a doao oară răstignesc pre Hristos, precum zice Dumnezeescul Apostol: „Că cu neputință iaste, cei ce o dată s'au luminat”, și cealealalte, „iarăși să se înnoiască spre pocăință, a doao oară răstignind loruși pre Hristos și batjocorindu-l”⁷. Iară câți nu s'au botezat în Sfânta Troiță, pre aceștea să cuvine a-i boteza a doao oară. Că deși zice Dumnezeesc-

Putearea
Botezului.

Botezul iaste
unul.

De nevoie iaste
la Botez
chiamarea
Sfintei Troițe.

¹ Athan., în *Descoperirea Credinții*.

² Rom. 8: 29.

³ In. 20: 17.

⁴ În textul chirilic: „nostru”, greșală ușor de făcut, fiindcă în greacă ἡμῶν (nostru) și ὑμῶν (vostru) se pronunță la fel. (N. ed.)

⁵ Rom. 6: 4; Col. 2: 12.

⁶ Mt. 28: 19.

⁷ Evr. 6: 4-6.

Ce însemnează
ceale trei
afundări.
Ce a ne boteza
în Hristos.

Evharistia și
botezul din
coasta Dom-
nului au izvo-
rât.

Curățirea Bo-
tezului îndo-
ită, precum și
omul.

cul Apostol că „în Hristos și în moartea lui ne-am botezat”¹, însă nu așa zice că să cuvine a să face chemarea Botezului, ci cum că chip al morții lui Hristos iaste Botezul. Că prin ceale trei afundări însemnează Botezul pre ceale trei zile ale îngropării Domnului. (1) Deci în Hristos a ne boteza arată cum că crezând noi întru El să ne botezăm. Dar cu neputință iaste în Hristos a creade, ne-învățați fiind noi mărturisirea cea în Tatăl și în Fiiul și în Sfântul Duh, că Hristos iaste Fiiul lui Dumnezeu celui viu,² pre carele l-au uns Tatăl cu Sfântul Duh,³ precum zice Dumnezeescul David: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul-de-lemn al bucuriei, mai mult decât pre părtașii tăi”⁴, și Isaia, despre fața Domnului: „Duhul Domnului preste mine, pentru care m’au uns”⁵. Iară chemarea (botezului) învățind Domnul pre ucenicii săi, zicea: „Botezindu-i pre ei în numele Tatălui, și al Fiiului, și al Sfântului Duh”⁶. Că de vreme ce spre nesticăciune ne-au făcut pre noi Dumnezeu,⁷ iară după ce am călcat noi mântuitoarea lui poruncă, cu stricăciunea morții ne-au osândit, ca nu fără de moarte să fie răul, pentru aceasta, pogorându-să robilor săi, ca un îndurat, și ca noi făcându-să, de stricăciune prin patima sa ne-au izbăvit, și ne-au izvorât noao din sfântă și preacurată coasta sa izvor de ertare, apă adecă, spre a doao naștere și spălare de păcat și de stricăciune, iară sânge, băutură pricinuitoare de viață veacinică.⁸ Și porunci au dat noao să ne naștem de-a doao oară prin apă și prin Duh⁹, prin rugăciune și chemare, preste apă viind Duhul cel Sfânt. Că de vreme ce îndoit iaste omul,¹⁰ din suflet și din trup, îndoită au dat noao și curățirea, prin apă și prin Duh: Duhul adecă, pre cel dupre chip și dupre asemănare înnoind întru noi, iară apa, prin darul Duhului curățind trupul de păcat, și de stricăciune izbăvindu-l, și pre chipul morții împlinindu-l apa, iară pre aravona vieții dându-o Duhul.

¹ Rom. 6: 3.

² Mt. 16: 16.

³ Fap. 10: 38.

⁴ Ps. 44: 8.

⁵ Is. 61: 1.

⁶ Mt. 28: 19.

⁷ Methodie, [*Pentru Înviare*].

⁸ In. 19: 34.

⁹ In. 3: 5.

¹⁰ Grig. Naz., Cuv. 48.

Că dintru început „Duhul lui Dumnezeu să purta pre deasupra apelor”¹. Și dintru început Scriptura mărturiseaște pentru apă că iaste curățitoare. În vremea lui Noe prin apă au înecat Dumnezeu păcatul lumii.² Prin apă tot cel necurat, după Leage, să curățește,³ fiindcă și singure hainele cu apă să spală. Au arătat Ilie pre darul Duhului că iaste împreunat cu apa, când cu apă au ars pre jărtvă.⁴ Și, în scurt, toate după Leage cu apă să curățesc, că ceale văzute, închipuiri sânt ale celor gândite. Iară a doao naștere la suflet să face, căci credința știe a ne face prin Duhul fii după daru, măcar de și zidiți sântem, și la cea din început fericire a ne aduce.

Putearea apei iaste curățitoare.

Prin credință ne facem fii ai lui Dumnezeu după daru.

Deci ertarea păcatelor tuturor deopotrivă să dă prin Botez, iară darul Duhului după măsura credinții și a curățeniei céii mai din nainte. Deci acum prin Botez luoaăm pârğa Sfântului Duh, și începătură a altei vieți să face noao nașterea cea de-a doao, și pecea-tea, și păzitoare și luminare.

Ertarea păcatelor prin Botez deopotrivă să dă, iară darul Duhului după măsura credinții și a curățeniei.

Pentru aceaia să cuvine cu toată putearea și întărirea să ne păzim pre înșine curați de lucruri pângărite, ca nu iarăși precum căinele la a sa borătură întorcându-ne,⁵ robi iarăși pre înșine păcatului să ne facem. Căci credința fără de lucruri moartă iaste, aseamene și lucrurile fără de credință, că credința cea adevărată prin lucruri să cearcă.⁶

Și ne botezăm în Sfânta Troiță, că cei ce să botează trebuință au de Sfânta Troiță spre a lor stare și întemeiare. Și cu neputință iaste a nu fi împreună unele cu altele ceale trei ipostasuri. Că nedespărțită iaste Sfânta Troiță.⁷

Pentru ce ne botezăm în Sfânta Troiță.

Botezul cel dintâi au fost cel al Potopului, spre tăierea păcatului. Al doilea, cel prin Mare și prin Nor.⁸ Că închipuire era – Norul adecă, al Duhului, iară Marea a apei. Al treilea, cel al Legii. Că tot cel necurat să scălda cu apă și își spăla hainele, și așa intra în tabără.⁹ Al patrulea, cel al lui Ioann, începătoriu fiind,

1 Potop
Multe sânt botezurile.

2 nou - v
3 lege
4 lw

¹ Fac. 1: 2.

² Fac. 6: 17.

³ Preoția 14: 10.

⁴ 3 Împ. 18: 32 și urm.

⁵ 2 Pt. 2: 22; [Grig. Naz., Cuv. 39].

⁶ [Cf. Iac. 22 și 26.]

⁷ Grig. Naz., Cuv. 40; Athan., Cătră Serap.

⁸ Grig. Naz., Cuv. 39; Fac. 7: 17; 1 Cor. 10: 2.

⁹ Preoția 14: 8.

Untul-de-lemn la botez să ia, vestind ungerea noastră, și hris-toși (adecă unși) pre noi făcându-ne, și pre mila lui Dumnezeu noao fâgăduindu-ne, prin Sfântul Duh, fiindcă și celor ce s'au izbăvit de potop stâlpare de maslin au adus porumbața.¹

Pentru ce să ia untdelemn la Botez.

S'au botezat Ioann, mâna puindu-și pre Dumnezeescul creăștet al Stăpânului, încă și cu sângele său.

Cum s'au bo-tezat Ioann?

Nu să cuvine a îndelunga Botezul, când prin lucruri să va măr-turisă credința celor ce vin la dânsul. Iară cel ce cu vicleșug vine la Botez, să va osândi mai vârtos decât să va folosi.²

1 priu
lucru' se mânt.
ced. la botez
Botez cu
vicleșug
1

CAP 10

Pentru Credință

de la mânt

Iară credința îndoită iaste. Căci iaste „credință din auz”, că auzind noi Dumnezeștile Scripturi, creadem învățaturii Sfântului Duh.³ Și aceasta să săvârșaste prin toate ceale ce de Hristos s'au legiuit, cu lucrul crezind, blagocestiia păzind, și poruncile celui ce ne-au înnoit pre noi lucrându-le. Că cel ce nu după așzământul⁴ Bisericii cēi Sobornicești creade, sau să împărtășaste prin lucrurile ceale necuvioase cu Diavolul, necredincios iaste.

Credința iaste îndoită.

Necredincios iaste cel ce nu creade după așzământul Bi-sericiei și cel ce viețuiește rău.

Și iarăși, iaste credința „adeverire a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute”⁵, sau nădeajde adevărită și neîndoită a celor fâgăduite noao de Dumnezeu și a dobândirii cearerilor noastre. Deci cea dintâiu iaste a voinții noastre, iară cea de-a doao a darurilor Duhului.

de dar

Și să cuvine a ști că prin Botez ne tăem toată acoperirea cea dela naștere, adecă păcatul, și Israilteani Duhovnicești și norod al lui Dumnezeu ne facem.

Carea iaste tă-ierea-împrejur cea Duhovni-cească.

CAP 11

Pentru Cruce, întru carele iarăși și pentru credință

„Cuvântul Crucii celor peritori nebunie iaste, iară noao, celor ce ne mântuim, putearea lui Dumnezeu iaste”⁶. Pentru că cel du-

¹ Fac. 8: 11-12.

² Grig. Naz., Cuv. 40.

³ Rom. 10: 17.

⁴ Sau predania/tradiția (τὴν παράδοσιν). (N. ed.)

⁵ Evr. 11: 1.

⁶ I Cor. 1: 18.

nebunie =
 a cerea pe cele
 Din ca omenești
 și firești
 necotele

Facerea lumii
 cu socoteale
 omenești a să
 cuprinde nu
 să poate.

cuvințuto
 nefericire =
 descurajare

Și credința
 nu putea să
 se moștenească

Ce iaste cre-
 dința.

Din toate lu-
 crurile lui Hris-
 tos cea mai mi-
 nunată iaste
 Crucea.

Facerile de
 bine ale ei.

hovnicesc pre toate le judecă, iară omul cel sufletesc nu prii-
 mește pre ceale ale Duhului.¹ Că nebunie iaste celor ce nu prii-
 mesc cu credință, și nu socotesc bunătatea și putearea lui Dum-
 nezeu cea preste toate, ci cearcă pre ceale Dumnezești cu ome-
 nești și firești socoteale. Că toate ceale ale lui Dumnezeu sânt
 mai presus de fire și de cuvânt și de gândire. Că de va socoti
 cineva cum și pentru carea pricină dintru neființă întru ființă au
 adus Dumnezeu pre toate, și va voi cu firești socoteale a ajunge,
 nu înțeleage. Că sufletească² iaste această cunoștință și drăceas-
 că. Iară deaca cineva, de credință fiind povățuit, bun, și atotpu-
 tearnic, și adevărat, și înțelept, și drept va socoti pre Dumnezeu,
 va afla pre toate lúcii și neatede, și cale dreaptă. Că fără de cre-
 dință cu neputință iaste a ne mântui, căci toate ceale omenești și
 ceale Duhovnicești cu credința să alcătuesc și stau. Pentru că nici
 plugariu fără de credință nu tae brazda pământului, nici neguță-
 toriu cu un mic lemn nu-și dă sufletul său noianului mării carele
 să nebunească, nici nunți să fac, nici altcevași din ceale ce sânt în
 viață. Cu credința înțeleagem că cu putearea lui Dumnezeu toate
 dintru neființă întru ființă s'au adus. Pre toate ceale Dumnezești
 și omenești cu credința le isprăvim. Iară credința iaste neisco-
 ditoare plecare și învoială.

Deci toată lucrarea și facerea de minuni a lui Hristos preamare
 iaste, și Dumnezeiască, și minunată, dară decât toate iaste mai
 minunată cinstita lui Cruce, că prin nimic altceva, fără numai
 prin Crucea Domnului nostru Iisus Hristos moartea s'au stricat,
 păcatul strămoșului s'au dezlegat, iadul s'au prădat, înviarea
 s'au dăruit, puteare noao de a nu băga seamă de ceale de acum și
 de însăși moartea s'au dat, întoarcerea înapoi la fericirea cea
 dintâi s'au isprăvit, ușile Raiului s'au deșchis, firea noastră au
 șazut de-a dreapta lui Dumnezeu, fii ai lui Dumnezeu și moșteani
 ne-am făcut. Că toate aceastea prin Cruce s'au isprăvit. „Căci
 câți în Hristos ne-am botezat”, zice Apostolul, „întru moartea lui
 ne-am botezat”,³ și „câți în Hristos ne-am botezat, în Hristos ne-
 am îmbrăcat”⁴; și „Hristos iaste putearea lui Dumnezeu și în-

¹ 1 Cor. 2: 15 și 14.

² „Sufletească” (ψυχική): *neduhovnicească, psihologică*, cf. 1 Cor. 2: 14. (N. ed.)

³ Rom. 6: 3.

⁴ Gal. 3: 27.

pe
 trat
 Dur
 om
 le
 foan
 pri
 ved.

zis ucenicilor săi, mai nainte vestindu-le: „Atuncea să va arăta semnul Fiiului omului în Ceriu”¹, Crucea zicând. Pentru aceasta și muerilor zicea vestitoriul Învierii: „Pre Iisus căutați, Nazarineanul cel răstignit”². Și Apostolul: „Iară noi propoveduim pre Hristos cel răstignit”³. Mulți adecă sânt Hristoși și Iisuși, iară unul iaste cel răstignit. N’au zis „însulițat”, ci „răstignit”. Să cuvine dară să ne închinăm semnului lui Hristos, că unde iaste semnul, acolò și el va fi. Iară materiei dintru carea chipul Crucii să face, măcar aur, măcar pietri scumpe de ar fi, după stricarea chipului, de s’ar întâmpla, nu să cuvine să i ne închinăm. Deci la toate ceale ce sânt afierosite lui Dumnezeu ne închinăm, lui aducând cinstea.

Materiei Crucii nu să cuvine a ne închina.

Pomul vieții era semn al Crucii.

Pre această cinstită Cruce mai nainte o au închipuit pomul vieții, cel de Dumnezeu sădit în Raiu.⁴ Că de vreme ce prin lemn s’au făcut moartea, să cuvenia prin lemn să se dăruiască viața și înviiarea. Iacov, închinându-să vârfului toiagului lui Iosif,⁵ pre Cruce o au închipuit, și cu mâinile schimbate pre fiii acestuia blagoslovindu-i⁶, semnul crucii au însemnat prearătat. [Apoi] toiagul lui Moisi, în chipul Crucii lovind marea și mântuind pre Israil, iară pre Faraon înneccându-l;⁷ mâinile în chipul crucii întinzându-și, și pre Amalic biruindu-l;⁸ cu lemnul apa cea amară îndulcindu-să,⁹ și piatra despiciându-să și izvorând râuri;¹⁰ toiagul carele în loc de răspuns Dumnezeesc au adeverit lui Aaron vrednicia arhieriei;¹¹ șarpele pre lemn arătându-să ca un mort, lemnul mântuind pre cei ce cu credință căuta la vrăjmașul carele era mort,¹² precum Hristos, în trupul păcatului, carele nu știia de păcat s’au pironit; marele Moisi zicând: „Vedea-veți viața voastră spânzurată pre lemn înaintea ochilor voștri”¹³; Isaia: „Toată zioa

preînchipuiri

¹ Mt. 24: 30.

² Mc. 16: 6.

³ I Cor. 1: 23.

⁴ Fac. 2: 9.

⁵ Fac. 47: 31.

⁶ Evr. 11: 21; Fac. 48: 14.

⁷ Eș. 14: 16.

⁸ Eș. 17: 11.

⁹ Eș. 15: 25.

¹⁰ Eș. 17: 5-6.

¹¹ Num. 17: 8.

¹² Num. 21: 9.

¹³ A 2-a Leage 28: 66.

am întins mâinile mele cătră norod neascultătoriu și împrotivă-grăitoriu¹. Cei ce acestuia ne închinăm, o să ne învrednicim a dobândi partea lui Hristos celui răstignit. Amin.

CAP 12

Pentru închinarea spre răsărit

Nu așa prost, nici cum s'ar întâmpla ne închinăm spre răsărit. Ci fiindcă din văzută și nevăzută, adecă din gândită și simțită fire sântem alcătuiți, îndoită și închinăciunea aducem Ziditorului. Precum și cu mintea ne rugăm, și cu buzele ceale trupești, și ne botezăm cu apă și cu Duh, și îndoit ne unim cu Domnul, împărtaşindu-ne cu tainile și cu darul Duhului.

Deci fiindcă Dumnezeu lumină iaste² gândită, și „Soare al Dreptății” și „Răsărit” în Scripturi s'au numit Hristos,³ să cuvine să-i dăm lui spre închinăciune răsăritul. Că tot lucrul bun lui Dumnezeu să cuvine să-l afierosim, dela carele tot lucrul cel bun să face bun. Zice încă și Dumnezeescul David: „Împărățiile pământului, cântați lui Dumnezeu, cântați Domnului, celui ce s'au suit preste ceriul ceriului spre răsărituri”⁴. Încă și Scriptura zice: „Au sădit Dumnezeu Raiul în Edém spre răsărit, unde au pus pre omul carele l-au zidit”⁵; pre carele, după ce au călcat porunca, l-au izgonit „și în preajma Raiului desfătării l-au pus să lăcuiască”⁶, adecă cătră apus. Deci Patriia cea dintru început cerând noi, și spre dânsa căutând ne închinăm lui Dumnezeu. Încă și Cortul lui Moisi despre răsărit avea catapeteasma și jărtveanicul.⁷ Și seminția Iudei, ca ceaia ce era mai cinstită, despre răsărit au tăbărât.⁸ Încă și în vestita Bisearică a lui Solomon, poarta Domnului cătră răsărit era. Ci și Domnul, răstignindu-să, cătră apus căuta, și așa noi ne închinăm spre el căutând; (1) și înălțindu-să el, spre răsărit să suia, și așa lui Apostolii s'au închinat, și așa va veni, în ce chip l-au văzut pre el mergând la ceriu,⁹ precum însuși Dom-

Pentru carea pricină ne închinăm cătră răsărit.

¹ Is. 65: 2.

² 1 In. 1: 5.

³ Mal. 4: 2; Zah. 3: 8; Lc. 1: 78.

⁴ Ps. 67: 33-34.

⁵ Fac. 2: 8.

⁶ Fac. 3: 24.

⁷ Preoția 16: 14.

⁸ Num. 2: 3.

⁹ Fap. 1: 11.

Predaniia nu
iaste scrisă.

nul au zis: „În ce chip fulgerul iasă dela răsărit și să arată până la apus, așa va fi și venirea Fiiului Omului”¹. Deci pre el așteptându-l, spre răsărit ne închinăm. Însă nescrisă iaste această predanie și învățătură a Apostolilor. Pentru că multe ne-au dat ei noao, care în scripturi însemnate nu le-au lăsat.²

CAP 13

Pentru Sfintele și Preacuratele Taine ale Domnului

Bunul, și preabunul, și mai presus de toată bunătatea Dumnezeu, carele cu totul și tot bunătate fiind, pentru cea preamultă bogăția bunătății sale, n’au suferit a fi el singur bun (adecă firea sa), de nimene fiind împărțit³, ci și pentru aceasta au făcut întâi adecă pre gânditoarele și Cereștile Puteri, apoi lumea cea văzută și simțită, pre urmă, din fire gândită și simțită, pre om. Deci toate ceale făcute de dânsul să împărțesc de bunătatea lui cu aceasta că sânt. ⁴Căci toate dela el au pre a fi, de vreme ce întru el sânt ceale ce sânt, nu numai pentru că el dintru neființă întru ființă pre acestea le-au adus, ci și pentru că lucrarea lui pre ceale făcute de dânsul le păzește și le ține. Iară mai vârtos pre jivini, pentru că să împărțesc de bunătate atât cu aceasta că sânt, cât și cu aceasta că au viață. Iară ceale cuvântătoare, nu numai pentru ceale ce s’au zis mai sus, ci și pentru cuvântare mai vârtos au dobândit împărțirea bunătății, că mai aproape oareșcum sânt de dânsul, măcar de și el fără de asemănare mai presus de toate să află.

Deci omul, cuvântătoriu și de-sineși-stăpânitoriu fiind făcut, stăpânire au luat neîncetat prin a sa voință a să uni cu Dumnezeu, de va rămânea întru cel bun, adecă întru ascultarea celui ce l-au zidit. Dară fiindcă au călcat porunca celui ce l-au făcut pre el, și au căzut supt moarte și stricăciune, Făcătoriu și Ziditoriu neamului nostru, pentru îndurările milii sale s’au asemănat noao întru toate,⁵ făcându-să om, afară de păcat, și s’au unit cu firea noastră. Că de vreme ce au dat noao pre a sa icoană și pre al său Duh, și nu le-am păzit, priimește el pre firea noastră cea săracă

¹ Mt. 24: 27.

² Vas., *Pentru Sfântul Duh*, Cap 27.

³ Grig. Naz., *Cuv. 45. Dion., Pentru Numir. Dumn.*, Cap 3.

⁴ Petru Apost., anonim; Pala[m]ă, *Pentikosti*.

⁵ Evr. 2: 17.

și neputincioasă, ca pre noi să ne curățească, și să ne facă fără de stricăciune, și iarăși părtași Dumnezeirii lui să ne așeze.

Deci să cuvenea nu numai pârga firii noastre să se împărtășască de cel mai bun, ci și tot omul cel ce va voi, și cu a dooa naștere să se nască, și să se hrănească cu hrană streină și nașterii cuvințioasă, și așa să ajungă la măsura săvârșirii. Drept aceia prin nașterea sa, adecă prin întrupare, și prin Botez, și prin patimă, și prin înviare au izbăvit firea noastră de păcatul strămoșului, de moarte și de stricăciune, și s'au făcut începătură învierii, și cale și chip pre sineși și pildă s'au pus, ca și noi în urmele lui urmând, să ne facem, cu punerea¹, ceaia ce el iaste fireaște, fii adecă și moștenitori ai lui Dumnezeu, și împreună cu el moștenitori.² Pentru aceasta au dat noao, precum am zis, a dooa naștere, ca precum, din Adam născându-ne, ne-am asemănat lui, moștenind blestemul și stricăciunea, așa și din el născându-ne, să ne asemănăm lui, și să moștenim nestricăciunea, și blagosloveniia, și slava lui.

Și de vreme ce duhovnicesc iaste Adamul acesta, să cădea și nașterea duhovnicească să fie, aseamenea și mâncarea. Dară fiindcă îndoiiți oarecarii sântem și alcătuiți, să cuvine și nașterea îndoită să fie, aseamene și mâncarea alcătuită. Deci nașterea prin apă și prin Duh s'au dat noao, zic adecă prin Sfântul Botez; iară mâncarea iaste însăși Pâinea Vieții,³ Domnul nostru Iisus Hristos, carele din Ceriu s'au pogorât. Că vrând să priimească moartea cea de bunăvoe pentru noi, în noaptea întru carea pre sineși s'au dat, așăzământ⁴ nou au așăzat sfinților săi Ucenici și Apostoli, și printr'înșii tuturor celor ce cred întru el. Deci în Foișorul sfântului și slăvitului Sion, Paștile ceale vechi cu ucenicii săi mâncând, și plinind leagea cea vechie, au spălat picioarele ucenicilor,⁵ chipul Sfântului Botez dând. Apoi, frângând pâine, au dat lor, zicând: „Luați, mâncați, acesta iaste trupul meu, carele pentru voi să frânge, spre ertarea păcatelor”. Aseamene și păharul de vin și de apă luând, au dat lor zicând: „Beți dintru acesta toți, acesta iaste sângele meu, al Legii céii Noao, carele să varsă pentru voi spre ertarea păcatelor. Aceasta să faceți spre a mea pomenire. Că de câte ori veți mânca pâinea aceasta, și veți bea păharul acesta,

Întruparea s'au făcut pentru tot omul.

Pentru ce ne naștem a dooa oară dela Hristos.

Și nașterea cea prin Hristos, și mâncarea iaste îndoită.

Paștile ceale vechi au mâncat Domnul.

¹ Adică prin adopție. (N. ed.)

² Rom. 8: 17.

³ In. 6: 48.

⁴ Legământ (testament). (N. ed.)

⁵ In. 13: 5.

moartea Fiului Omului vestiți, și Înviiarea lui mărturisiți, până ce va veni”¹.

Deci deaca „cuvântul lui Dumnezeu viu iaste și lucrătoriu”² și „toate câte au vrut Domnul, au făcut”³; deaca au zis: „Facă-să lumină, și s’au făcut; facă-să întărire, și s’au făcut”⁴; deaca „cu Cuvântul Domnului Ceriurile s’au întărit, și cu Duhul gurii lui toată putearea lor”⁵; deaca Ceriul și pământul, apa și focul și aerul, și toată podoaba lor cu Cuvântul Domnului s’au săvârșit, încă și însăși jivina cea preavestită, omul zic; deaca, voind, Dumnezeu Cuvântul s’au făcut om, și sânghiurile ceale curate și fără de prihană ale sfintei pururea-Fecioarei trup le-au făcut luiși fără de sămânță, au nu poate pre pâine să o facă trup al său, și pre vin și pre apă sânge? Au zis întru început: „Să răsară pământul iarbă vearde”⁶, și până acum, ploae făcându-să, răsare vlăstările sale, de Dumnezeiasca poruncă împingându-să el și împuternicindu-să. Au zis Dumnezeu „Acesta iaste trupul mieu”, și „Acesta iaste sângele mieu”, și „Aceasta faceți spre a mea pomenire”, și, cu cea atotputearnică porunca lui, până ce va veni să face. Că așa au zis: „Până ce va veni”⁷. Și putearea Sfântului Duh, ceaia ce umbrează, prin chiemare să face ploae la această noao lucrare. (1) Că precum toate câte au făcut Dumnezeu, cu lucrarea Sfântului Duh le-au făcut, așa și acum, lucrarea Duhului lucrează ceale ce sânt mai presus de fire, pre care nu poate a le încăpea, fără numai singură credința. „Cum va fi mie aceasta”, zicea Sfânta Fecioară, „de vream ce bărbat nu cunosc?” Răspunde Gavriil Arhanghelul: „Duh Sfânt va veni preste tine, și putearea celui Preaînalt te va umbri pre tine”. Și acum întrebi: Cum pâinea să face trup al lui Hristos, și vinul și apa sânge al lui Hristos? Zic ție și eu: Duh Sfânt vine preste dânsele, și face aceste lucruri mai presus de cuvânt și de gândire.

Pentru ce să ia pâine și vin la evharistie.

Iară pâine și vin să ia pentru că știe Dumnezeu neputința ome-nească; că de multe ori despre ceale ce nu sânt obicinuite să în-

¹ Mt. 26: 26-28; Mc. 14: 22-24; Lc. 22: 19-20; 1 Cor. 11: 24-26. Liturghia lui Iacov.

² Evr. 4: 12.

³ Ps. 134: 6.

⁴ Fac. 1: 3, 6.

⁵ Ps. 32: 6.

⁶ Fac. 1: 11.

⁷ 1 Cor. 11: 24-26.

toarce îngreșoșindu-să. Pentru aceasta, făcând pogorârea cea obicinuită, prin ceale obicinuite firii face ceale mai presus de fire. Și precum la Botez, de vream ce obiceiai iaste oamenilor cu apă să se speale, și cu untdelemn să se ungă, au împreunat cu untdelemn și cu apa pre darul Duhului și o au făcut pre dânsa bae a nașterii de-a doao. Întru acest chip, de vream ce obiceiai iaste oamenilor pâine a mânca, și apă și vin a bea, au împreunat cu aceste pre Dumnezeirea sa, și le-au făcut pre iale trup și sânge al său, ca prin ceale obicinuite și după fire, întru ceale mai presus de fire să ne facem.

La botez

Trup iaste cu adevărat unit cu Dumnezeirea, însuși trupul cel din Sfânta Fecioară. Nu cum că trupul cel înălțat din ceriu să pogoră, ci cum că însuși pâinea și vinul să prefac în trup și sânge al lui Dumnezeu. Iară de cerci chipul cum să face, de ajuns îți iaste ție a auzi că prin Duhul Sfânt, precum și din Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, luiși și întru sineși Domnul trup au luat; și mai mult nimic nu știm, ci cum că Cuvântul lui Dumnezeu adevărat iaste, și lucrătoriu, și atotputearnic, iară chipul necercat. Nu cu nepotrivire iaste încă și aceasta să zicem, că precum fireaște pâinea prin mâncare, și vinul și apa prin băutură, în trupul și sângele celui ce au mâncat și au băut să prefac, iară nu să fac alt trup afară de cel dintâi trup al lui, întru acest chip și pâinea punerii înainte, vinul și apa, prin chiemarea și venirea preste dânsese a Sfântului Duh, mai presus de fire să prefac în trupul și în sângele lui Hristos, și nu sânt doao, ci unul și același.

Deci să face celor ce cu credință după vrednicie să împărtășesc, spre ertarea păcatelor, și spre viață veacinică, și spre păzire și a sufletului și a trupului. Iară celor ce întru necredință cu nevrednicie să împărtășesc, spre muncă și pedeapsă. Precum și moartea Domnului, celor credincioși adecă s'au făcut viață și neștricăciune, spre dobândirea fericirii cēii veacnice, iară celor necredincioși și ucigașilor Domnului, spre muncă și pedeapsă veacnică.

Celor ce cu vrednicie să împărtășesc să face spre viață veacinică, iară celor ce cu nevrednicie, spre muncă.

Și nu iaste chip pâinea și vinul al trupului lui Hristos – să nu fie! – ci însuși trupul Domnului îndumnezeit, fiindcă însuși Domnul au zis: Acesta iaste nu chip al trupului, ci trupul meu; și nu chip al sângelui, ci sângele. Și mai nainte de aceasta, Iudeilor: „Că de nu veți mânca trupul Fiiului Omului, și de nu veți bea

Cu adevărat trup al lui Hristos iaste, iară nu chip.

sângele lui, nu veți avea viață întru voi¹, pentru că trupul meu adevărată iaste mâncare, și sângele meu adevărată iaste băutură²; și iarăși: „Cel ce mă mănâncă pre mine, viu va fi”³.

Într-o înduială
2 Cum! Iarăși!

Rânduială ca
să se dea ev-
haristia în
mâini.

Pentru aceasta cu toată frica, și cu curată știință, și cu neîndoită credință să ne apropiem, și cu adevărat va fi noao precum creadem, de nu ne vom îndoii. Și să-l cinstim pre El cu toată curățeniia sufletului și a trupului, pentru că îndoit iaste. Să ne apropiem la dânsul cu dragoste fierbinte, și în chipul crucii palmele închipuindu-le⁴, (2) să priimim trupul celui răstignit, și puind preste dânsul ochii și buzele și fruntea, cu Dumnezeescul Cărbune să ne împărțășim, ca focul dragostei ceii dintru noi luând, și înfocarea cea din cărbune, să arze păcatele noastre, și să lumineze inimile noastre, și cu împărțășirea Dumnezeescului foc să ne aprindem și să ne îndumnezeim. Cărbune au văzut Isaia⁵, iară cărbunele nu iaste lemn singur, ci unit cu foc; așa și pâinea împărțășirii, nu pâine singură iaste, ci unită cu Dumnezeirea. Iară trup unit cu Dumnezeirea nu o fire iaste, ci una adecă a trupului, iară alta a Dumnezeirii ceii unite cu dânsul. Pentru aceasta amândoao nu iaste o fire, ci doao.

Închipuirile
evharistiei.

Melhisedec, Preotul lui Dumnezeu celui Preaînalt, cu pâine și cu vin au priimit pre Avraam când să întorcea dela tăierea celor de alt neam.⁶ Masa aceea mai nainte închipuia pre masa această de taină, precum și Preotul acela închipuire era și icoană a lui Hristos, adevăratului Arhieru. „Că tu”, zice, „ești Preot în veac, după rânduiala lui Melhisedec”. Pre pâinea aceasta o închipuia pâinile punerii înainte. Aceasta iaste jărtva cea curată și fără de sânge carea, dela răsăriturile soarelui până la apusuri, prin Procul au zis Domnul că i să aduce lui.⁷

Folosul evha-
ristiei.

Trup iaste și sânge al lui Hristos, spre întemeierea sufletului nostru și a trupului întrând, nu mistuindu-să, nu stricându-să, nu spre șăzut mergând – să nu fie! – ci spre a noastră ființă și păzire, de toată vătămarea păzitoriu, de toată întinăciunea curățitoriu:

¹ In. 6: 53.

² In. 6: 55.

³ In. 6: 57.

⁴ Kirill al Ierus., *Cateh. mistag.* 5; Gură de Aur, *Vor. a 3-a la Epist. către Efes.*; Sob. din Trulla, Can. 101.

⁵ Is. 6: 6.

⁶ Fac. 14: 18.

⁷ Mal. 1: 11.

măcar de și aur stricat va lua, prin alegătoarea înfocare îl curățește, ca nu în veacul ce va să fie împreună cu lumea să ne osândim. Căci curățește prin boale și prin fealiuri de necazuri, precum zice Apostolul: „Că de ne-am fi judecat pre înșine, nu ne-am fi osândit, iară judecându-ne, de Domnul ne pedepsim, ca nu împreună cu lumea să ne osândim”¹. Și aceasta iaste ceaia ce zice: „Că cela ce să împărtășaște cu trupul și sângele Domnului cu nevrednicie, osândă luiși mănâncă și bea”. Printr’insul curățindu-ne, ne unim cu trupul Domnului, și cu Duhul lui, și ne facem trup al lui Hristos.

Această pâine iaste pârgă a pâinii céii ce va să fie, carea iaste *epiūsios* [ἐπιούσιος], adecă „cea spre ființă”. Pentru că acest cuvîntel, adecă *epiūsios*, arată sau pre ceaia ce va să fie, adecă pre a veacului ce va să fie, sau pre ceaia ce să ia spre păzirea ființii noastre. Deci ori așa, ori așa de să va lua, cu cuviință trupul Domnului să zice, că duh de-viață-făcătoriu iaste trupul Domnului, fiindcă din Duhul cel făcătoriu-de-viață² s’au zămislit: „Pentru că ce iaste născut din Duhul, duh iaste”³. Însă aceasta o zic nu neprimind pre firea trupului, ci vrînd să arăt că acesta iaste făcătoriu-de-viață și Dumnezeesc.

Iară deacă și oarecarii *antitipa*, adecă „în locul chipului” trupului și sîngelui⁴ Domnului pre pâine și pre vin au numit, precum au zis Purtătoriul de Dumnezeu Vasilie, nu după ce s’au sfințit au zis ei, ci mai nainte de a să sfinți, pre această jărtvă așa numindu-o. (3)

Și Cuminecătură să zice, pentru că printr’însa ne cuminecăm cu Dumnezeirea lui Iisus. Iară Împărtășire să numeaște și iaste cu adevărat, pentru că ne împărtășim noi printr’însa cu Hristos și primim trupul lui și Dumnezeirea; încă ne împărtășim și ne unim și unii cu alții printr’însa. Că de vream ce dintru o pâine ne împărtășim, toți un trup al lui Hristos și un sânge, și mădulări unii altora ne facem, un trup dinpreună al lui Hristos fiind.

Deci cu toată putearea să ne păzim a nu lua împărtășire dela eretici, nici a le da lor. Că „nu dați”, zice Domnul, „ceale sfînte

ne unim cu
Trupul și Duhul
lui Hristos
păzitoriu de viață și
Duhul cel făcătoriu de viață
nevrednic

Trupul Domnului cum să zice Duh.

Cu carea înțeleagere au numit Sf. Vasilie pre Sf. Taine *antitipa* ale trupului și sîngelui lui Hristos.

7 la
eretici

¹ 1 Cor. 11: 31- 32.

² In. 6: 63.

³ In. 3: 6.

⁴ Sau: închipuiri ale trupului și sîngelui.

ci ne uim
cu minte
credinta' la
celai' re

câinilor, nici aruncați mărgăritarii voștri înaintea porcilor”¹, ca nu părtăși credinții céii reale și osândeii lor să ne facem. Că deaca cu adevărat unire iaste cu Hristos, și a unora cu alții, cu adevărat și cu toți cei ce împreună cu noi să împărtășesc ne unim cu voința. Că din voință să face unirea aceasta, nu fără de voința noastră. „Pentru că toți un trup sântem, că dintru o pâine ne împărtășim”, precum zice Dumnezeescul Apostol.²

Cum să zic Sf.
Taine antitipa
ale celor ce vor
să fie.

Iară închipuiri ale celor ce vor să fie să zic nu ca cum nu sânt cu adevărat trup și sânge al lui Hristos, ci căci acum adecă printr'însele ne împărtășim cu Dumnezeirea lui Hristos, iară atuncea gânditoriu prin singură vederea.

εὐποροῦσθε
πρὸς
τὴν
ἐκκλησίαν

CAP 14

Pentru neamul Domnului și pentru Sfânta Născătoarea de Dumnezeu

Pentru sfânta și prealăudata pururea-Fecioara și Născătoarea de Dumnezeu Mariia, întru ceale ce s'au zis mai nainte puține spuind, și cea mai de nevoe arătând, cum că chiiar și cu adevărat Născătoare de Dumnezeu și iaste, și să numeaște, acum ceale ce lipsesc să le împlinim. Pentru că aceasta de sfatul lui Dumnezeu cel mai nainte de veaci și mai nainte cunoscătoriu fiind rânduită și hotărâtă, și cu fealiuri de pilde și cuvinte ale prorocilor prin Duhul Sfânt închipuită și mai nainte propoveduită, în vremea cea mai de nainte rânduită din rădăcina lui Davíd au odrăslit, pentru făgăduințele ceale ce s'au făcut spre el. „Că s'au jurat Domnul lui Davíd”, zice, „cu adevăr, și nu să va lepăda de dânsa: Din rodul pântecelui tău voi pune pe scaunul tău”³. Și iarăși: „O dată m'am jurat întru cel sfânt al meu, au minți-voiu lui Davíd? Sămânța lui în veac va rămânea, și scaunul lui ca soarele înaintea mea, și ca luna săvârșită în veac, și martor în Ceriu credincios”⁴. Și Isaia: „Va răsări Toiag din Iesei, și Floare din rădăcina lui să va înălța”⁵.

Ce să veade a
evangheliștilor
întru tragerea
neamurilor lui
Iosif.

Deci cum că Iosif din seminția lui Davíd să trage, Matthei și Lucă, preasfințiții evangheliști, arătat au descoperit. Însă Matthei

¹ Mt. 7: 6.

² 1 Cor. 10: 17.

³ Ps. 131: 11.

⁴ Ps. 88: 36-38.

⁵ Is. 11: 1.

adecă, din Davíd prin Solomón trage pre Iosíf, iară Lucà, prin Náthan. Iară Nașterea Sfintei Fecioare amândoi o au tăcut.

Însă să cuvine a ști că nu era obiceiul la Evrei, nici la Dumnezeiasca Scriptură, ca să se scrie neamul muerilor; dară legea era a nu să logodi seminție din altă seminție.¹ Deci Iosíf din seminția lui Davíd trăgându-să, și drept fiind, că aceasta mărturisește pentru dânsul Dumnezeiasca Evanghelie, nu ar fi călcat Leagea, și să ia întru logodire pre Sfânta Fecioară, de nu dintru același schiptru s'ar fi tras. Pentru aceasta, după ce au arătat evanghelistul neamul lui Iosíf, s'au îndestulat cu atâta.

Și să cuvine și aceasta a ști, că legea era, deacă s'ar fi săvârșit vreun bărbat fără de roadă, fratele acestuia să ia întru însoțire pre muiarea celui ce s'au săvârșit și să rădice sămânța fratelui său.² Pentru aceasta cel ce să năștea, fireaște era al celui de-al doilea, adecă al celui ce l-au născut, iară după Leage al celui ce s'au săvârșit.

Deci din seminția lui Náthan, fiului lui Davíd, Leví au născut pre Melhí și pre Pánthir; Pánthir au născut pre Varpánthir, că așa să numiia; acesta Varpánthir au născut pre Ioakim; Ioakim au născut pre Sfânta Născătoarea de Dumnezeu. Iară din seminția lui Solomón, fiului lui Davíd, Matthán au avut muiare, dintru carea au născut pre Iacóv. Și săvârșindu-să Matthán, Melhí cel din seminția lui Náthan, carele era fiu adecă al lui Leví, iară frate al lui Pánthir, au luat întru însoțire pre muiarea lui Matthán, iară mumă a lui Iacóv, și dintru aceasta au născut pre Ili; și s'au făcut frați de o mumă Iacóv și Ili, Iacóv adecă din seminția lui Solomon, iară Ili din seminția lui Náthan. Și s'au săvârșit Ili, cel din seminția lui Náthan, fără de feciori. Și au luat Iacóv, fratele lui, cel din seminția lui Solomón, pre muiarea lui, și au rădicat sămânța fratelui său, și au născut pre Iosíf. Pentru aceia Iosíf, fireaște adecă iaste fiu al lui Iacóv, celui din seminția lui Solomón, iară după Leage, al lui Ili, celui din Náthan.

Rândul neamului lui Hristos.

Deci Ioakim pre această cinstită și vreadnică de laudă Anna o au luat întru însoțirea nunții. Dară precum Anna cea dedemult, stearpă fiind, prin rugăciune și făgăduință au născut pre Samuil, întru acest chip și aceasta, prin rugăciune și făgăduință cătră Dumnezeu priimește pre Născătoarea de Dumnezeu, ca și întru

¹ Num. 36: 6.

² A 2-a Leage 25: 5.

aceasta decât nimene din cei slăviți să nu fie mai de jos.¹ Deci naște darul, că aceasta (adecă „daru”) să tâlcuiască Anna, pre Doamna, că acea[s]ta (adecă „doamnă”) însemnează numele Mariei. Că Doamnă cu adevărat s’au făcut a tuturor fapturilor, după ce s’au făcut Maică a Făcătorului.² Și să naște în casa lui Ioachim, a Oilor, (1) și în biserică să aduce. Apoi în casa lui Dumnezeu sădită fiind, și hrănită cu Duhul, ca un maslin roditoriu,³ s’au făcut lăcaș a toată fapta cea bună, de toată pofta cea lumească și trupească depărtându-și mintea, și așa sufletul fecioară păzindu-și împreună cu trupul, precum să convenia ceia ce vrea să priimească pre Dumnezeu în sân. Că sfânt fiind, întru sfinți să odihnească. Deci întru acest chip cu sfințenie petrece, și bisearică sfântă și minunată, a Preaînaltului Dumnezeu, vreadnică să arată.

Sfânta Fecioară în Ierusalim s’au născut și în bisearică s’au adus.

Pentru ce s’au logodit.

Dară de vreme ce vrăjmașul mântuirii noastre pândia pre fecioare, pentru prorocia Isaiei, carele au zis: „Iată fecioara în pânțece va avea, și va naște fiu, și vor chiema numele lui Emmanuel, carele iaste tâlcuindu-să cu noi Dumnezeu”⁴, ca să amăgească Cela ce prinde pre cei înțelepți întru măestria lor,⁵ pre cel ce de-a pururea întru înțelepciune să trufească, să dă tinereaoa de preoți lui Iosif spre logodire, cartea cea noao, celui ce știe carte;⁶ iară logodirea era păzitoare a Fecioarei, și amăgire a celui ce pândia pre fecioare. Iară când au venit plinirea vremii, trimis au fost îngerul Domnului cătră dânsa, binevestind zămislirea Domnului. Și așa au zămislit pre Fiiul lui Dumnezeu, putearea cea ipostatnică a Tatălui, nu din voe trupească, nici din voe bărbătească,⁷ adecă din împreunare și sămânță, ci din bunăvoirea Tatălui și împreună-lucrarea Sfântului Duh. Și au dat Făcătorului a să face, și Ziditoriului a să zidi, și Fiiului lui Dumnezeu și Dumnezeu, a să întrupa și a să face om din sfințele și preacuratele ei trupuri și sânghiuri, datorii strămoașei împlinind. Că precum aceia fără de împreunare s’au zidit din Adam, așa și aceasta au născut pre noul Adam, carele s’au născut după legea îngrecării,

¹ 1 Împ. 1: 10 și urm.

² Grig. Nis., *Cuv. la Nașterea Domnului*.

³ Ps. 51: 10.

⁴ Is. 7: 13; Mt. 1: 23.

⁵ 1 Cor. 3: 19.

⁶ Is. 29: 11.

⁷ In. 1: 13.

și mai presus de firea nașterii. Că să naște fără de tată din muiare, cel ce iaste din Tată fără de mumă. Și cu aceeaia că din muiare, să naște după legea îngrecării; iară cu aceasta că fără de tată, mai presus de firea nașterii. Și cu aceeaia adecă că în vreme obicinuită, pentru că noao luni săvârșind, și pre a zecea pâșind să naște, iaste după legea îngrecării; iară cu aceasta că fără de dureare, iaste mai presus de legea nașterii. Că unde dulceață n'au povățuit mai nainte, acolò nici dureare n'au urmat pe urmă, după Prorocul ce zice: „Mai nainte de a veni durearea au născut”; și iarăși: „Mai nainte de a veni vremea durerilor au scăpat și au născut Fecior”¹.

Nașterea Domnului au fost după legea îngrecării și mai presus de firea nașterii.

Sfânta Fecioară au născut fără dureare.

²Deci s'au născut dintr'însa Fiiul lui Dumnezeu întrupat, nu om purtătoriu de Dumnezeu, ci Dumnezeu întrupat; nu ca un Proroc cu lucrarea ungându-să, ci cu venirea deplin a celui ce unge, întrucât și cela ce au uns s'au făcut om, și cela ce s'au uns, Dumnezeu; nu cu schimbarea firii, ci cu unirea cea după ipostas. Că același era și cel ce unge, și cel ce să unge, ca un Dumnezeu ungând pre sineși ca pre un om. Deci cum nu iaste Născătoare de Dumnezeu, ceaia ce pre Dumnezeu întrupat dintr'însa l-au născut? Întru adevăr, chiar și cu adevărat Născătoare de Dumnezeu iaste, și Doamnă, și stăpânește pre toate făpturile, roabă și Maică a Ziditoriului fiind. Și precum, când s'au zămislit, Fecioară au păzit pre ceaia ce l-au zămislit, așa și când s'au născut, pre a ei feciorie o au păzit nestrictată, singur trecând printr'însa, și încuiată păzindu-o pre ea.³ Prin auz au fost zămislirea, iară nașterea prin eșirea cea obicinuită a celor ce să nasc, măcar de și oarecarii băsnuesc că prin coasta Maicii lui Dumnezeu s'au născut el. Că nu cu neputință era și prin ușă a treace, și pecețile ei a nu le strica.

Cu adevărat Născătoare de Dumnezeu iaste, și pururea Fecioară.

Deci rămâne și după naștere fecioară, ceaia ce iaste pururea-Fecioară, nicidecum de bărbat cunoscând până la moarte. Că deși iaste scris: „Și nu au cunoscut pre ea, până ce au născut pre Fiiul ei cel întâi-născut”,⁴ însă să cuvine a ști că întâi-născut iaste cel ce întâi s'au născut, măcar de și unul-născut ar fi. Pentru că acest graiu, adecă „întâi-născut”, arată că s'au născut cineva întâi, dară nu negreșit însemnează împreună și naștere a altora. Iară acela, adecă „până”, însemnează sorocul vremii céii rânduite, dară nu

Întâi-născut iaste și cel-unul născut.

Graiul acesta „până” ce însemnează.

¹ Is. 66: 7.

² Grig. Naz., Cuv. 36.

³ Iez. 44: 2.

⁴ Mt. 1: 25.

leapădă pre vremea cea după aceasta. Că zice Domnul: „Și iată eu cu voi sânt în toate zilele, până în sfârșitul veacului”, nu ca cum după sfârșitul veacului să va despărți. Pentru că zice Apostolul: „Și așa totdeauna cu Domnul vom fi”¹, adecă după învierea cea de obște.

Căci cum ceaia ce pre Dumnezeu au născut, și din singure lucrurile ceale ce au urmat au cunoscut minunea, ar fi priimit împreunare de bărbat? Să nu fie! Nu ale socotealii céii înțăleapte sânt unele ca aceastea a le gândi, cu cât mai vârtos a le lucra.

Chinurile de care au scăpat Născătoarea de Dumnezeu la naștere, le-au suferit în vremea patimii.

Însă fericita aceasta, și carea s’au învrednicit darurilor celor mai presus de fire, de durerile ceale ce au scăpat când l-au născut, pre aceastea le-au suferit în vremea patimii, rumpându-să la ceale din lăuntru de mila și durearea cea de maică. Și pre cel ce l-au cunoscut Dumnezeu prin naștere, pre acesta după ce ca pre un făcătoriu de reale l-au văzut omorându-să, ca de o sabie să rumpea de gânduri. Și aceasta iaste (ceaia ce s’au zis): „Și prin însuși sufletul tău sabie va trece”². Dară schimbă pre întristare bucuriia învierii, carea propoveduiaște că Dumnezeu iaste cel ce au murit cu trupul.

CAP 15

Pentru cinstea sfinților și a moaștelor lor

Să cuvine să cinstim pre sfinți ca pre niște priiateni ai lui Hristos, ca pre niște fii și moștenitori ai lui Dumnezeu, precum zice Ioann Bogoslovul și Evanghelistul: „Iară câți l-au priimit pre el, le-au dat lor stăpânire ca fii ai lui Dumnezeu să se facă”³; „Deci nu mai sânt slugi, ci fii; iară de sânt fii, sânt și moștenitori, moștenitori adecă ai lui Dumnezeu, și împreună-moștenitori cu Hristos”⁴. Și Domnul, întru Sfințitele Evanghelii zice Apostolilor: „Voi priiateni ai miei sânteți. Nu vă mai numesc pre voi slugi: că sluga nu știe ce face Domnul lui”⁵. Iară deacă și Împărat al împăraților, și Domn al domnilor,⁶ și Dumnezeu al dumnezeilor,⁷

¹ 1 Thes. 4: 17.

² Lc. 2: 35.

³ In. 1: 12.

⁴ Gal. 4: 7. Rom. 8: 17.

⁵ In. 15: 14-15.

⁶ Apoc. 19: 16.

⁷ Ps. 49: 1.

Ziditoriul tuturor și Domnul să numeaște, cu adevărat și sfinții sânt și dumnezei, și domni, și împărați. Al acestora Dumnezeu, și Domn, și Împărat și iaste, și să numeaște Dumnezeu. „Că eu sânt”, zice lui Moisi, „Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacov”¹, și dumnezeu al lui Faraon pre Moisi l-au făcut Dumnezeu.² Iară dumnezei îi zic, și împărați, și domni, nu fireaște, ci ca pre cei ce au împărățit și au domnit preste patimi, și pre asemănarea Dumnezezeștii icoane, după carea s’au făcut, nesticată o au păzit (că împărat să numeaște și icoana împăratului), și ca pre cei ce cu voința s’au unit cu Dumnezeu, și l-au priimit pre el înlăuntrul lor lăcuitoriu, și cu împărtășirea lui s’au făcut, după daru, ceaia ce el iaste fireaște. Deci cum nu să cuvine să cinstim pre cei ce s’au făcut slugi și priiateni și fii ai lui Dumnezeu? Pentru că cinstea carea să aduce cătră ceale bune împreună-slugi, arătare are a dragostii cēii cătră Stăpânul cel de obște.³

Să cuvine a cinsti pre sfinți ca pre niște slugi și priiateni și fii ai lui Dumnezeu.

Aceștea cămări și curate lăcașuri s’au făcut ale lui Dumnezeu. „Că voiu lăcui întru ei, și voiu umbla, zice Dumnezeu, și voiu fi lor Dumnezeu”⁴. Iară cum că „sufletele dreptilor sânt în mâna lui Dumnezeu, și nu să va atinge de dânsele moartea”⁵ zice Dumnezeiasca Scriptură. Că moartea sfinților, somn mai vârtos iaste decât moarte, că „s’au ostenit în veacul de acum, și vor fi vii până în sfârșit”⁶, și „cinstită iaste înaintea Domnului moartea Cuvioșilor lui”⁷. Ce dară iaste mai cinstit decât a fi în mâinile lui Dumnezeu? Că viață iaste Dumnezeu, și lumină, și cei ce sânt în mâna lui Dumnezeu în viață și în lumină sânt.

Iară cum că și prin minte și în trupurile lor au lăcuit Dumnezeu, zice Apostolul: „Au nu știți că trupurile voastre sânt bisearică a Sfântului Duh celui ce lăcuiaste întru voi?”⁸, „iară Duhul Domn iaste”⁹; și: „Deaca cineva pre bisearica lui Dumnezeu va strica, strica-l-va pre el Dumnezeu”¹⁰. Deci cum nu să cuvine să

¹ Eș. 3: 6.

² Eș. 7: 1.

³ Vasilie, *Cuv. la 40 de Mucenici*.

⁴ Preoția 26: 12; 2 Cor. 6: 16.

⁵ Înțâl. 3: 1.

⁶ Ps. 48: 9-10.

⁷ Ps. 115: 6.

⁸ 1 Cor. 6: 19.

⁹ 2 Cor. 3: 17.

¹⁰ 1 Cor. 3: 17.

cinstim pre bisericile ceale însuflețite ale lui Dumnezeu, pre lăcașurile ceale însuflețite ale lui Dumnezeu? Aceștea, trăind, cu îndrăzneală stau înaintea lui Dumnezeu.

Sfintele moaște, lângă alte faceri de minuni, izvorăsc și mir.

Izvoară de mântuire au dat noao Stăpânul Hristos pre moaștele sfinților, în multe chipuri pre facerile de bine vărsând, mir cu bună mireazmă izvorând. Și nimene să nu fie necredincios. Că deaca din piatră vârtoasă și tare au izvorât apă în pustie,¹ voinde Dumnezeu, și din falca de măgariu lui Sampsón celui ce înseta,² au doară cu necredință iaste din moaștele ceale de mucenici mir cu bună mireazmă a izvorî? Nicidecum, celor ce știu putearea lui Dumnezeu și cinstea sfinților cea dela dânsul.

Sfinții nu să numesc morți.

În Leage, tot cel ce să atingea de mort necurat era,³ dară aceștea nu sânt morți. Că de când cela ce iaste însăși viața și pricinuitoriul vieții întru cei morți s'au socotit, pre cei ce întru nădejdea învierii și întru credința cea cătră el au adormit nu morți îi numim. Pentru că trup mort cum poate să facă minuni? Cum dară printr'înșii dracii să gonesc, boale să depărtează, bólnavi să tămăduesc, orbi iarăș văd, leproși să curățesc, ispite și necazuri să răsipesc, toată darea bună dela Părintele Luminilor⁴ printr'înșii, la cei ce cu neîndoită credință cer, să pogoară? Câte ai fi făcut ca să afli ajutoriu carele să te ducă pre tine la împăratul cel muritoriu și pentru tine cuvânt să pue cătră el? Dară pre apărătorii neamului (omenesc), pre cei ce fac rugăciuni pentru noi cătră Dumnezeu, oare nu să cuvine să-i cinstim? Așa, cu adevărat, să cuvine să-i cinstim, bisearici rădicând lui Dumnezeu întru numele lor, daruri aducându-le, pomenirile lor cinstindu-le și întru dânselle Duhovniceaște veselindu-ne, ca veselii să fie cuviincioasă celor ce ne-au chiebat; ca nu, vrând noi a-i cinsti, împrotivă să-i mâniem pre ei. Că cu ceale ce Dumnezeu să cinsteaște, de acealea și robii lui să vor veseli, iară de ceale ce Dumnezeu să mâhneaște, de acealea și ostașii lui să vor mâhni. „În Psalmi, și în laude, și în cântări Duhovnicești”,⁵ și în umilință și milostenie cătră cei ce au trebuință noi, credincioșii, să cinstim pre sfinți, cu care mai vârtoș și Dumnezeu să cinsteaște. Stâlpi și icoane văzute lor să le rădicăm, și noi înșine stâlpi însuflețiți ai lor și icoa-

Sânt apărători a tot neamul omenesc.

De acealea să veselesc, cu care Dumnezeu să cinsteaște.

¹ Eș. 17: 5-6; Num. 20: 11.

² Jud. 15: 19.

³ Num. 19: 11.

⁴ Iac. 1: 17.

⁵ Efes. 5: 19.

ne, cu urmarea faptelor celor bune, să ne facem. Pre Născătoarea de Dumnezeu, ca pre ceaia ce iaste chiar și cu adevărat Maică a lui Dumnezeu, să o cinstim; pre Prorocul Ioann, ca pre cela ce iaste Înainte-mergătoriu și Botezătoriu, Apostol și Mucenic, pentru că „nici s’au sculat întru cei născuți din mueri mai mare decât Ioann”¹, precum Domnul au zis, și al Împărăției (Ceriurilor) el întâiu propoveditoriu s’au făcut; pre Apostoli, ca pre niște frați ai Domnului, și însuși-văzători, și slujitori ai patimilor lui, „pre carii și mai nainte cunoscându-i Dumnezeu și Tatăl, mai nainte i-au rânduit să fie aseamene chipului Fiiului lui”², întâiu pre Apostoli, a doao pre Proroci, a treia pre Păstori și Dăscali;³ și pre Mucenicii Domnului, carii sânt aleși din toate ceatele ca niște ostași ai lui Hristos și au băut Păharul lui, și s’au botezat cu Botezul Morții lui céii făcătoare de viață, ca pre cei ce sânt părtași Patimilor lui și slavei, al căror Voevod iaste Arhidiaconul lui Hristos, și Apostolul, și Întâiul Mucenic Stefan; și pre Cuvioșii Părinții noștri, pre Purtătorii de Dumnezeu Pustnici, cei ce s’au chinuit cu muceniia științii⁴, cea mai îndelungată și mai ostenicioasă, carii „au umblat în cojoace, și în piei de capre, lipsiți fiind, necăjiți, de rău supărați, în pustii rătăcind, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului, căroră nu era lumea vreadnică”⁵; pre cei mai nainte de daru, Proroci, Patriarhi, Drepti, carii mai nainte au vestit venirea Domnului. A tuturor acestora privindu-le petrecerea, să le răvnim credința⁶, dragostea, nădejdea, râvna, viața, suferirea pătimirilor, răbdarea cea până la sânge, ca și cununilor slavei cu dâșii să ne împărtășim.

CAP. 16

Pentru Icoane

Iară de vreame ce oarecarii ne prihănesc pre noi pentru că ne închinăm și cinstim chipul Mântuitorului, și al Stăpânii noastre, încă și ale celorlalți sfinți și slugi ale lui Hristos, auză că dintru început Dumnezeu pre om dupre chipul său l-au făcut.⁷ Pentru ce

¹ Mt. 11: 11.

² Rom. 8: 29.

³ 1 Cor. 12: 28; Efes. 4: 11.

⁴ Mucenicia conștiinței (μαρτύριον τῆς συνειδήσεως). (N. ed.)

⁵ Evr. 11: 37.

⁶ Evr. 13: 7.

⁷ Fac. 1: 26.

Cortul era
chip al lumii.

dară unii altora ne închinăm? Nu pentru alt, fără numai pentru căci sântem făcuți după chipul lui Dumnezeu? Că precum zice grăitorul de ceale Dumnezeești și marele întru ceale Dumnezeești Vasilie, că „cinstea chipului treace la acela al căruia iaste chipul”.¹ Pentru carea pricină norodul cel Mosaicesc să închina împrejurul cortului celui ce purta icoană și chip al celor Cerești, iară mai vârtos a toată zidirea?² Că zice Dumnezeu cătră Moisi: „Vezi să faci toate după chipul carele ți s’au arătat ție în munte”.³ Încă și Heruvimii carii umbriia Oltariul,⁴ au nu lucruri de mâini omenеști era? Ce încă și bisearica cea vestită din Ierusalim, au nu era de mâini făcută, și de meșteșug omenesc lucrată?⁵

Închinarea la
ceale cioplite
și jertva ce o
facea Ellinii
era lepădată.

Iară Dumnezeiasca Scriptură prihănește pre cei ce să închină celor ciopliți și pre cei ce jărtvesc dracilor. Jărtviia Ellinii, jărtviia încă și Iudeii, însă Ellinii dracilor, iară Iudeii lui Dumnezeu. Și jărtva Ellinilor, era lepădată și osândită, iară a dreptilor, lui Dumnezeu binepriimită. Pentru că au jărtvit Noe, și au mirosit Dumnezeu miros de bună mireazmă,⁶ priimind pre buna mireazmă a vouinții cеii bune și a dragostii cеii cătră dânsul. Așa ceale cioplite ale Ellinilor, fiindcă era închipuiri ale dracilor, sânt lepădate și oprite.

bu no mireazma
e vorita celi
bune

În legea vea-
chie nu era
obicinuită în-
chinăciunea
icoanelor.

Pentru ce s’au
adus în cea
noao.

Osebit de acestea, a lui Dumnezeu celui nevăzut, și fără de trup, și nescris-împrejur, și neînchipuit, cine poate să facă asemănare? A închipui dară pre Dumnezeu iaste cea desăvârșit nebulie și păgânătate. Drept aceaia în legea veachie nu era obicinuită închinăciunea Icoanelor. Dară fiindcă Dumnezeu, pentru milostivirea milii sale, s’au făcut om cu adevărat pentru mântuirea noastră, nu precum s’au arătat lui Avraam în chip de om, nici precum Prorocilor, ci după ființă s’au făcut cu adevărat om, și au umblat pre pământ, și cu oamenii împreună au petrecut, au făcut minuni, au pătimit, s’au răstignit, au înviiat, s’au înălțat, și toate acestea întru adevăr s’au făcut, și s’au văzut de oameni, s’au scris spre pomenirea noastră și învățătura celor ce n’am fost atunci de față, ca cei ce nu am văzut, dară am auzit și am crezut, să dobândim fericirea Domnului. Însă de vreme ce nu toți știu

¹ Vasilie, *Pentru Sfântul Duh*, Cap 18.

² Eș. 33: 10.

³ Eș. 25: 40; Evr. 8: 5.

⁴ Eș. 25: 18; Evr. 9: 5.

⁵ 3 Împ. 6: 1.

⁶ Fac. 8: 20.

carte, nici să îndeletnicesc la cetire, Părinții au socotit ca oarecare isprăvi în Icoane să se scrie aceastea, spre scurtă aducere-aminte. Cu adevărat de multe ori, neavând noi în minte Patimile Domnului, dară Icoana răstignirii lui Hristos văzind, și întru pomenirea mântuitoarei patimi viind, căzind ne închinăm, nu materiei, ci celui ce iaste închipuit în Icoană; precum nici materiei evangheliei, nici materiei crucii ne închinăm, ci chipului. Pentru că ce deosebire are crucea ceaia ce nu are într'însa chipul Domnului, de ceaia ce are?¹ Aceasta și pentru Maica lui Dumnezeu să înțāleage, căci cinstea ce să face la aceasta să aduce la cel ce s'au întrupat dintr'însa. Așijderea încă și isprăvile sfinților bărbați ne îndeamnă pre noi spre bărbăție și râvnă, și spre urmarea faptei cēii bune a lor, și spre slava lui Dumnezeu. Căci, precum am zis, cinstea carea să aduce cătră ceale bune împreună-slugi, arătare are a dragostii cēii cătră Stăpānul cel de obște și cinstea chipului treace la acela al căruia iaste chipul.² Însă nescrisă iaste această predanie, precum și a ne închina spre răsărit, și a ne închina crucii, și altele multe acestora aseamene.³

Ne închinăm
la Sfântul
Ierō chip

Cinstea Maicii
lui Dumnezeu
să aduce la
Dumnezeu; și
cinstea icoanii
la acela a căruia
iaste icoana.

Închinarea icoanelor iaste din predanie.

Să aduce încă și oarecarea istorie, cum că Avgar, carele împărăția preste cetatea Edesineanilor, au trimis zograf, ca să zogravească chipul Domnului aseamene, și neputând zograful pentru strălucirea feații carea lumina, însuși Domnul măhrama pre fața sa cea Dumnezeiască și făcătoare de viață puind, au tiposît pre măhramă chipul feații sale, și așa l-au trimis lui Avgar celui ce-l poftiia.

Iară cum că și nescrise multe au dat noao Apostolii, scrie Pavel Apostolul neamurilor: „Pentru aceaia, fraților, stați și țineți predaniile noastre, care v' ați învățat, ori prin cuvânt, ori prin cartea noastră”⁴. Și cătră Corintheni: „Iară vă laud pre voi, fraților, că toate ale mele le pomeniți, și precum v'am dat voao rānduialele, țineți”⁵.

¹ Nimic adecă.

² Vasilie, *La 40 de Mucenici; Acestași, Pentru Sfântul Duh*, Cap 18.

³ Vasilie, *Pentru Sfântul Duh*, Cap 27; Evagrie, Cap 27.

⁴ 2 Thes. 2: 15.

⁵ 1 Cor. 11: 2.

CAP 17

Pentru Scriptură (1)

Unul iaste
Dumnezeu, dă-
tătorul legii, și
al cēii vechi, și
al cēii noao. În-
protiva gnosticici-
lor.

Unul iaste Dumnezeu, cel ce să propoveduiaște de Leagea cea Veachie și de cea Noao, carele în Troiță iaste lăudat și proslăvit, Domnul zicând: „Nu am venit să stric leagea, ci să o împlinesc”¹. Că el au lucrat mântuirea noastră, pentru carea iaste toată Scriptura și toată taina; și iarăși: „Cercați scripturile: că acestea mărturisesc pentru mine”². Și iarăși, Apostolul zicând: „În multe fealiuri și în multe chipuri dedemult Dumnezeu grăind părinților noștri prin proroci, în zilele aceste mai de pre urmă au grăit noao prin Fiiul”³. Deci prin Duhul Sfânt au grăit Leagea și Prorocii, Evangheliștii, și Apostolii, și Păstorii și Dascălii.

Scripturile de
Dumnezeu
sânt însuflate.

Deci „toată scriptura de Dumnezeu iaste însuflată cu adevărat, și folositoare”⁴. Pentru aceaia preabun lucru iaste și preafolositoriu de suflet a cerca Dumnezeștile Scripturi. Că precum pomul cel răsădit lângă izvoarele apelor⁵, așa și sufletul, cel ce să adapă cu Dumnezeiasca Scriptură, să îngrașă și dă roadă coaptă, adecă credință pravoslavnică; și cu frunze pururea înverzite, cu lucruri zic, lui Dumnezeu plăcute, să împodobeaște. Pentru că și spre lucrare îmbunătățită, și spre videnie neturburată din Sfintele Scripturi ne îndreptăm. Căci îndemnare spre toată fapta cea bună și abatere despre toată răotatea aflăm întru aceste. Deci de vom fi iubitori de învățătură, vom fi și mult învățați. Că cu silința, și cu osteneala, și cu darul lui Dumnezeu, celui ce dă, să îndreptează toate. „Că cel ce ceare ia, și cel ce caută află, și celui ce bate i să va deschide”⁶. Să batem dară întru cel preafrumos Raiu al Scripturilor, cel binemiositoriu, cel preadulce, cel preafrumos, cel ce răsună la urechile noastre cu tot fealiul de cântări al gânditoarelor purtătoarelor de Dumnezeu paseri, cel ce să atinge de inima noastră, și necăjită fiind ea, o mângâe, turburată, o potoleaște, și de bucurie veacinică o umple; cel ce înalță mintea noastră la ceale dintre umerile Dumnezeștii Porumbițe, care sânt cu

¹ Mt. 5: 17.

² In. 5: 39.

³ Evr. 1: 1-2.

⁴ 2 Tim. 3: 16.

⁵ Ps. 1: 3.

⁶ Lc. 11: 10.

aur poleite și preastrălucite,¹ și cu ceale prealuminate ale eiî aripi o sue cătră Fiiul cel Unul-născut și moștenitoriul săditoriului viei céiî gânditoare, și printr'însul o aduce la Tatăl Luminilor². Însă nu în treacăt să batem, ci cu osârdie mai vârtos, și cu îngăduială. Să nu ne trândăvim bătând, că așa ni să va deșchide. De vom ceti o dată, și de doao ori, și nu vom înțăleage ceale ce cetim, să nu ne trândăvim, ci să îngăduim, să ne îndeletnicim, să întrebăm. „Că întrebă”, zice, „pre părintele tău, și îți va vesti ție; pre cei bătrâni ai tăi, și îți vor spune ție”³. Că nu a tuturor iaste știința.⁴ Să scoatem din izvorul Raiului curgeri precurate și neîmpuținate, care saltă în viață veacinică.⁵ Să ne îndulcim, și fără de sațiu să ne desfătăm, pentru că neîmpuținat au darul. Iară deacă ceva de folos și dela cei de afară vom putea să culeagem, nu din ceale oprite iaste acest lucru. Să ne facem iscusii zarafi, pre aurul cel curat și adevărat adunându-l, iară pre cel rău lepădându-l. Să luom cuvinte bune, iară pre dumnezeii cei de răs și basnele ceale streine câinilor să le aruncăm. Că preamultă puteare dintr'însele am fi putut căștiga împotriva lor.⁶

Cu osteneala cea fără de preget să biruiaște greotatea Scripturii.

Însă să cuvine să știm că doaozeci și doao de cărți sânt ale Legii céiî Vechi, după slovele ce sânt la limba evreiască. Că doaozeci și doao de slove au, dintru care cincii să îndoesc, și să fac aceastea doaozeci și șapte; că îndoit iaste Haf, și Mem, și Nun, și Pe, și Sadî. Pentru aceasta și cărțile după chipul acesta doaozeci și doao adecă să numără, dară să află doaozeci și șapte, fiindcă cincii dintru aceastea să îndoesc. Că să împreună Ruth cu Judecătorii, și să numără la Evrei o carte; cea Întâi și a Doao a Împărățiilor, o carte; cea a Treia și a Patra a Împărățiilor, o carte; cea Întâi și a Doao a Paralipomeanilor, o carte; cea Întâi și a Doao a Esdrii, o carte. Așadară să încheae cărțile în patru cincimi, și rămân alte doao, întrucât sânt cărțile ceale canonisite⁷ întru acest chip: cincii ale Legii – Facerea, Eșirea, Preoția, Numerile, A Doao Leage. Aceasta iaste cea întâi cincime, carea și Punere de Leage să numeaște. Apoi altă cincime de cărți, ce să numesc Grafia, iară de

Numărul cărților legii vechi.

¹ Ps. 67: 14.

² Iac. 1: 17.

³ A 2-a Leage 32: 7.

⁴ 1 Cor. 8: 7.

⁵ In. 4: 14.

⁶ Vas., *Vor. pentru cetirea cărților celor ellinești.*

⁷ Adecă priimite de Canoane.

oarecarii Aghiógrafa, adecă Sfinte Scripturi, care sânt așa: Iisus al lui Navì, Judecătorii împreună cu Ruth, Cea Întâi a Împărățiilor împreună cu Cea de-a Doao, o carte; cea a Treia împreună cu cea de-a Patra, o carte; și ceale doao ale Paralipomeanilor, o carte. Aceasta iaste a doao cincime. A treia cincime, cărțile ceale scrise în stihuri – a lui Iov, Psaltirea, Pildele lui Solomon, Ecclisiastul acestuia, Cântarea Cântărilor a acestuia. A patra cincime de cărți, cea procească: cei doisprezece Proroci, o carte; Isaia, Ieremia, Iezekiil, Daniil; apoi ale lui Esdra ceale doao împreunându-se întru o carte, și Esthir. Iară Panaretos, carea iaste Înțelepciunea lui Solomon, și Înțelepciunea lui Iisus, pre carea tatăl lui Sirah o au alcătuit evreiaște, iară ellineaște o au tălmăcit Iisus cel ce iaste nepot al acestuia, iară al lui Sirah fiu, preabune și frumoase sânt, dară nu să numără, nici sta în Sicriul Legii. (2)

Cărțile legii
noao.

Iară ale Legii Noao sânt aceastea: patru Evanghelii, cea dela Mathei, cea dela Marcu, cea dela Lucà, cea dela Ioann; Faptele Sfinților Apostoli, scrise de Lucà Evangelistul; șapte Epistolii Sobornicești: a lui Iácov una, ale lui Petru doao, ale lui Ioann trei, a Iudei una; ale lui Pavel Apostolul epistolii patrusprezece; Apocalipsis al lui Ioann Evangelistul; Canoanele Sfinților Apostoli, scrise prin Climent.

CAP 18

Pentru ceale ce să zic la Hristos

Patru chipuri
sobornicești
sânt ale celor ce
să zic la Hristos.

①

Ale celor mai
nainte de întrupare
chipurile
sânt șase.

deofinit,
cu Ta²

Din ceale ce să zic la Hristos, chipuri sobornicești sânt patru; pentru că unele și mai nainte de întrupare să potrivesc la dânsul, iară altele în vremea unirii, iară altele după unire, iară altele după înviare. Și ale celor ce să potrivesc mai nainte de întrupare, chipuri sânt șase.

1. Pentru că unele dintr'însele arată pre unirea firii, cum că iaste deofință cu Tatăl, precum aceaia ce zice: „Eu și Tatăl una sântem”;¹ și aceaia: „Cela ce m'au văzut pre mine, au văzut pre Tatăl”;² și aceaia: „Carele în chipul lui Dumnezeu fiind”³, și ceale de acest feliu.

¹ In. 10: 30.

² In. 14: 9.

³ Filip. 2: 6.

2. Iară altele, pre ipostasul cel desăvârșit, precum aceia: „Fiiu al lui Dumnezeu”¹ și „Chip al ipostasului lui”;² și aceia: „Îngerul Sfatului celui Mare, Sfeatnic Minunat”³, și ceale asemenea.

3. Iară altele, pre încăpearea ipostasurilor a unuia întru altul, precum aceia: „Eu întru Tatăl, și Tatăl întru mine”, și pre starea cea nedepărtată, precum acestea: Cuvântul, și Înțelepciunea, și Putearea, și Strălucirea. Pentru că și cuvântul în minte (iară cuvânt zic pre cel ființesc) și înțelepciunea asemenea, și întru cel ce poate putearea, în lumină strălucirea fără de nici o depărtare stau, dintru acestea izvorând.⁴

4. Iară altele să potrivesc la dânsul ca la cela ce iaste din Pricinuatoriul Tatăl, precum aceia: „Tatăl meu mai mare decât mine iaste”: pentru că dela dânsul are și pre a fi, și pre toate câte are. Însă pre a fi are cu chipul nașterii, iară nu cu al zidirii, precum iaste aceia: „Eu dela Tatăl am eșit, și viu”; și: „Eu viez pentru Tatăl”. Iară toate câte are, nu cu împărășire, nici cu învățătură, ci ca dela Pricinuatoriul, precum iaste aceia: „Nu poate Fiul să facă dela sineși nimic, de nu va vedea pre Tatăl ceva așa făcând”⁵. Că de nu ar fi fost Tatăl, nici Fiiul. Că din Tatăl iaste Fiiul, și întru Tatăl, și împreună cu Tatăl, iară nu după Tatăl. Asemene și ceale ce face, dintr’însul și împreună cu dânsul. Că una și aceiași – nu asemenea, ci aceiași iaste a Tatălui, și a Fiiului, și a Sfântului Duh voința, lucrarea și putearea.

5. Iară altele să zic ca ale bunei voințe céii Părintești, prin lucrarea lui, adecă a Fiiului, împlinindu-se, însă nu ca prin o unealtă sau slugă, ci ca prin cel înființat⁶ și ipostatnic al lui Cuvânt, și Înțelepciune, și Puteare, fiindcă o mișcare să cunoaște în Tatăl și în Fiiul, precum aceia: „Toate printr’însul s’au făcut”;⁷ și aceia: „Trimis-au cuvântul lui, și i-au vindecat pre ei”;⁸ și aceia: „Ca să cunoască că tu m’ai trimis”⁹.

ipostas
desăvârșit
perikleso

din Ta² af
intru
împreună cu
nu după
a face

bunō miilo Ta
împlinute prin
Cuv, Intel, Put
ipostatnic
înființat

¹ In. 1: 34.

² Evr. 1: 3.

³ Is. 9: 6.

⁴ Grig. Naz., Cuv. 36.

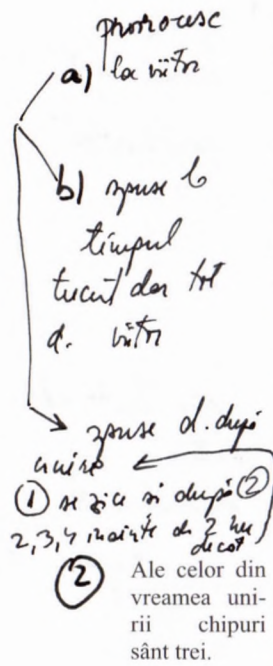
⁵ In. 5: 19.

⁶ Gr. οὐσιώδους. (N. ed.)

⁷ In. 1: 3.

⁸ Ps. 106: 20.

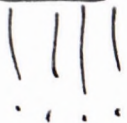
⁹ In. 11: 42.

- a) dintr-o parte înaltă
- b) dintr-o parte c. m. de jos
- c) dintr-o parte a + b

asemănare a chipului =
 și chipurile =
 unire a chipurilor
 (ființa) într-un ipostas!

chip și asemănare

deci nu se asemănau cu D^4 decât prin dragoste
 se relaționează persoana în persoana Iată și El trăiește în noi!!!

6. Iară altele, cu chip prorocesc. Și dintru acestea, unele, ca ceale ce vor să fie, precum aceea: „Arătat va veni”¹; și aceea a Zahariei: „Iată împăratul tău vine la tine”²; și cea zisă de Mihea: „Iată Domnul va eși din locul său, și să va pogori, și să va sui preste ceale înalte ale pământului”³. Iară altele, adecă ceale ce vor să fie, să zic ca ceale ce au trecut, precum aceea: „Acesta iaste Dumnezeul nostru. După acesteia pre pământ s’au arătat, și cu oamenii împreună au petrecut”⁴; și aceea: „Domnul m’au zidit pre mine început căilor sale spre lucrurile sale”⁵; și aceea: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul-de-lemn al bucuriei mai mult decât pre părtașii tăi”⁶ și ceale ca de acest feliu.

Deci ceale mai nainte de unire să vor zice la el și după unire; iară ceale după unire, mai nainte de unire nicidecum, fără numai cu chip prorocesc, precum am zis. Iară ale celor din vremea unirii chipuri sânt trei: căci când despre partea cea mai înaltă facem cuvântul, „îndumnezeire a trupului” și „încuvântare”⁷ (1) și „înălțare” zicem, și ceale ca de acest feliu – pre bogăția ceaia ce s’au făcut trupului, din unirea și împreunarea cea cătră înaltul Dumnezeu Cuvântul arătându-o. Iară când despre partea cea mai de jos, „întrupare” a lui Dumnezeu Cuvântului zicem, „înomenire”, „deșărtare”, „sărăcie”, „smerenie”: că acesteia și unele ca acesteia din amestecarea cea cu omenirea să zic la Cuvântul și Dumnezeu. Iară când despre amândoa împreună, „unire” zicem, „împărtașire”, „ungere”, „împreunare firească”, „asemănare a chipului” (2), și ceale ca de acest feliu. Deci pentru chipul acest de-al treilea să zic ceale doao chipuri ce s’au zis mai sus, că prin unire să arată ce au luat fieștecarele din încăpearea și împreunarea sa cu acela ce au avut starea împreună. Că pentru unirea cea după ipostas să zice trupul că s’au îndumnezeit, și Dumnezeu s’au făcut, și părtaș Dumnezeirii Cuvântului⁸; și iarăși, Dumnezeu Cuvântul s’au întrupat, și om s’au făcut, și zidire să zice, și

¹ Ps. 49: 3.
² Zah. 9: 9.
³ Mih. 1: 3.
⁴ Varuh 3: 36 și 38.
⁵ Pilde 8: 22.
⁶ Ps. 44: 8.
⁷ Gr. λόγωσιν. (N. ed.)
⁸ Grig. Naz., Cuv. 39.

Sf. V. c. M.: „asemănare este vestimentul”

cel mai de pre urmă să numeaște. Nu cum că ceale doao firi s'au schimbat întru o fire alcătuită – pentru că iaste cu neputință să stea împreună, întru o fire, fireștile însușiri ceale împotrivitoare între sine – ci pentru că ceale doao firi s'au unit după ipostas și pre încăpearea cea întru dânsule neamestecată și neschimbată o au. Iară încăpearea s'au făcut nu despre trup, ci despre Dumnezeire, pentru că iaste cu neputință trupul să încapă prin Dumnezeire: ci Dumnezeiasca fire, o dată încăpând prin trup, au dat și trupului pre încăpearea cea negrăită cătră dânsa, pre carea unire o numim.¹

Însă să cuvine să știm că, la chipul cel dintâi și al doilea a celor ce să zic în vremea unirii, împotrivă să veade. Căci când pentru trup facem cuvântul, „îndumnezeire”, și „încuvântare”, și „înălțare”, și „ungere” zicem. Că acestea sânt despre Dumnezeire și să privesc împrejurul trupului; iară când pentru Cuvânt, „deșărtare” (zicem), „întrupare”, „înomenire”, „smerenie”, și ceale ca de acest feliu, care, precum am zis, dela trup să zic la Cuvântul și Dumnezeu, că însuși pre acestea le-au răbdat de voe.

Iară ale celor după unire chipuri sânt trei. Întâiu cel arătătoriu al Dumnezeștii firi, precum aceaia: „Eu întru Tatăl, și Tatăl întru mine”; și, „Eu și Tatăl una sântem”.² Și toate câte mai nainte de întrupare să zic la dânsul, acestea și după întrupare să vor zice la el, afară numai că n'au luat trup, și pre ceale firești ale lui.

Al doilea, cel arătătoriu al omenirii, precum aceaia: „Ce mă căutați să mă omorâți³, om carele am grăit voao adevărul?”⁴; și aceaia: „Așa să cuvine să se înalțe Fiiul Omului”⁵, și ceale ca de acest feliu.

Iară a acestora care cu chip omenesc la Mântuitorul Hristos s'au zis și s'au scris, ori în graiuri, ori în lucruri, chipuri sânt șase:

1. Pentru că unele dintr'însele fireaște cu iconomie s'au lucrat și s'au grăit, precum nașterea cea din Fecioară, creșterea și sporirea cea cu vârsta, foamea, seatea, osteneala, lacrăma, somnul, pătrunderea piroanelor, moartea și ceale ca de acest feliu, câte sânt patimi firești și neprihănite. Că întru toate acestea iaste împreunare a Dumnezeirii cu omenirea, afară numai că să creade

4 unire de la
fior de la
in de la
trup

golime lui
Elu

Ale celor ce
să zic după
unire chipuri
sânt trei.

③

a) = ① = pt.
Dumnezeire

b) pt omenirea
lui Hristos

Ale celor ce să
zic pentru o-
menirea lui
Hristos după
unire șase chi-
puri sânt.

iconomia =
patimi
firești și
neprihănite

¹ Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 2.

² In. 10: 30.

³ In. 7: 19.

⁴ In. 8: 40.

⁵ In. 3: 14.

că sânt cu adevărat ale trupului, nimic dintru acestea pătîmind Dumnezeirea, ci prin acestea iconomisînd mântuirea noastră.¹

- cu
 prefacere:
 - ca să roagă.
 - să nu iasă
 și cîntărește pe Tată
 - în treburile: să
 nu se iasă
 - să de la latură.
 să nu iasă
 nu fi
 îndrăzneț.

- primirea înaintea
 la sine
 (primirea înaintea
 socotindu-i a sa)

- despărțirea
 necăzită cu
 mintea

2. Iară altele cu prefacere, precum a întreba „Unde ați pus pre Lazăr?”², meargerea la smochin³, a să da în laturi⁴, rugăciunea⁵, [și] aceia: „S’au făcut a merge mai departe”⁶. Că de acestea și de ceale aseamene acestora nici ca un Dumnezeu, nici ca un om avea trebuință, însă cu chip omenesc să prefăcea spre ceaia ce cerea trebuința și folosul. Precum, să prefăcea că să roagă, pentru ca să arate cum că nu iaste împotrivnic lui Dumnezeu, și cum că ca pre un pricinuitoriu al lui cinsteaște pre Tatăl. Că întreabă nu că nu știia, ci ca să arate că împreună cu a fi Dumnezeu iaste și om cu adevărat. Că să dă în laturi ca să ne înveațe a nu fi noi îndrăzneți, nici a ne arunca pre înșine în ispite.⁷

3. Iară altele, după priimirea la sineși și aducerea, precum aceia: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m’ai lăsat?”⁸; și aceia: „Pre cel ce n’au cunoscut păcat, pentru noi păcat l-au făcut”⁹ (3); și aceia: „Făcându-să pentru noi blestem”;¹⁰ și aceia: „Și însuși Fiiul să va supune celui ce i-au supus lui toate”.¹¹ Că nici ca un Dumnezeu, nici ca un om s’au lăsat vreodată de Tatăl;¹² nici păcat, nici blestem s’au făcut, nici are trebuință să se supue Tatălui. Căci, ca cel ce iaste Dumnezeu, deopotrivă cu Tatăl iaste, și nici împotrivnic, nici supus; iară ca cela ce iaste om, niciodată nu s’au făcut neascultătoriu Tatălui, pentru ca să aibă trebuință de supunere. Deci pre a noastră față făcându-o a sa, și cu noi puindu-să pre sineși zicea acestea. Căci noi eram cei vinovați păcatului și blestemului, ca niște nesupuși și neascultători, și pentru aceasta lăsați.

4. Iară altele, pentru despărțirea cea socotită cu mintea. Că de vei despărți cu mintea pre ceale ce cu adevărat sânt nedespărțite,

¹ Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 21, 22, 23.

² In. 11: 34.

³ Mt. 21: 19.

⁴ Mt. 12: 15.

⁵ In. 11: 41.

⁶ Lc. 24: 28.

⁷ Grig. Naz., Cuv. 36. Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 4.

⁸ Mt. 27: 46.

⁹ 2 Cor. 5: 21.

¹⁰ Gal. 3: 13.

¹¹ I Cor. 15: 28.

¹² Grigorie, la același loc.

adecă pre trup de Cuvântul, să zice și rob, și neștiutoriu, pentru că era al firii céii roabe și care nu știe, și de nu s'au fi unit trupul cu Dumnezeu Cuvântul, rob era și neștiutoriu. Dară pentru unirea cea după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul, nici rob era, nici neștiutoriu. După acest chip și Dumnezeu al său pre Tatăl l-au numit.¹

5. Iară altele, pentru arătarea cea cătră noi și încredințarea, precum aceaia: „Părinte, proslăvește-mă pre mine cu slava carea am avut la tine mai nainte de a fi lumea”². Pentru că el și au fost proslăvit, și iaste, dară noao nu era arătată și încredințată slava lui. Și cea zisă de Apostolul: „Carele mai nainte s'au rânduie Fiiu al lui Dumnezeu întru puteare, după Duhul sfințeniei, dintru înviiarea din morți”³ (4). Pentru că prin minuni, și prin înviiare, și prin venirea Sfântului Duh s'au arătat și s'au crezut de lume că iaste Fiiu al lui Dumnezeu.⁴ Și aceaia: „Sporiia cu înțălepciunea și cu darul”⁵.

6. Iară altele, după priimirea la sineși a feții Iudeilor, cu Iudeii numărându-să pre sineși, precum cătră Samarineanca zice: „Voi vă închinați căruia nu știți, noi ne închinăm căruia știm, că mântuirea din Iudei iaste”⁶.

Al treilea chip iaste cel ce arată pre un ipostas și vestește împreună pre amândoa firile, precum aceaia: „Eu vuez pentru Tatăl; și cel ce mă va mânca pre mine, și acela viu va fi pentru mine”;⁷ și aceaia: „Merg la Tatăl, și nu mă veți mai vedea”;⁸ și aceaia: „Nu ar fi răstignit pre Domnul Slavei”;⁹ și aceaia: „Nimene nu s'au suit în Ceriu, fără numai cela ce s'au pogorât din Ceriu, Fiiul Omului, carele iaste în Ceriu”¹⁰, și ceale aseamene.

Și din ceale după înviiare, unele să cuvîn Dumnezeirii, precum aceaia: „Botezindu-i pre ei în numele Tatălui, și al Fiiului, și al Sfântului Duh” – aicea Fiiul ca un Dumnezeu înțălegându-să; și aceaia: „Iată eu cu voi sânt în toate zilele până în sfârșitul veacu-

pt încredințarea noastră

*primino în sine
• pentru fetei
Iudeilor*

ⓐ) ipostas = a + b

Al treilea chip după unire.

Ceale ce să zic după înviiare sânt de doao feliori.

~~1~~
4

¹ Grig. Naz., Cuv. 36. Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 21.

² In. 17: 5.

³ Rom. 1: 4.

⁴ Gură de Aur, Vor. 1 în Epistolia cătră Romani, și alții.

⁵ Lc. 2: 40.

⁶ In. 4: 22.

⁷ In. 6: 57.

⁸ In. 16: 10.

⁹ I Cor. 2: 8.

¹⁰ In. 3: 13.

a) De-ni

b) om - ini

- cu iconomie
noue, po², bătăni

- după fire

- după pufaluri

c) Du + om

d) după învii
nobile gândire
împlinire cu
ni x praveFieștecăriia
firi ceale po-
trivite ei să
cuvin a le da.

lui”¹, și ceale aseamene, căci ca un Dumnezeu iaste cu noi. Iară altele să cuvîn omenirii, precum aceaia: „S’au apucat de picioarele lui”; și aceaia: „Și acolo mă vor vedea”, și ceale aseamene.

Iară a celor ce după înviiare să cuvîn omenirii, chipuri sânt multe. Pentru că unele au fost cu adevărat, dară însă nu după fire, ci cu iconomie, spre a încredința cum că însuși trupul cel ce au pătimit au înviiat, precum ranele, mâncarea și băutura cea după înviiare. Iară altele cu adevărat, și după fire, precum a să muta din loc în loc fără de osteneală și prin ușile încuiate a întra.² Iară altele, după prefacere, precum aceaia: „Să făcea că merge mai departe”³. Iară altele să cuvîn la amândoa firile, precum aceaia: „Mă voiui sui la Tatăl meu, și Tatăl vostru, și Dumnezeuul meu, și Dumnezeuul vostru”⁴; și aceaia: „Va întra Împăratul Slavei”⁵; și aceaia: „Au șazut de-a dreapta scaunului măririi întru ceale înalte”⁶. Iară altele să cuvîn ca celui ce împreună cu noi să pune pre sineși, după chipul despărțirii cėii socotite cu suptire gândire, precum aceaia: „Dumnezeul meu, și Dumnezeuul vostru”.

Deci să cuvine pre ceale înalte a le da la firea cea Dumnezeiască și mai înaltă de patimi și de trup; iară pre ceale smerite, la cea omenească; iară pre ceale de obște, la cel alcătuit dintru amândoa, adecă la Unul Hristos, carele iaste Dumnezeu și om, și a le ști pre amândoa ale unuia și acestuiași Domnului nostru Iisus Hristos. Că ce iaste a fieștecăriia cunoscând noi, și cum că amândoa dela unul văzindu-le că să fac, drept vom crede, și nu ne vom amăgi. Dintru care toate aceastea și deosebirea firilor celor unite să cunoaște, și cum că, precum zice Dumnezeescul Kirill⁷, după feliurime firească nu iaste aceaiași Dumnezeirea și omenirea, dară și cum că unul iaste Fiiul și Hristos și Domnul, și fiindcă unul iaste, una iaste și Fața lui, că pentru cunoștința deosebirii firilor, nici întru un chip nu să despărțește unirea cea după ipostas.

¹ Mt. 28: 19-20.² Lc. 24: 31; In. 20: 19.³ Lc. 24: 28.⁴ In. 20: 17.⁵ Ps. 23: 7.⁶ Evr. 1: 3.⁷ Epist. apolohitiki către Akakie, Episcopul Melitinii.

CAP 19

Cum că Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu al celor reale

¹Să cuvine să știm cum că obiceiiu iaste Dumnezeștii Scripturi pre slobozirea lui Dumnezeu lucrare a lui a o numi, precum când zice Apostolul în *Trimiterea cea cătră Romani*: „Au nu are puteare olariul preste lut, ca dintru aceeași frământătură să facă un vas de cinste, iară altul de necinste?”² Căci cum că el face și pre aceastea, și pre acealea (pentru că el singur iaste Ziditoriu al tuturor), dară nu el face cinstite sau necinstite, ci însăși voința fieștecăruia,³ arătată iaste și aceasta dintru ceale ce aceștia Apostol, în *Trimiterea a doao cea cătră Timothei*, zice: „În casa mare nu sânt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut, și unele sânt de cinste, iară altele nu sânt de cinste. Deci de să va curăți cineva pre sineși dintru aceastea, va fi vas de cinste, sfințit, și de bună treabă Stăpânului, spre tot lucrul bun gătit”⁴. Arătat dară iaste că de voe să face curățirea: „Că de să va curăți”, zice, „cineva pre sineși”. Iară întoarcerea cea următoare împotrivă zice: „Iară de nu să va curăți, va fi vas de necinste, netreabnic Stăpânului, de sfărâmare vreadnic”. Deci cuvântul cel zis mai sus, cum și acesta: „Au încuiat Dumnezeu pre toți întru neascultare”, și acesta: „Le-au dat lor Dumnezeu duh de împietrire, ochi să nu vaze, și urechi să nu auze”⁵ – aceastea toate nu să cuvine să le înțăleagem ca cum Dumnezeu ar fi lucrat, ci cum că Dumnezeu au slobozit, pentru stăpânirea-de-sineși a omului, și pentru ca lucrul cel bun să fie nesilit.

Deci pre slobozirea lui ca pre o lucrare și facere a lui obiceiiu iaste Dumnezeștii Scripturi a o numi. Încă și când zice că Dumnezeu „zideaște reale”⁶, și cum că „nu iaste răotate în cetate pre carea nu o au făcut Domnul”⁷, nu arată pre Dumnezeu pricinuitoriu al celor reale, ci fiindcă îndoit iaste numele răotății, doao însemnând. Pentru că uneori arată pre lucrul cel ce fireaște iaste rău, carele iaste împotrivă faptei cēii bune și voii lui Dumnezeu;

Slobozirea lui Dumnezeu, în Scriptură să numeaște lucrare a lui.

Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu al celor reale.

Slobozirea = lucrare

Numele răotății uneori înseamnă pre lucrul cel rău, iară alteori pre necazuri.

răotate = necazuri

¹ Damask[in], în *Dial. împotrivă Manih.*

² Rom. 9: 21.

³ Vasilie, *Vor. cum că Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu al celor reale.*

⁴ 2 Tim. 2: 20-21.

⁵ Rom. 11: 32 și 8.

⁶ Is. 45: 7.

⁷ Amos 3: 6.

iară alteori pre cel ce la simțirea noastră iaste rău și chinuitoriu, adecă pre necazuri și pre ispite. Și acestea, după păreare adecă sânt reale, fiindcă aduc durere și întristare; iară după adevăr bune, căci celor ce pricep să fac pricinuitoare de întoarcere și de mântuire. Acestea zice Scriptura că să fac prin Dumnezeu.

Însă să cuvine să știm că și a acestora noi sântem pricinuitori. Pentru că din răotățile ceale de voe să nasc ceale fără de voe.

Scriptura pre unele ce să cuvinea să se zică după întâmplare, le zice ca cum ar însemna pricină.

Încă și aceasta să cuvine să știm, că obiceiul iaste Scripturii, pre oarecare ce să cuvinea să se zică după întâmplare, le zice ca cum ar însemna pricină, precum aceaia: „Ție unuia am greșit, și rău înaintea ta am făcut, ca să te îndreptezi întru cuvintele tale și să biruești când vei judeca tu”¹. Că cel ce au greșit, nu pentru ca să biruiască Dumnezeu au greșit, că nici au avut Dumnezeu trebuință de păcatul nostru, ca dintru acesta biruitoriu să se arate. Că poartă fără de asemănare biruințele asupra tuturor, și negreșind ei, ziditoriu fiind, și neînțăles, și nezidit, și firească având slava, iară nu câștigată de aiurea. Ci cum că, noi greșind, nu iaste nedrept pedepsindu-ne pre noi, și pre cei ce să pocăesc ertându-i, biruitoriu să arată al răotății noastre. Deci nu pentru aceasta greșim noi, ci pentru că așa să întâmplă lucrul. Precum deaca ar fi șăzut cineva lucrând, și priiaten oarecarele ar fi venit la dânsul, zice că: Pentru ca să nu lucrez nici astăzi au venit priiatenul. Dară priiatenul nu pentru ca să nu lucreaze acela au venit, ci așa s’au întâmplat, că îndeletnicindu-să pentru priimirea priiatenului, nu lucrează. Să zic și acestea întâmplătoare, că așa să întâmplă lucrurile. Iară Dumnezeu nu voiaste numai el singur să fie drept, ci toți să se asemeneze lui, după puteare.

impotivă Zen și hinduism

Împrot. Manih., cum că nu sânt doao începătorii.

CAP. 20

Cum că nu doao începătorii sânt (1)

Cum că nu doao începătorii sânt, una bună, și alta rea,² de aicea vom cunoaște:

1-a socoteală. Pentru că împrotivă sânt între sine bunul și răul, și stricătoriu unul altuia,³ și unul întru altul sau împreună unul cu

¹ Ps. 50: 6.

² Athanasie, *Împrotiva Ellinilor*.

³ Textul chirilic adaugă aici cuvintele: „și unul altuia” – probabil o greșală de tipar. (N. ed.)

altul nu stau. Drept aceeaia fieștecarele dintr'înșii întru o parte a lumii va fi. Și întâi adecă fieștecare dintru aceștea să vor scrie împrejur nu numai de toată lumea aceasta, ci și de o parte a lumii.¹

2. Apoi cine iaste cel ce au despărțit fieștecăruia parte? Pentru că nu vor zice că singuri ei unul cu altul s'au întocmit și s'au învoit, fiindcă răul nu iaste rău când aduce pace, spre a să învoit cu cel bun, nici bunul nu iaste bun când să află cu prietenie cătră cel rău. Iară deacă altul iaste cel ce fieștecăruia dintru aceștea au rânduit pre a lui petreacere, acela mai vârtos va fi Dumnezeu.²

3. Nevoe iaste încă și una din doao, sau a să atinge unul de altul și a să strica, sau a fi ceva în mijloc, întru care nici bun, nici rău să nu fie, ca oarecarea îngrădire, despărțind pre amândoi unul de altul, și atuncea nu doao, ci trei începătorii vor fi.

4. Nevoe iaste încă și una dintru aceștea, sau a avea pace – carea aceasta răul nu poate, pentru că cela ce păciuiaște nu iaste rău; sau a bate războiu – care lucru bunul nu poate, pentru că cela ce bate războiu nu desăvârșit iaste bun; sau răul a bate războiu, iară bunul a nu bate războiu împotivă, ci despre rău a să strica; sau a fi necăjit pururea și rău a pătimi, care lucru iaste strein de cel bun. Una dară iaste începătoriia, de toată răotatea slobodă.

Dară de iaste aceasta așa, zic ei, de unde iaste răul, căci cu neputință iaste din cel bun să aibă răul naștere? Deci zicem că răul nimic alt nu iaste, fără numai lipsire a bunului,³ și din cea după fire întru cea afară de fire abatere. Că nimic fireaște nu iaste rău. Căci toate câte au făcut Dumnezeu sânt bune foarte⁴ după cum s'au făcut. Deci așa rămâind iale, precum s'au zidit, sânt bune foarte; iară de voe eșind din cea după fire, și întru cea afară de fire vjind, întru cel rău să fac.

Deci, după fire, toate sânt roabe și supuse Ziditoriului. Iară când de voe cevași din zidiri să va împotivi, și nesupus Făcătoriului său să va face, întru sineși au alcătuit răotatea. Pentru că răotatea nu ființă oarecarea iaste, nici însușire a ființii, ci întâm-

Răul iaste lipsire a bunului, nu vreo ființă.

Cum că Dumnezeu nu iaste pricinuatoriu celor reale.

¹ „Drept aceea fiecare va fi o parte a întregului și, ca urmare, fiecare va fi circumscris nu numai de către întreg, ci și de către o parte a întregului”. (N. ed.)

² Damask., în *Dial. cel împotiva Maniheilor*.

³ Vas., *Vor. cum că Dumnezeu nu iaste pricinuatoriu celor reale*.

⁴ Fac. 1: 31.

p[1]are, adecă din cea după fire întru cea afară de fire de voe abateri, care lucru iaste păcatul.¹

Păcatul iaste
aflare a voin-
ții diavolului.

De unde dară iaste păcatul? Aflare iaste a voinții céii de-sineși-stăpânitoare a diavolului. Deci rău iaste diavolul? După cum s'au făcut nu iaste rău, ci bun, pentru că înger luminat și strălucit s'au făcut de Ziditoriul, de-sineși-stăpânitoriu ca un cuvântătoriu; dară de bunăvoe din bunătatea cea firească s'au depărtat, și întru întunecarecul răotății s'au făcut, depărtându-să de Dumnezeu cel singur bun și făcătoriu de viață și de lumină. Căci dela El tot lucrul cel bun să face bun, și pre cât dela dânsul să depărtează cu voința – pentru că nu cu locul – întru cel rău să face.

CAP. 21

Pentru carea pricină Dumnezeu, mai nainte cunoscând pre cei ce vrea să greșască și să nu să pocăiască, i-au zidit?

Pre cei răi cu-
noscându-i mai
nainte Dumne-
zeu, i-au zidit,
ca să nu să pa-
ră că să biru-
iaște bunătatea
lui de răotate.

²Dumnezeu, pentru bunătatea sa, dintru neființă au adus întru ființă pre ceale ce s'au făcut, și al celor ce vor să fie iaste mai nainte cunoscătoriu. Deci deaca nu era să fie aceia, nici răi nu era să fie, nici mai nainte nu ar fi fost cunoscuți. Căci cunoștințele sânt ale celor ce sânt, și mai-nainte-cunoștințele sânt ale celor ce cu adevărat vor să fie. Pentru că urmează întâi a fi ceva, și apoi bun sau rău a fi. Iară deaca, fiindcă era să fie ei pentru bunătatea lui Dumnezeu, aceasta, adecă că era să se facă ei răi din a lor voință, i-ar fi oprit pre ei de a fi, atuncea răotatea ar fi biruit pre bunătatea lui Dumnezeu. Pentru aceeaia face Dumnezeu bune pre toate ceale ce face. Iară fieștecarele dintru a sa voință să face bun sau rău. Că de au și zis Domnul pentru Iuda: „Mai de folos ar fi fost omului aceluia de nu s'ar fi născut”³, nu pre a sa zidire prihănindu-o zicea, ci pre răotatea ceaia ce s'au făcut zidirii lui din voința și lenevirea ei. Că prin lenevirea voinții sale netreabnică au făcut eiiși pre facerea de bine a Ziditoriului. Precum deacă cineva, luând dela împăratul bogăție și stăpânire, cu nărav tiranicesc să va scula asupra făcătoriuului de bine; pre carele împăratul,

¹ „Pentru că răul nu este vreo esență, nici însușire (ιδίωμα) a unei esențe, ci întâmplare, adică abatere de bunăvoe din starea firească întru cea afară de fire, care este tocmai păcatul”. (N. ed.)

² Acestași Damaskin, în *Dial. cel împrot. Maniheilor*.

³ Mc. 14: 21.

prinzindu-l, cu dreptate îl va munci, deacă până în sfârșit întru tiranie îl va vedea petrecând.

CAP. 22

Pentru legea lui Dumnezeu și pentru legea păcatului

Bun iaste Dumnezeu, și mai presus de toată bunătatea, bună iaste și voia lui. Pentru că acela iaste lucrul cel bun, pre carele Dumnezeu îl voiaște. Iară lege iaste porunca ceaia ce învață aceea, ca întru ea petrecând noi, întru lumină să fim¹: a căriia porunci călcarea iaste păcatul. Iară acesta să alcătuiască prin bântuiala Diavolului și prin priimirea noastră cea nesilită și de voe, și să numeaște și aceasta lege.²

Lucrul bun iaste ce voiaște Dumnezeu.

Lege iaste vestirea poruncii, și însuși păcatul.

Deci legea lui Dumnezeu, suindu-să pre mintea noastră, o trage cătră sineși și împunge pre știința noastră. Și să numeaște și știința noastră lege a minții noastre. Încă și bântuiala vicleanului, adecă legea păcatului, suindu-să pre mădulările trupului nostru, prin el ne bântuiaște pre noi. Că după ce o dată am călcat noi de voe legea lui Dumnezeu și am priimit bântuiala vicleanului, i-am dat ei înțrare, noi singuri vânzindu-ne păcatului. Drept aceeaia cu lesnire să aduce trupul nostru cătră dânsul. Deci și ceaia ce să află în trupul nostru mirosire și simțire a păcatului, adecă pofta și dulceața trupului, să numeaște lege întru mădulările trupului nostru.

Legea lui Dumnezeu și legea minții noastre.

Legea păcatului, și ceaia ce iaste în mădulările trupului nostru.

Deci legea minții meale, adecă știința, împreună să veselește cu legea lui Dumnezeu³, adecă cu porunca, și pre aceasta o voiaște. Iară legea păcatului, adecă bântuiala, prin legea cea din mădulări, adecă prin pofta, și plecarea, și mișcarea trupului, și prin partea cea necuvântătoare a sufletului împotrivă să oștește cu legea minții meale, adecă cu știința, și mă robește pre mine (măcar de și voesc eu legea lui Dumnezeu, și o iubesc, și nu voesc păcatul) pentru amestecarea,⁴ și prin dulceața cea moale, și prin pofta trupului, și prin partea cea necuvântătoare a sufletului, precum am zis, mă amăgește și mă supune a sluji păcatului. „Dară Dumnezeu, ceaia ce era cu neputință legii, întru carea era slabă legea prin trup, trimițind pre Fiul său întru asemănarea

Pentru care legi zice Scriptura că să oștesc împotrivă.

robie

de robie
isth

¹ 1 In. 1: 7.

² Vezi Rom. 7: 23.

³ Rom. 7: 22.

⁴ Poate că socoteala Sfântului așa iaste aicea, cum că, din înjugarea sufletului cu trupul, legea păcatului prin toate mădulările iaste amestecată.

SD
 → ajuta
 → ne simțim
 rugăciunea

trupului păcatului” (pentru că trup au luat, iară păcat nicidecum), „au osândit păcatul în trup, ca îndreptarea legii să se plinească întru cei ce nu umblă după trup, ci după duh”¹. Că „Duhul împreună-ajutorează neputinții noastre”², și dă putere legii minții noastre împotriva legii căii ce iaste întru mădulările noastre. „Că de ce ne vom ruga precum să cade, nu știm, ci singur Duhul să roagă pentru noi cu suspinuri negrăite”³, adecă ne învață pre noi de ce ne vom ruga. Deci dar cu neputință iaste întru alt chip a să lucra poruncile Domnului, fără numai prin răbdare și prin rugăciune.

CAP. 23

Pentru sâmbătă, împotriva Iudeilor

sa =

încetare

Cinstea zilei a
 șaptea.

și iudeii a cei
 Duhovnicești

Socoteala Sfântului; pentru ce s'au poruncit Iudeilor odihnă sâmbăta.

- odihna robilor
 - în delectare
 un D n

Sâmbătă zioa a șapte s'au numit, și însemnează încetare, că întru aceasta „au încetat Dumnezeu de toate lucrurile sale”⁴, precum zice Dumnezeuiasca Scriptură. Pentru aceasta și până în șapte numărul zilelor suindu-să, iarăși să învârtejaște înapoi, și începe dela cea dintâi. Acest număr iaste cinstit la Iudei, pentru că Dumnezeu nu cum s'ar întâmpla au poruncit să se cinstească El, ci și cu greale certări pentru călcarea.⁵ Și nu așa prost au poruncit aceasta, ci pentru oarecare pricini cu taină înțâleuse de cei Duhovnicești și străbătători cu vederea minții.⁶ (1)

Precât eu, cel neînvățat, am cunoscut – ca din ceale mai de jos și mai groase să încep – știind Dumnezeu grosimea și iubirea de trup, și cea cătră lucrurile pământești cu totul plecare a norodului Israiltenesc, împreună încă și nesocoteala, această lege au pus întâi, adecă „ca sluga și dobitocul cel de supt jug să se odihnească”⁷, precum iaste scris, de vreme ce „bărbatului drept îi iaste milă de sufletele vitelor sale”⁸; apoi și ca, îndeletnicindu-se ei despre zmulgerea lucrurilor celor pământești, cătră Dumnezeu să se adune, în psalmi, și în laude, și în cântări Duhovnicești, și în

¹ Rom. 8: 3-4.

² Rom. 8: 26.

³ Ibid.

⁴ Fac. 2: 2.

⁵ Num. 15: 32-36.

⁶ Grig. Naz., Cuv. 44.

⁷ A 2-a Leage 5: 14.

⁸ Pilde 12: 10.

cetirea Dumnezeieștilor Scripturi toată zioa cea de a șaptea chiel-tuindu-o, și întru Dumnezeu odihnindu-se. Căci când nu era Leage, nici Scriptură de-Dumnezeu-însuflată, atuncea nici sâmbăta nu era afierosită lui Dumnezeu; iară când s'au dat Scriptura cea de-Dumnezeu-însuflată prin Moisi, s'au afierosit lui Dumnezeu sâmbăta. Ca întru cetirea ei să se îndeletnicească în zioa aceasta a sâmbetei cei ce nu toată viața lor lui Dumnezeu o afierosesc, cei ce nu cu dragoste Stăpânului ca Părintelui slujesc, ci ca robii cei nemulțămitori, măcar mică și puțină parte din viața lor să dea lui Dumnezeu, și aceasta pentru frica certărilor și a pedeapselor celor pentru călcarea. „Că dreaptului leage nu-i zace, ci celui nedrept”¹. De vream ce întâiu Moisi patruzeci de zile, și iarăși alte patruzeci cu postire stăruind la Dumnezeu², cu adevărat și în zilele sâmbetelor să chinuia pre sineși prin postire, când Leagea poruncii să nu să chinuiască pre sineși în zioa sâmbetei. Iară de ar fi zis ei că aceasta s'au făcut mai nainte de Leage, ce vor zice pentru Thesviteanul Ilie, carele cale de patruzeci de zile au săvârșit întru o mâncare?³ Că acesta nu numai prin postire, ci și prin călătorie în zilele sâmbetelor acelor patruzeci de zile chinuind pre sineși, au dezlegat sâmbăta; și nu s'au mâniat asupra lui Dumnezeu, cel ce au dat Leagea, ci și ca spre un daru pentru fapta bună i s'au arătat lui în Horiv. Dară ce și pentru Daniil vor zice? Au nu trei săptămâni au petrecut fără de hrană?⁴ Ce și tot Israilul? Au nu tae împrejur copilul în zioa sâmbetei, de s'ar fi întâmplat a opta zi?⁵ Nu încă și postirea cea mare, carea s'au legiuit, de ar fi întâmpinat în zi de sâmbătă, o postesc?⁶ Au nu încă și Preoții și Leviții în lucrurile Cortului spurcă sâmbăta, și nevinovați sânt?⁷ Ci și dobitoc de va cădea în groapă în zioa sâmbetei, cel ce l-au scos nevinovat iaste, iară cel ce l-au trecut cu vederea, osândit.⁸ Dară ce și tot Israilul? Au nu șapte zile Chivotul lui Dumnezeu purtându-l, zidiurile Ierihonului încunjura, în care zile au fost cu adevărat și sâmbăta?

¹ 1 Tim. 1: 9.

² Eș. 24: 18 și 34: 28.

³ 3 Împ. 19: 8.

⁴ Dan. 10: 2-3.

⁵ Preoția 12: 3.

⁶ Preoția 23: 27

⁷ Mt. 12: 5.

⁸ Epifanie, Eresul 30.

ne us lege
ne us
sâmbăta
afierosită lui
Da
pt robi nu
pt ai a-si daa
trata zioa lui
Sâmbăta întâi
Moisi o au
dezlegat.

Moise surs
a dezlegat sâmbăta
pentru 80
de zile
Ilie a
dezlegat
Sâmbăta
măgând 40
de zile

Daniil
tot Israilul

Să pt
 . prunc
 . robii de
 stăru
 - trupesti
 - născuți de
 > trup + slovă
 în noștră mântuire
 fii...
 Toa noștră
 r dăru Lui Iisus
 profet → Da
 omnia → noștră
 al de mântuire
 trup + robii de
 de păcat
 ↓
 slujba lui Iisus

rodul
 = 78

Deci, precum am zis, pentru îndeletnicirea cea spre Dumnezeu, ca măcar preamică parte să-i dea lui, și să se odihnească și sluga și dobitocul cel de supt jug, s'au aflat păzirea sâmbetei pentru cei ce încă sânt prunci și supt stihiiile lumii robiți, pentru cei ce sânt trupești și nimic mai presus de trup și de slovă nu pot să înțelegă. Iară când au venit plinirea vremii, au trimis Dumnezeu pre Fiiul său cel Unul-născut, cel ce s'au făcut om din muiare, carele s'au făcut supt leage, ca pre cei de supt leage să-i răscumpere, ca să luoăm moștenirea fiască.¹ Căci câți l-am priimit pre el, ne-au dat noao stăpânire, fii ai lui Dumnezeu să ne facem, celor ce credem în El.² Pentru aceaia nu mai sântem robi, ci fii³; nu mai sântem supt leage, ci supt daru, nemaislujind din parte Domnului pentru frică, ci toată vreamea vieții noastre datori fiind a o afierosi lui, și pururea pre rob, pre mânie zic, și pre poftă, dela păcat încetându-le, și la Dumnezeu a să îndeletnici îndemnându-le; pre toată pofta pururea cătră Dumnezeu întinzându-o, iară pre mânie împotriva vrăjmașilor lui Dumnezeu întrarmându-o; și pre cel de supt jug, adecă pre trup, asemenea de slujba păcatului odihnindu-l, iară Dumnezeștilor porunci a sluji îndemnându-l.

Aceastea leagea cea Duhovnicească a lui Hristos ne poruncește noao, și cei ce pre aceasta o păzesc, mai înalți decât leagea lui Moisi s'au făcut. Că viind cea desăvârșit, cea din parte au lipsit⁴, și acoperemântul legii, adecă Catapetazma, prin răstignirea Mântuitoriului rumpându-să, și Duhul în limbi de foc strălucind, slova au lipsit, ceale trupești au încetat, și leagea robiei s'au împlinit, și leagea slobozeniei noao s'au dăruit. Și prăznuim pre odihna cea desăvârșit a firii omenești, zic adecă pre zioa Învierii, întru carea pre noi Domnul Iisus, Începătoriul vieții noastre și Mântuitoriul, în moștenirea cea făgăduită celor ce Duhovnicește slujesc lui ne-au băgat, întru carea el înainte-mergătoriu al nostru au intrat după ce au înviiat din morți⁵, și deschizindu-i-se lui ușile cerești, de-a dreapta Tatălui au șazut trupește, unde și cei ce păzesc Leagea cea Duhovnicească vor intra.

Deci noao, celor ce umblăm după duh, iară nu după slovă, toată lepădarea lucrurilor celor trupești ni să cuvine, și slujba cea

¹ Gal. 4: 4-5.

² In. 1: 12.

³ Gal. 4: 7.

⁴ 1 Cor. 13: 10.

⁵ Vezi Evr. 6: 20.

Duhovnicească, și unirea cea cu Dumnezeu. Că tăiere-împrejur iaste lepădarea dulceții céii trupești, și a celor de prisosit, și nu de nevoie. Pentru că netăierea-împrejur nimic alt nu iaste, fără numai piiale, prisosință a părții céii îndulcitoare. Iară toată dulceața carea nu dela Dumnezeu, nici întru Dumnezeu să face, prisosință a dulceții iaste; a căriia chip iaste netăierea-împrejur. Iară sâmbăta iaste încetarea cea de păcat. Pentru aceeaia amândoa una sânt, și așa amândoa împreună de cei Duhovnicești săvârșindu-se, nici preamică oarecarea călcare de Leage nu fac iale.

Ce iaste tăierea împrejur și sâmbăta după tainică înțelegere.

A 0

dulceț. un de
le/întru Da =
= prinosit, și un
de lewie = păcat

Însemnarea numărului al șaptelea.

v. cap
25

Și iarăși, să cuvine să știm că numărul al șaptelea însemnează pre toată vremea această de acum¹, precum zice preaițăleptul Solomón: „Dă parte celor șapte, încă și celor opt”². Și grăitoriul de Dumnezeu David, pentru zioa cea de-a opta cântând, pentru așăzarea ceaia ce va să fie după învierea cea din morți cânta.³ Deci în zioa cea de-a șaptea, de ceale trupești poruncind Leagea să înceteaze, și întru ceale Duhovnicești să se îndeletnicească, cu taină au arătat lui Israil celui adevărat, și carele are minte ce veade pre Dumnezeu, cum că în toată vremea lui Dumnezeu să se aducă pre sineși și mai presus de ceale trupești să se facă.

CAP. 24

Pentru feciorie

Prihănesc cei trupești fecioria, și spre mărturie pun înainte iubitorii de dulceață cuvântul ce zice: „Blestemat iaste tot cel ce nu rădică sâmbântă în Israil”. Iară noi, lui Dumnezeu Cuvântului, celui ce s’au întrupat din Fecioară, îndrăznind zicem cum că fecioria dintâi și dintru început s’au sădit în firea oamenilor. Că din pământul cel ce era fecioară (1) s’au zidit omul, din singur Adam s’au zidit Eva. În Raiu fecioria petrecea. Pentru că zice Dumnezeiasca Scriptură cum că „goli era Adam și Eva, și nu să rușina”⁴. Iară când au călcat porunca, au cunoscut că sânt goli, și rușinându-se, au cusut loruși fote. Și după călcarea poruncii, când au auzit: „Pământ ești, și în pământ vei merge”⁵, când, prin călcarea

Răspunsul 4; Îndreptare pentru feciorie.

Cum că dintru început s’au sădit în firea omului, și în raiu au petrecut.

¹ Grig. Naz., Cuv. 42.

² Eclis. 11: 2.

³ Ps. 6: 11.

⁴ Fac. 3: 7.

⁵ Fac. 3: 19.

Din pricina
păcatului s'au
adus nunta.

Împrotivire.
Răspuns.

*alt fel de
înmulțire,
fără înțelegere*

*înmulțire
în corabie*

Curățeniia au
fost păzitoare
de potop.

poruncii, moartea au intrat în lume¹, atunci „au cunoscut Adam pre Eva, muiarea sa, și au zămislit, și au născut”². Deci pentru ca să nu să strice și să se împruțineze neamul de moarte, s'au aflat nunta, ca prin facerea de copii să se păzească neamul oamenilor.³

Dar poate vor zice: Pentru ce dară au făcut bărbat și muiare? Și ce însemnează aceia, „creașteți și vă înmulțiți”? La care vom zice că aceia, adică „creașteți și vă înmulțiți”, nu cu adevărat pre înmulțirea cea prin împreunarea nunții arată. Pentru că putea Dumnezeu și cu alt chip ca să înmulțească neamul omenesc, de ar fi păzit până în sfârșit porunca necălcată. Dară știind Dumnezeu, cu mai-nainte-cunoștința sa, cela ce pre toate le știe mai înainte de facerea lor, cum că vor să calce porunca, și cu moarte vor să fie osândiți, mai înainte apucând, au făcut bărbat și muiare, și au poruncit să crească și să se înmulțească.⁴ Pre cale dară și cu rânduială să ne pogorâm și să vedem zestrile fecioriei, [carea] aceiași iaste a zice și ale curățeniiei.

Noe, în corabie poruncindu-i-să să între, și sămânța lumii încredințându-i-să să păzească, așa i să poruncească: „Întră tu”, zice, „și feciorii tăi, și muiarea ta, și muerile feciorilor tăi”⁵. I-au despărțit pre ei de mueri, ca cu curățeniia să scape de noianul și de înnecarea cea a toată lumea. Iară după încetarea potopului, „Eși tu”, zice, „și muiarea ta, și feciorii tăi, și muerile feciorilor tăi”⁶. Iată iarăși [cum], pentru înmulțirea, s'au dat slobozenie nunții. După aceia Ilie, cel ce sufla cu foc, și cu căruța s'au rădăcat la Ceriu⁷, au nu neînsurarea au ales, și cu cea mai presus de oameni înălțare s'au mărturisit? Cine au încuiat ceriuri⁸? Cine au înviiat morți? Cine au despărțit Iordanul⁹? Au nu feciorealnicul Ilie? Dară Elisei, ucenicul acestuia, pre aceiași faptă bună arătând, pre darul Duhului, pre carele îndoit l-au cerut, au nu l-au moștenit? Ce și cei trei Coconi? Au nu feciorii păzind ei, mai presus decât focul s'au făcut, prin fecorie trupurile nevătămate

¹ Vezi Rom 5: 12.

² Fac. 4: 1

³ Vezi Grig. Nis., [Pentru facerea omului], Cartea a 2-a, Cap. 30.

⁴ Același, la același loc.

⁵ Vezi Fac. 7: 1 și 7.

⁶ Fac. 8: 15.

⁷ 4 Împ. 2: 11.

⁸ 3 Împ. 17: 1.

⁹ 4 Împ. 2: 8.

de foc făcându-se?¹ Dară pre Daniil să-l tăcem? Întru al căruia trup, ce era întărit cu fecioria, dinții fiarălor n'au putut să se înfigă?² Au nu, vrând Dumnezeu să se vaze de Israilteani, au poruncit să-și curățească trupul?³ Au nu Preoții, pre sineși curățindu-se, așa întra la ceale din lăuntru și neumblate, și aducea jărtvele?⁴ Au nu Leagea mare rugăciune au arătat pre curățenie?

Mare rugăciune iaste curățeniia.

Drept aceeaia să cuvine mai Duhovniceaște să înțăleagem porunca Legii, că iaste sămânță Duhovnicească, prin dragoste și frica lui Dumnezeu zămislindu-să în pânțelele cel sufletesc, carele să chinuiaște și naște pre duhul mântuirii. Deci întru acest chip să cuvine să înțăleagem și graiul ce zice: „Fericit iaste cel ce are sămânță în Sion, și casnici în Ierusalim”⁵. Pentru că ce? De va fi curvariu, sau bețiv, sau închinătoriu de idoli, iaste fericit numai pentru că are sămânță în Sion și casnici în Ierusalim? Nimene din cei cu bună socoteală nu va zice aceasta.

Fecioria iaste petreacerea Îngerilor, însușire a firii cēii fără de trup. Aceastea le zicem nu prihănind nunta, să nu fie! Căci știm pre Domnul că în vremea venirii sale au blagoslovit nunta⁶, și pre cēa ce au zis: „Că cinstită iaste nunta, și patul nespurcat”⁷. Ci, decât cea bună, mai bună pre feciorie știindu-o. Că întru faptele bune sânt înălțări și micșorări, aseamene și întru răotăți. Știm că pre urmă, după începătorii neamului omenesc, toți oamenii sânt fii ai nunții. Căci numai aceia sânt fii ai fecioriei, iară nu ai nunții facere. Dară neînsurarea, a îngerilor iaste (precum am zis) urmare. Deci precât îngerul iaste mai înalt decât omul, pre atâta fecioria iaste mai cinstită decât nunta. Dară ce zic îngerul? Însuși Hristos iaste slava fecioriei, fiindcă nu numai din Tatăl fără de început, fără de stricăciune și fără de împreunare s'au născut, ci cum că și om ca noi făcându-să, mai presus de noi din fecioară fără de împreunare s'au întrupat, și el pre fecioria cea adevărată și desăvârșit o au arătat întru sineși. Pentru aceeaia și noao pre aceasta nu o au legiuit: „Că nu toți încap cuvântul”⁸, precum în-

Fecioria iaste petreacerea Îngerilor și mai bună decât nunta.

Hristos iaste slava fecioriei.

¹ Dan. 3: 20 și urm.

² Dan. 6: 18-22.

³ Eș. 19: 15.

⁴ Num. 6: 2.

⁵ Is. 31: 9.

⁶ In. 2: 2.

⁷ Evr. 13: 4.

⁸ Mt. 19: 11.

nu lege
 dar în no' totu
 cu lucrul și
 puterea
 copii
 A curvie
 la ei fino
 în înfrânare

suși au zis. Iară cu lucrul pre noi ne-au învățat, și cătră aceasta ne-au împuternicit. Căci la cine nu iaste arătat că fecioria să politicească acum întru oameni?

Bună iaste nașterea de fii pre carea nunta o rădică, și bună iaste nunta pentru curvie¹, că pre aceasta o tae, și pre turbarea poftei, prin împreunarea cea după lege, nu o lasă a să turba cătră lucrări fără de lege. Bună iaste nunta la cei ce nu au înfrânare; dară mai înaltă iaste fecioria, fiindcă creaste naștere de fii a sufletului și lui Dumnezeu pre rugăciune ca pre un rod copt aduce. „Cinstită iaste nunta, și patul nespurcat, iară pre curvari și pre preacurvari îi va judeca Dumnezeu”².

CAP. 25

Pentru tăierea-împrejur

Tăierea împrejur, semn s'au dat lui Avraam și celor dintr'însul.

Tăierea împrejur a doa oară s'au dat prin Iisus.

Tăierea-împrejur mai nainte de Leage s'au dat lui Avraam, după blagoslovenii, după făgăduință, semn carele îl despărția pre el, și pre cei dintr'însul, și pre cei din casa lui de cealealalte neamuri cu care împreună petrecea³. Și arătat iaste. Căci când, în pustie, patruzeci de ani Israil singur de sineși au petrecut, neamestecându-se cu alt neam, câți s'au născut în pustie nu s'au tăiat împrejur; iară când Iisus i-au trecut pre ei Iordanul, s'au tăiat împrejur, și s'au făcut a doao lege a tăerii-împrejur.⁴ Pentru că în vremea lui Avraam s'au dat lege a tăerii-împrejur, apoi au încetat în pustie patruzeci de ani. Și iarăși a doa oară au dat Dumnezeu lui Iisus lege a tăerii-împrejur după ce au trecut Iordanul, precum în Cartea lui Iisus al lui Navi iaste scris: „Iară din vremea aceasta au zis Domnul cătră Iisus: Fă-ți ție cuțite de piatră ascuțită, și șăzind tae împrejur pre fiii lui Israil a doa oară”⁵; și după puține: „Că patruzeci și doi de ani s'au învărtit Israil în pustia Vataritului, și pentru aceasta netăiați împrejur era din ei cei mai mulți din cei de războiu, carii au eșit din pământul Eghiptului și nu s'au supus poruncilor lui Dumnezeu, căroră le-au și hotărât să nu vaze ei pământul cel bun carele s'au jurat Domnul părinților lor să-l dea lor, pământul carele curge lapte și

¹ 1 Cor. 7: 2.

² Evr. 13: 4.

³ Fac. 12: 3.

⁴ Fac. 12: 1; 15: 4; 17: 10; Gură de Aur, *Vor. 39 la Facere*.

⁵ Iisus Navi 5: 2.

miiare: și în locul acelora au așăzat pre fiii lor, pre carii Iisus i-au tăiat împrejur, fiindcă au fost ei netăiați împrejur în cale”¹. Pentru aceasta semn era tăierea-împrejur, carele despărția pre Israil de cealealalte neamuri cu care împreună petrecea.

²Însă chip era al Botezului, că precum tăierea-împrejur nu tae mădulariu trebuincios al trupului, ci prisosință netreabnică, așa prin Sfântul Botez ni să tae noao păcatul; iară păcatul arătat iaste cum că iaste prisosință a poftei, și nu poftă trebuincioasă. Căci cu neputință iaste nicidecum a nu pofti cineva, sau desăvârșit a fi negustat de dulceață, ci netrebniciia dulceții, adecă pofta și dulceața cea netreabnică, aceasta iaste păcatul. Pre carele îl tae Sfântul Botez, dându-ne noao semn pre frunte pre cinstita Cruce, carele nu de neamuri ne despărțeaste pre noi (căci toate neamurile au dobândit Botezul, și cu semnul Crucii s’au pecetluit), ci în fiștecarele neam pre cel credincios îl despărțeaste de cel necredincios. Deci după ce adevărul s’au arătat, nefolositoriu iaste chipul și umbra, pentru aceasta de prisosit lucru iaste a ne tăia acum împrejur, și împotriva Sfântului Botez iaste. Că „cel ce să tae împrejur datoriu iaste să păzească toată Leagea”³. Iară Domnul, ca să plinească Leagea⁴, s’au tăiat împrejur. Încă și toată Leagea, și sâmbăta au păzit, ca să împlinescă și să întărească Leagea. Iară după ce s’au botezat, și Duhul cel Sfânt oamenilor s’au arătat, în chip de porumb pogorându-să preste el, de atuncea slujba și petrecerea cea Duhovnicească și Împărăția Ceriurilor s’au propoveduit.

CAP. 26

Pentru Antihrist

Să cuvine să știm că trebuie să vie Antihrist. Deci tot cel ce nu mărturiseaște pre Fiiul lui Dumnezeu că au venit în trup, și iaste Dumnezeu desăvârșit, și s’au făcut om desăvârșit, împreună cu a fi Dumnezeu, Antihrist iaste⁵. Însă cu deosebit chip și mai vârtos să numeaște Antihrist cel ce la sfârșitul veacului va să vie. Drept aceea trebuie întâi să se propoveduiască Evangheliia la toate nea-

Chip era al botezului.

Păcatul iaste poftă și dulceață netreabnică și de prisosit.

Do a
implinit
după pîn. l
Sf Botez
de stăru
Dana

Antihrist să
întăleage în
doao fealiuri.

-antihristii ci
ce nu i ment
1/2/4 A Pers
2/fini
- Antihristul
de bo gl.

¹ Iisus Navi 5: 6-7.

² Grig. Naz., Cuv. 20; Athanasie, Pentru sâmbătă.

³ Gal. 5: 3.

⁴ Mt. 5: 17.

⁵ 1 In. 4: 3.

jidm' estihviti

Iudeii vor priimi pre Antihrist ca pre Messia lor.

2
pa
antihrist

ju Bln.
jidm' estihviti

Ev. → tra
reomurty

Antihrist va fi om cu adevărat.

murile¹, precum au zis Domnul, și atuncea va veni spre mustra-re a împotivnicilor lui Dumnezeu Jidovi.² Că au zis Domnul: „Eu am venit întru numele Tatălui meu, și nu m'ați priimit; va veni altul întru numele său, și pre acela îl veți priimi”³. Și Apostolul: „Pentru că dragostea adevărului n'au priimit, ca să se mântuiască ei, pentru aceeaia va trimite lor Dumnezeu lucrarea înșălăciunii, ca să crează ei minciunii, ca să ia judecată toți cei ce n'au crezut adevărului, ci au binevoit întru nedreptate”⁴. Deci Iudeii, pre Domnul Iisus Hristos, cel ce iaste Fiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu, nu l-au priimit, iară pre înșălătoriul, carele să va numi pre sineși Dumnezeu, îl vor priimi.⁵ Iară cum că Dumnezeu să va numi pre sineși, îngerul pre Daniil învățându-l, așa zice: „Spre Dumnezeii părinților săi nu va înțaleage”⁶. (1) Și Apostolul: „Să nu vă amăgească pre voi cineva nici întru un chip, că de nu întâi va veni depărtarea, și să va arăta omul fărădelegii, fiiul peirii, împotivnicul, și carele să va înălța mai presus de tot cela ce să zice Dumnezeu și [de toată] cinstea, așa cât va șădea el în bisearica lui Dumnezeu, arătându-să pre sineși cum că el ar fi Dumnezeu”⁷. Iară „în bisearica lui Dumnezeu” zice nu întru a noastră, ci întru cea veachie iudaicească, că nu la noi, ci la Iudei va să vie; nu pentru Hristos, ci împotriva lui Hristos și a celor ce sânt ai lui Hristos, pentru aceasta și antihrist să numeaște.⁸

Însă trebuie întâi să se propoveduiască Evangheliia la toate neamurile, „și atuncea să va arăta cel fărădelege, a căruia venirea va fi cu lucrarea Satanii, întru toată putearea, și în seamne și minuni mincinoase, întru toată înșălăciunea nedreptății, întru cei peritori, pre carele Domnul îl va omori cu graiul gurii sale și îl va strica cu venirea arătării sale”⁹. Deci nu însuși Diavolul să va face om după asemănarea întrupării Domnului – să nu fie! – ci om să va naște din curvie și va priimi toată lucrarea Satanii. Că mai nainte știind Dumnezeu voința lui cea rea ce vrea să fie, va

¹ Mt. 24: 14.

² Grig. Naz., Cuv. 47.

³ In. 5: 43.

⁴ 2 Thes. 2: 10-12.

⁵ Gură de Aur, Vor. a 4-a la Epist. a 2-a către Thes.

⁶ Dan. 11: 37.

⁷ 2 Thes. 2: 3-4.

⁸ Adecă „împotivnic lui Hristos”, că aceasta însemnează cuvântul grecesc antihrist. Kirill al Ierus., 11.

⁹ 2 Thes. 2: 8-9.

slobozi a lăcui întru el Diavolul.¹ (

Deci să va naște din curvie, precum am zis, și să va creaste întru ascuns, și fără de veaste să va scula asupra, și să va împrotivi, și va împărăți. Și întru începutul împărăției sale, iară mai vârtos al tiraniei, să va fățarnici sfințenie, iară după ce va lua stăpânirea, va goni Bisearica lui Dumnezeu și își va arăta toată răotatea sa. Va veni „cu seamne și cu minuni mincinoase”², amăgitoare, și nu adevărate, și pre cei ce vor avea putredă și neîntărită temeliia minții îi va înșăla și îi va depărta dela Dumnezeu cel viu, „așa cât să se smintească, de ar fi cu puțință, și cei aleși”³.

Începătura și
sporirea lui
Antihrist.

Dară să va trimite Enoh și Ilie Thesviteanul, și „vor întoarce inimile părinților către feciori”⁴, adecă Sinagoga către Domnul nostru Iisus Hristos, și către propoveduirea Apostolilor, și vor fi omorâți de dânsul. Și va veni Domnul din Ceriu, în ce chip Apostolii l-au văzut pre el mergând la Ceriu⁵, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, cu slavă și cu puteare, și va omori pre omul fără-delegii, pre fiul peirii, cu Duhul gurii sale⁶. Nimene dară să nu așteapte pre Domnul de pre pământ, ci din Ceriu, precum însuși au adevărit.

Enoh și Ilie
să vor lupta
cu Antihrist.

CAP. 27

Pentru Înviiare

Creadem încă și înviiare a morților, căci va fi cu adevărat, va fi înviiare a morților. Iară Înviiare zicând noi, a trupurilor înțăleagem înviiare. Că înviiarea iaste a doao stare a celui căzut; pentru că sufletele, fără de moarte fiind, cum vor învii? Că deaca hotărâsc că moartea iaste despărțire a sufletului de trup, înviiarea cu adevărat iaste împreunare iarăși a sufletului și a trupului, și a doao stare a jivinii céii ce s'au răsipit și au căzut.⁷ Deci însuși trupul cel stricat și răsipit, acesta va învii nestrictat. Pentru că nu iaste cu neputință celui ce întru început din țărâna pământului pre el l-au închiegat, ca după ce s'au răsipit și s'au întors în pământul

Înviiarea va fi
a trupurilor.

¹ Gură de Aur, Vor. a 3-a la *Epist. a 2-a către Thes.*

² 2 Thes. 2: 9.

³ Mt. 24: 24.

⁴ Lc. 1: 17; Mal. 4: 6.

⁵ Fap. 1: 11.

⁶ 2 Thes. 2: 8.

⁷ Epifanie la *Anghiroton*, 88; Methodie, *Împrot. lui Orighen*.

dintru carele s'au luat, după hotărârea Ziditoriului, iarăși să-l înviiaze pre el.

Să arată înviiarea și dintru a să socoti purtarea de grijă și dreptatea lui Dumnezeu.

Pentru că, de nu iaste înviiare, să mâncăm și să bem¹, să petrecem viața cea desfătăată și cu dezmiardare. De nu iaste înviiare, cu ce ne despărțim de dobitoacele ceale necuvântătoare? De nu iaste înviiare, să fericim pre hiarăle câmpului, care au viață fără de necaz. De nu iaste înviiare, nici Dumnezeu nu iaste, nici pronie, și toate cu întâmplare de sineși să aduc și să poartă. Că iată vedem pre mulți, drepti adecă, pătimind de sărăcie, și nedreptățindu-se, și nici un feliu de sprijinire aflând în viața aceas-ta, iară păcătoși și nedrepti în bogăție și întru toată desfătarea îndestulați fiind. Și cine din cei cu bună înțăleagere ar fi socotit că acesta iaste lucru al dreaptei judecăți sau al proniei căii înțăleapte? Va fi cu adevărat, va fi înviiare. Că drept iaste Dumnezeu, și celor ce-l așteaptă pre el iaste dătătoriu de plată. Pentru că deaca numai singur sufletul ar fi pătimit întru nevoințele faptei căii bune, numai El singur s'ar fi și încununat. Și deaca numai el singur s'ar fi tăvălit întru dulceți, cu dreptate numai el singur s'ar fi muncit. Dar de vreame ce nici pre fapta cea bună, nici pre răotate sufletul nu o au făcut fără de trup, cu dreptate amândoi împreună vor priimi și răsplătirile.

Adeveriri ale invierii.

Potop

Mărturiseaște încă și Dumnezeiasca Scriptură că va fi înviiare a trupurilor. Pentru că zice Dumnezeu cătră Noe, după Potop: „Ca buruianele erbii am dat voao toate: fără numai carne cu sângele sufletului să nu mâncați. Și sângele sufletelor voastre îl voiu ceare, din mâna tuturor hiarălor îl voiu ceare pre el; și din mâna a tot omului, [al] fratelui lui voiu ceare sufletul lui. Cel ce va vărsa sângele omului, pentru sângele aceluia sângele lui să va vărsa: că după chipul lui Dumnezeu am făcut pre om”². Cum va ceare sângele omului din mâna tuturor hiarălor? Fără numai că va învii trupurile oamenilor celor morți? Că nu în locul omului vor muri hiarăle.

Moisi

Și iarăși cătră Moisi: „Eu sânt Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacov”³; „nu iaste Dumnezeu al celor morți Dumnezeu”, adecă al celor ce au murit și nu

¹ 1 Cor. 15: 32; Is. 22: 13.

² Fac. 9: 3-6.

³ Eș. 3: 6.

vor mai fi, „ci al celor vii”¹, ale căror sufletele trăesc în mâna lui², iară trupurile iarăși prin înviare vor trăi.

Și Dumnezeescul părinte David zice cătră Dumnezeu: „Lua-vei duhul lor, și să vor sfârși, și în țărâna sa să vor întoarce”. Iată, pentru trupuri iaste cuvântul. Apoi aduce: „Trimite-vei Duhul tău, și să vor zidi, și vei înnoi fața pământului”³.

Încă și Isaia: „Înviia-vor morții, și să vor scula cei din mormânturi”⁴. Arătat dară iaste că nu sufletele să pun în mormânturi, ci trupurile.

Încă și fericitul Iezekiil: „Și s’au făcut”, zice, „când am prorocit, și iată cutremur, și au adus oasele, os cătră os, pre fieștecarele la încheetura sa. Și am văzut, și iată s’au făcut preste dânselle vine, și carne au răsărit, și s’au suit preste dânselle, și s’au întins piiale deasupra lor”⁵. Apoi învață cum, după ce li s’au poruncit duhurilor, s’au întors iale.⁶

Încă și Dumnezeescul Daniil zice: „Și în vremea aceaia să va scula Mihail, boiariul cel mare, cel ce au stătut preste fiii norodului tău. Și va fi vreme de necaz, carele nu au fost de când s’au făcut neam pre pământ până în vremea aceaia, și în vremea aceaia să va mântui norodul tău tot, carele s’au aflat scris în carte, și mulți din cei ce dormiia în țărâna pământului să vor scula: unii spre viață veacinică, iară alții spre ocară și rușine veacinică. Și cei ce au fost înțelegători vor străluci ca lumina tăriei, și din drepți cei mulți ca stealele în veac, și încă vor străluci”⁷. Iară zicând că mulți din cei ce dormiia în țărâna pământului să vor scula, arătat iaste că pre înviarea tuturor însemnează. Că nu cu adevărat va zice cineva că sufletele în țărâna pământului dorm.

Încă și Domnul, în Sfințitele Evanghelii, pre înviarea trupurilor arătat o au învățat. „Că vor auzi”, zice, „cei ce sânt în mormânturi glasul Fiiului lui Dumnezeu, și vor eși cei ce au făcut ceale bune întru înviarea vieții, iară cei ce au făcut ceale realele întru înviarea osândirii”⁸. Iară cum că sufletele sânt în mormânturi,

¹ Mt. 22: 32.

² Înțelep. 3: 1.

³ Ps. 103: 30.

⁴ Is. 26: 19.

⁵ Iez. 37: 7-8.

⁶ Nis., Pentru suflet și înviare.

⁷ Dan. 12: 1-3.

⁸ In. 5: 28-29.

David

Isaia

12

Daniil

Is 45

niciodată nu va zice cineva din cei cu bună înțelegere.

trup născătoare

Hristos iaste
pârğa învierii
morților spre
viața cea fără
de moarte.

Pv

Și nu numai cu cuvântul, ci și cu lucrul au arătat pre învierea trupurilor. Întâi adecă înviind pre Lázar cel mort de patru zile, carele acum să stricasă și puția.¹ Că nu suflet lipsit de trup au înviat, ci și trup împreună cu sufletul; și nu pre altul, ci pre însuși acel stricat. Căci cum s'ar fi cunoscut sau s'ar fi crezut învierea celui mort, de nu o ar fi adevărit pre aceasta seamnele și însușirile ceale închipuitoare ale Feații lui? Ci pre Lázar l-au înviat spre arătarea Dumnezeirii sale și spre încredințarea învierii lui și ai noastre, carele iarăși vrea să se întoarcă la moarte. Iară el, adecă Domnul, s'au făcut începătură a învierii ceii desăvârșit, și carea nu mai cade supt moarte. Pentru aceasta dară și Dumnezeescul Apostol zicea: „Deaca morții nu vor înviia, nici Hristos nu au înviat. Iară deaca Hristos n'au înviat, înzadarnică dară iaste credința noastră, încă sântem întru păcatele noastre”²; și cum că „Hristos s'au sculat, începătură a celor adormiți”, și „întâi-născut din morți”³; și iarăși: „Pentru că de creadem că Iisus au murit și au înviat, așa și Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu el”⁴. „Așa”, zice, „precum Domnul au înviat”.

Învierea în
acelasi trup
Hristos
în

Și cum că învierea Domnului împreunare era a trupului celui ce s'au făcut nesticăcios și a sufletului, că acestea au fost ceale despărțite, arătat iaste. Pentru că au zis: „Stricați Bisearica aceasta, și în trei zile o voi zidi pre ea”⁵. Și martor vreadnic de credință iaste Sfințita Evanghelie, cum că pentru trupul său zicea. „Pipăiți-mă și vedeți” (zice Domnul ucenicilor săi, căroro li să părea că văd duh) „că eu sânt, și nu m'am schimbat; că duhul, trup și oase nu are, precum mă vedeți pre mine având”⁶. Și aceasta zicând, le-au arătat lor mâinile și coasta, și lui Thomà i le întinde spre pipăire.⁷ Oare nu destule sânt acestea spre încredința pre învierea trupurilor?

Iarăși zice Dumnezeescul Apostol: „Că să cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nesticăciune, și muritoriului acestuia

¹ In. 11: 39.

² 1 Cor. 15: 16-17.

³ Col. 1: 18.

⁴ 1 Thes. 4: 14.

⁵ In. 2: 19.

⁶ Lc. 24: 39.

⁷ In. 20: 27.

să se îmbrace întru nemurire”¹. Și iarăși: „Seamănă-să întru stricăciune, scula-se-va întru nesticăciune. Seamănă-să întru slăbiciune, scula-se-va întru puteare. Seamănă-să întru neslavă, scula-se-va întru slavă. Seamănă-să trup sufletesc”, adică gros și muritoriu, „scula-se-va trup duhovnicesc”², adică neschimbăcios, fără de patimă, suptire (că aceasta însemnează duhovnicesc), în ce feliu au fost trupul Domnului după înviare, carele prin ușile încuiate trecea, fără de osteneală, de hrană, de somn și de băutură neavând trebuință.³ „Că vor fi”, zice Domnul, „ca Îngerii lui Dumnezeu”⁴. Nu va mai fi nuntă, nici naștere de fii. Pentru că zice Dumnezeescul Apostol: „Că petreacerea noastră în Cериuri iaste, de unde și mântuitoriu așteptăm pre Domnul Iisus, carele va schimba trupul smereniei noastre, ca să fie el în chipul trupului slavei lui”⁵. Unde nu înțâleagem schimbare întru altă formă – să nu fie! – ci din stricăciune mai vârtos întru nesticăciune prefacere.

„Dară va zice cineva: Cum să vor scula morții?”⁶ O, necredință! O, nebunie! Cea ce țărână în trup au prefăcut numai cu singură voința, cea ce mică picătură a seminții în pânțec au poruncit să crească și să săvârșască organul acesta al trupului, carele iaste în multe chipuri și în multe fealiuri, au nu mai vârtos pre cel făcut și stricat îl va învia iarăși, când numai va voi? „Dară cu care trup vor veni?” Nebune, deaca orbirea nu te lasă să crezi cuvintelor lui Dumnezeu, creade măcar lucrurilor. „Că ceaia ce tu sameni nu înviază, de nu va muri; și ceaia ce sameni, nu trupul cela ce va să se facă sameni, ci gol grăunte (1), de să va întâmpla, de grâu sau de altcevași din cealealalte, iară Dumnezeu îi dă lui trup precum voiaște, și fieștecăriia din semințe pre al ei trup”⁷. Vezi dară, ca în mormânturi în brazde îngropându-se semințele, cine iaste cel ce întru aceastea au pus rădăcină, paiu, și frunze, și spic, și țapușele ceale preasuptiri? Au nu Ziditoriul tuturor? Au nu porunca celui ce au zidit toate? Așa dară creade că va fi și înviarea morților cu Dumnezeiasca voință și amelintare, că următoare voinței are pre puteare.

trup omfletesc -
„ duhovnicesc

trupul mureaui
noastre în chipul
trupului slavei
lui!

Pildă dela aducerea întru ființă a trupului omului.

sc. Trup

Pildă a Apost. Pavel dela sămănătură.

¹ 1 Cor. 15: 53.

² 1 Cor. 15: 42-44.

³ Epifanie, Eres 64.

⁴ Mc. 12: 25.

⁵ Filip. 3: 20-21.

⁶ 1 Cor. 15: 35.

⁷ 1 Cor. 15: 36-38.

După înviare
va fi judecata
și răsplătirea
lucrurilor.

Elu e
isdul ?

Superoțio:

Wozod pe Hs
Ai wozuti de El

Vom învia cu adevărat, sufletele iarăși împreunându-se cu trupurile, care să vor face nesticăcioase, și să vor dezbrăca de stricăciune, și vom sta înaintea înfricoșatului scaun al lui Hristos.

Și să va da diavolul, și demonii lui, și omul lui, adecă Antihrist, și necredincioșii, și păcătoșii în focul cel veacinic, carele nu iaste materialnic, precum cel dela noi, ci în ce feliu știe Dumnezeu. Iară cei ce au făcut ceale bune vor străluci ca soarele, împreună cu îngerii în viață veacinică, împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos, văzindu-l pre el pururea, și văzindu-se de El, și nesfârșită pre bucuriia cea dela el rodindu-o ei, laudându-l pre el împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, în veacii cei nemărginiți ai veacilor.

✠

✠ A ✠

✠ M ✠ I ✠

✠ N ✠

✠

Sfârșit, și lui Dumnezeu slavă.

ÎNSEMNĂRI OARECARE LA CARTEA ÎNTĂI

CAP. 1

(1) Dară poate va zice cineva: Cum aicea ne învățăm cum că nimene nu au văzut pre Dumnezeu, iară Scriptura cea veachie în multe locuri arată că l-au văzut, precum Adam în Raiu, și Avraam la stejarul Mamvri, și când să ducea la Sodoma, și Moisi în munte (măcar de și numai dosul să zice că au văzut). Așijderea și Prorocul Isaia, și Daniil, și alții? Au văzut cu adevărat, dară nu ființa lui Dumnezeu, ci asemănare oarecarea și vedea, unul întru un chip, și altul în alt chip, fieștecarele după potrive credinții sale, și după cum urma trebuința. De unde iaste arătat că nu au văzut pre însăși ființa, pentru că nu o ar fi văzut în multe chipuri, singuratică fiind ea și fără de formă. Iară mai vârtos că și însuși Dumnezeu zice cătră Moisi: „Că nu va vedea omul fața mea, și să fie viu”. Încă nici Îngerii nu văd ființa lui Dumnezeu, măcar de să și zic că văd fața lui. Ci aceasta arată numai cum că pururea gândesc la Dumnezeu. Numai dară Fiiul veade pre Tatăl, și el îl spune tuturor oamenilor.

(2) Sânnuri ale Tatălui auzind, să nu înțalegi ceva trupesc, că pre nedespărțirea și pre împreună pururea-vecuire a Fiiului cu Tatăl vrând să arate evanghelistul, au pomenit de numele acesta.

CAP. 2

(1) Adecă ale Dumnezeirii.

(2) Adecă pre ceale Dumnezești a le grăi cu chip omenesc.

(3) Vezi pentru aceastea la Capul 11.

(4) Acest nume, „singuratic”, carele grecește iaste ἀπλοῦς, însemnează pre nematerialnicimea firii, după cum zice Sfântul Maxim în tâlcuirile ceale dela cuvântul Sfântului Dionisie pentru Cereasca Sfințita Începătorie. Pentru că firea cea nematerialnică nici iaste alcătuită din ceva, nici să desparte iarăși în ceva, precum trupurile care sânt alcătuite din patru stihii, și iarăși întru acealea să despart, ci iaste singuratică și nedespărțită, precum unimea, carea început al numărului fiind, nici iaste alcătuită din alte numere, nici să desparte în alte numere.

(5) Pentru că nu iaste ca omul din patru stihii.

(6) Pipăire aicea zice pre înțăleagerea minții, pentru că la ceale gânditoare și nematerialnice puindu-ne mintea, ni să pare ca cum le pipăim, și cu mintea le înțăleagem ce fealiu sânt, precum pre ceale simțitoare cu pipăirea, iară la Dumnezeu nici cu mintea nu pipăim. (Sfântul Maxim, în tâlcurile Sfântului Dionisie, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezezești, cap. 1.)

(7) Gânditoriu să zice și cel ce să poate gândi cu mintea, și cel ce poate să gândească. Deci gânditoare zice sau pre amândoa firile, ca pre ceale ce gândesc, sau pre Dumnezeire și pre suflet, ca pre ceale ce numai cu mintea să gândesc, surpând cu aceasta socoteala lui Savelie, carele bârfaia că Domnul au luat numai trup, iară nu și suflet cuvântătoriu și gânditoriu.

(8) Cuvânt aicea să înțăleage însușirea cea firească.

(9) Pentru ipostasul cel alcătuit vezi înainte Cartea 3-a, cap. 3, și de acolò să va înțăleage.

CAP. 3

(1) Adecă dintru a nu fi s'au adus întru a fi.

(2) Precum trupurile, și toate ceale lumești.

(3) Precum Îngerii și sufletele.

(4) Ființa celor zidite s'au început din schimbare, pentru aceasta și însușirea lor iaste a fi supusă sau supt stricăciune, sau supt a voinții prefacere, iară ființa celor nezidite iaste cu totul împotriva ființii celor zidite, pentru aceasta și însușirea iaste nestricată și neschimbată.

CAP. 4

(1) A căroră lucruri descoperire ne-au dat noao Dumnezeu, la acealea să cuvine să ne punem mintea noastră, și nimic mai presus de puțința noastră să nu cercăm. Adecă cum că iaste bun, cum că iaste ziditoriu, cum că iaste iubitoriu de oameni, și cealealalte. Iară ce iaste ființa lui Dumnezeu să nu iscodim. Carea aceasta însemnând și Puterile Cerești, Serafimii zic și Heruvimii, își acopăr cu aripile sale feațele lor. (Sfântul Maxim, în tâlcurile Sfântului Dionisie, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezezești.)

(2) Ceale apătoase zic [oarecarii] că să amestecă tăind, și tăindu-se, și împleticindu-se, precum apa cu vinul, sau vinul cu miiarea, și altele; iară ceale uscate, puindu-se împotriva aproape, precum o grămadă de grăunțe de grâu, sau de piate, sau de altceva ca de acest feliu. Vezi pentru aceastea și la *Loghica* acestuiași sfânt, Cap. 8.

(3) Dumnezeiasca Scriptură învață cum că întru început au făcut Dumnezeu Ceriul și Pământul, apoi, după zidirea Luminii în zioa a doao, au poruncit de s'au făcut tăria în mijlocul apei, și au despărțit apele, jumătate înălțindu-se

deasupra ei, iară jumătate strângându-se în adunări, adecă în Mări, pre carea tărie o au numit iarăși Ceriu, puind într'însa și pre luminători, împreună cu toate stealele. Pre aceasta unii din filosofi o numesc ethir, iară Aristotel, al cincelea trup, afară de ceale patru – de foc adecă, de aer, de apă și de pământ. (Vlemid, la *Fisiki*, cap. 24)

(4) Lepădare a toate zice a nu asemăna pre Dumnezeu cu ceva din lucruri, ci a zice cum că nu iaste trup, nu puteare, nu minte, și cealealalte. (Sfântul Maxim, în tâlcuirile Sfântului Dionisie, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezești, cap. 1)

(5) A lucrurilor celor ce nu sânt nu iaste nici o cunoștință. Și pentru aceeaia cunoștințele sânt ale lucrurilor celor ce au ființă. Iară Dumnezeu mai presus de ființă fiind, iaste mai presus și de cunoștință; și împotrivă: mai presus de cunoștință fiind, iaste mai presus și de ființă, drept aceeaia iaste și neîntăles.

(6) Trebuie a ști cum că adeverire să zice cuvântul cela ce însemnează ce să află la cineva, adecă ce iaste cineva, ca cum am zice: „Socrat iaste înțelept”, „Socrat umblă”. Iară tăgăduire să zice cela ce arată ce nu iaste la cineva, adecă ce nu iaste cineva, precum „cutare nu iaste înțelept”, „cutare nu umblă”. (Acestași sfânt, la *Loghica* sa, cap. 63). Deci cu adeverire laudăm pre Dumnezeu când zicem că Dumnezeu iaste bun, drept, ziditoriu, mântuitoriu, și altele ca aceastea. Iară cu tăgăduire, când zicem că Dumnezeu iaste nevăzut, nemărginit, fără de început, fără de trup, și altele ca de acest fealiu.

CAP. 5

(1) Dumnezeu, ca cela ce iaste pricinuatoriu a toate, din toate ceale pricinuite și zidite să numeaște, adecă să numeaște bun, și ființă, și cealealalte, ca un pricinuatoriu al acestora. Precum să va zice și mai jos mai pre larg, iară mai vârtoș la cap. 12. Iară ca cela ce iaste mai presus de aceastea, să zice și cu covârșire, adecă mai presus de bunătate, mai presus de ființă. După acestași chip să zice și desăvârșit, și mai presus de săvârșire. Desăvârșit adecă, pentru că iaste întru toate desăvârșit, și pentru că nici creaste, nici să împuținează. Și pentru că cu o dare neîncetată și neîmpuținată pre toate ceale desăvârșit le săvârșaste. Iară mai presus de săvârșire, pentru că iaste mai presus de toate ceale desăvârșit și pentru că pre toate ceale nemărginite le hotărăște. Că veacurile, nemărginite fiind (pentru că nici au sfârșit), cu a sa preaînmulțită nemărginire le cuprinde. Și toată viața cea nehotărâtă cu sfârșit, precum la cei nematerialnici (pentru că la aceștea nu iaste hotărâtă viața ca la oameni, ci nemuritori s'au zidit), el cu a sa mai presus de veaci pururea-vecuire o hotărăște. (Sfântul Dionisie, și Sfântul Maxim, tâlcuitorul lui, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezești, Cap. 13.)

(2) Toată doimea nu iaste început, iară unimea iaste început a toată doimea, scrie Sfântul Dionisie Areopaghitul în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezești, cap. 4. Iară Sfântul Maxim, tâlcuind, zice: „Că meșteșugul cel arithmiti-

cesc, adecă al numărului, pre cela ce în numere are despărțire a mulțimei îl aduce la sfârșit (precum am zice: pre opt le desparte în patru, pre patru în doao, pre doao în una), pre unime puindu-o început a tot numărul, iară pre doime al numerilor celor cu soț. Deci începutul însemnează că iaste cel mai singuratic la tot feliul. Cum dară doimea va fi început a toate? Pentru că doimea nu iaste început singuratic, ci alcătuit. Deci începutul cel din alcătuire nu iaste singuratic, și cum să va numi început? Pentru că mai întâi decât acest alcătuit început, cel chiar și adevărat început iaste unimea, dela carele adevărat început unimile împreunându-se, s'au făcut doimea. Arătat dară iaste despre toate părțile că unul iaste Dumnezeu, iară nu mulți. Pre acest cuvânt îl aduc și Dáscalii Sfintei Bisericici ai Răsăritului spre dovedire cum că una și aceeași Față a Tatălui iaste, din carea Fiiul să naște și Duhul Sfânt să porceade. Pentru că unimea zic că iaste începutul doimei. Adecă Tatăl iaste începătură a Fiiului și a Sfântului Duh, iară nu doimea a unimei, adecă nu Tatăl și Fiiul începătură a Duhului. (*Katalaghi*, foaia 103, și Coresie, în cuvântul cel pentru porceaderea Sfântului Duh, cap. 5)

CAP. 6

(1) Acest cuvânt, „ipostatnic”, carele grecește iaste ἐνυπόστατος, are doao însemnări; pentru că însemnează și prost, fără de nici o deosebire, pre toate ceale ce sânt – după carea această însemnare, ipostatnic numim și pre ființă, și pre ceale ce sânt împrejurul ființii, precum albeața, negreața, lungimea, gârbovimea, și altele ca aceastea, care au starea lor întru ființă. Însemnează încă și pre însuși ipostasul, adecă pre statul și fața, cum am zice pre Petru și pre Ioann. Așijderea și cuvântul acesta „neipostatnic”, iară grecește ἀνυπόστατος, are iarăși doao însemnări, pentru că neipostatnic să zice și ceaia ce nicidecum nicăiri nu să află, precum sânt visurile și alte năluciri, să zic încă neipostatnice iarăși și ceale ce sânt împrejurul ființii, pentru că nu au a lor stare deosebită de ființă. (Acestași sfânt, la *Loghica* sa, cap. 29)

(2) „După fire”, zice, „una fiind” – pentru că aceeași iaste ceaia ce să socotește cu ceaia ce să grăiaște – „să deosebește cu ipochímenul”, adecă cu lucrul întru care au starea, pentru că ipochímenul minții iaste sufletul, iară al cuvântului iaste duhul.

(3) Să cuvine însă a ști și aceasta, cum că numele acesta, „Dumnezeu”, și aicea, și pretutindinea, nici cu nume de unul îl va zice cineva la doao Feațe, oricare din Dumnezeiasca Troiță, nici cu nume de mulți să zice vreodată. Ci oriunde să va afla în toată Dumnezeiasca Scriptură, totdeauna să zice cu număr de unul, sau numai pentru Tatăl, sau pentru câte treale feațele împreună. (Iosif Vrienie, Tom 1, foaia 128.) Iară aicea aceasta, adecă „la Dumnezeu”, să zice numai pentru Tatăl.

CAP. 8

(1) Vezi cum vorbește, „creadem”, cu număr de mulți, ca despre fața tutu-

Porcedura
de C

doao
La
ipostatnic
totu
este
putut
(tot)
fol
personari

hipostatnic
totu
este
cele din
jurnal
ființei
(nu au
stare
diferenți
de ființă)

ror bogosloivilor, ca cela ce iaste gura lor; așa și mai nainte, „zicem”, nu „zic”.

(2) Trebuie a ști că numai Dumnezeu iaste nescris și nehotărât împrejur: nescris împrejur, pentru că iaste pretutindinea și mai presus de toate; iară nehotărât împrejur, pentru că nu să hotărăște, adecă nu să închide, nici să oprește de ceva, fiindcă iaste nematerialnic. Iară îngerii numai nehotărâți împrejur sânt, pentru că nu să opresc de ceva, dară nu și nescriși împrejur, pentru căci, când sânt în Ceriu, nu sânt și pre pământ. Vezi și înainte, la Capul 13.

(3) Oarecarele Dascăl al Bisearicii, tâlcuind cuvântul Scripturii ce zice: „Toate urâciunile aceastea au făcut oamenii pământului, și s’au spurcat pământul”, zice că pământul să spurcă pentru că are fire de priimește tot ce să face pre dânsul, și lumea s’au spurcat, pentru aceasta să și zidește de iznoavă. Iară Dumnezeu nu să spurcă, pentru că nu sânt întru dânsul ceale ce rău să lucrează de oameni. (Siră, Tom 1, foaia 1804.)

(4) Pre aceste graiuri ce zice, „fără de spurcăciune, preste toate ființele trecând”, și cealealalte, parafrasindu-le Pahimér, tâlcuitoriul Sfântului Dionisie, în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezești, Cap. 2, zice: „ființă preste toate trecând cu proniia, și iarăși de toată ființa deosebită fiind cu firea”. Carea această tâlcuire a lui Pahimér, cum că Dumnezeu prin toate străbate cu proniia, să adeverează și din cuvântul Domnului ce zice: „Iară voao și perii capului sânt numărați”¹, și din cuvântul Apostolului: „Nu iaste zidire nearătată înaintea lui, ci toate sânt goale și descoperite înaintea ochilor lui”². Dară însă poate cineva cu dreaptă credință să înțeleagă cum că Dumnezeu prin toate străbate și cu Dumnezeirea. Căci ca cela ce iaste nescris împrejur cu ființa, după cuvântul Prorocului ce zice: „Au nu Ceriul și Pământul eu umplu?”³, și: „De mă voiui sui în Ceriu, tu acolò ești, de mă voiui pogorî în iad, de față ești”⁴, și cealealalte, pretutindinea iaste și toate plinește. Precum arată și Macarie, Episcopul Ierusalimului, despre partea tuturor Părinților dela Soborul cel Dintâi pentru Fiiul lui Dumnezeu (Ghelasie, Cartea a 2-a, cap. 23). „Că cu Dumnezeirea lui”, zice, „pre toate împreună cu Tatăl le plinește pururea”. Și Sfântul Grigorie Nissis iarăși, în cuvântul cel pentru Dumnezeirea Fiiului și a Sfântului Duh, Tom 2: „Foarte arătat socotesc eu a fi, cum că ființa și putearea cea Dumnezeiască pretutindinea fiind, și prin toate străbătând, și pre toate cuprinzindu-le, cu cuviință nu să va zice că să trimită”. Și Sfântul Kirill al Alexandriei, Tom 5, Cuvânt 2 pentru dreapta credință: „Unde nu iaste Cuvântul lui Dumnezeu, deacă plinește toate cu ființa Dumnezeirii?” Așijderea și acestași Sfânt Damaskin, mai nainte, la Capul 13, zice: „Că toate cu ființa le umple”. Iară ceaia ce zice Domnul: „Cela ce mă iubește pre mine, cuvântul meu va păzi, și Tatăl meu îl

¹ Mt. 10: 30.

² Evr. 4: 13.

³ Ier. 23: 24.

⁴ Ps. 138: 8.

va iubi pre el, și la dânsul vom veni, și lăcaș la el vom face”. Așijderea și Bisea-rica să roagă: „Carele pretutindinea ești și toate le plinești, vino și te sălășluiaște întru noi”, [care] să înțeleage pentru lucrarea darului. Că Dumnezeu, cu ființa pretutindinea fiind, nu iaste pretutindinea și cu lucrarea darului, ci numai unde Duhul săvârșăște lucrările darului. Pentru aceasta și lăcașuri ale Duhului ne numim noi, credincioșii. (Acestași sfânt, cap. 13, și Zirnicăvie, Cuvânt 8).

- (5) Fiindcă pre cuvântul acesta ellinesc, ὑπέρθεος, l-am tâlmăcit în limba noastră cea românească „mai presus de Dumnezeire”, trebuie a ști cum că aceasta să înțeleage în trei fealiuri. Întâi, cum că Dumnezeu iaste mai presus de dumnezeirea celor ce să numesc dumnezei oricum, sau în Ceriu, sau pre pământ, precum au zis Apostolul Pavel: „Pentru că deși sânt carii să numesc dumnezei, sau în Ceriu, sau pre pământ (precum mulți dumnezei sânt, și domni mulți)”¹; și Davíd: „Eu am zis: dumnezei sântei”². A doao, să zice Dumnezeu „mai presus de Dumnezeire”, adecă de darul cel îndumnezeitoriu, prin carele să îndumnezeesc cei ce să îndumnezeesc. Drept aceaia arătat și lămurit zice cel mare între bogoslovi Dionisie Areopaghitul, întru a doa Epistolie cătră Gaie: „Cum cel ce iaste mai presus de toate, iaste și mai presus de începătoriia Dumnezeirii, și mai presus de începătoriia bunătății? De vei înțeleage ‘Dumnezeire’ și ‘bunătate’ pre însuși lucrul darului celui îmbunătățitoriu și îndumnezeitoriu”, adecă, precum Sfântul Maxim tâlcuiaște, de vei înțeleage cum că Dumnezeire iaste însuși darul cel dela Dumnezeu, prin carele ne îndumnezeim, iară nu însuși Dumnezeu. Și mai jos: „Cel ce cu începătoriia iaste mai presus decât toată începătoriia, [iaste mai presus] și decât ceaia ce așa să zice Dumnezeire și bunătate, precum decât începătoriia Dumnezeirii și începătoriia bunătății iaste mai presus”. Pentru aceasta și în Capul 11: 6, pentru Dumnezeștile Numiri, zice că „unii din sfinții dascalii au zis cum că cel mai presus de Dumnezeire și mai presus de bunătate iaste ipostăsuitoriu și al însăși bunătății și Dumnezeirii, Dumnezeire și bunătate înțelegând ei pre darul cel îmbunătățitoriu și îndumnezeitoriu carele iasă dela Dumnezeu”. A treia: Dumnezeu iaste „mai presus de Dumnezeire”, decât ceaia ce de noi să înțeleage, ori ființa lui Dumnezeu de vom înțeleage prin Dumnezeire, ori lucrare a ei și purceadere cătră zidiri îndumnezeitoare. Căci fiindcă Dumnezeu, după cum zic Sfinții Bogoslovi, mai mult iaste decât să înțeleage, și mai mult să înțeleage decât să zice, pentru aceasta și neînțales iaste, și negrăit. Că nici cătuși de cât nu să înțeleage, precum zice purtătoriu de Dumnezeu Maxim, ci din ceale ce să înțeleg să creade că iaste. Pentru aceasta, bogosloviia ceaia ce să zice cu tăgăduire, și cea cu covârșire lepădătoare, mai potrivită iaste decât cea adeveritoare, după cel mai sus arătătoriu de ceale de taină Dionisie. Pentru aceaia în Capul 5, *Pentru Tainica Bogoslovie*, acestași așa bogosloveaște: „Nici ființă iaste (Dumnezeu), nici Dumnezeire sau bunătate; nici

¹ 1 Cor. 8: 5.

² Ps. 81: 6.

Duh iaste, precum ar fi fost noao cu puțință a ști, nici Fiime, nici Părintime, nici altceva din ceale știute noao sau altiia din făpturile ceale ce sânt. Deci deaca, după bogosloviia cea cu tăgăduire, Dumnezeu să zice, fără de greșală, cum că nu iaste ființă, sau Dumnezeire, sau bunătate, arătat iaste cum că aseamene și după bogosloviia cea cu covârșire și cu lepădare, Dumnezeu fără de greșală să zice „mai presus de ființă”, și „mai presus de Dumnezeire”, și „mai presus de bunătate”. Pentru că această bogoslovie covârșitoare să cuprinde în cea tăgăduitoare. Căci când Dumnezeescul Dionisie zice cum că Dumnezeu nu iaste ființă, nici Dumnezeire, nici bunătate, nu zice altceva, fără numai cum că Dumnezeu nu iaste ființă și Dumnezeire și bunătate ca de acest feliu precum noi am fi putut să o înțelegem. Că aceasta vrând el să arate, cu luare aminte au adaos acel cuvânt ce zice: „Nici Duh iaste, precum ar fi fost noao cu puțință a ști. Ci iaste acest feliu de ființă și Dumnezeire și bunătate, pre carea noi a o înțelegem nu putem. Aceiași iaste a zice cum că iaste mai presus de ființă, și de Dumnezeire, și de bunătate, adecă mai presus de ființa și Dumnezeirea și bunătatea aceia carea de noi s’ar fi înțales”. Pentru aceia și Gheorghie Pahimér, cel ce iaste parafrastís al marelui acestuia Dionisie, scrie în Paráfrasis al Capului Întâi *Pentru Numirile Dumnezești*, și canon ca acesta noao ne dă: „Deci orice va zice cineva la Dumnezeu, mai presus de aceia iaste, că pre toată numirea cu carea să numeaște o covârșăște. Pentru aceasta s’au aflat de bogoslovi adăogirea aceasta, adecă ‘mai presus’ și ‘însăși’. Și să numeaște Dumnezeu ‘mai presus de bunătate’ și ‘însăși bunătate’, și ‘mai presus de nemărginire’ și ‘însăși nemărginire’: aceia adecă, pentru că iaste mai presus de aceastea și fără de asemănare; iară aceasta, pentru că iaste chiar cu adevărat și întâi, și nu cu oarecarea împărtășire de aiurea, sau obicinuință, sau asemănare. Pentru că numirea însemnează sau trup, sau lucru, iară Dumnezeu iaste mai presus de aceastea cu neajungere de minte și cu covârșire”.

(6) Tată fireaște zice că iaste al Unuia-Născut Fiiului său, pentru că să numeaște și al nostru, celor ce nu sântem născuți, ci zidiți de el, însă după daru. Carea aceasta și însuși Domnul o au arătat, zicând cu deosebire: „Că încă nu m’am suit la Tatăl meu, și Tatăl vostru”¹, adecă la cel ce iaste Tată al meu fireaște și Tată al vostru după daru.

(7) De vream ce cei ce nu voesc să înțeleagă ceale Dumnezești după cuviință Dumnezeiască socotesc că iaste cu neputință a fi cel din Dumnezeu împreună-veacinic cu Dumnezeu. Că gândind ei nebuneaște și fără de înțelegere cum că și Dumnezeiasca fire iaste supusă legii firii omenești, au socotit că Tatăl au fost mai nainte de Fiiul. Pentru aceasta Dumnezeescul Apostol luminat arată, prin oarecarea închipuire, cum că Fiiul cel Unul-născut iaste din Dumnezeu și împreună cu Dumnezeu. Că „strălucire a slavei”² pre el l-au numit. Iară

¹ In. 20: 17.

² Evr. 1: 3.

strălucirea și din foc are pre a fi, și împreună cu focul iaste. Pentru că fireaște iaste împreună cu focul strălucirea, și cu soarele raza, și de când iaste soarele, de atunci și razele. Dară însă pricinătoriu al razelor iaste soarele, și focul al strălucirii; pentru că nu soarele din raze, ci razele din soare să nasc, și strălucirea din foc răsare. Așa Fiiul cel Unul-născut s'au născut din Tatăl, dară iaste împreună cu cel ce l-au născut, precum cuvântul cu mintea, și strălucirea cu focul, și raza cu soarele. Însă fieștecare dintru acestea nu stă singură întru al său deosebit ipostas, ci are starea întru acela de unde răsare. Iară Dumnezeu Cuvântul, „strălucirea slavei”, nu iaste vreo lucrare neipostatnică a Tatălui, ci ipostas viu și carele are stare a sa... Iară cum că iaste întocma puternic cu cel ce l-au născut, și întru toate aseamene și deopotrivă, iaste cu lesnire a ne învăța din învățătura Domnului, că: „Tatăl meu, zice, până acum lucrează, și eu lucrez”¹; și iarăși: „Precum Tatăl rădică pre cei morți și îi înviiază, așa și Fiiul pre carii vâ, îi înviiază”²; și: „Toate câte are Tatăl, ale mele sânt”³; și: „Eu întru Tatăl, și Tatăl întru mine”⁴; și: „Cel ce m'au văzut pre mine, au văzut pre Tatăl”⁵. Iară întru acestea luminat au arătat asemănarea cea neschimbată, că cătră Filipp, când s'au rugat să-i arate pre Tatăl, arătându-să pre sineși, ne-au învățat cum că iaste icoană vie a Tatălui carea arată luminat seamnele celui ce l-au născut. Că au zis cătră Filipp: „Atâta vreme sânt cu voi, și nu m'ai cunoscut, Filippe? Pre Tatăl meu, zice, poștești a-l vedea, văzindu-mă pre mine? Deci dară nu m'ai cunoscut pre mine. Că de m'ai fi cunoscut pre mine, nu ai fi poftit să vezi pre acela, că întru mine să veade Tatăl”. Pentru aceia au adaos: „Cela ce m'au văzut pre mine au văzut pre Tatăl”. (Theodorit, Tom 4, Cuvânt 5, *Pentru Dumnezeieștile Dogme*, Cap. 2.)

a fi
↓
Fiiu
Cuvânt
Strălucire

(8) Fiiu numeaște Dumnezeiasca Scriptură pre cel Unul-născut al Tatălui, vrând să-l arate cum că iaste deoființă. Că de vreme ce fiiul tău deoființă cu tine s'au născut, vrând Scriptura să arate o ființă a Tatălui și a Fiiului, numeaște Fiiu al Tatălui pre cel Unul-născut ce s'au născut dintr'însul. Apoi fiindcă aceste numiri, naștere adecă și fiiu, la noi însemnează patimă a nașterii, pre acest Fiiu l-au numit și Cuvânt, pre nașterea cea fără de patimă cu acest nume arătându-o. Dară fiindcă tată cinevași făcându-să ca un om, fără de îndoială mai vechiu și mai nainte decât fiiul său să arată, dând pricină numirea aceasta a înțâleage pre Tatăl cum că iaste mai întâi decât Fiiul, ca nu aceasta și la Dumnezeiasca Ființă să socotești, ci cum că cel Unul-născut iaste împreună cu Tatăl de-a pururea să înțâlegi, Strălucire numeaște pre cel Unul-născut al Tatălui. Pentru că strălucirea să naște din soare, dară nicidecum nu să înțâleage a fi mai

¹ In. 5: 17.

² In. 5: 21.

³ In. 16: 15.

⁴ In. 14: 11.

⁵ In. 14: 9.

pre urmă de soare, ci de când iaste soarele, de atunci înțelegem cum că iaste și strălucirea. Deci cum că iaste Fiiul pururea împreună cu Tatăl să-ți vestească ție Strălucirea, iară pre nașterea cea fără de patimă să ți-o arate Cuvântul, iară cum că iaste deoființă să-ți însemneze Fiiul. (Theodot, Episcopul Anghirii)

(9) Sfântul Grigorie Bogoslovul, vrând să arate cum că nașterea cea Dumnezeiască și mai nainte de veaci a Fiiului și Cuvântului să deosebește de toate cealealalte nașteri firești și covârșăște toată altă socoteală de naștere, zice la Cuvântul 36: „Iară Unul-născut să numeaște nu numai pentru că iaste Unul din Unul, și numai, ci și pentru că întru un chip, și nu precum trupurile”. Iară la Cuvântul 23, mai pre larg pre acestea arătându-le, în loc de „pentru că întru un chip”, au pus „pentru că întru un chip, căci cu deosebit chip”. Că zice: „Învățînd că știi cu adevărat tată pre Tatăl, și cu mult mai adevărat decât cei dela noi. Pentru că întru un chip, că cu deosebit chip (adecă cu deosebit chip iaste Tată, neputînd altă naștere ca aceasta nici a fi, nici a să socoti). Și nu precum trupurile. Și ‘unul’, că nu cu însoțire. Și ‘al unuia’, că al unuia-născut iaste. Și ‘numai’, că nu au fost Fiiu mai nainte de a fi Tată”. Și iarăși: „Cu adevărat Fiiu pre Fiiul, pentru că iaste unul, și al unuia, și întru un chip, și numai, că nu iaste și Tată. Adecă unul iaste Fiiul, și al unuia ce l-au născut întru feciorie, și cu deosebit chip, nu precum trupurile, și numai Fiiu, nu și Tată, sau Purcegătoriu, precum socotesc Latinii”.

deosebit
chip
unul
al
unuia
numai

! Fiiul născut întru feciorie de Tatăl; Fiiul nu
crăta Tată
neic
Purcegător

(10) Adecă și Fiiul, și Duhul, dela Tatăl au pre a fi. Că precum pentru sineși zice Domnul: „Eu dela Dumnezeu am eșit”¹, așa și pentru Duhul, „carele dela Tatăl să purceade”². Dară însă nu întru un chip.

(11) Dară ar fi apucat Latinul pricină de aicea, întărindu-și dogma sa. Că ar fi zis că precum Eva numai din Adam, iară Sith din Adam împreună și din Eva, așa și Fiiul întru ceale Dumnezești numai din Tatăl mărturisindu-să a fi, Duhul Sfânt din Tatăl împreună și din Fiiul să va mărturisi. Însă la acestea vom zice cum că și Sfântul Grigorie Bogoslovul, în Cuvântul 23, și Sfântul Ioann aicea, pre pilda aceasta nu o aduce ca [și cum ar fi] întru toate aseamene cu adevărul al căruia iaste pilda, ci numai, precum însuși Sfântul Grigorie zice, ca să dea oarecare ajutoriu cuvântului la scoposul ce le iaste înainte. Iară scoposul le iaste să arate cum că ceale trei Dumnezești Ipostasuri, măcar de și să deosebesc cu însușirile, însă sânt deoființă. Că nu numai că iaste cu neputință, precum zice Sfântul Vasilie în Epistoliia 38, ca pilda să fie întru toate aseamene cu lucrul acela pentru carele iaste pilda, ci și foarte cu necuviință și deșărtăciune, precum zice Sfântul Grigorie, ca din ceale de jos a să lua semuire a celor de sus. Lăsăm încă a zice că, de ar fi fost pilda întru toate aseamene, urmează, precum vestitul Evghenie zice la Zirnicavie, Tom 1, foaia 47, ca nu Duhul Sfânt să se purceagă din Tatăl și din Fiiul, ci Fiiul să se nască din Tatăl și din Duhul, precum nu Eva

¹ In. 8: 42.

² In. 15: 26.

din Adam și din Sith, ci Sith din Adam și din Eva: carea această hulă nici însuși Latinii nu o vor priimi.

(12) Toată zidirea, zice, iaste supusă stricăciunii după firea ei, afară de va zice cineva pre ceale ce sânt după daru nemuritoare.

(13) Că nu are trebuință de a să împărtăși de ceva.

(14) Legiuiăște Domnul, cel ce iaste însuși înțelepciunea și însuși adevărul: „Cela ce creade întru mine, precum au zis scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecelul lui”.¹ Și ucenicul cel ce au căzut pre piept, tâlcuitorul cel cu mare glas zice: „Iară aceasta o au zis pentru Duhul carele vrea să priimească cei ce cred întru dânsul. Că încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu să proslăvise”.² Iară deacă aceasta așa iaste, că încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu să proslăvise, cum lângă cealealalte au legiuit Dumnezeiasca Scriptură cea Veachie cum că „cu Cuvântul Domnului Ceriurile s’au întărit, și cu Duhul Gurii lui toată puterea lor”.³ Arătat dară iaste cum că prin acest Dumnezeesc cuvânt să arată Duhul Sfânt că iaste împreună cu Tatăl și cu Fiiul ziditoriu al tuturor celor nevăzute și văzute. Și pre purceaderea cea mai nainte de veaci și mai presus de ani o are numai din Tatăl. Că „cu Duhul Gurii lui”, zice, adecă a Domnului, iară nu cu Duhul gurii lor. Iară prin acela, „Că încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu să proslăvise”, luminat să veade că s’au zis darul cel Dumnezeesc și lucrarea Sfântului Duh, pentru vărsarea cea în zilele ceale mai de pre urmă preste Apostoli și preste toți credincioșii, iară nu pentru purceaderea cea mai nainte de veaci a lui, carele iaste o Față a Sfintei Troițe. Întrucât doao sânt eșirile Sfântului Duh: una adecă pururea-vecuitoare și mai presus de ani, împreună cu nașterea Fiiului numai din Tatăl; iară alta supt vreame, carea s’au vărsat, și s’au dat, și să dă, după ce s’au proslăvit Hristos, și preste Apostoli, în zilele ceale mai de pre urmă, în praznicul a cincizeci de zile, și preste toți cei cu dreaptă credință, până și la cei de acum carii păzesc poruncile lui Dumnezeu... Că precum iaste îndoită nașterea Fiiului – una fără de început, numai din Tatăl, iară alta în vreme, ca noi și pentru noi – așa îndoită iaste și eșirea Sfântului Duh: una fără de început, numai din Tatăl, iară alta supt vreame și cătră noi, carea să dă dela Tatăl prin Fiiul întru Duhul Sfânt (adecă de câte treale Dumnezeestile Feațe). Și pre o eșire a Duhului din Tatăl o arată însușirea purceaderii (carea adecă o au vestit însuși Domnul, zicând: „Duhul adevărului, carele dela Tatăl să purceade”.⁴). Iară pre ceialaltă, carea iaste supt vreame și cătră noi, o mărturisesc ceale ce s’au grăit pentru Duhul de bogoslovi în cărțile lor (*Katalaghi*, foaia 143). Dintru carii cel dintâi iaste Sfântul Grigorie făcătorul de minuni, carele, întru credința ceia ce s’au învățat prin descoperirea Sfântului Apostol Ioann

Sf Duh
 ①
 ieșire
 ②
 ieșire
 2 nașteri
 ale
 Fiiului

¹ In. 7: 38.

² In. 7: 39.

³ Ps. 32: 6.

⁴ In. 15: 26.

adif
a
arata

Bogoslovul, zice: „Și un Duh Sfânt, carele din Tatăl are pre a fi, și prin Fiiul s'au arătat (adecă oamenilor). Iară a să arăta oamenilor și a avea pre a fi nu iaste una și aceeași. Fiindcă și Fiiul arată pre Tatăl, precum însuși zice cătră Tatăl: 'Arătat-am numele tău oamenilor'¹, și Duhul arată pre Fiiul, pentru că nimene nu vine la cunoștința Fiiului, de nu să va lumina mai nainte de Duhul, și pentru că pre lucrurile Fiiului le arată Duhul". Pentru carea și aceștia Sfânt Ioann Damaskin, în Capul 7, urmând Sfântului Grigorie făcătorului de minuni, zice: „Ci puteare ființască (înțelegem pre Duhul), carea întru al său deosebit ipostas să veade, și din Tatăl iasă, și întru Fiiul să odihnească, și pre el îl arată". Încă au fost zis și mai sus: „Duhul carele urmează împreună cu Cuvântul, și arată lucrarea lui". Dară nu pentru aceasta Fiiul iaste pricină a Tatălui și Duhul Sfânt a Fiiului. Cu totul dară să deosebească aceasta, adecă a să arăta oamenilor, de aceea, adecă a avea pre a fi. Deci făcătorul de minuni Grigorie, prin cuvintele ceale mai sus pomenite, cum că Duhul are din Tatăl pre a fi zice (care iaste eșirea cea fără de început și fără de ani); iară cum că „și din Fiiul” nu zice, fără numai că prin Fiiul să arată oamenilor (care iaste eșirea cea în vreme și cătră noi). (Zirnicavie, Tom 1, Cuvântul 1) Precum și Sfântul Athanasie, în Trimiterea cea cătră Serapion, zice: „De ar fi socotit drept și pentru Cuvântul, ar fi socotit sănătos și pentru Sfântul Duh, carele dela Tatăl să porceade, și al Fiiului fiind, de El să dă ucenicilor și tuturor celor ce cred întru dânsul". Așijderea și Dumnezeescul acesta Damaskin, și aicea, în Capul acesta, „creadem întru unul Duhul” zice, „carele dela Tatăl să porceade, și prin Fiiul să dă, și să face împărțășit de toată zidirea”. Și iarăși, cătră sfârșit: „Trebue a ști cum că pre Duhul Sfânt și dela Tatăl îl zicem, și Duh al Tatălui îl numim. Iară 'din Fiiul' pre Duhul nu-l zicem, ci Duh al Fiiului, și cum că prin Fiiul s'au arătat și s'au dat mărturisim”. Și în Cuvântul cel dela Sâmbăta Mare: „Duh Sfânt al lui Dumnezeu și Tatăl, ca cela ce dintr'însul să porceade. Carele și al Fiiului să zice, ca cela ce printr'însul să arată, și zidirii să dă, dară nu dela dânsul are pre a fi. Întru care iarăși luminat să arată amândoaș eșirile, și cea mai nainte de veaci, fără de pricină, numai din Tatăl, și cea de supt vreme, pentru noi; după carea această de-a doao, ce însemnează pre trimiterea darului Duhului, iară nu pre însușirea ipostasului lui, nu numai prin Fiiul și de Fiiul să zice că să dă noao, ci și de sineși, după cuvântul Domnului: 'Iară când va veni Mângâitorul acela, Duhul adevărului, vă va povățui pre voi spre tot adevărul'². Căci aceasta însemnează cum că dela sineși dă darurile, și dela sineși să arată, precum și prin Fiiul” (*Kataghi*, foaia 106). Pentru aceasta, când zic Sfinții Părinți cum că Duhul Sfânt din Tatăl să porceade și prin Fiiul izvoraște, sau să varsă, sau iasă, sau strălucească, sau să trimită, sau, precum aicea, „să arată și să dă”, sau altceva de acest feliu, nu înțeleg pentru eșirea cea dintâi, și fără de început, și fără de pri-

¹ In. 17: 6.

² In. 16: 13.

cină, ci pentru cea de-a doua, și supt vreme, și cătră noi. Și prin cuvîntelul acela ce zice „din Tatăl” propoveduesc de unde are Duhul Sfânt pre a fi, cum că adecă Tatăl iaste pricinuatoriul și purcegătoriul lui. Iară prin acesta ce zice „prin Fiiul” arată prin cine să dă celor vreadnici lucrarea lui cea firească. (Vrienie, Tom 1, Cuvânt 9 și 10.)

(15) Sfântul Grigorie Bogoslovul, în Cuvântul 29, scrie așa: „Deci fără de început iaste Tatăl, că nici de aiurea, nici dela sineși are pre a fi”. Iară Nikita Serón, tâlcuitoriul sfântului, în tâlcuirea Cuvântului 29, zice: „Că pentru aceasta iaste Tatăl fără de început, pentru că nu iaste din cineva, nici dela sineși, nici dela altul făcându-să. Că Tatăl cel adevărat și unul din nimene altul nu iaste”. Pentru aceaia dară, prin aceasta ce zice Sfântul Ioann aicea, că dela sineși are pre a fi, nu să cuvine a socoti cum că Tatăl dela sineși s’au făcut, adecă are începutul de a fi, că cu neputință lucru iaste acelaș a fi și pricină și pricinuit, și fără de început, și nu fără de început. Ci cum că Tatăl iaste fără de pricină, că dela nimene nu are pre a fi. Precum și Sfântul Avgustin zice în Cartea 4-a, *Pentru Sfânta Troiță*, cap 20: „Tatăl iaste începătură a Dumnezeirei, pentru că dela nimene nu iaste, ci numai el iaste Tatăl”.

(16) Aceasta ce zice aicea Sfântul Ioann, că împreună întru aceiași dată și nașterea Fiiului din Tatăl, și purceaderea Sfântului Duh, au bogoslovit mai nainte și Sfântul Grigorie, în Cuvântul 45 cătră Evagrie, numind pre Fiiul și pre Duhul „geamănă rază a Tatălui”. „Că precum razele luminii”, zice, „nedespărțită având ținearea între dânsle, nici de lumină nu să deosebesc, nici unele de altele nu să despărțesc, și până la noi trimit darul luminii, așa și Mântuitoriul nostru și Duhul Sfânt, raza cea geamănă a Tatălui, și până la noi lucrează Lumina adevărului, și cu Tatăl împreună sânt”. Așijderea încă și Sfântul Grigorie Nissis, în cuvintele ceale împotriva lui Evnomie, grăiaște: „În ființa cea nezidită și mai nainte de veaci, Tatăl fără de început, și nenăscut, și pururea-Tată să înțaleage, iară dintr’însul îndată fără de despărțire Fiiul cel Unul-născut împreună să înțaleage. Iară printr’însul, și împreună cu dânsul, mai nainte de a cădea în mijloc vreo gândire deșartă și neipostatnică, îndată și Duhul Sfânt cu împreunare să priceape, nerămâind pre urmă după Fiiul cu a sa stare întru a fi, întrucât să se înțaleagă cel Unul-născut fără de Duhul”. Și așa Dáscalii aceștea luminat învață că nu și dela Fiiul, ci numai dela Tatăl să purceade Duhul cel Sfânt. Că Sfântul Grigorie Bogoslovul, prin ceaia ce au bogoslovit, numind pre Fiiul și pre Duhul Sfânt „rază geamănă a Tatălui”, ne-au arătat cum că Feațele amândoa fără de nici o mijlocire din Tatăl sânt, Fiiul adecă și Sfântul Duh. Iară Sfântul Grigorie Nissis, prin ceaia ce au zis, că Duhul „nu iaste mai pre urmă după Fiiul cu starea întru a fi”, opreaște de a socoti cum că Fiiul mai întâi, iară Duhul mai pre urmă din Tatăl au eșit. Iară Sfântul Ioann, prin aceasta ce grăiaște, că împreună întru aceiași dată iaste și nașterea Fiiului din Tatăl, și purceaderea Sfântului Duh, cu totul astupă gurile celor ce grăesc în deșart că și dela Fiiul să purceade Sfântul Duh. (*Katal.*, foaia 81.)

(17) Precum am zice: omenirea, adecă neamul omenesc, să împarte în multe ipostasuri, în Petru adecă, în Ioann, în Pavel, și în ceialalți oameni, dară însă nu să zice cum că omenirea iaste alcătuită dintru aceste ipostasuri, precum casa din leamne, din pietri și din hier, ci cum că să află în fieștecare dintru aceste ipostasuri, ca ceaia ce iaste desăvârșit.

(18) Nu întrucât să se ameastece, precum adecă din multe erburi să fie o doftorie, ci întrucât să se ție unul de altul, precum vei vedea însemnarea la Capul 14.

(19) „Încăpearea întru sine” să numeaște precum am zice trei sori carii să se cuprinze și să se afle unul întru altul, și iarăși să se desparte unul de altul, măcar deși să află unul întru altul.

(20) Fiindcă Tatăl și a Fiiului, împreună și a Duhului, și încă și a zidirilor aceștia iaste pricină, iară Fiiul și Duhul numai a zidirilor. Pentru aceasta Părinții au numit pricină începătoare pre Tatăl, ca pre cela ce iaste pricină a pricinii tuturor celor ce sânt, adecă a Fiiului. Așa Bogoslovul Grigorie, în *Cuvântul* 29: „Că amici ar fi și nevreadnici început (Tatăl), de nu ar fi pricinuitoriu al Dumnezeirii ceia ce să priveaște întru Fiiul și întru Duhul. Și să va păzi, precum iaste socoteala mea, un Dumnezeu adecă, deacă să va aduce la o pricină și Fiiul și Duhul. Iară însușirile, deacă Tatăl și fără de început, și început să va înțâleage și să va zice – început zic, ca un pricinuitoriu și ca un izvor (al Fiiului adecă și al Sfântului Duh, precum din cuvintele ceale mai de sus iaste arătat), și ca o lumină pururea-vecuitoare. Iară Fiiul fără de început nicidecum, ci început al tuturor”. Așa dară pre Tatăl îl zice că iaste pricină a Fiiului și a Sfântului Duh, întru care împreună să înțâleage fără de îndoială că iaste el pricină și a zidirilor. Iară pre Fiiul numai a zidirilor. Și deci pre Tatăl, ca pre cela ce iaste pricină a pricinii tuturor (adecă a Fiiului), îl numeaște pricină întâi și începătoare. Și pentru aceasta Părinții, fiindcă Tatăl iaste pricină începătoare și întâi a Sfântului Duh, și pre Fiiul îl opresc dela purcederea Sfântului Duh. Căci cu adevărat întru atâtea rânduri Bogoslovul Grigorie nu știe altă pricină a Sfântului Duh, fără numai pre ceaia ce iaste întâi și începătoare. Că așa în *Cuvântul* 37: „Câte să zic mai smerit (pentru Sfântul Duh), a să da, a să trimite, a să împărți, darea, darul, însuflarea, fâgăduința, rugăciunea, și orice alt de acest feliu, ca să nu zic pre rând pre fieștecarea, la pricina cea întâi să cuvine să se aducă, ca să se arate de unde iaste. Ca nu trei începătorii despărțite, cu chip de mulți dumnezei să se priimească”. Și în *Cuvântul* 44: „Duhul Sfânt (au fost pururea) însuși-putearnic, atotputearnic, măcar de și la pricina cea dintâi, precum toate ale celui unuia-născut, așa și ale Duhului, să aduc”. Câte, zice, pentru Sfântul Duh să zic smerit, la pricina cea întâi, adecă la Tatăl să cuvine să se aducă, ca să se arate de unde iaste El. Și iarăși: „Toate ale Duhului Sfânt, precum și ale Fiiului, la însăși pricina cea dintâi trebuie să le aducem”. Numai dară o pricină a Sfântului Duh au știut, și afară de aceasta n’au știut pre alta. Și în *Cuvântul* 17: „Că deaca

Fi² pricină
 / \
 Fi Duh
 | |
 ———
 zidiri

mărturisind vrednicia Fiiului și a Duhului, sau fără de început pre acestea le-am fi adus, sau la alt început le-am fi dus, frică ar fi fost cu adevărat să nu să necinstească Dumnezeu... Oricât vei înălța pre Fiiul sau pre Duhul, nu-i vei pune mai presus de Tatăl, nici îi vei înstreina dela pricină, ci acolo vei aduce pre nașterea cea bună și pre eșirea cea minunată”. Luminat dară, întru acestea aseamene, nici un început altul al Fiiului și al Sfântului Duh nu știe a fi, afară de pricina cea dintâi. Și pentru aceasta așijderea și pre Fiiul dela purcederea Duhului îl scoatem afară. Deci așa și Sfântul Ioann Damaskin aicea, urmând graiurilor Sfântului Grigorie, au zis: „Când căutăm la Dumnezeire, și la pricina cea întâi... una iaste ceaia ce să veade de mintea noastră, iară când la acealea întru care iaste Dumnezeirea... și la acealea ce sânt din pricina cea dintâi..., adecă la Ipostasurile Fiiului și a Duhului, trei sânt ceale ce sânt închinat”. Întru care, pricină întâi numind pre Tatăl, precum s’au zis, nu mai puțin îl arată a Fiiului decât a Sfântului Duh. Că una zice că iaste pricina cea întâi din carea sânt Ipostasurile Fiiului și a Duhului. Arătat dară iaste că dintru aceasta nu să mai prepune vreo pricină a doao a Duhului, fiindcă, afară de cea dintâi, nici o pricină alta nu să dă nici a Fiiului. (Zirnicavie, Tom 1, Cuvânt 1, foaia 40 și 195) Iară a cuvântului acestuia ce zice: „Iară când luom aminte la acealea întru care iaste Dumnezeirea, sau, ca să zic mai cu deadinsul, care iaste Dumnezeirea”, înțăleagerea iaste așa, după Nikita Serón: „Dumnezeu să înțăleage și trei lumini, și una: trei după ipostasuri, iară una după ființă. Deci zice sfântul: ‘Când luom aminte la acealea întru care iaste Dumnezeirea’. Apoi, ca să fugă de a da față, ca cum ar fi altă față Dumnezeirea, afară de ceale trei, și ca să nu să înțăleagă oarecarea alcătuire la ceale singuratice, și pentru că Dumnezeirea iaste oarecum împreună-înființată cu ipostasurile, zice: Sau, ca să zic mai cu deadinsul care iaste Dumnezeirea..., trei sânt ceale ce de noi sânt închinat”.

(21) Ia aminte cum și prin cuvintele acestea astupă gurile protivnicilor. Pentru că de socotia sfântul precum socotesc Latinii, după ce au zis pentru Tatăl și pentru Fiiul, cum că „pre Tatăl nu-l zicem din cineva, iară pre Fiiul îl zicem din Tatăl”, și cealealalte, ar fi zis după urmare și pentru Duhul: „iară pre Duhul Sfânt și din Tatăl, și din Fiiul îl zicem”, și de cuvintele ceale multe s’ar fi izbăvit. Dară cu aceasta ce scrie: „Iară pre Fiiul nu-l zicem pricină”; și mai jos iarăși așa adaoge: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem”, au arătat fără de nici o grăire împrotivă cum că nu socotește precum Latinii, ci precum noi. Și cum că toți bogoslóvii (că aceaia însemnează aceasta ce vorbește cu număr de mulți, „zicem” adecă, și „nu zicem”) au socoteală că nu și dela Fiiul, ci numai din Tatăl să porceade Duhul Sfânt. Iară cu aceasta ce au adaos iarăși: „ci Duh al Fiiului îl numim”, au arătat cum că alta însemnează a fi ceva al cuiva, și alta a fi ceva din cineva, și mai vârtos la bogoslovie, și cum că împrotivă și la aceasta fac Latinii, precum însuși de aceasta învață. Că după ce au zis: „Iară pre Fiiul nu-l zicem pricină”, adaoge „ci îl zicem pre el din Tatăl, și Fiiu al Tatălui”. Precum grăiaște și pentru Duhul: „Iară pre Duhul Sfânt și dela Tatăl îl zicem, și

di = pricină
al = deoființă

Duh al Tatălui îl numim”. Pentru că acest cuvânt ce zice, „din Tatăl”, însemnează cum că Tatăl iaste pricină a amândurora Feațelor. Iară celalalt cuvânt ce zice, „al Tatălui”, arată cum că Fiiul și Duhul iaste deoființă cu Tatăl; că de nu ar fi fost așa, de prisosit era, după ce au scris cum că Fiiul și Duhul sânt din Tatăl, a zice că sânt și ai Tatălui. Au arătat încă împreună și deosebirea și însușirea Feațelor preasfintei Troițe, cum că adecă numai Tatăl iaste pricină, iară Fiiul nu iaste pricină, ci amândoa Feațele, Fiiul și Duhul, sânt pricinuite. Pentru aceaia dară, pentru că nu iaste și Fiiul pricină a Duhului, adecă nu să purceade și dintr’însul, grăiaște de-Dumnezeu-înțeleptul: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem”. Iară pentru că iaste deoființă Duhul cu Fiiul, iarăși adaoge: „ci Duh al Fiiului îl numim” (*Katalaghi*, foaia 800). „Iară pre Fiiul nici al Duhului îl zicem, nici din Duhul”. Pentru ce? Pentru că nu să întoarce această urmare, ca în ce chip zicem pre Duhul al Fiiului, pentru că iaste deoființă, precum s’au zis, așa să numim și pre Fiiul al Duhului. (Sfântul Grigorie Nissis, la Zirnicavie, Tom 1, foaia 69.) Că aceasta de s’ar fi zis, s’ar fi părut că și Duhul iaste tată al Fiiului. (*Katalaghi*, foaia 88) Iară la ceaia ce zic Latinii, cum că prin aceste cuvinte: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem”, să înțâleage cum că numai pentru obiceiău nu să zice, dară nu să tăgăduiaște că și nu iaste, răspund Dascalii Bisericicii Răsăritului, lângă cealealalte, și aceasta: Cum că această țesătură de vorbă s’au scris și pentru Tatăl așa: „Pre Tatăl nu-l zicem din cineva, ci îl zicem pre el Tată al Fiiului”. Urmează dară, după dânșii, ca și cuvintele aceastea așa să se înțâleagă, precum și ceale mai sus, adecă cum că măcară de și nu să zice din cineva, dară însă să înțâleage că iaste din cineva. Ci carele iaste acela din carele Dumnezeu tuturor și Tatăl ca dintru o pricină să iasă? Ci preste capetele celor ce au dat pricina să se întoarcă aceste hule. (Vrienie, Tom 1, foaia 337, și Zirnicavie, Tom 1, foaia 124)

nu Fiiul
Fiiul al
Duhului
ră nu
crede
ci este
născut
de
Ta 2
din
Duhul

CAP. 9

(1) „Ființescă osebire” numesc filosofii la Loghică pre aceaia cu carea să deosebeaște neam de neam, precum am zice: omul să deosebeaște de cal cu cuvântarea și cu necuvântarea. Că amândoi sânt jivină, însă omul iaste jivină cuvântătoare, iară calul jivină necuvântătoare. Cuvântarea dară și necuvântarea să numesc osebiri firești. Așijderea și la cealealalte neamuri și fealiuri de jivini urmează să aibă firească deosebire, cu carea să deosebeaște de cealealalte. Ca de acest feliu dară de deosebiri zice sfântul că păgânească socoteală cu totul iaste a să cugeta și a să zice la Dumnezeu.

(2) Ce însemnează aicea cuvântul acesta, „aducere”, vezi în Capul 10, la însemnarea 2.

(3) Aceasta știind bogoslóvii, cum că cu neputință iaste a să lăuda Dumnezeu de vreo cunoștință și pricină mai din nainte, fără numai din ceale zidite, a căroră pricină iaste el, și ca pre un fără de nume îl laudă, pentru că covârșăște toate; și iarăși din tot numele, pentru că toate ceale pricinuite și zidite din

bydrom it lounde a dda fero unme dbr tot humele, cu multe nume
cunoaste tot micu tutuor nica unel sa-l
pot unu fono
lo copot

Pricina aceasta sânt. Ca pre un fără de nume adecă, precum în Cartea Judecătorilor să află, zicând cătră cel ce întreba: „Și pentru ce întrebi numele meu, și acesta iaste minunat?”¹ Cum [anume] iaste minunat, tâlcuind zice: „Pentru că iaste mai presus de tot numele”² și „covârșaste pre tot numele ce să numeaște sau în veacul acesta, sau în cel viitoriu”³. Iară cu multe nume, când îl aduc și pre el, zicând precum în muntele Sinai: „Eu sânt cela ce iaste”⁴; și în altele Viața, Lumina, Dumnezeuul, Adevărul, precum în Evanghelii: „Eu sânt viața și adevărul”⁵. Și iarăși: „Eu sânt lumina lumii”⁶. Și în răspunsul cel cătră Iacov: „Eu sânt Dumnezeuul tătâne-tău”⁷. Și iarăși, aceașteași bogoslóvi, din ceale zidite, lângă cealealalte, îl laudă și veacinic. Că pre Făcătoriuul veacurilor îl zic veacinic. Iară veacinic iaste cela ce să împărtășaste din veac. Și zice Isaia: „Dumnezeu cel veacinic, carele au făcut marginile pământului”⁸. Dară Dumnezeu nu să zice după acest chip veacinic, pentru că nici iaste el al doilea după veac, ca să se împărtășască de el, ci ca un făcătoriu al veacurilor. (Sfântul Dionisie, și Pahimér, tâlcuitoriuul lui, în cuvântul cel *Pentru Dumnezeștile Numiri*, Cap. 1)

(4) Zice pentru Dumnezeu cum că „pre tot pre a fi cuprinzându-l în sine îl are”, că nu precum noi acum sântem și trăim, iară vremea ce au trecut o am pierdut, iară pre cea viitoare încă nu o avem, așa și la Dumnezeu s’ar fi împărțit după vremi aceasta, adecă a fi. Ci pre tot cuprinzându-l, îl are întru sine, nici început având, nici sfârșit. Apoi adaoge: „ca un noian de ființă nemărginit și nehotărât” – ființă zicând prost pre a fi, adecă „ca un noian de a fi”. „Nemărginit”, pentru că nu are nici început, nici sfârșit. Că ceale ce au început și sfârșit sânt mărginite și supt vreme, iară Dumnezeu iaste mai presus de vreme. Iară „nehotărât”, pentru că nu să scrie împrejur nici cu locul, nici cu vreun cuvânt hotărâtoriu și arătătoriu de ființa lui. (Nikita Serón)

(5) Adecă, precum mai nainte de toți veacii cunoștea Dumnezeu zidirile ceale ce era să fie, așa s’au și făcut de dânsul când au sosit vremea cea cuviincioasă, acea mai-nainte cunoștință fiind ca o icoană.

CAP. 10

(1) Fiindcă au voit Sfântul Dionisie a grăi pentru numirile ceale Dumnezești, iară dintru acestea unele să potrivesc la câte treale Dumnezeștile și preainaltele Feațe, iară altele la unul fieștecarele din Ipostasuri, pentru aceasta, pre

¹ Jud. 13: 18.

² Filip. 2: 9.

³ Efes. 1: 21.

⁴ Eș. 3: 14.

⁵ In. 14: 6.

⁶ In. 8: 12.

⁷ Fac. 28: 13.

⁸ Is. 40: 28.

numirile ceale ce să potrivească de obște la Dumnezeiasca fire le scrie deasupra „Unită Bogoslovie”, iară pre ceale ce să potrivească la unul fieștecarele din ipostasuri, „Descurcată” sau „Despărțită”. Și iarăși, „Dumnezeiască unire” numeaște pre cunoștințele ceale împrejurul firii cēii nepricepute (pentru că, pre însași firea aceii nepricepute Troițe, ce [anume] iaste, nimene nu o va cunoaște vreodinoară), ai căriia uniri însușirile sânt numirile Bogosloviei cēii Unite care s’au zis mai sus, în Capul 9; iară „Dumnezeiască despărțire”, pre ipostatnicile estimi ceale închinată (adecă pre chipul cum sânt Dumnezeestile Ipostasuri). Care va să zică, pre strălucirea cea negrăită a Fiului din Tatăl, și pre purceaderea cea neînțeleasă a Duhului din Tatăl. Ai căriia despărțiri însușirile sânt numirile Bogosloviei cēii despărțite care să cuprind aicea, în Capul 10.

(2) Σχέσις, ce să tâlmăcească „țineare”, și să zice și ἀναφορά, adecă „aducere”, întru învățătura filosofiei însemnează o aducere a doao lucruri a unuia cătră altul, sau mai vârtos o țineare a unuia de altul, precum să arată la *Loghică*. Căci când să privească un lucru singur, nu să aduce cătră altul; iară când va avea țineare cătră altul, atuncea să aduce cătră acela. Precum am zice: Socrat ca un om sau ca un filosof să zice singur, și nicidecum nu să aduce cătră altul; iară ca un tată sau ca un dascal, să aduce cătră altul. Pentru că, tată fiind, cătră fiul aducându-să să zice tată; și împotrivă, fiu fiind, cătră tatăl aducându-să să zice fiu; așijderea și dascal fiind, cătră ucenic să zice dascal; și ucenic fiind, cătră dascal să zice ucenic. Iară această aducere să privească după patru chipuri: întâi, după fire; al doilea, după întâmplare; al treilea, după meșteșug; al patrulea, după voire. După fire, precum tată, fiu; după întâmplare, precum stăpân, slugă; după meșteșug, precum dascal, ucenic; după voire, precum priaten și priaten. Și acest feliu adecă iaste aducerea pentru carea au vorbit sfântul și în Capul cel mai de sus, cum că însemnează numirile aceastea, Domn, și Împărat, și cealealalte; și aicea, în Capul acesta.

CAP. 12

(1) Sfântul Maxim, tâlcuind aceaste cuvinte ale Sfântului Dionisie, pre care le aduce aicea Sfântul Ioann Damaskin, zice: Ca pre niște treapte oarecum suindu-să la ceale mai înalte, zice întâi pre cei luminați, apoi pre cei săvârșiți. Iară a să săvârși iaste a să aduce la săvârșire prin sporirea cea după Botez prin viața cea bună, ca să poată a zice: „Călătoria am săvârșit, credința am păzit”¹. Deci Troița cea închinată preste acest fealiu de săvârșire începătorind și dominind, ca ceaia ce și a toată săvârșirea iaste făcătoare, cu cuviință să înțeleage începătorie a săvârșirii. Iară cei ce prin sporire să săvârșesc, fără de îndoială să îndumnezeesc, Dumnezeestii firi părtași făcându-se; căroră după potrivă începătorie a Dumnezeirii iaste Dumnezeu, începătorie oarecarea fiind celor ce să fac dumnezei. Deci după suirea aceasta sporesc la singurime, întocma cu îngerii

¹ 2 Tim. 4: 7.

după fire
Tată - Fi
- sub împără
după meșteșug

- meșteșug

- dor

- ucenic

- voire

2 prietenii

cei

luminați

săvârșiți

și purtați

unime

Du. hab. l.
lucioza

prin înviare făcându-să, și neavând deacia trup sufletesc, precum zice Apostolul, adecă prin suflet alcătuit și mișcat, ci Duhovnicesc, adecă prin Preasfântul Duh carele foarte s'au vărsat preste dânșii, de cea mult alcătuită feliurime a gândurilor și a simțirilor izbăviți fiind. Pentru aceeaia să și unesc, întru unimea singurimei aducându-se, precum am zis. Zice încă și aiurea: „Și era acelor ce crezuse inima și sufletul unul”¹. (Sfântul Maxim, în tâlcuirile Sfântului Dionisie, Tom 2, foaia 97)

(2) Ce iaste adevirirea și ce iaste tăgăduirea s'au zis în Capul al patrulea, la însemnarea cea după urmă. Iară aicea să cuvine numai a arăta cum că tăgăduirea iaste îndoită, una carea să zice cu aceste cuvinteale: „fără” și „ne”, precum „fără de ființă”, „fără de ani”, „fără de început”; și „nevăzut”, „nezidit”. Iară alta, carea să grăiaște cu „mai presus”, precum „mai presus de ființă”, „mai presus de vreamă”, „mai presus de bunătate”. Însă o înțăleagere au amândoa, cum că nimic din ceale ce sânt nu iaste Dumnezeu, ci mai presus de toate iaste. (Sfântul Dionisie, Tom 1, foaia 330)

(3) Dăscalii Bisericii Răsăritului, unde iau pre cuvântul acesta, „prin Fiiul”, în loc de „împreună cu Fiiul”, nu înțăleg cum că Fiiul să împreună cu Tatăl ca un pricinuatoriu al Duhului, ci cum că Fiiul să împreună cu Duhul, ca un împreună-pricinuit, și cu acest cuvânt legătoriu², adecă „împreună”, nu aduc pre Fiiul cătră Tatăl, ci cătră Duhul. Întrucât iaste înțăleagerea așa, cum că Duhul Sfânt împreună cu Fiiul iasă din Tatăl. Și după această înțăleagere zice sfântul aicea pre Tatăl cum că „prin Cuvântul”, adecă împreună cu Cuvântul iaste purcătoriu al Duhului. (Zirnicavie Tom 2, foaia 250) Adecă cum că Tatăl, împreună cu a naște pre Fiiul, purceade și pre Duhul cel Sfânt.

(4) Oriunde să va zice așa legat împreună cum că „Duhul Sfânt iaste din Tatăl prin Fiiul”, sau precum aicea, „să purceade din Tatăl prin Fiiul”, acest cuvânt, „prin Fiiul”, însemnează „întru aceeaiași dată” și „împreună”, adecă cum că, întru aceeaiași dată și nedespărțit, împreună cu Fiiul ce să naște, și Duhul Sfânt din Tatăl să purceade, nu rămâind mai pre urmă decât Fiiul cu estimea, ci îndată împreună cu ipostasul cel născut al Fiiului, și ipostasul cel purces al Duhului din Tatăl are pre a fi. Adecă tot Fiiul iaste împreună cu tot Duhul Sfânt ce să purceade, și tot Duhul Sfânt iaste împreună cu tot Fiiul ce să naște. Și nici Fiiul cătuși de cât după ipostas nu are din Duhul pre a fi, nici iarăși Duhul din Fiiul are pre estime, ci întru aceeaiași dată aceste amândoa din Tatăl es, măcar de și cu deosebit chip au pre a fi. Precum am zice: putearea cea încălzitoare prin putearea cea luminătoare izbucnește din foc. Că întru aceeaiași dată și fără de nici o despărțire, împreună cu putearea cea luminătoare, și putearea cea încălzitoare, și împreună cu putearea cea încălzitoare, și putearea cea luminătoare din foc iasă. Și toată putearea cea luminătoare să veade întru toată putearea cea în-

¹ Fap. 4: 32.

² „Cuvânt legătoriu”: conjuncție. (N. ed.)

2 Fap. 4: 32
și iaste

prin Fiiul
= împreună
cu Duhul
pe Fiiul
Purcedu
și
întru
ceiași
dată și
nedespăr-
țit

călzitoare, și toată cea încălzitoare să mărturiseaște întru toată cea luminătoare. Și nici putearea cea luminătoare are pre a fi din putearea cea încălzitoare, nici cea încălzitoare din cea luminătoare, ci amândoa aceastea și întru aceiași dată din foc es. Precum raza și lumina. Că nici una dintru aceastea nu au spre înființare pre a fi una dela alta, ci izvor și pricină de a fi, ca pre o firească a lor începătură, amândoa au pre soare. Așa Preasfântul Duh să purceade din Tatăl cu chip negrăit împreună cu a să naște Fiiul fără de ani și mai presus de tot cuvântul, dară iasă prin Fiiul fireaște, și mai nainte de veaci și fără de ani, precum prin raze lumina. Și după această însemnare pre cuvântul acesta, „prin Fiiul”, în loc de „împreună cu Fiiul” aicea (adecă când să va scrie așa legat împreună) îl zic sfinții, precum Sfântul Tarasie în Mărturisirea Credinții sale. „Că creade”, zice, „și întru Duhul Sfânt, carele din Tatăl prin Fiiul să purceade, și el Dumnezeu a fi să cunoaște”, în loc de a zice „împreună cu Fiiul”, „prin Fiiul” puind. Precum și Dumnezeescul acesta Damaskin aicea: „Iară Duhul cel Sfânt”, zice, „iaste puteare a Tatălui, arătătoare a ascunsului Dumnezeirii, dela Tatăl prin Fiiul purcegându-să”, adecă împreună cu Fiiul. Precum Sfântul Grigorie făcătoriul de minuni, în descoperirea cea cătră dânsul: „Nenăscut”, zice, „fiind Tatăl, iară Fiiul născându-să din Tatăl, și Duhul din ființa Tatălui prin Fiiul cu pururea-vecuire trimițându-să”. Precum marele Vasilie, în cuvintele ceale ce să numesc *Împrotivă-grăitoare*, întru care întreabă pentru ce nu iaste și Duhul Fiiu al Fiiului, zice: „Nu pentru că nu iaste din Dumnezeu prin Fiiul” (adecă împreună cu Fiiul), „ci ca să nu să socotească Troița mulțime nenumărată, prepuindu-să a avea Fii din Fii, precum la oameni...” Și, în scurt, oriunde să zice pentru Duhul așa legat cuvântul acesta, „din Tatăl prin Fiiul”, însemnează sau „împreună”, sau „întru aceiași dată”. Și această înțelegere a acestor cuvinte (adecă a să lua și a să înțeleage „prin”, în loc de „împreună”) nu iaste neobicinuită în Dumnezeștile cuvinte. Pentru că zice Dumnezeescul Apostol, scriind cătră Efeseni, cum că „s’au cunoscut începătoriilor și stăpânilor întru ceale Cerești, prin Biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea în multe fealiuri”¹; pre care cuvânt tâlcuindu-l Dumnezeescul Gură de Aur, zice că acest cuvîntel, „prin”, aicea iaste pus în loc de „împreună”, întrucât această înțelegere are cuvântul apostolesc, cum că, împreună cu Biserică noastră, și îngerii în Ceriuri să învață tainele lui Dumnezeu ceale negrăite. Și Dumnezeescul acesta Ioann Damaskin, în Capul 7: „Ne-am învățat a fi și Duh Sfânt, carele urmează împreună cu Cuvântul și arată lucrarea lui...” Iară „ne-am învățat” au zis fiindcă cei mai nainte de el bogoslovi așa au învățat aceasta, dela carii învățându-să și el așa a înțeleage pre Duhul, „prin Fiiul”, cu totul opreaște a-l zice pre el „din Fiiul”, ceaia ce la Părinți iaste scurt și cu anevoe de înțales, el, cu cercările ceale mai cu deamăruntul și deosebi, tâlcuind și descoperind. Deci când auzi cum că Duhul Sfânt să purceade din Tatăl prin Fiiul, să înțalegi și tu cum că urmează împreună cu Cuvântul. Că

cu no
nu x
Neflegi
ci xi
Fiiul
purcede

adeci ha
de l
S Bis
ci împreună
cu el nu
mai înainte
nu mai
în unu
le fel
și
purcede
nostru

¹ Efes. 3: 10.

Dumnezeu, ci puține oarecare știu, câte sânt lor cu puțință; iară de Ziditoriul desăvârșit să hotărâsc, adecă să cunosc, pentru că el, ca un făcătoriu al lor, și ființa lor o știe, și toate cealealalte.

(5) Pentru că cu mai nainte cunoștința au judecat, și știe curat pre a fiește-căruia viață și sfârșit mai nainte de veaci. Carea aceasta iaste judecată văzătoare, după cum zice Ioann cel cu Gura de Aur. Iară judecata cea lucrătoare, adecă cea cu lucrul, s'au dat Fiiului, ca celuia ce va să vie cu trupul să judece lumea și pre cei ce nu au crezut într'însul.

(6) Pentru că nu au fost vreodinioară când au fost Dumnezeu fără de bunătate.

(7) În multe locuri Sfinții Părinți învață cum că Duhul cel Sfânt iaste „chip al Fiiului”, precum Sfântul Grigorie făcătoriu de minuni, în *Mărturisirea Credinții*; Sfântul Athanasie, *Epistoliia 1 către Serapion*; Marele Vasilie, în Cartea 5-a *Împrotiva lui Evnomie*; Sfântul Kirill al Alexandriei, în Cartea 11-a, Tom 4; Sfântul Ioann Damaskin, și aicea, în Capul acesta, și în Cuvântul 3 *Pentru sfintele icoane*. Dară însă „chip al Fiiului” numind Sfinții Părinți pre Preasfântul Duh, nu înțeleg cum că dela Fiiul are pre a fi. Că numai din Tatăl să porceade Duhul, pentru că el iaste pricina și începutul și al Fiiului, și al Duhului. Ci cum că iaste deoființă cu Fiiul, și așa după urmare și cu Tatăl, și cum că toate ceale ce sânt la Fiiul fireaște, le are și Duhul cel Sfânt, afară de însușiri, și cum că printr'însul s'au cunoscut oamenilor Fiiul. Precum au zis și Prorocul David: „Întru Lumina ta vom vedea Lumină”¹. Că de Duhul Sfânt luminându-se, vedem razele celui Unuia-născut al Tatălui. Iară cum că aceasta iaste socoteala sfinților pentru chip, arătat iaste din graiurile acestuiași Sfânt Damaskin, la Cuvântul 3, *Pentru sfintele icoane*, carele zice: „Fiiul iaste chip al Tatălui firec, neschimbat, întru toate aseamene cu Tatăl, afară de nenaștere și de părintime. Pentru că Tatăl iaste născătoriu nenăscut, iară Fiiul născut și nu Tată, și Duhul cel Sfânt chip al Fiiului. Că nimene nu poate zice Domnul Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt. Deci prin Duhul Sfânt cunoaștem pre Hristos Fiiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu, pentru că fireaște al minții vestitoriu iaste cuvântul, iară al cuvântului arătătoriu duhul. Pentru aceaia aseamene și neschimbat chip al Fiiului iaste Duhul cel Sfânt, numai cu a fi purces deosebindu-să. Pentru că Fiiul iaste născut, iară nu purces”. Unde arătat învață cum că Duhul cel Sfânt iaste chip desăvârșit al Fiiului, și cum că precum întru toate întocma și aseamene iaste cu Fiiul, așa și întru a fi din Tatăl, fără numai că Sfântul Duh iaste purces, iară Fiiul născut, și nu purces. Că de ar fi socotit sau ar fi crezut că și Fiiul porceade pre Sfântul Duh, întâi adecă, după ce au zis că Fiiul iaste născut, nu ar fi mai adaos „și nu purces”, ca ceaia ce ar fi fost arătat și fără de îndoială, că deaca și El porceade, nu să poate să fie și purces. Iară a doao, precum pentru

¹ Ps. 35: 10.

Tatăl și pentru Fiul au zis, că Fiul întru toate iaste aseamene cu Tatăl, fără numai că Tatăl iaste născătoriu, iară Fiul născut, așa și aicea, după ce au zis că Duhul iaste chip al Fiului aseamene și neschimbat, ar fi adaos: „fără numai că Fiul iaste purcegătoriu, iară Duhul purces”. Iară acum zicând: „fără numai că Duhul iaste purces, iară Fiul iaste născut și nu purces”, au arătat luminat cum că Fiul nu iaste pricinuatoriu al Duhului Sfânt, și cum că aceasta, a să numi Duhul cel Sfânt „chip al Fiului”, nu iaste semn al purceaderii lui din Fiul. (Zirnicavie, Tom 2, foaia 306, și Vrienie, Tom 1, foaia 265)

(8) Cu ce cuvânt să zice Sfântul Duh că prin Fiul din Tatăl să purceade, cu acești aseamene să bogoslovească că și prin Fiul cu Tatăl să împreună; adecă precum aceea să înțeleage cum că întru aceeași dată, împreună cu Fiul ce să naște din Tatăl, să purceade Duhul Sfânt (precum de aceasta s'au zis mai pre larg înapoi), așa și aceasta, cum că întru aceeași dată, împreună cu Fiul ce să naște, să unească Duhul Sfânt cu Tatăl. Că după Bogosloviia acestuiași Sfânt Damaskin, Duhul împreună urmează Fiului, că zice la Cap. 7: „Puteare iaste Duhul..., carea nici a să despărți de Dumnezeu, întru carele iaste, și de Cuvântul, cu carele împreună urmează, poate”. Încă, fiindcă numirea aceasta, „Tată”, să aduce cătră Fiul, și, cu gândirea Tatălui, întră înlăuntru și să leagă și gândirea Fiului, pentru că sânt nedespărțite acestea, precum s'au zis; și, zicându-să că Duhul cel Sfânt să purceade din Tatăl, îndată să înțeleage și Fiul, pentru aceasta să zice că Duhul cel Sfânt prin Fiul cu Tatăl să împreună. Precum acești arată și Grigorie Nisis, scriind cătră Avlavie așa: „Și a celui ce iaste din Pricină (adecă a celui pricinuit, carele iaste Fiul și Duhul) altă deosebire înțeleagem, că unul iaste aproape din cel dintâi (adecă din Tatăl), iară celalalt, prin cel ce iaste aproape, din cel dintâi (adecă prin Fiul), întrucât și singură nașterea rămâne la Fiul fără de îndoială, și Sfântul Duh a fi din Tatăl nu să îndoiaște, mijlocirea Fiului și luiși pre singură nașterea păzindu-o, și pre Duhul de cea firească aducere cătră Tatăl neoprindu-l”. Adecă, după urmarea aducerii Feațelor unia cătră alta, Fiul aproape din Tatăl să înțeleage, și cu Tatăl să împreună, pentru că iaste Fiul al Tatălui și cătră el să aduce; iară Duhul nu de aproape, pentru că nu iaste Fiul, ci prin Fiul, adecă împreună cu Fiul din Tatăl să înțeleage, și cu Tatăl să împreună. Prea arătat dară iaste celor ce au ochi de priceapere, că nu iaste nevoe, dintru a să împreuna Duhul cu Tatăl prin Fiul, să se zică că și dela Fiul să purceade. (Zirnicavie, Tom 2, foaia 435, și Katalaghi, foaia 74.)

se înțeleage cu el și Tatăl dar Duhul se înțeleage cu el

CAP. 14 *de Tatăl numai de el și prin Fiul conține în sine și întru el și Tatăl*

(1) Sfântul Dionisie Areopaghitul, în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezezești, Cap. 2, după ce grăiaște pentru petreacerea și starea ipostasurilor întru sine, cum că iaste și cu totul unită, și nici despre o parte amestecată (pentru care și acest sfânt scrie în Capul 13), spre oarecarea luminare aduce și o pildă ca aceasta: Precum trei lumini a unor făclii fiind întru o casă, și toate întru toate

*Le zice
Duhul
prin
Fiul
fiind
Fiul
împreună
cu el
și
Tatăl*

3
făclii

sânt, și unele de altele curat să deosebesc, unite fiind cu deosebire, și deosebite cu unire. Că vedem luminile că sânt deosebite, și iarăși toate la o lumină unite, și nu poate cineva pre lumina unii făclii să o deosebească de cealealalte în aerul ce le cuprinde pre toate luminile, și să spue carea a căriia făclii iaste”. Iară Sfântul Vasilie, în Trimiterea cea cătră Sfântul Grigorie Nissis, fratele său, carea iaste cu numărul 38, aduce spre pildă pre curcubeu, carele să face din strălucirea soarelui când bate întru vreun nor apătos. Ale căruia florile văzindu-se luminat, tănuesc seamnele unirii lor întru sine, întrucât nu iaste cu puțință a afla cineva până unde ține cel albastru, sau cel roșu, sau cel galben, și de unde să înceape a nu fi așa. Deci, precum la pilda aceasta, și strălucirea ceaia ce să face prin raza soarelui, întru carea să văd florile, una iaste, și osebirile florilor curat le cunoaștem, și despărțirea a unii de alta a o priceape nu putem, așa să socotim și pentru dogmele ceale Dumnezești, cum că întru unimea firii strălucesc însușirile Ipostasurilor Sfintei Troițe la fieștecarele, ca florile ceale ce să văd în curcubeu.

flori =
= culori

lucru -
seu
multe

toate
despărțite
adunând

(2) Dumnezeiasca lucrare, una fiind și singuratică, în multe fealiuri să face și să înmulțească întru ceale deosebite, tuturor dându-le pre ceale ce alcătuiesc firea lor, precum zice mai jos: „Că celor ce au ființă iaste ființă, celor vii viață”, și cealealalte. Dară însă să înmulțească fără de despărțire, după asemănarea razei soarelui, precum zice Sfântul Grigorie Palama, carea rază și încălzește, și luminează, și înviază, și crește, și celor strălucitoare le dă strălucire, și ochilor celor ce văd să arată, și toate aceastea făcându-le, una și aceiași rămâne. Iară pre ceale despărțite, cătră singurimea sa le adună și le întoarce Dumnezeiasca strălucire și lucrare, pentru că toate pre dânsa o poftesc, și dela dânsa au pre a fi, și, după cum zice marele Vasilie întru ceale cătră Amfilohie, „toate cătră dânsul, adecă cătră Dumnezeu, s’au întors, pentru că cu dorință neoprită și cu dragoste nespūsă cătră începătoriul și dătătoriul vieții caută, după cum iaste scris: „Ochii tuturor spre tine nădăjduesc”¹; și iarăși: „Toate cătră tine așteaptă”²; și: „Deșchizi tu mâna ta, și umpli pre tot cel viu de bunavoință”³.

(3) Adecă fără de stricăciune și fără de patimă, precum soarele.

¹ Ps. 144: 15.

² Ps. 103: 27.

³ Ps. 144: 16.

ÎNSEMNĂRI OARECARE LA CARTEA A DOAO

CAP. 2

(1) Lângă cealealalte păgânești hule ale lui Orighen, pre care le povestește Sfântul Epifanie la Eresul 64, au fost una și aceasta, cum că munca oamenilor celor necredincioși și a dracilor va avea sfârșit și, după o vreme, și cei necredincioși, și dracii vor veni la starea lor cea dintâi. Pentru care hule și în vremea nevoinții și a mărturisirii sale, când vrea să se încununeaze cu cunună mucenicească, de Dumnezeu s'au părăsit, și la închinarea de idoli au căzut (că de ar fi lăsat Dumnezeu să se facă mucenic, nu puțină vătămare în Bisearca lui Hristos s'ar fi făcut, ca ale unui sfânt atuncea Cărțile lui priimindu-se), și de Sfinții Părinți, la Soborul al 5-lea cu săgeata anáthemii s'au săgetat. (Tom 2 al *Faptelor Soboarălor*, foaia 340)

CAP. 3

(1) Îngerii elligence să numesc Angheli, care va să zică, tâlmăcindu-să, „Vestitori”; iară cu acest nume să numesc ei, adecă vestitori, pentru că, precum zice Sfântul Dionisie Areopaghitul în cuvântul cel *Pentru Cereasca Sfințita Începătorie*, la Capul 4, ei întâi să luminează dela Dumnezeu, și printr'înșii ni să dau noao și ni să vestesc descoperirile ceale pentru noi, adecă Dumnezeiasca voe.

(2) Fieștece trup zic filosofii că are trei depărtări: lungime adecă, lățime, și grosime; și fieștecarea depărtare doao margini: lungimea are margini pre susul și josul, iară lățimea pre dreapta și stânga, iară grosimea pre înainte și înapoi. (Vlemid, la *Fisikî*, Cap. 24.) Deci ceaia ce zice aicea sfântul, cum că nu au, adecă îngerii, trei depărtări, însemnează cum că nu sânt trupuri materialnice, care au acest feliu de depărtări și margini, și să scriu împrejur cu iale, și să mărginesc.

CAP. 4

(1) După fire iaste tot ce păzește lucrul în starea sa, iară afară de fire tot ce îl vatămă. Deci fapta cea bună, fiindcă îl păzește, iaste după fire; iară răotatea, fiindcă îl vatămă, iaste afară de fire.

(2) Că duh fiind diavolul, poate, pre ceale ce să fac departe, ca un iute cu mișcarea, să vie și să le spue pre iale.

CAP. 6

(1) Sfera iaste cuvânt elligence și însemnează „formă rătundă”, ca ghemul sau ca mincea.

(2) Prosopopiia iaste o shimă ritoricească, și să face aceasta când cineva la

ceale neînsuflețite lipeaște față, iară uneori și cuvinte după potrivă, precum la Ritorică pre larg arată pentru aceasta.

CAP. 7

(1) Adecă steale rătăcite.

(2) Creaște, zice, lumină până să face de patrusprezece zile, împreună adecă cu nopțile lor, și jumătate, care iaste doasprezece ceasuri, și a patra parte, carea iaste șase ceasuri. Pentru că a patra parte a unii zile și nopți șase ceasuri sânt. Deci arată că lumina, când iaste plină, are patrusprezece zile cu nopțile lor, și optsprezece ceasuri.

(3) Și scade până la doazeci și noao de zile și jumătate, adecă și doasprezece ceasuri. Pentru că lumina lunii are doazeci și noao de zile și doasprezece ceasuri, din care să încheae anul, și să face de trei sute cincizeci și patru de zile.

(4) Zece graduri, adecă părți sau treapte, sânt un decanós. Deci zicând „trei decanús” au însemnat treizeci de graduri.

CAP. 12

(1) Mișcare cu pornire să numeaște aceasta, pentru că, vrând, de sineși să porneaște spre a să muta din loc în loc, și a glăsui, și a să răsufla; iară nu, precum ceale nesimțitoare, de alții să mișcă.

(2) Curgere zice pre ceaia ce să face prin deșărtare. Că, precum scrie Nemesie, jivina pururea să deșartă prin găurile ceale arătate și ceale nearătate. Deci nevoe urmează ca sau să se aducă altele în locul celor ce s'au deșărtat, sau să se răsipească jivina, pentru lipsa acelora. Iară ceale ce să deșartă, uscate fiind, și umede, și duh, nevoe iaste ca și jivina să aibă trebuință de hrană uscată, și de umedă, și de duh. Iară duh iaste aerul, pre carele îl tragem răsuflându-ne.

(3) Mișcarea prin carea să mișcă vinele să numeaște și puteare viețuitoare. Și având ea început pre inimă, împărtează prin artirii în toate părțile trupului pre căldura cea firească și viețuitoare.

CAP. 18

(1) Pentru nevre zice Vlemid, în *Cuvântul cel pentru suflet*, cum că iale au simțirea și mișcarea din pricina duhului celui ce să pogoară din creeri printr'însele. Deci când să va face vreo închidere și nu va avea duhul loc ca să se pogoare prin vreo nevră, partea nevrii cea dinjos de închidere rămâne îndată nesimțitoare și nemișcătoare. Și dintru aceasta s'au îndemnat unii de le-au hotărât că sânt nesimțitoare. Pentru că, fără de duhul, iale singure nu au împărțire de simțire. Iară încheeturile sânt zgârciurile, pentru care zice Ioann Friderik, în *Fisikî* a sa, cum că iale sânt ca niște întâi urzituri ale oaselor. Pentru că toate oasele sânt zgârciuri mai nainte de a să îmbrăca cu firea oaselor, și cum că sânt lipsite de simțire, și închipuesc la oarecare părți solinuri prea de nevoe, care dau oaselor încheeturile și folosesc spre împreunarea acelora.

Solin =
tub.

CAP. 19

(1) Din duhul cel viețuitoriu, unul să răvârsă prin artirii, și să dă în toate părțile trupului, pricinuitoriu fiind de căldura cea firească și viețuitoare. Pentru carea pricină și viețuitoriu s'au numit. Iară altul, iarăși prin artirii dela inimă sus în cap suindu-să, materie să face duhului celui din creeri. Că prin artiriile ceale multe ale împleticirii céii ca mreaja, carea cuprinde tot creerul, suindu-să, umple toate gheócele creerului, care sânt patru, organ a toată simțirea și nălucirea și pomenirea, al poftei și al mișcării – iară întru cei cuvântători, și al cugetării și al socotealii – cel întâi făcându-să sufletului, pentru aceaia și sufletesc s'au numit. (Vlemid, în *Cuvântul cel pentru suflet*)

CAP. 20

(1) Firești socoteale să zic ceale ce la toți fără de învățătură să află, precum că iaste Dumnezeu. (Nemesie, Cap. 13)

CAP. 22

(1) Pentru că socoteala iaste dragoste cătră ceaia ce s'au judecat și s'au ales din sfat, iară la sufletul Domnului, nefiind sfat, nici socoteală iaste.

(2) Adecă omul, ca cela ce are puteare de a voi, să zice că iaste voitriu; iară ca cela ce acum lucrează pre această puteare a voinții asupra vreunui lucru, să zice că iaste cel ce voiaște.

CAP. 29

(1) Aicea, precum s'au aflat în izvodul cel ellinesc, așa s'au și pus, și să veade că lipsește ceva.¹

ÎNSEMNĂRI OARECARE LA CARTEA A TREIA

CAP. 1

(1) Marele Vasilie, și Fericitul Theodorit, și Diodor, la cartea ce să numeaște *Siră a Sfinților Părinți la Scriptura Veachie*, zic cum că, fiindcă strămoșii, cunosându-și goliciunea și rușinându-se de ea, își cosiiia frunze de smochin, le-au dat lor Dumnezeu haine de piiale din vistieriile sale ceale negrăite, ca să nu fie goli. Iară Sfântul Grigorie Bogoslovul, în *Cuvântul 38*, și Dumnezeescul Damaskin aicea, altă înțăleagere prin hainele ceale de piiale înțălegând, zic cum că însemnează pre murimea și grosimea și asprimea trupului. Pentru că mai suptire

¹ Lacuna din textul lui Damaschin este completată în edițiile moderne prin cuvintele „[se fac] în mai multe chipuri”, luate din scrierea lui Nemesie, *Pentru firea omului*, Cap. 44 (PG 40.812A). (N. ed.)

(precum zice Nikita Serón, în tâlcuirea acestuiași *Cuvânt 38* al Sfântului Grigorie) era întâi trupul, ca acela ce era între nemurire și între murire.

(2) Mai înainte de întruparea Domnului zice că cu multe certări s'au certat norodul, în deosebite vremi și pentru deosebite pricini și greșale: cu suspin și cu cutremur, precum Cain pentru uciderea de frate; cu potop, precum cei din vremea lui Noe, pentru că era cu totul stricați la socoteală; cu amestecare și despărțire a limbilor, precum cei dela facerea turnului, pentru nebunie; cu venire de Îngeri, precum cei Trei Îngeri ce s'au arătat și s'au ospătat de Avraam la stejarul Mamvrî, și s'au dus la Sódoma; cu ardere de cetăți, precum cei din vremea lui Lot, în Sodoma și Gomora, pentru învierșunarea neastâmpărării; cu arătări Dumnezești închipuitoare, precum când cu Iacóv să lupta un om până dimineața, și au văzut scară întărită, ai cării capul ajungea la ceriu, și cealealalte, și Moisi au văzut dosul lui Dumnezeu; cu războaie, precum Evreii cei ce au eșit din Eghiptet, făcând războaie cu multe neamuri, uneori biruia, iară alteori să biruia; cu seamne și cu minuni, precum ranele eghiptenești, treacerea prin Marea Roșie, stâlpul cel de nor zioa și cel de foc noaptea, prin carele să povățuia și să lumina norodul Israiltenesc; soarele când au stătut, în vremea lui Iisus al lui Navi, și altele multe: cu Leagea adecă cea Mosaicească, cu sfătuirile Prorocilor – prin care toate acestea să silea Dumnezeu să stingă răotatea.

(3) Arată aicea cum că Mântuitorul s'au zămislit din Duhul Sfânt cu chipul acela cu carele s'au făcut și Adam cel întâi. Că precum nu au avut trebuință de trup Adam, nici Eva spre înființare, așa nici Hristos au avut trebuință de sămânță spre eșire. (Coressie)

CAP. 2

(1) Cum că Născătoarea de Dumnezeu au fost supusă păcatului strămoșesc până la Bunavestire, și atunci s'au curățit de el prin venirea Preasfântului Duh, precum și toți cei din Adam prin Sfântul Botez, arătat iaste, lângă altele, și din graiul Bogoslovului Grigorie, carele zice în *Cuvântul al 2-lea la Paști*, adecă „născându-se din Fecioara, carea și cu sufletul, și cu trupul au fost curățită mai înainte de Duhul”. Și din cuvintele Dumnezeescului acestuiași Damaskin, atât dintru aceste ce scrie aicea: „Deci după ce s'au plecat Sfânta Fecioară, au venit... preste dânsa Duhul Sfânt, carele o au curățit pre ea”, și cealealalte; cât și din ceale ce au dat Bisearicii a cânta la Tropariul 3 al Peasni a 7-a din Canonul Bunevestiri: „Sufletul mi-au curățit, trupul mi-au sfințit, Bisearică încăpătoare de Dumnezeu pre mine m'au făcut, cort de Dumnezeu împodobit, lăcaș însuflețit venirea Preasfântului Duh, și curată maică a vieții”. Și iarăși, la al 5-lea dela Peasna 8, ca despre fața Născătoarei de Dumnezeu: „Sufletul fiindcă mi-am curățit cu Duhul, după cuvântul tău să-m fie mie”. Că deaca, precum nălucesc Latinii, preacurata Născătoarea de Dumnezeu era slobodă de păcatul strămoșesc, de carea întinăciune o au curățit Duhul cel Sfânt? Căci ea pentru petreacerea Eii cea îngerească și viața și curățenia cea mai presus de om au fost aleasă

nu numai că • fost curățit prin împunerea Sf. Iosif și din
dan, dar oc. corz, o primit și păcatul strămoșesc !!!

după cum spune Sf. Năstătorul și Ambrozie: Adam trebuie să auzesc
 5 desigur, turi, dar aplicându-se pe placul lui a putut fi de a. o mai mult
 prin contemplarea de noi creaturi în viața. De obicei nu-ți în păcatul
 străin, care prin împănare timporească devine ființă în păcatul lui
 La Cartea a treia 253

din toate neamurile mai înainte de întemeierea lumii. (Preaînțeleptul Sevastós Trapezúndios)

(2) Vrând Dumnezeu să aibă măcar un om precum l-au făcut întru început, au trimis în vremile ceale mai de pre urmă pre Fiiul său cel ființesc, prin carele toate au făcut, ca pre cel ce era ipostatnic, și au intrat în preacurata mitră a pururea Fecioarei Mariei. Și El, ca acela ce era Dumnezeu și ziditoriu atotputearnic, s'au făcut în loc de sămânță, și s'au întrupat fără de sămânță... Dară pentru ce fără de sămânță? Pentru doao pricini: una adecă pentru că, de ar fi fost sămânță omenească, cel ce s'ar fi născut din sămânță omenească ar fi fost om, iară nu Dumnezeu și om; iară alta, ca să nu aibă nicidecum vreo începătură oarecarea din păcatul lui Adam, ci ca să fie dedesupt Dumnezeirea, și să se adune preste Dumnezeirea Cuvântului preacuratele sânghiuri ale Fecioarei, și cel ce să va naște să fie cu adevărat Dumnezeu și om, și atunci să aibă Dumnezeirea un om vreadnic ei. (Sfântul Simeon Noul Bogoslov, în Cuvântul cel pentru călcarea lui Adam)

1) aș putea
 în chip
 cel
 și în chip
 2) nu
 nu
 și în
 și în
 și în

CAP. 3

(1) Acest nume, *monofisit*, iaste cuvânt grecesc, și să face dela *monon*, și *fisis*, adecă dela „numai” și „fire”. Și să numesc așa ereticii cei ce bârfaia cum că ceale doao firi ale lui Hristos, Dumnezeirea adecă și omenirea, din care iaste alcătuit și în care iaste cunoscut și închinat după ce s'au unit întru un ipostas, s'au amestecat, și una s'au făcut, întrucât dintru aceasta Dumnezeieștile patimi pre care le-au suferit omenirea să se lipească și la Dumnezeire. Al căruia acestuia eres începătoriu au fost oarecarele ticălos Evthie, Preot și Arhimandrit al Cetății lui Constantin, iară ajutoriu oarecarele Dióscor, Episcop al Alexandriei, pre carii Sfântul Sobor al 4-lea cel a toată lumea, ce s'au adunat în Cetatea Halkidón împotriva lor, i-au dat anáthemii împreună cu eresul lor. (Tom 2 al Faptelor Sfintelor Soboară) Acestora au urmat și Sevír, Episcopul Antiohiei, de carele pomenește sfântul mai jos, și pentru aceasta s'au izgonit de cei dreptcredințioși și din Scaun, și din Cetate.

(2) Adecă nu iaste însemnătoriu numai al unii firi singure, sau numai al céii Dumnezești, sau numai al céii omenesti.

(3) Pentru oarecarea mai luminată înțeleagere a pricinii ce să cuprinde în Capul acesta trebuie mai întâi a arăta ce însemnează hotărârea, și neamul, și chipul sau fealiul, și ipostasul sau netăiatul. Care toate acestea sânt pricini ale filosofiei, și să pomenesc aicea. Deci hotărâre numesc filosofii pre cuvântul cel scurt-arătătoriu de firea lucrului, precum, vrând să arate ce iaste omul, zic: „Omul iaste jivină cuvântătoare, muritoare, de înțeleagere și de știință priimitoare”; că cu aceasta au arătat firea omului ce iaste. Iară neam numesc pre cuvântul acela ce cuprinde multe chipuri sau fealiuri. Iară chip sau fealiu, pre cuvântul acela ce cuprinde multe ipostasuri, cum am zice: jivina să numește neam, pentru că cuprinde multe chipuri și fealiuri, adecă pre om, pre bou, pre

1) hotărâre
 (definiție)
 2) neam
 1) chip
 (fel)

neam = 2 feluri (= 2 ipostasuri) | S/P: neam + fel = fire = ființă = chip (față) dar și (fire)

neamul
 2i parte
 daro 12
 felii
 felii
 12 ipostasuri
 dar dc.
 ai e m
 ipostasuri
 stic m
 fire

cal, pre oae, și pre cealealalte fealiuri de dobitoace; că măcar de și acestea sânt deosebite fealiuri și soiuri, însă toate sânt jivini. Iară omul, boul și cealealalte să numesc fealiuri, pentru că cuprind pre ipostasuri. Omul adecă, pre Petru, pre Pavel, pre Ioann și pre ceialalți, carii să deosebesc cu însușirile lor ceale însemnătoare, precum a fi unul mai lung, iară altul mai scurt, sau unul mai smolit, iară altul mai albineț, și altele ca acestea, dară să unesc cu aceasta că toți sânt oameni; iară boul, pre boul acesta, și pre acela, și pre celalalt, carii deși unul poate iaste roșu, iară altul alb, iară altul negru, dară toți sânt boi; aseamene și cealealalte. Întrucât neamul iaste mai cuprinzătoriu decât feliul, pentru că cuprinde, cum am zis, multe fealiuri, iară feliul mai cuprinzătoriu decât ipostasul, pentru că cuprinde multe ipostasuri. Iară Sfinții Părinți, precum zice acestași Sfânt Damaskin în *Loghica* sa, pre neam și pre feliu le-au numit fire și ființă și chip, pentru că aceste trei numiri o însemnare au. Că chipul, deși să zice și la față, dară să ia și în loc de fire, precum iaste arătat și din cuvântul Apostolului ce zice în *Trimiterea cea către Filip.*, Cap. 2: „Carele în chipul lui Dumnezeu fiind... și chipul robului luând”. Că aicea chipul în loc de ființă să înțaleage.

ipostas =
 față / ipostas
 = ființă +
 învizi
 înviziabil =
 = deosebiri
 de alte
 fire

După carea această însemnare zice și sfântul aicea mai jos: „Cel ce lucra... în fieștecările din amândoa chipurile”. Iară pre ipostasuri uneori le-au numit feațe, iară alteori cu acest nume, „ipostasuri”. Pentru că ipostasul iaste față alcătuită din ființă și din însușiri, cu care însușiri să deosebească de cealealalte feațe ce să împărtășesc de aceeași fire. Iară filosofii le numesc mărunte și netăiate. Pentru că neamurile să tae și să despart în fealiuri, precum jivina în om, în bou și în cealealalte. Iară feliurile în ipostasuri, precum omul în Petru, în Pavel și în ceialalți. Iară acestea nu iaste cu puțință să se mai tae și să se despărțească în altele care să păzească după despărțire pre o fire a lor. Pentru că Petru să desparte în suflet și în trup, dară despărțirea aceasta strică firea lui. Că nici sufletul singur iaste om desăvârșit, sau Petru, nici trupul. Deci zice sfântul aicea cum că noi, când zicem o fire a oamenilor, înțaleagem pre chipul și feliul acela al omenirii ce cuprinde pre ipostasuri, adecă pre omenire. Iară la Domnul nostru Iisus Hristos, fiindcă nu iaste cu puțință a lua un feliu și chip ca acesta carele să cuprinze multe feațe, fiindcă nu să poate a să înțaleage aicea „hristenire” precum acolo „omenire”, pentru că nici iaste alt Hristos aseamene ca acesta, pentru aceasta nici iaste cu puțință a zice o fire, ci zicem cum că unirea s’au făcut din doao firi, din Dumnezeire adecă și din omenire.

filosofi
 înviziabil =
 = înviziabil
 individual
 Hristenire
 nu E
 omenire
 (E)

(4) Unirea, precum scrie acestași Sfânt Damaskin în *Loghica* sa, la Capul 17, să face în multe chipuri. Pentru că să face sau după adunare, precum la multe făini care să adună și să amească; sau după lipire, precum la aramă și la plumb; sau după întocmire și așazăre, precum la pietri și la leamne; sau după turburare și închiegare, precum la ceale ce să topesc și la metaluri – la ceale ce să topesc, precum la ceară și la catran, iară la metaluri, precum la aur și la argint; sau după amestecare, precum la ceale apătoase, la vin adecă, și la apă; sau după alăturare și împreunare, precum la ceale ce să despart și iarăși să unesc, în

uniri:
 mărunte = particulare, netăiate = individuale

ce chip să întâmplă la făclie, carea din foc iasă și iarăși să uneaște. Să zice încă unire și după feațe, când cineva ia fața altuia și în locul lui vorbeaște pentru dânsul; și unire după dragoste, precum a priiatenilor sau a socotealelor când să unesc la o voe. Iară blestematul Nestorie, fiindcă bârfaia cum că altul iaste Fiiul lui Dumnezeu, și altul Fiiul Fecioarei; și cum că Fiiul lui Dumnezeu, cunoscând că cel ce să va naște din Sfânta Fecioară va fi sfânt și mare, l-au ales pre el spre aceasta, și l-au făcut a să naște din Fecioară fără de bărbat, și i-au dăruit lui a să numi cu numirile sale, și așa să numeaște el Dumnezeu și Domn, după buna voință a lui Dumnezeu (Tom 2 al *Faptelor Sfintelor Soboară*, la Soborul 3) – pentru aceasta au aflat alte uniri: după vrednicie adecă, și după întocmeala la un sfat, și după cinstea cea deopotrivă, și după numirea cu același nume, și după buna voință. Iară unirea cea după alcătuire iaste încăpeare a părților între sine, a uniia adecă întru alta fără de stricare, precum la suflet și la trup. Și aceasta iaste unirea cea după ipostas, carea însemnează cum că amândoa firile s’au unit întru o față.

(5) Preafrumos și preainalt au bogoslovit pentru amândoa firile și pentru un ipostas Sfântul Leon, Papa Romii, în Trimiterea cea către Sfântul Flavian, Patriarhul Țarigradului, la Soborul 4. „Că lucrează”, zice, „fieștecarele din amândoa chipurile cu împărtășirea celuiialt ceaia ce are al său. Cuvântul adecă făcând aceaia ce iaste a Cuvântului, iară trupul săvârșind aceaia ce iaste a trupului. Și unul dintru aceste strălucește cu minunile, iară altul s’au supus ocărilor. Și precum Cuvântul dela slava cea deopotrivă a Tatălui iaste nedespărțit, așa și trupul firea neamului nostru nu o au lăsat. Pentru că unul și același iaste cu adevărat Fiiu al lui Dumnezeu, și cu adevărat Fiiu al Omului”. Și iarăși, acestăși sfânt, în *Trimiterea cea către Împăratul Leon*, scrie: „Nici fără de a fi el om ceale Dumnezești, nici fără de a fi Dumnezeu ceale omenești să lucra”.

CAP. 4

(1) Chip al întoarcerii și împărtășirii cēii deopotrivă să zice când însușirile și numirile lui Dumnezeu Cuvântul să dau la trup, și ale trupului la Dumnezeu Cuvântul, precum și sfântul mai jos arată, și Coressie, în Cartea 2-a *Pentru Întrupare*, scrie: „Că darea și întoarcerea cea deopotrivă iaste împărtășire ale celor ce să află la Dumnezeire către omenire, și ale celor ce să află la omenire către Dumnezeire, rămâind firile neschimbate”. După carea această înțelegere și în Tropariul al 3-lea dela Peasna 9 al Canonului Jorii cēii Mari să cântă: „Cuvânt nezidit fiind din fire, priimesc numirile trupului care acum am luat”.

(2) De când s’au numit Domnul cu acest nume, „Hristos”, și ce însemnează, și cum că cuprinde pre amândoa firile, vezi înainte, Cartea 4-a, Cap 6, și însemnarea cea de acolò.

(3) Aceasta ce zice aicea Dumnezeescul nostru Părinte și învățătoriu, „fără de pricină”, însemnează cum că Tatăl nu naște pre Fiiul pentru vreo pricină, ci ființește și mai nainte de veaci. Carea aceasta și Sfântul Grigorie Bogoslovul,

în *Cuvântul 38 la Nașterea Domnului*, mai descoperit o arată, de unde și Sfântul Damaskin au luat. Că scrie: „Aceaia fiind și pururea-fiind din cel ce iaste pururea mai presus de pricină și de cuvânt (că nici au fost cuvânt¹ mai înalt decât Cuvântul); iară aceasta pentru noi făcându-să mai pre urmă”. Pre care aceste cuvinte și Nikita Serón, tâlcuindu-le, zice: „Ca un Dumnezeu era pururea din Tatăl cel ce iaste pururea, și era mai presus de pricină și de cuvânt. (Că nu au urmat mai nainte vreo pricină pentru carea din Tatăl s’au născut Fiiul, că nimic nu iaste mai nainte de el.) Iară om s’au făcut la sfârșitul veacurilor, și pricina nașterii lui céii de jos iaste înnoirea noastră”.

(4) Precum și Fiiul Omului cetim că s’au pogorât din Ceriu când Fiiul lui Dumnezeu au luat trup din Fecioara din carea s’au născut. Și iarăși, Fiiul lui Dumnezeu să zice că s’au răstignit și s’au îngropat când acestea nu întru însăși Dumnezeirea, după carea iaste Unul-născut, și împreună-veacinic, și deoființă cu Tatăl, ci întru neputința firii omenești le-au suferit. (În Trimiterea Sfântului Leon, cea mai sus numită, cătră Sfântul Flavian)

(5) După această socoteală și Sfântul Cozmă au alcătuit Tropariul cel de pre urmă dela Peasna 9-a din Canonul Joiii céii Mari: „Precum sânt om cu firea, iară nu după nălucire, așa și firea ce s’au unit cu mine Dumnezeu iaste după chipul întoarcerii și împărtășirii céii deopotrivă. Pentru aceasta să mă cunoașteți pre mine un Hristos, carele păzesc acealea din care sânt, și întru care sânt, și care sânt”.

CAP. 5

(1) Adecă unul iaste fără de pricină și Tată; altul din Pricină și Fiiu; iară altul din Pricină și Purces.

CAP. 6

(1) Aceastea ce să cuprind în Capul acesta sânt mai vârtos împotriva celui de Dumnezeu urgisit Nestorie, carele bârftia că altul iaste Fiiul cel din Dumnezeu și Tatăl, și altul cel din Fecioara, iară nu unul și același. Și împotriva blestemăților Kérdon, și Markíon, și Mánent, carii huliia că Domnul nu au luat nici trup, nici suflet, ci s’au arătat ca un om, nimic omenesc având. Și împotriva celui fără de minte și spurcatului Apolinarie, carele zicea că Mântuitoriu au luat trup și suflet, dară nu pre cel cuvântătoriu, ci pre cel necuvântătoriu, carele să numeaște și sadnic. Iară în locul minții au fost Dumnezeiasca fire, din destulă zicând el că era ea spre a împlini trebuința minții. Pentru aceasta sfântul arată aicea că același au fost Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, că nimic din ceale ce au sădit în firea noastră întru început, când ne-au zidit, nu au lăsat, ci toate le-au luat.

(2) Apolinarie și cei cu dânsul, bârfind că pentru aceasta de ajuns era Dum-

¹ Adecă Pricină.

nezeirea în locul minții, fiindcă nu încăpea doao desăvârșite, aducea și oarecarele cuvânt putred ca acesta, că „un vas de un obroc nu va lua doao obroace” – trupește pre ceale nematerialnice judecându-le. Pentru aceasta sfântul zice aicea că mintea au fost lăcaș al Dumnezeirii precum și trupul, iară nu împreună lăcuitoare, precum să amăgea părearea cea spurcată a lor.

(3) Adecă cum am zice: de vom da cum că Petru are fire a sa mărunță și deosebită, așijderea și Pavel, nevoe urmează ca Petru și Pavel să fie și deoființă (pentru că sânt oameni amândoi), și de altă ființă, pentru că fieștecarele are a sa deosebită fire, care lucru iaste preanecuviincios și fără de socoteală.

CAP. 7

(1) Cum că iaste adecă Fiiu mai nainte de toți veacii născut din Tatăl.

(2) Cum că adecă în anul acesta s’au născut din pururea-Fecioara Mariia, și în locul acela.

(3) Precum a fi nezidit, pururea-veacinic, atotputearnic, înțălepciune, bună-tate, și ceale aseamene.

(4) Precum a fi pătimitoriu, scris-împrejur, văzut, și altele ca acestea.

(5) Adecă cea obicinuită de noao luni.

(6) Aceasta ce zice sfântul aicea, cum că cuvântul acesta, adecă „cu totul”, însemnează fire; iară acela, adecă „tot”, ipostas, numai în limba ellinească să potriveaște. Iară ceia ce zice mai jos, cum că cuvântul acesta, adecă „alta”, însemnează fire; iară acela, adecă „altul”, ipostas, să potriveaște și în limba noastră. Că precum zice acestăși sfânt în *Loghica* sa, Cap. 17, ceale ce cu firea să deosebesc să zic alta și alta. Căci zicem: alta iaste omul, și alta calul. Pentru că altul iaste fealiul omului, și altul al calului. Iară ceale ce cu numărul să deosebesc, adecă ipostasurile, să zic altul și altul. Că zicem: altul iaste Petru, și altul Pavel. Și nu putem zice că alta iaste Petru, și alta Pavel, că mințim. Pentru că cu firea sânt una, dară cu numărul nu sânt unul.

CAP. 8

(1) Pricina Capului acestuia, precum socotim, iaste aceasta: oarecarele eretic, anume Ioann Filopónul, din ucenicii lui Sevír monofisitul, de carii pome-neaste sfântul acesta în Eresul 83, multe au scris nebuneaste împotriva învățaturii Sfinților Părinți dela Soborul 4, precum acolò arată sfântul. Între care era și un cuvânt pre carele îl numiia *Dietitis*, din carele aduce și sfântul acesta o parte în povestirea eresului. Acesta dară în cuvântul acela neîntărit să întăreaște, zicând cum că doao firi care să păzească doimea după număr, adecă care să se aducă supt câțățimea cea despărțită și să se poată număra, iaste cu neputință să facă un ipostas. Pentru aceasta sfântul aicea arată cum că firile lui Hristos și să numără, pentru că să deosebesc cu însușirile, și unite sânt întrun ipostas, fără de amestecare.

CAP. 10

(1) Doao necuviințe și păgânătăți urmează din adăogirea Knaféului: una adecă, aducerea a patra Față la Sfânta Troiță, iară alta, lipirea de patimă la Sfânta Troiță. Că zicând el: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte, cel ce te-ai răstignit pentru noi”; apoi, fiindcă cea dintâi la Tatăl să pune, cea de-a doao la Fiiul și cea de-a treia la Sfântul Duh (măcar că câte treale – și „Dumnezeu” adecă, și „Tare”, și „Fără-de-moarte” – să ia și la Tatăl, și la Fiiul, și la Sfântul Duh, pentru că și Tatăl iaste Dumnezeu tare și fără de moarte, și Fiiul iaste Dumnezeu tare și fără de moarte, și Duhul Sfânt iaste Dumnezeu tare și fără de moarte), urmează că altă Față voia pre Fiiul lui Dumnezeu cel tare, și alta pre cel ce s’au răstignit. Pentru că deosebi pre aceastea le pune, la Fața cea de-a doao pre cuvântul „Tare”, și la cea de-a patra pre „Cel ce te-ai răstignit”, și numără patru: Dumnezeu (adecă Tatăl), Tare (adecă Fiiul), Fără-de-moarte (adecă Sfântul Duh), și cel ce s’au răstignit – ca cum ar fi altă Față Fiiul, și alta cel ce s’au răstignit. Și iarăși, fiindcă aceastea, „Dumnezeu”, și „Tare”, și „Fără-de-moarte”, să ia de obște la Sfânta Troiță, adăogând Knaféul aceasta: „Cel ce te-ai răstignit pentru noi”, urmează a socoti pătimitoare pre Sfânta Troiță și a răstigni împreună cu Fiiul pre Tatăl și pre Duhul Sfânt. Carea iaste preapăgânească socoteală.

(2) De s’ar fi potrivit prepoziție „din” numai Tatălui, iară „prin” numai Fiiului, iară „întru” numai Duhului Sfânt, ca cum s’ar fi deosebit Dumnezeștile Feațe cu firea, nu s’ar fi mutat aceastea, prepozițiile sau rânduialele numilor; iară acum vedem în multe locuri ale Sfintei Scripturi cum că și prepozițiile să mută, și să dă „din” și Fiiului, aseamene și „prin”, și „întru”, precum iaste arătat din cuvântul Apostolului, carele zice: „Dintr’însul, și, printr’însul, și întru dânsul”¹. Și rânduiala numilor să schimbă, și nu totdeauna să numără întâi Tatăl, iară al doilea Fiiul și al treilea Duhul, ci și împrotivă, precum iaste în cuvântul ce zice: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărțășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți”²; și iarăși: „și sânt osebiri darurilor, iară acelaș Duh; și osebiri slujbelor sânt, iară acelaș Domn; și osebiri lucrărilor sânt, iară același Dumnezeu, carele lucrează toate întru toți”³. Că iată întru aceastea s’au schimbat rânduiala numilor. Deci dară nu deosebesc firi prepozițiile acealea.

(3) Că zicând de trei ori, „Sfânt, Sfânt, Sfânt”, însemnează pre ceale trei Ipostasuri. Iară zicând o dată „Domnul”, arată pre o Dumnezeire.

CAP. 12

(1) Păgânul Nestorie zicea cum că pururea-Fecioara Mariia au născut om

¹ 1 Cor. 8: 6.

² 2 Cor. 13: 13.

³ 1 Cor. 12: 4-6.

gol, și pre Hristos îl socotii om prost. Pentru aceasta sfântul arată că Preasfânta Fecioară, ca ceaia ce au născut pre Cuvântul cu trup, iaste Născătoare de Dumnezeu și Maică a lui Dumnezeu chiar și cu adevărat, iară nu după asemănare, precum, întinzind Domnul mâna sa cătră ucenici, zicea: „Iată muma mea, și frații miei; că cela ce face voia Tatălui meu celui din Ceriuri, acesta iaste frațele meu și muma mea”¹.

1) Hristos
advinând
după
excursiune
se

(2) Împreună întru aceiași dată s’au făcut și zămislirea Cuvântului, și starea trupului întru însuși Cuvântul. Că întru acest chip s’au făcut, precum lumina luminează pre ceale ce să luminează. (Coressie)

(3) Că nu au fost mai nainte trupul Domnului în mitra Fecioarei întru al său ipostas, și pre urmă au intrat în El Dumnezeu, precum în Sfinții Proroci prin daru, ci întru aceiași clipeală a vremii s’au făcut zămislirea și întruparea Cuvântului, luând el întru ipostasul său pre firea omenească.

CAP. 14

(1) „De obște deosebire” să zice întâmplarea cea despărțitoare după carea să deosebeaște ipostasul de alt ipostas și de sineși, precum „șade Petru, umblă Pavel”; că cu aceasta ce șade și umblă să deosebesc între dânșii Petru și Pavel. Dară să poate să șadă Pavel și să umble Petru, și așa să se despărțească dela dânșii această deosebire, și să ia alta amândoi. Iarăși să deosebeaște ipostasul și de sineși, fiindcă uneori șade jos, iară alteori stă, și uneori doarme, iară alteori iaste deștept. Aceastea și ceale ca aceastea să zic „de obște deosebiri” și „întâmplări despărțitoare”. Iară după întâmplarea cea nedespărțitoare, de sineși nu să deosebeaște ipostasul, dară de alt ipostas să deosebeaște. Precum [când] iaste cineva smolit, iară altul albineț, aceștea de sineși nu să deosebesc, dară de alții să deosebesc. Așa și sfântul acesta, la *Loghica* sa, [Cap. 13], despărțind întâmplarea, zice: „Această întâmplare să desparte în doao, în ceaia ce să zice de-obște-deosebire și în cea deosebi-deosebire”, și cealealalte.

(2) Așa și Sfântul Sobor al 6-lea cel a Toată Lumea hotăraște la Fapta 4-a: „Deacă cineva va înțaleage pre voe a Feații, fiindcă trei Feațe să zic la Troiță, nevoie iaste ca și trei voi ale Feațelor, și trei lucrări să zică”.

(3) Precum boala iaste cădere a sănătății, și moartea a vieții.

(4) Aceasta o zice sfântul nu într’adins, ci după părerea celor protivnici. Ca cum ar fi zis: De ar fi fost una și aceiași voia Dumnezeirii și a omenirii lui Hristos, una și aceiași ar fi fost și ființa întru el a Dumnezeirii și a omenirii. Dară aceasta iaste păgânească socoteală, și protivnică celor ce s’au zis mai sus. Că s’au arătat că la Hristos doao firi sânt. Deci dară cu necuviință iaste a zice o voe la Hristos.

(5) Că așa mai de jos și mai nesăvârșită ar fi fost voia lui Hristos decât a

¹ Mt. 12: 49-50.

Îngerilor și a oamenilor, carii au voia slobodă.

(6) La Îngeri voia iaste mai înaltă decât cea omenească și nu să asemenează cu cea omenească. Pentru că la voia cea Îngerească lucrarea urmează îndată și fără de zăticnire, că ceaia ce voiaște face, și de nimic nu să zăticnească, și îndată face, fără de prelungire de vreme. Iară la voia cea omenească nu să întâmplă aceasta. Că omul, de va voi să facă ceva, nu poate să facă îndată, ci are trebuință de vreme, și de sfat, și de alte mijloace, ca cea ce are împiedecări multe, și pre draci, și pre greotătea trupului, și altele ca acestea.

(7) Adecă cu putearea voinții.

(8) Drept aceaia pornirea spre lucrare iaste mai pre urmă decât așăzarea, adecă decât voia.

(9) Trebuie a ști cum că întru noi mai întâi să întină voința de păcat. Că mai nainte de lucrarea cea rea, voința trage întinăciunea păcatului prin învoiala cea cătră lucrul cel rău. Drept aceaia și întru Adam cel întâi zidit mai întâi voința s'au întinat.

(10) Răvnitoriul cel fierbinte al dogmelor celor dreapte, Ghenadie Sholărie, așa tâlcuiaște pre acest cuvânt ce zice: „alcătuirile sânt ale celor ce sânt întru ipostas”, în *Cuvântul împotriva Akindianistenilor*, zicând: „Maxim Mărturisitoriul numeaște că sânt întru ipostas pre ființele ceale întâi, și pre părțile ființelor acestora, și pre ipochimenul, și pre întâmplarea cea de obște, și pre ceale ce sânt aseamene ca acestea”.

(11) Firești zice sfântul că sânt faptele bune, pentru că dintru începutul face-rii omului i s'au dat lui dela Dumnezeu faptele ceale bune ca niște săvârșiri firești, dară, prin călcarea poruncii, au căzut omenirea dela cea firească săvârșire și să pleacă mai mult spre cel rău decât spre cel bun; însă au rămas iarăși în om cea firească plecare și puteare de a fi el priimitoriu de faptele bune ceale firești. Pentru aceasta avem trebuință de osteneală și de nevoie spre dobândirea lor. Precum o piatră ce au căzut în tină au pierdut strălucirea cea dintâi, dară prin spălare iarăși o dobândește pre ea.

(12) Acest nume iaste cel grecesc, pre carele noi mai sus l-am zis „soco-teală” și numai în limba ellinească are aceste însemnări.

CAP. 15

(1) Precum la meșteșugul teslăriei și la meșteșugul facerii de corăbii iaste cu puțință a vedea. Că mai nainte au socotit întru dânșii ceaia ce era să facă, teslariul adecă casa, iară meșterul de facerea corăbiilor, corabiia. Apoi au arătat ceaia ce au socotit, au lucrat cu mâinile și au săvârșit lucrul. Deci una iaste numai a sufletului; iară alta, a sufletului ce unelteaște trup; iară alta, a trupului ce iaste însuflețit cu suflet înțelegătoriu, afară de săvârșirea lucrării, carea iaste a omului. (Anastasia al Antiohiei)

(2) Cei ce socotesc cum că trupul Domnului nu era adevărat trup când umbla pre mare, să amăgesc. Pentru că și Petru au umblat, dară nu era fără de trup; și hierul plutea pre apă, cu porunca lui Elissei, și nu era fără de trup, ci hier greu.¹ Deci și Domnul om era desăvârșit, măcar de și umbla pre mare. Pentru aceasta și Apostolilor, carii îl socotiia pre el nălucă, le-au îputat.

(3) Sfinții Părinți în multe fealiuri au numit pre mișcarea cea omenească. În-tâi o au numit puteare – pentru că nicidecum nu să schimbă dela ființa omenească dela carea iasă. A doao, lucrare – pentru că arată pre ființă că nu să deosebeaște întru toate ipostasurile ceale de un fealiu. A treia, deosebire – pentru că hotăraște și arată pre deosebirea ce are cătră cealealalte fealiuri de jivini. A patra, cei vechi pre lucrarea cea omenească o au numit mișcare, pentru că arată putearea ființii; că toată firea dela mișcarea ei să arată. A cincea, o au numit însușire, pentru că iaste a fealiului omenesc și îl face pre el de să deosebeaște de cealealalte fealiuri de jivini. A șasea, o au numit feliurime, pentru că iaste feliu împrejurul ființii omului. A șaptea, Dascalii pre lucrarea cea omenească o au numit patimă, nu spre deosebirea puterii cîii Dumnezești, ci pentru că toată mișcarea și lucrarea cea omenească să mișcă de putearea cea Dumnezeiască. Fiindcă toate ceale mișcătoare, fără de mișcătoriul cel dintâi, adecă fără de Dumnezeu, nu să pot mișca, iară mișcătoriul cel dintâi iaste Dumnezeu. Și toate ceale zidite sânt mai pre urmă și mai jos decât cel dintâi. Pentru aceaia nu numai lucrarea omului, ci și a fieștecării zidiri să mișcă de putearea cea Dumnezeiască.

CAP. 17

(1) Anastasie al Antiohiei în Epistolia cea cătră Serghie Grammaticul zice: „Nu iaste cu putință a afla icoană arătătoare a aceștii uniri, dară însă să ne ispitim să aducem oarecare asemănare: mică adecă cătră mărimea tainei, dară decât cealealalte mai adevărată. Că precum, de ar socoti cineva pre tot aerul cel de supt Ceriu cum că s’au înfocat, iară mai vârtos cum că iaste foc, și întru atâta foc s’au pus un grăunte de muștariu sau de meiu, nevoe iaste ca și acela să priimească feliurimea aceluia ce biruiaște, cât să nu să pară că iaste altceva, fără decât foc, măcar de și stă cuvântul ființii; așa firea cea omenească, unindu-să cu Dumnezeu Cuvântul, s’au biruit atâta, cât nu să mai pare a fi fire de om. Și întru acest chip nu să îndoesc Părinții a zice că s’au îndumnezeit firea. Măcar de și atâta s’au amestecat, dară pre deosebirea cea ființească o păzește. Că după cuvântul cel dintâi n’au eșit dintru sine. Pentru că Dumnezeiasca fire au rămas neschimbată întru luarea frământăturii noastre. Carea aceasta toată Scriptura cea de-Dumnezeu-însuflată o arată”.

*grăuntele
de muștar
și
aerul
apris*

¹ 4 Împ. 6: 6.

CAP. 18

(1) Minte iaste fără de trup, nematerialnică, fără de moarte, iară trupul materialnic și muritoriu. Deci pre această unire a minții și a sufletului împreună cu trupul o au fericiții Părinți spre pilda întrupării. Că precum mintea cea nematerialnică în trupul cel materialnic după ipostas unindu-să, n'au eșit din săvârșirea sa, nici din nemurire și nematerialnicime, așa și Cuvântul lui Dumnezeu.

(2) Minte cu minte să uneaște, și prin minte, precum au zis înapoi, la Capul 6, să face unirea cu trupul. Că firea cea Dumnezeiască a celui Unuia-Născut s'au unit cu trupul prin suflet, carele iaste în mijloc între Dumnezeire și între omenire, după Soborul al 6-lea, Fapta 8, și după Bogoslovul Grigorie. Pentru că au mijlocit sufletul nu cu lucrare, ci după rânduială, fiindcă sufletul și cu amândoa iaste unit, adecă cu Dumnezeirea și cu trupul, și despre amândoa iaste deosebit. Iaste aproape de Dumnezeire cu nematerialnicimea, și cu aceasta că iaste fără de trup; și iaste aproape de trup, săvârșire a lui fiind. Pentru că nu iaste sufletul singur vreo mijlocire, carea să fi fost mai nainte de unirea marginilor. Că întru aceiași dată s'au zidit sufletul și trupul, și întru aceiași dată s'au unit cu Dumnezeirea. Că nu povățuia zidirea mai nainte de unire cu vremea, ci numai cu cuvântul. (Coressie)

ÎNSEMNĂRI OARECARE LA CARTEA A PATRA

CAP. 6

(1) Pentru numirile acestea, adecă „Iisus Hristos”, ce însemnează și de când s'au numit Domnul așa, arată și Fericitul Theodorit în *Cartea cea pentru Dumnezeștile Dogme*, la Capul 11. Că pre același, zice, Biserică îl numeaște și Fiiu, și Unul-născut, și Dumnezeu Cuvântul, și Mântuitoriu Domnul, și Iisus Hristos. Dară „Fiiu Unul-născut”, și „Dumnezeu Cuvântul”, și „Domn”, și mai nainte de Întrupare să numiia, și după Întrupare așijderea să numeaște. Iară „Iisus Hristos” după Întrupare s'au numit, din lucruri priimind numirile. Pentru că „Iisus” (carele iaste cuvânt evreesc) să tâlcuiască „Mântuitoriu”. Și la aceasta martor iaste Gavriil, cătră Fecioara zicând: „Și vei chiea numele lui Iisus, că el va mântui pre norodul său de păcatele lor”¹. Iară „Hristos” (carele iaste cuvânt ellinesc, și evreiaște să zice „Mésia”, iară românește să tâlcuiască „Uns”), s'au numit pentru ungerea Duhului. Pentru că Davíd, cântătoriu de Psalmi, zice: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul de lemn al bucuriei mai mult decât pre părtașii tăi”². Iară prin limba Prorocului Isaiei aceștia Stăpân au zis: „Duhul Domnului preste mine, pentru

¹ Mt. 1: 21.

² Ps. 44: 8.

care m'au un[s] pre mine Domnul"¹. Iară ca așa să înțelegem Prorocia, însuși Stăpânul ne-au învățat. Pentru că, intrând în Sinagoga, și luând Cartea cea Pro-rocească, au cetit cuvântul acesta și au zis cătră cei ce era de față: „Astăzi s'au plinit scriptura aceasta în urechile voastre”². Asemene cu Prorocii au propo-veduit și marele Petru. Că lui Cornilie arătând taina, așa au zis: „Voi știți cu-vântul carele s'au făcut prin toată Iudeia, începând din Galileia, după Botezul carele l-au propoveduit Ioann, pre Iisus cel din Nazaret, cum l-au uns pre el Dumnezeu cu Sfântul Duh și cu putere”³. Arătat dară iaste dintru acestea ce s'au zis, cum că pentru ungerea Duhului s'au numit „Hristos”⁴. Dară s'au uns nu ca un Dumnezeu, ci ca un om, iară deaca după omenire s'au uns, după întru-pare și Hristos s'au numit. Dară însă nu iaste altul Dumnezeu Cuvântul, și altul Hristos. Pentru că Dumnezeu Cuvântul, făcându-să om, s'au numit Hristos.

CAP. 8

(1) Întâi-născut din Fecioară s'au numit Domnul nu pentru că ar fi avut pre urmă pre cineva asemene născut, ci pentru că iaste întâi-născut fără de asemă-nare cătră fiii oamenilor. Că nici, pentru că au zis Apostolul pentru nașterea Domnului cea fără de început din Tatăl: „Carele iaste întâi-născut decât toată zidirea”⁵, pentru aceaia și alt frate al Domnului au scris. Nici iarăși acești, „Întâi-născut din morți”⁶ numindu-l, pentru aceaia și alt frate al Domnului au adus, carele asemene au călcat iadul, ci întâi-născut din Tatăl, și din Fecioară, și din morți să zice, ca prin toate să se cunoască mărima fiimii cea una și sin-gură. Pentru că fără de asemănare iaste nașterea Stăpânului. Că unde Maica iaste Fecioară, cum să va spune nașterea? (Sfântul Grigorie Nissis, în *Cuvântul cel la Iosif și la Mariia*)

CAP. 9

(1) Fiindcă Sfântul Botez iaste una din ceale șapte taine ale Bisericii, și cea întâi, iară la taine alta iaste ceaia ce să veade, și alta ceaia ce să înțelegă – „că ceale văzute”, zice acești Sfânt Damaskin, „sânt seamne ale celor ce să înță-leg” – pentru aceasta trebe a ști că Botezul iaste chip al îngropării și al învierii Domnului, precum arată Dumnezeescul Apostol cătră Romani: „Au nu știți cum că câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat? Îngropatu-ne-am cu el dimpreună prin Botez întru moarte, ca precum s'au sculat Hristos din morți prin slava Tatălui, așa și noi întru înnoirea vieții să umblăm. Că de sântem împreună-alcătuiți după asemănarea morții lui, deci și învierii lui

¹ Is. 61: 1.

² Lc. 4: 21.

³ Fap. 10: 37-38.

⁴ Adecă „Uns”.

⁵ Col. 1: 15.

⁶ Col. 1: 18.

vom fi părtași”¹. Și cătră Colaseni: „Îngropați fiind împreună cu el prin Botez, întru carele v’ăți și sculat împreună, prin credință cu lucrarea lui Dumnezeu, carele l-au sculat pre El din morți”². Prin care aceaste cuvinte arătat însemnează cum că, botezindu-ne noi, adecă afundându-ne în apă, ne îngropăm împreună cu Hristos, și rădicându-ne din apă, înviem împreună cu dânsul. Pentru aceaia și Theodor Valsamón, și Zonarà, în tâlcuirea Canonului 45 al Soborului celui din Laodíkii, scrie: „Că leage era Bisearicii ca în Sâmbăta cea Mare să săvârșască botezurile, ca ceaia ce iaste în mijloc între îngropare și între învierea Domnului, al căror chip iaste afundările și rădicările din apă ale Botezului. Și pentru această pricină zice Evstrátie Arghéntie cum că și Apostolul, și Prochimenele, și Eva[n]gheliia Sâmbetei céii Mari, și a să cânta, în loc de Sfinte Dumnezeule, „Câți întru Hristos v’ăți botezat”, și Evangheliia și Apostolul Paștilor, și a să ceti în multe limbi Evangheliia Liturghiei Paștilor, și altele multe, pentru cei botezați de curând să fac; încă și unele din Tropare, precum acela: „Rădică împrejur ochii tăi, Sioane”, și: „Eri ne-am îngropat împreună cu tine, Hristoase”, și altele. Și deci cum că Botezul închipuiaște pre îngroparea lui Hristos cea de trei zile, și învierea lui, arătat iaste din ceale ce s’au zis; iară cum că, ca să se facă la noi acest chip și asemănare a morții și a îngropării lui Hristos, iaste de nevoie a să face ceale trei afundări, că în alt chip nu iaste cu puțință, [aceasta] și Canoanele Sfinților Apostoli, și Așezământurile lor ceale prin Climent, și Sfintele Soboară, și Dumnezeștii Părinți carii au învățat pentru Botez arată și hotărăsc. Pre ale căroră învățături și hotărâri iată că le punem și de față. Canonul 8 al Sfinților Apostoli: „Oricarele episcop nu va face trei Botezuri a unii Taine, ci un Botez, carele să se dea întru moartea Domnului, să se catherisească. Pentru că nu au zis Domnul: Întru moartea mea botezați, ci: ‘Mergând, învățați toate neamurile, botezindu-i pre ei în numele Tatălui, și al Fiiului, și al Sfântului Duh’”. Tâlc al lui Zonarà: „Trei Botezuri aicea zice Canonul pre ceale trei afundări, întru o Taină, adecă întru un Botez. Întrucât, cel ce botează, la fieștecarea afundare să zică un nume al Sfintei Troițe. Că o dată a afunda în sfânta colimvithră pre cel ce să botează, și întru moartea Domnului a zice pre acea una afundare, iaste păgânesc lucru, și cel ce așa botează să se catherisească”. Așezământurile acestorași Dumnezești Apostoli, în Cartea 7-a, Cap 45, scriu: „Că cel ce să botează să pogoară în apă”. Și în Cartea 3-a, Cap 17: „Deci Botezul să dă întru moartea Domnului, iară apa în locul îngropării; untul-de-lemn, în locul Sfântului Duh; peceatea, în locul Crucii; Mirul, întărire a mărturisirii...; afundarea, a muri împreună; eșirea din apă, a învia împreună”. Soborul al 2-lea a Toată Lumea, legiuind cum să cuvine să priimim pre cei ce să întorc dela eres și vin la Biserica cea Sobornicească, în doao părți îi desparte pre ei, pre unii rânduintu-i a să unge cu Mir, iară pre alții a să boteza de-a doao oară. Și pentru

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

¹ Rom. 6: 3-4.

² Col. 2: 12.

cei ce să botează adecă întru o afundare poruncește a să boteza de-a doao oară, spuindu-le pre larg și eresurile lor. Iară pentru cei ce să botează în trei afundări, ca cei ce să botează întocma cu noi, nu socoteaște că să cuvine a să boteza ei de-a doao oară, ci, după anathematisirea cea dată în scris a eresului lor, să se ungă cu Mir. Sfântul Dionisie Areopaghitul, cel ce au fost pe vreamea Sfinților Apostoli, bogoslovește: „Deci pre cel ce cu sfințenie să botează, învățatura cea închipuitoare cu taină îl învață cum că, prin ceale trei afundări în apă, urmează morții céii Dumnezești a îngropării cei de trei zile și trei nopți a lui Iisus Dătătorului de viață”. Și iarăși aiurea: „Deci de trei ori pre el” (adecă pre cel chie-mat) „Arhiereul îl afundă, la ceale trei afundări și rădicări ale celui ce să săvârșește” (adecă să botează) „zicând pre ceale trei Ipostasuri ale Dumnezeștii Fericiri”. Sfântul Kirill al Ierusalimului, întru învățăturile sale: „Și aicea prin închipuire însemnând pre îngroparea cea de trei zile a lui Hristos. Că precum Mântuitoriul nostru trei zile și trei nopți în pântecul pământului au făcut, așa și voi, întru rădicarea (adecă din apă) cea dintâi, ați urmat zilei céii dintâi în pământ a lui Hristos, iară întru afundare, nopții”. Și iarăși: „Precum Iisus, păcatele a toată lumea luându-le asupra, au murit, ca, omorând păcatul, să te înviiaze pre tine întru dreptate, așa și tu, pogorându-te în apă, și oarecum îngropându-te împreună precum acela în piatră, te scoli, întru înnoirea vieții umblând”. Sfântul Athanasie cel mult pătimitoriu, tâlcuind cuvântul Apostolului ce zice: „Că de sântem împreună-altuiți după asemănarea morții lui, împreună-altuiți sântem, adecă părtași”¹: „Precum trupul Stăpânului, îngropându-să în pământ, au răsărit mântuire lumii, așa și trupul nostru, îngropându-să în Botez, au răsărit dreptate noao. Iară asemănarea așa iaste: Precum Hristos au murit, și a treia zi au înviiat, așa și noi, în Botez murind, înviem. Că a să afunda pruncul în colimvithră de trei ori, și a eși, aceasta însemnează pre moartea și pre învierea cea de a treia zi a lui Hristos”. Sfântul Vasilie cel Mare: „Deci în trei afundări, și întocma la număr chemări să săvârșește Taina Botezului, ca și chipul morții să se închipuiască, și cu predaniia cunoștinții de Dumnezeu sufletele să ne luminăm cei ce ne botezăm”. Și în alt loc: „Cum dară vom face pogorârea în iad? Urmând îngropării lui Hristos. Pentru că oarecum să îngroapă în apă trupurile celor ce să botează”. Și Sfântul Grigorie Bogoslovul, la *Cuvântul cel pentru Botez*: „Să ne îngropăm dară împreună cu Hristos prin Botez, ca să și înviem împreună; să ne pogorâm împreună (adecă în apă), ca să ne și înălțăm împreună; să ne rădicăm împreună, ca să ne și slăvim împreună”. Sfântul Grigorie Nisis, la *Cuvântul cel de învățătură*: „Deci Dumnezeu și Mântuitoriul nostru, împlinind rânduiala cea pentru noi, au intrat supt stihia cea de-a patra, carea iaste pământul. Iară noi, Botez luând, spre urmarea Domnului și Învățătorului și Stăpânului nostru, în pământ nu ne îngropăm, ci supt stihia cea de aproape de pământ, carea iaste apa, pogorându-ne, întru aceaia ne ascundem, precum Mântuitoriul în pământ,

pgorâ
în iad

în pământ
înviere

¹ Cf. Rom. 6: 5.

și de trei ori aceasta făcând, pre darul învierii céii de a treia zi întru noi îl închipuim”. Sfântul Ioann Gură de Aur, *Cuvânt 24 la Ioann*, carele iaste Cuvântul Botezului: „Dumnezeești seamne să săvârșesc la dânsul, mormânt, și moarte, și înviare, și viață. Și acestea toate împreună să fac. Căci ca întru un mormânt în apă afundându-ne noi capetele, să îngroapă omul cel vechiu, și afundându-să jos, să ascunde cu totul și tot, apoi rădicându-ne noi, iasă cel nou iarăși”. Și iarăși, *Cuvânt 40 la Trinitatea 1 către Corintheni*: „Ceaia ce iaste mitra la pruncul cel din pânțece, aceasta iaste la cel credincios apa. Că în apă să formăluiaște și să închipuiaște”. Și Sfântul Ioann Damaskin aicea: „Că prin ceale trei afundări, pre ceale trei zile ale îngropării Domnului însemnează Botezul”. Deci din toate acestea ce s’au zis, arătat s’au cunoscut cum că prea de nevoe și netrecute sânt la botez, lângă chemarea celor trei Dumnezeești Feațe, și ceale trei afundări și rădicări, ca să se închipuiască printr’însele îngroparea cea de trei zile și trei nopți, și înviarea Mântuitoriului, întru care să dă noao și darul cel Dumnezeesc, ertarea păcatelor. Că botezul cel ce nu are afundări iaste lipsit de închipuirea morții și a învierii Domnului. Pentru aceasta trebuiaște Preoții, ca cei ce vor să dea înfricoșat răspuns înaintea lui Dumnezeu, să aibă mare luare-aminte să nu strice o taină ca aceasta Dumnezeiască, botezind prin copăițe, întru care abia să afundă picioarele pruncilor celor ce să botează, nici cu turnare deasupra, ci să poarte grijă de colimvithre, care să poată a primi apă din desul spre a să uda pruncul, după Canoanele Dumnezeștilor Apostoli și ale Sfințelor Soboară, și după învățăturile de-Dumnezeu-înțelepților Părinți, carii toți cu o gură învață de afundări, precum s’au arătat, ca să se închipuiască întru cei ce să botează îngroparea și înviarea Mântuitoriului, că în alt chip iaste cu neputință aceasta a să face. Ceteaște și la *Kiriakodromion* al lui Nikifor, Preasfințitului Arhiepiscop al Astrahanului, ce s’au tipărit românește acum, la anul 1800, cu cuvântul cel pentru botez, întru carele arată pre amăruntul pentru lucrările tainei aceștia, adecă pentru ce să face cu apă, iară nu cu altă stihie; pentru ce, cel ce să botează, stă întâi căutând spre apus, și să leapădă, și suflă, și scuipe, apoi să întoarce cătră răsărit; ce însemnează ceale trei afundări și rădicări; pentru ce ne ungem cu Sfântul Mir; și, în scurt, pentru toate preafrumoase și de ajuns descoperiri face.

CAP. 13

(1) Pentru săvârșirea sfintelor daruri, cum că nu să sfințesc prin cuvintele acealea ale Domnului ce zice: „Luați, Mâncați”, și, „Beți dintru acesta toți”, și cealealalte, ci prin rugăciunea Preotului și venirea Sfântului Duh, osebit de alții, pre larg au arătat și Nicolae Cavăsila, în *Tâlcuirea Dumnezeștii Liturghii*, și Sevastós Trapezúndios în cartea sa cea tipărită în București¹, și alt oarecarele dascăl al Bisericii Răsăritului, în cartea ce să numește *Katalaghi*, tipărită în

¹ Sevastos Trapezundiul Kimenitul, *Eortologhion*, Snagov, 1701. (N. ed.)

Iași¹, aducând spre dovedire, lângă altele, și multe mărturii ale Sfinților Părinți, între cari unul iaste și sfântul acesta Ioann Damaskin, prin cuvintele ce scrie aicea, în Capul acesta. Dintru care aceale multe mărturii vom aduce puține aicea spre arătare, cum că noi precum ne-au dat Sfinții Părinți lucrarea de ceale sfinte, așa o ținem neclătită. Și întâi Sfântul Apostol Iăcov, cel ce s'au hirotomisit întâi Ierarh al Ierusalimului de însuși Domnul, după spunerea iconomieii și lucrării de ceale sfinte céii dintâi a Mântuitorului și povestirea cuvintelor lui celor Dumnezești, adaoge rugăciunea chiemării Sfântului Duh, spre săvârșirea Darurilor, zicând: „Miluiaște-ne pre noi, Dumnezeule atotțiitoriuile; miluiaște-ne pre noi, Dumnezeule, Mântuitoriuil nostru; miluiaște-ne pre noi, Dumnezeule, după mare mila ta, și trimite preste noi, și preste Darurile aceastea ce sânt puse înainte pre Duhul tău cel Preasfânt, pre Domnul și dătătoriuil de viață, pre cel de un scaun cu tine, Dumnezeul și Tatăl, și cu Unul-născut Fiuul tău, pre cel ce împreună-împărățește, pre cel deoființă și împreună pururea-veacinic, pre cel ce au grăit în Leage și în Proroci, și în Așăzământul tău cel Nou, pre cel ce s'au pogorât în chip de porumb preste Domnul nostru Iisus Hristos în Râul Iordanului, și au rămas preste dânsul, pre cel ce s'au pogorât preste Apostolii tăi în chip de limbi de foc în foișorul sfântului și slăvitului Sion, în zioa Praznicului a Cincizeci de Zile, pre acesta, Duhul tău cel Preasfânt trimite-l, Stăpâne, preste noi, și preste Sfinte Darurile aceastea ce sânt puse înainte”. După aceaia, cu glas și cu evlavie, adaoge Preotul așa: „Ca pogorându-să, cu sfânta și buna și slăvita lui venire, să sfințească și să facă adecă pâinea aceasta trup sfânt al Hristosului tău”. Norodul zice: „Amin”. „Și Păharul, sânge cinstit al Hristosului tău”. Și iarăși norodul: „Amin”. Cine iaste martor al adevărului mai vreadnic de credință pentru aceaia, când să săvârșesc Tainile, decât acesta, Fratele lui Dumnezeu și întâiuil Ierarh al Ierusalimului? Iară după multă vreme, marele Vasilie, luminătoriuil lumii și arătătoriuil de ceale Cerești, vremea chiemând ca să scurteaze el, spre folosul de obște, pre aceaiași Dumnezeiască slujbă, nu au îndrăznit întru ceale de trebuință și de nevoe a schimba pre ceale mai nainte de-Dumnezeu-date sfinte slujbe, ci și el, Fratelui lui Dumnezeu urmând, după ce zice cu chip de povestire: „Dat-au sfinților săi Ucenici și Apostoli, zicând: Luați, mâncați”, și: „Beți dintru acesta toți”, și cealealalte, adaoge: „Deci pomenind și noi, Stăpâne, patimile lui ceale mântuitoare, Crucea cea făcătoare de viață... și slăvita și înfricoșata lui a doao venire. Ale tale dintru ale tale, ție aducând de toate și pentru toate”. Iară stranele cântând: „Pre tine te lăudăm, pre tine bine te cuvântăm”, și cealealalte, îndată aduce plecându-să: „Pentru aceasta, Stăpâne Preasfinte, și noi, păcătoșii și nevreadnicii robii tăi, cari ne-am învrednicit a sluji sfântului tău jărtveanic, nu pentru dreptățile noastre (că nu am făcut ceva bun pre pământ), ci pentru mila ta și îndurările tale care ai vărsat de prisosit preste noi, îndrăznind ne apropiem cătră sfântul tău jărtveanic, și puind înainte

¹ *Tomos Katallagis* (Tomul Împăcării), Iași, 1692-94. (N. ed.)

închipuirile sfântului trup și sângelui Hristosului tău, ție ne rugăm, și pre tine te chiemăm, Sfinte al Sfinților, ca cu bunăvoința bunătății tale să vie Duhul tău cel Sfânt preste noi, și preste darurile acestea ce sânt puse înainte, și să le blagoslovească pre dânsule, și să le sfințească, și să le arate”. Apoi rădicându-să, le blagosloveaște de trei ori, zicând: „Adecă pâinea aceasta, însuși cinstit Trupul Domnului și Dumnezeului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Amin. Iară păharul acesta, însuș cinstit Sângele Domnului și Dumnezeului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos”, și cealealalte. Așa și stâlpul acesta, cel înalt și neclătit al Sfintei Soborniceștii și Apostoleștii Bisericii ai lui Hristos, la taina aceasta urmând celor mai nainte de el, nu socoteaște că prin cuvintele acealea ale Domnului, adecă „Luați, mâncați”, și „Beți dintru acesta toți”, și cealealalte, să săvârșesc tainele acestea. Că de socotea așa, pre urmă, după zicerea cuvintelor acelora, nu ar fi îndrăznit să le zică pre darurile acestea închipuiri ale sfântului trup și sânge al lui Hristos, nici ar fi îndrăznit să se roage Tatălui ca să trimită pre Sfântul Duh preste iale, și să le blagoslovească, și să le sfințească, și să le arate, și să le facă trup și sânge al lui Hristos. Căci cum ceale mai nainte sfințite ar fi fost trebuință să se mai sfințească iarăși, și ceale ce s’au făcut trup și sânge al lui Hristos, de-a dooa oară să se mai facă iarăși trup și sânge al lui Hristos? Așijderea și Dumnezeescul Gură de Aur, nu cu multă vreamă pre urmă, cu același scopos, prin amelintarea lui Dumnezeu, spre folosul de obște vrând și el să mai scurteaze pre această de-Dumnezeu-dată slujbă, nu au îndrăznit nici el să schimbe chipul Tainei, ci au urmat întru toate acestuiași mare luminătoriu Vasilie. Și după povestirea cuvintelor Domnului, mergând mai nainte, zice: „Încă aducem ție... Trimite Duhul tău cel Sfânt preste noi, și preste Darurile ce sânt puse înainte”. Și după ceale din mijloc: „Și fă adecă pâinea aceasta cinstit trupul Hristosului tău”. Și iarăși după puțin: „Iară ce iaste în Păharul acesta, cinstit sângele Hristosului tău”. (Cu ce chip?) „Prefăcându-le cu Duhul tău cel Sfânt”. Vezi cum și Fratele lui Dumnezeu, și acei doi mari Ierarhi și Dascăli a toată lumea, nu prin cuvintele acealea ale Domnului, precum am zis, ci prin chiemarea și venirea Preasfântului Duh învață că să preface pâinea și vinul întru cinstit trupul și întru cinstit sângele Domnului și Dumnezeului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Iară Dumnezeescul Ioann Damaskin, Gura tuturor Bogoslovilor și a Dascălilor, urmând celor mai sus numiți sfinți, scrie aicea: „Au zis Dumnezeu: ‘Acesta iaste trupul meu’, și: ‘Acesta iaste sângele meu’, și: ‘Aceasta faceți spre a mea pomenire’... Și putearea Sfântului Duh, ceaia ce umbreaște, să face prin chiemare ploae la această noao lucrare. Că precum toate câte au făcut Dumnezeu, cu lucrarea Sfântului Duh le-au făcut, așa și acum lucrarea Duhului lucrează ceale ce sânt mai presus de fire, pre care nu poate a le încăpea, fără numai singură credința”. Și iarăși: „Acum întreb cum pâinea să face trupul lui Hristos, și vinul și apa sângele lui Hristos? Zic ție și eu: Duh Sfânt vine preste dânsule și face aceste lucruri mai presus de cuvânt și de gândire”. Și după puțin: „Întru acest chip și punerea pâinei înainte, vinul și

lw
Gglw
Dk

apa, prin chiemarea și venirea preste dânsele a Sfântului Duh, mai presus de fire să prefac în trupul și sângele lui Hristos”. Și mai jos: „Iară deacă și oarecarii, închipuiri ale trupului și sângelui Domnului pre pâine și pre vin le-au numit, precum au zis Purtătoriul de Dumnezeu Vasilie, nu după ce s’au sfințit au zis, ci mai nainte de a să sfinți, pre această jărtvă așa numindu-o”. Ai înțales cum și acest de-Dumnezeu-înțăleptit descopere când Purtătoriul de Dumnezeu Vasilie au numit pre pâinea cea pusă înainte și pre vin închipuiri? Adecă mai nainte de a să sfinți, iară nu după ce s’au sfințit. Așa și Dumnezeescul acesta Părinte, nu prin Dumnezeescile acealea cuvinte ale Domnului: „Luați, mâncați”, și „Beți dintru acesta toți”, precum li să pare Latinilor, arată că să sfințească pâinea cea pusă înainte și vinul, ci, precum s’au zis, prin chiemarea cea după aceastea, și venirea, și lucrarea Sfântului Duh. Ci și cuvântul Sfântului Ioann Gură de Aur, pre carele ca o armă îl aduc Latinii împotriva noastră, asupra lor mai vartos să întoarce. Căci zic ei cum că cuvintele Domnului sânt ceale ce săvârșesc Sfintele Daruri. Mărturisește Fericitul Gură de Aur, grăind: „Că precum cuvântul Ziditoriului acela: ‘Creașteți și vă înmulțiți’¹, s’au zis o dată de Dumnezeu, dară pururea lucrează, așa și cuvântul acesta, o dată zicându-să de Mântuitoriul, totdeauna lucrează, dară însă, precum acolo nunta și împreunarea lucrându-să, nu ne părem că necinstim cuvântul Ziditoriului, ci așa făcând, împlinim ceaia ce să cuvine, așa și Preotul, după Dumnezeescul cuvânt al Domnului, carele să zice la pâinea cea pusă înainte și la vin, încă rugându-să și chiemând venirea lucrării și a darului Sfântului Duh, spre a să sfinți și a să săvârși darurile, nu să pare că necinstește pre aceale cuvinte ale Mântuitoriului, sau cum că mai mult să nădăjduiaște la rugăciunea sa, decât creade fără de îndoială la bunavoire și la bunătatea lui Dumnezeu și Tatăl, cătră carele înalță și rugăciunile, ca să se facă ceaia ce ceare cu fierbințeală. Și așa dară, precum acolo nunta făcându-să, încă și la răsărirea pământului (precum aceștia Damaskin zice) ploaia pogorându-să, să lucrează facerea de copii și odrăslirea erburilor, așa și aicea chiemarea făcându-să, să lucrează săvârșirea și prefacerea Sfintelor Daruri în trupul și sângele lui Hristos. Vezi de aceasta și la Simeon al Thessalonicului, în *Răspunsul cel asupra celor ce hulesc, cum creadem noi că să săvârșesc Sfintele Taine prin rugăciunea Preotului*, foaia 401.

(2) Învățind sfântul aicea chipul cu carele să cuvine să priimim Sfântul Trup al Domnului, zice lângă cealealalte și aceasta, că „puind mâinile cruciși, să priimim trupul Domnului”, care lucru poate unora cei din vremea de acum să se pară de mirare, neavând știință de obiceiul cel vechiu al Bisericii. Pentru aceasta trebuie a ști cum că, în vremile ceale mai de nainte, Sfântul Trup să da în mâinile creștinilor, atât a bărbaților, cât și a muerilor, și în părțile răsăritului, și în părțile apusului, în ce chip să dă acum noao anáfora, precum scrie și Sfântul Vasilie cel Mare în *Trimiterea 93* cătră Kesariia Patrikiia, zicând: „Că toți pust-

¹ Fac. 1: 28.

anáfora
în
mâini
n dea
cu mâinile cruciș

incalz si miedu avca si core Sf Impartasire!!!

nicii cei de prin pustie, unde nu iaste Preot, Împărtășirea fiind în case, singuri să împărtășesc. Încă și în Alexandria, și în Eghipt, din norod fieștecarele, de mai multe ori are Împărtășire la casa sa, și când voiaște, singur să împărtășaște”. Precum Sfântul Grigorie Bogoslovul, în *Cuvântul cel dela îngroparea surorii sale Gorgoniei*, povestind că, fiind odată bolnavă și deznădăjduită, au alergat cu lacrimi la Sfântul Oltariu, și îl uda pre el cu iale, precum oarecând oarecarea picioarele lui Hristos, și împărtășindu-să – o, minune! – s’au întors sănătoasă. Iară de i-ar fi rămas ceva din Trupul Domnului în mână, cu lacrimi aceaia o amesteca. Precum și Fericitul Theodorit, Episcopul Kirului, la *Bisericeasca Istorie*, Cuvânt 5, Cap 17, arătând pentru Sfântul Amvrosie că zicea Împăratului Theodosie: „Cum cu acest feliu de mâini vei priimi preasfântul trup al Stăpânului, și cum vei aduce la gură precinstitul sânge?” Precum și Sfântul Ioann Gură de Aur, în *Tâlcuirea Psalmului 49*, și în *Cuvântul 261 la Serafim*, și în *Cuvântul 21 la Andriandas*; și Simeon Metafrast în *Viața acestuiași*. Iară Soborul 6, în Canonul 101, și aforiseaște pre Preotul cel ce va da, și pre mireanul cel ce va priimi preacuratul trup al Domnului în oarecare vâscioare de aur sau de altă materie, iară nu în mâini, în chipul crucii pre iale puindu-le, ca pre cei ce cinstesc mai mult decât chipul lui Dumnezeu pre materia cea neînsuflețită și supusă. Că unii din cei bogăți, cu chip ca pentru evlavie și cinstea Dumneze-eștilor Daruri, făcând oarecare vâscioare de aur sau de altă materie scumpă, întru acelea priimiia preacuratul trup al Domnului, iară nu în mâini. Precum învață și Sfântul Kirill al Ierusalimului, în *Cuvântul 5*, aseamenea cu Sfântul Ioann Damaskin aicea. Iară în Bisearca Apusului muerile nu priimiia sfântul trup cu mâinile goale, ci avea oarecare băsmăluțe albe curate, pre care le întindea pre mâinile lor, și așa priimiia pre preacuratul trup, precum arată Sfântul Avgustin în *Cuvântul 252*, și Soborul cel ce s’au adunat în cetatea Antisiodoro, în Canonul 39, hotăraște zicând: „Ca fieștecarea muiare, când să împărtășaște, să aibă a sa *dominecâle*, iară ceaia ce nu are, să rămâe fără de împărtășire până în ceaialaltă Duminecă”. Iară *dominecâle* să numeaște latineaște acea băsmăluță albă, și va să zică românește „de Duminecă”, pentru că Dumineca le aducea muerile în bisearică, ca să priimească într’însele pre trupul Domnului. Însemnează dară că cei ce zic că Sfântul Ioann Gură de Aur au aflat lingurița să vâdesc că nu au știință de istorii. Pentru că obiceiul acesta, a priimi adecă în mâini preacuratul trup, s’au ținut mai pre urmă, după Gură de Aur, cel puțin ca la patru sute de ani, precum să arată și dela Soborul 6, și dela sfântul acesta Damaskin. Iară pricina pentru carea au aflat Bisearca lingurița, precum arată Theodor Valsamón, în tâlcuirea Canonului 101 al Soborului 6, nu iaste nevrednicia mireanilor, ci credința cea dreaptă, și frica lui Dumnezeu, și evlaviia cea fără de prepus. Că precum zice Evstrătie Arghentie, oarecarii – sau din cei necredincioși, prefăcându-se a fi Creștini, sau din eretici, sau din cei cu năravuri reale – luând în mâini sfântul trup, sau îl arunca, sau îl ascundea, sau la farmece și la alte răotăți îl uneltea. Iară prin aflarea linguriții, dându-să Sfânta

dominecâle

lingurița

Cuminecătură în gură, au încetat toată pricina a unii defăimări ca aceștia a tainei. (Vezi pre mai sus numitul Evstrătie Arghéntie în *Cartea cea împotriva azimilor*, foaia 301)

(3) Pre acest cuvânt, *antitipa*, ce să află la Liturghia Marelui Vasilie, în rugăciunea cea după Dumnezeștile cuvinte ale lui Hristos, adecă: „Luați, mâncați”, și cealealalte, ai căriia rugăciuni iaste începutul: „Pentru aceasta, Stăpâne preasfinte”, cei ce au tâlmăcit Dumnezeștile Liturghii l-au zis „în locul chipului”, iară alții mai pre urmă l-au tâlmăcit „închipuiri”. Deci zice Sfântul Ioann Damaskin aicea cum că pâinea și vinul, mai nainte de a să sfinți și a să prefac în trupul și sângele lui Hristos, să numesc închipuiri ale acestora, duple cum au zis Marele Vasilie, fiindcă după puțin vor să se facă însăși acealea, prin rugăciunea și chemarea Preotului; pre carea această socoteală o întărește și Soborul 7 la Fapta 6-a. După aceia, însăși aceastea, după ce să sfințesc și să prefac în trupul și sângele lui Hristos, să numesc iarăși închipuiri ale celor ce vor să fie, nu pentru că nu sânt cu adevărat trupul și sângele lui Hristos, ci pentru că acum prin aceastea ne împărtășim de Dumnezeirea lui, iară atuncea gânditoriu numai, prin privire; sau, precum alții zic, pentru că acum trupul și sângele Domnului sânt supt chipul pâinii și al vinului, iară atuncea vor să fie descoperite arătat.

în chipuri
în ai Sf
de
prefac

duple
prefac
impit.
sardim

descoper
gânditoriu

afis de cel ce nu fi
Trupul și Sângele

CAP. 14

(1) Adecă să naște Sfânta Fecioară în casa lui Ioakim, ce era la starea locului ce să numia „a Oilor”. Pentru acest cuvânt, „a Oilor”, carele ellipsește iaste *Provatiki*, s’au scris mai pre larg la Theofilact, la începutul Capului 5 dela Ioann.

CAP. 17

(1) Oarecarii eretici, anume Markion și Kérdon, lângă cealealalte ale lor răzvrătiri lepăda și Preasfânta Scriptură cea Veachie, priimind numai pre cea Noao, precum arată Sfântul Epifanie la Eresul 21 și 22. Așijderea și Maniheii o huliia. Deci pre acest eres aicea sfântul surpându-l, arată cum că amândoa Scripturile, și cea Veachie, și cea Noao, pre un Dumnezeu propoveduesc, cel ce să laudă și să proslăvească în Troiță, și amândoa prin Duhul Sfânt sânt scrise.

(2) De aceste Cărți pomenește și Canonul Sfinților Apostoli 85, și Soborul cel din Laodikiia, la Canonul 6, și cel din Carthaghéni, la Canonul 32. Încă și marele Athanasie, în Trimiterea sa cea cu numărul 39, și Bogoslovul Grigorie, la Stihuri, și Sfântul Amfilohie al Ikonului, prin stihuri. Deci zice Sfântul Ioann Damaskin cum că, din toate cărțile Sfintei Scripturi, numai aceaste ce s’au zis, doazeci și doao, după numărul slovelor evreești sânt canonisite. (Precum aceasta zice și Bogoslovul Grigorie, și marele Athanasie.) Iară cealealalte să numesc *apókrifa*, adecă „ascunse”, sau *anaghinoskómēna*, adecă „care să cesc”, după marele Athanasie, carele zice, în *Trimiterea 39*, cum că acest nume,

apostolice

„ascunse”, s’au aflat de eretici ca să poată cu acesta să scrie orice vor voi, și să amăgească pre cei proști, cum că adecă sânt cărți ascunse ale sfinților, și vechi, și pentru aceasta sfântul le numeaște *anaghinoskόμεna*, pentru că era rânduite de Părinți ca să se cetească de cei ce venia și voia să se învețe cuvântul dreaptă credință. Însemnează încă cum că pre Cartea Esthir, Sfântul Athanasie, despărțind pre Judecători de Ruth, care aicea sânt unite spre împlinirea numărului doaozeci și doao, o scoate din ceale canonisite; dară Canonul Sfinților Apostoli, și Soborul cel din Laodikiia, și cel din Carthaghéni, și Sfântul Damaskin o numără întru ceale canonisite. Ci și Înțelepciunea lui Solomon, și Iudith, și Tovit, între cărțile ceale canonisite să numără de Soborul cel din Carthaghéni. Ca niște canonisite cărți încă să numără de Canonul Apostolesc și ceale trei ale Maccaveilor. Iară de Înțelepciunea lui Siráh pomenește și marele Athanasie că era rânduită de a să ceti, și Dumnezeescul Damaskin, însă între ceale canonisite nu să numără. Întrucât *apókriřa* sau *anaghinoskόμεna* s’ar fi numit mai vartos și cu adevărat aceastea patru: Neemiia, Lauda celor trei Coconi, Istoriia Bălaurului și a lui Vil, și Sosana. Pentru că de cărțile aceastea nici o pomenire nu să face, nici în Canonul Sfinților Apostoli, nici întru al Soborului celui din Laodikiia, nici întru al Soborului celui din Carthaghéni, nici de marele Athanasie, nici de Bogoslovul Grigorie, nici de Sfântul Amfilohie, nici de Dumnezeescul Damaskin.

apostolice
numele

CAP. 18

(1) „Încuvântarea a trupului” aicea însemnează cum că trupul s’au făcut Cuvânt. Că precum înapoi, Cartea 3-a, Cap. 11, zice: „Fiindcă ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul s’au făcut ipostas al trupului, pentru aceasta și cuvântul să zice că s’au făcut trup, fără de schimbare adecă, și trupul Cuvânt fără de prefacere”.

(2) Sau „închipuire”, care cuvânt însemnează unire a chipurilor, adecă a firilor întru un ipostas, precum iaste în Tropariul cel dintâi al Peasnii a treia de la Canonul Glasului 1: „Însuți cela ce știi neputința firii omenești, și după milostivire te-ai închipuit într’însa”, și cealealalte. Și în Tropariul dela stihovna Acathistului: „Cuvântul cel împreună-veacinic... s’au închipuit în cel strein”.

(3) Adecă ca pre un păcătos a să osândi l-au lăsat. (Gură de Aur)

(4) Acest cuvânt al Apostolului s’au pus precum s’au aflat de cei vechi românește tâlmăcit; iară în izvodul cel ellinesc, acest graiu, „mai nainte”, nu să află, ci iaste chiar așa: „Carele s’au rânduit Fiiu al lui Dumnezeu”, și cealealalte. Iară înțeleagerea lui, după cum scrie Theodorit, iaste aceasta: „Fiind Fiiu al lui David după trup, s’au hotărât și s’au arătat Fiiu al lui Dumnezeu prin puterea Preasfântului Duh, ce să lucra după înviiarea lui din morți. Că, mai nainte de Cruce și de patimă, nu numai Iudeilor celorlalți, ci și Ucenicilor nu să părea a fi Dumnezeu”.

CAP. 20

az' *hiuduri*

(1) Era oarecarea ceată drăcească ce să numiia Manihei, dela Manent Persul, începătoriul eresului lor. Acesta doao începătorii bârftia, una bună și alta rea, Dumnezeu adecă și Materiia; pre Scriptura cea Veachie o huliia; la Lună și la steale ca la niște dumnezei da voe a să închina; mutare a sufletelor din trup în trup învăța, pre toți copacii și erburile zicându-le a fi însuflețite. Pentru aceaia și cei ce să numiia la dânșii „desăvârșiți” nici pâine frângea, nici verdețuri tăia. Ci și pre cei ce aceastea făcea, ca pre niște pângăriți în sânge îi prihăniia, dară însă pre ceale frânțe și tăiate de alții le mânca. Încă și la farmece să îndeletnicea, și alte multe hule vărsa, ca un organ desăvârșit ce era al vrăjmașului adevărului. (Sfântul Epifanie, Eresul 46) Împrotiva acestora aicea scriind sfântul, dovedeaște că iaste cu neputință a fi doao începătorii, precum băsnuia ei.

CAP. 23

(1) Din cei duhovnicești și străbătători cu vederea minții unul iaste și Sfântul Isaac, carele, în Cuvântul 74, pre larg arată pentru aceaste cu taină înțelease pricini ale Sâmbetei.

CAP. 24

(1) Fiindcă plug pre dânsul nu au călcat, și fiindcă nu era întinat de păcatele oamenilor.

CAP. 26

(1) Nu va mărturisi adecă pre Dumnezeul Părinților, ci el pre sine să va zice, blestematul, că iaste Dumnezeu.

CAP. 27

(1) Adecă: Nu paiul, ci gol grăuntele.

Sfârșit al însemnărilor.

G

H

E

R

G R I G O R I E

N

T

I

E

De am fi arătat toate pricinile din care mai leasne cădem în greșale la Așăzarea Slovelor, ne-am fi socotit că voim a ne arăta mai presus de vinuire, ca cum însăși acealea ar fi fost pricină greșalelor noastre, iară nu noi. Pentru aceaia, locul ce l-ar fi cuprins acealea îl umplem de cea cu umilință a noastră rugăciune cătră tine, o, cetitoriule, ca greșalele ce vei afla în Așăzarea Slovelor să le îndreptezi cu duhul blândețelor, știind că și noi oameni sântem, cuprinși de slăbiciunea firii, carea nu lasă pre nici un om a fi fără de greșală.

Cătră toți plecați,

Așăzătorii Slovelor: Costáki Póniciu
Gherontie Monah

Athanasie Drugáriul
cu tovarășii săi.

G L O S A R

- adeverire: afirmație
afedrón: umblătoare, wc; anus
afierosi: a dedica, a consacra
aiurea: altundeva
alcătuit: compus
amelințare: semn cu capul (mai ales de încuviințare); încuviințare, aprobare.
apătos: lichid; care conține apă
aravonă: arvună; pregustare
artirii: artere
- basne: mituri, basme
băsnui: a spune basme
blagocéstie: bună-cinstire
blagocestiv: binecinstitor
bogoslov: theolog (de-Dumnezeu-cu-vântătoriu)
bogoslovie: teologie (de-Dumnezeu-cuvântare)
bogoslovi: a theologhisi
- capiște: templu idolesc
cătățime: cantitate; mărime, dimensiune
cătățime despărțită: cantitate discontinuă
cătățime necurmată: cantitate continuă
chiclu: ciclu
chit: balenă
colimvithră: scăldătoare, cristelniță
comiți: comete
covârși: a depăși, a fi superior; a copleși; a transcende
covârșitor: maxim, extrem, mai presus de toate
covârșire: depășire, superioritate, transcendere
cu adeverire (καταφατικῶς): în chip afirmativ
cu covârșire (ὑπεροχικῶς): în chip superior
- cuprinzătoriu: universal
cu sângurime (μονοτρόπως): în chip unic; în sens restrâns
cu tăgăduire (ἀποφατικῶς): în chip negativ
cuvânt legătoriu: conjuncție
- de iznoavă: din nou
de obște: comun, general; îndeobște, în general
diadoh: urmaș (într'o dregătorie, etc.)
dobitoc: animal
doime: dualitate
dulceață: plăcere, desfătare
estime: existență (ὑπαρξις)
ethir: eter
- faptă bună: virtute
față de ceale pe deasupra lucrurilor: suprafață
feliu: specie (εἶδος)
feliul cel de obște: specia comună (τὸ κοινὸν εἶδος)
feliurime: calitate (ποιότης)
ființă: esență (οὐσία); ființare (τὸ εἶναι);
ființesc: esențial (οὐσιώδης)
- găvănos: concav
găvănoșit: sfredelit
gheoace: cavitate
grammatic: învățat (cunoscător al gramaticii)
- haractír: semn osebitor, caracter
her: fier
here: fiere
hiară: fiară, animal sălbatic
hotărî: a defini; a delimita, a pune hotar
hotărâre: definiție; delimitare

ipochímen: subiect („adecă lucru întru care are starea sa”); (Grig. Râmniceanu, „Lexiconaş” la *Loghica* lui Damaskin, 1826: „Sup-zăcătoriu: orice ființă cătră care să zice ceva, adecă să asupra-grăiaște; ellipsește *ipokimenon*”.)

iznoavă: noutate

izvod: model, prototip

împleteci (a se): a cuprinde strâns, a înfășura, a se împleti cu

împletecire: împletitură

împută: a reproșa

începătură, începătorie: principiu

îngăduială: stăruință, insistență

îngrecare: graviditate

însemnător: caracteristic

însușire: proprietate

însușirile ceale însemnătoare: proprietățile caracteristice (τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα)

întâmplare: accident

întâmplare-de-sine: automatism (gr. τὸ αὐτόματος)

jărtveanic: jertfelnic

jivină: animal, viețuitoare

lipsire (*astron.*): eclipsă

mărunt și deosebit: particular (μερικόν)

metahirisî: a (se) folosi

metahirisire: folosire

mai vârtos: mai tare, mai mult; mai ales

mince: minge

mitră: uter, pânțece

mreajă: plasă, năvod, rețea

muncă: chin, tortură

murime: mortalitate

neam: specie

necurmat: continuu

neformăluit: fără formă

nepricinuit: necauzat

nescris-împrejur: necircumscris

netăiat: individ (gr. ἄτομος)

nevre: nervi

noian: (aici) mare

obroc: baniță (măsură de capacitate)

obștime: ceea ce este comun

ocean: ocean

oltariu: altar

paradosî (a se): a primi prin predanie sau tradiție

peasnă: cântare

planite: planete

plăzmui: a modela; a contraface, a măslui

plecare: aplecare către ceva, dispoziție; apetit

plecare cuvântătoare: apetit rațional

pogorâre: pogorământ, concesie

politici: a se practica, a se trăi

pornire: impuls

pravoslavnic: dreptslăvitor, orthodox

preget, pregetare: ezitare, șovăială

premeni: a (se) preschimba, a varia, a (se) transforma; a se înnoi

premenicios: variabil

prepune: a bănuși; a da de înțeleș; a presupune

pricină: cauză

prihănire: muștrare

prosopopie: personificare

prost: simplu, de rând; *adv.* cu simplitate

rod: fruct

rotocol: cerc

sad: plantă

sadnic: vegetal

- satâr (sau satâraș): ostaș înarmat cu
securi, făcând parte din garda dom-
nească (în epoca fanariotă)
- săvârși: a ajunge la capăt, a sfârși; a
desăvârși
- săvârșire: sfârșit, capăt; desăvârșire
- sân (de mare): golf
- sângurime: unicitate
- scârbă: întristare, mâhnire
- scopos: scop, țel
- scris-împrejur: circumscris
- seminție: trib
- semn închipuitoriu: caracteristică
- semui: a deduce, a presupune; a com-
para
- semuire: semnificare, indicare, asemă-
nare
- singuratic: simplu (ἀπλός)
- slovă: literă
- sobornicesc: general; universal
- solîn: tub, canal
- soroacă mare: punct
- soroc: termen; capăt, sfârșit
- stâlpare: ramură
- stihie: element (al naturii)
- știință: conștiință; știință
- tăbări: a-și așeza tabăra, a se sălășlui
- tăgăduire: negație
- tăgăduire covârșitoare: negație extre-
mă (ὑπεροχικῆς ἀποφάσεως)
- tâmpi; a slăbi, a toci, a atenua
- tâmpire: tocire
- tiposi: a întipări, a imprima
- Troiță: Treime
- umezeale: umori (ale trupului)
- unelti: a întrebuița
- unime: unitate
- vârtos: tare
- vârtute: tărie
- videnie: contemplație
- vinuire: acuzare, învinovățire
- volnic: stăpân, autonom, liber, inde-
pendent
- vozglășenie: vozglas, ecfonis
- zăticni: a se împiedeca, a se poticni
- zăticnire: piedică, obstacol
- zgârci: cartilaj, tendon
- zograf: zugrav, pictor

CUPRINS

Preașfințitului și de-Dumnezeu-alesului Arhiepiscop și Mitropolit a toată Moldavia.....	7
Cătră cetitoriul.....	9
Arătare a capetelor celor ce să cuprind în toată cartea.....	11
Cununile de laudă care Sfântul Sobor al 7-lea împletește Sfântului Ioann Damaschin.....	15

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL A PRAVOSLAVNICII CREDINȚE

Cartea întâi

1. Cum că necuprins de minte iaste Dumnezeu, și cum că nu să cuvine să căutăm și să cercăm ceale ce nu s'au dat noao de Sfinții Proroci, și de Apostoli, și de Evangheliști.....	17
2. Pentru ceale ce să pot grăi și ceale ce nu să pot grăi, și pentru ceale ce să pot cunoaște și ceale ce nu să pot cunoaște.....	18
3. Dovedire cum că iaste Dumnezeu.....	20
4. Ce iaste Dumnezeu, și cum că iaste neajuns de minte.....	22
5. Dovedire cum că Unul iaste Dumnezeu, și nu mulți.....	23
6. Pentru Cuvântul și Fiiul lui Dumnezeu, siloghisticească dovedire.....	25
7. Pentru Duhul cel Sfânt, siloghisticească dovedire.....	25
8. Pentru Sfânta Troiță.....	27
9. Pentru ceale ce să zic la Dumnezeu.....	37
10. Pentru Dumnezeiasca unire și deosebire.....	39
11. Pentru ceale ce trupeaște să zic la Dumnezeu.....	39
12. Pentru acealeași.....	41
13. Pentru locul lui Dumnezeu, și cum că numai Dumnezeu iaste nescris-împrejur.....	44
14. Înșușirile firii cēii Dumnezești.....	48

Cartea a 2-a

1. Pentru veac.....	50
2. Pentru zidire.....	51
3. Pentru Îngeri.....	51
4. Pentru diavolul, și pentru demoni.....	54
5. Pentru zidirea cea văzută.....	56

6. Pentru Ceriu.....	56
7. Pentru lumina, focul, luminătorii: Soarele adecă, și Luna, și stealele.....	60
8. Pentru aer, și pentru vânturi.....	67
9. Pentru ape.....	69
10. Pentru pământ și pentru ceale de pre dânsul.....	72
11. Pentru Raiu.....	74
12. Pentru om.....	77
13. Pentru dulcețuri.....	82
14. Pentru mâhnire.....	83
15. Pentru frică.....	83
16. Pentru mânie.....	83
17. Pentru putearea cea nălucitoare.....	84
18. Pentru simțire.....	84
19. Pentru cugetare.....	86
20. Pentru pomenire.....	87
21. Pentru cuvântul cel înlăuntru în minte, și pentru cel vorbitoriu.....	88
22. Pentru patimă și lucrare.....	88
23. Pentru Lucrare.....	93
24. Pentru cea de voe, și pentru cea fără de voe.....	94
25. Pentru ceaia ce iaste întru putearea noastră, adecă stăpânirea-de-sineși.....	96
26. Pentru ceale ce să fac.....	97
27. Pentru carea pricină ne-am făcut de-sineși-stăpânitori.....	98
28. Pentru ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră.....	99
29. Pentru Pronie.....	99
30. Pentru mai-nainte-cunoștința și mai-nainte-hotărârea.....	102

Cartea a 3-a

1. Pentru Dumnezeiasca rânduială, și pentru purtarea de grijă cea cătră noi și mântuirea noastră.....	106
2. Pentru chipul zemislirii lui Dumnezeu Cuvântului, și pentru Dumnezeiasca lui Întrupare.....	108
3. Pentru ceale doao firi, împotriva Monofisiților.....	109
4. Pentru chipul dării și împărțării céii deopotrivă a însușirilor.....	113
5. Pentru numărul firilor.....	114
6. Cum că toată firea cea Dumnezeiască întru una din ipostasurile ei s'au unit cu toată firea cea omenească, nu parte cu parte.....	116
7. Pentru cel unul alcătuit ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul.....	118

8. Cătră cei ce zic: Oare supt cățățimea cea necurmată să aduc firile Domnului, sau supt cea deosebită?	121
9. La întrebarea aceeaia, adecă „De iaste fire fără ipostas?”, răspuns.....	123
10. Pentru Cântarea cea Întreit Sfântă.....	123
11. Pentru firea ceaia ce în feliu, și ceaia ce în netăiat să socoteaște, și pentru deosebirea, unirea, și întruparea; și cum să cuvine a înțăleage o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată.....	125
12. Cum că Născătoare de Dumnezeu iaste Sfânta Fecioară.....	127
13. Pentru însușirile amândurora firilor.....	130
14. Pentru voile și stăpânirile de sineși ale Domnului nostru Iisus Hristos.....	131
15. Pentru lucrările care sânt în Domnul nostru Iisus Hristos.....	137
16. Cătră cei ce zic: Deaca iaste omul de doao firi și lucrări, nevoe iaste ca la Hristos trei firi și [tot] atâtea lucrări a zice.....	146
17. Pentru aceasta, că s’au îndumnezeit firea trupului Domnului, și voia.....	148
18. Încă pentru voile și stăpânirile de sineși, și mințile, și socotealele, și înțălep-ciunile.....	149
19. Pentru lucrarea cea theandricească, adecă Dumnezeiască-bărbătească.....	152
20. Pentru patimile ceale firești și neprihănite.....	154
21. Pentru neștiință și robie.....	155
22. Pentru sporire.....	156
23. Pentru teamere.....	157
24. Pentru Rugăciunea Domnului.....	158
25. Pentru aceeaia, a face al său.....	160
26. Pentru patima trupului Domnului, și nepățimirea Dumnezeirii lui.....	160
27. Pentru aceasta, cum că Dumnezeirea Cuvântului nedespărțită au rămas de suflet și de trup, și la moartea Domnului, și cum că un ipostas au rămas.....	161
28. Pentru stricăciune și răsipire.....	162
29. Pentru pogorârea cea în iad.....	163

Cartea a 4-a

1. Pentru ceale după înviare.....	164
2. Pentru șădearea cea de-a dreapta Tatălui.....	164
3. Cătră cei ce zic: Deaca doao firi are Hristos, [atunci] sau și făpturii slujiți, închinându-vă la fire zidită, sau ziceți, că o fire iaste închinată, iară una neînchinată.....	165
4. Pentru ce Fiiul lui Dumnezeu s’au făcut om, iară nu Tatăl, nici Duhul, și ce au isprăvit după ce s’au făcut om?.....	165
5. Cătră cei ce întreabă: De iaste zidit ipostasul lui Hristos, sau nezidit.....	168
6. Când s’au numit Hristos.....	168

7. Cătră cei ce întrebă: De au născut sfânta Născătoarea de Dumnezeu doao firi, și de s'au răstignit pre Cruce doao firi.....	169
8. Cum întâi-născut să numeaște cel Unul-născut Fiiul lui Dumnezeu.....	170
9. Pentru credință și pentru Botez.....	171
10. Pentru credință.....	175
11. Pentru Cruce, întru carele iarăși și pentru credință.....	175
12. Pentru închinarea spre răsărit.....	179
13. Pentru sfintele și preacuratele Taine ale Domnului.....	180
14. Pentru neamul Domnului și pentru Sfânta Născătoarea de Dumnezeu.....	186
15. Pentru cinstea Sfinților și a moaștelor lor.....	190
16. Pentru Icoane.....	193
17. Pentru Scriptură.....	196
18. Pentru ceale ce să zic la Hristos.....	198
19. Cum că Dumnezeu nu iaste pricinuatoriu al celor reale.....	205
20. Cum că nu doao începătorii sânt.....	206
21. Pentru carea pricină Dumnezeu, mai nainte cunoscând pre cei ce vrea să greșască și să nu să pocăiască, i-au zidit.....	208
22. Pentru leagea lui Dumnezeu și pentru leagea păcatului.....	209
23. Pentru sâmbătă, împotriva Iudeilor.....	210
24. Pentru feciorie.....	213
25. Pentru tăierea împrejur.....	216
26. Pentru Antihrist.....	217
27. Pentru Înviare.....	219

ÎNSEMNĂRI OARECARE

La Cartea întâi.....	225
La Cartea a 2-a.....	249
La Cartea a 3-a.....	251
La Cartea a 4-a.....	262
GLOSAR.....	275

SFÂNTUL IOANN DAMASKIN
DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL
A PRAVOSLAVNICII
CREDINȚE

Ediție îngrijită de **Maxim Monahul**

Redactor: **Radu Hagi**

Concept copertă: **Atelierul de grafică**

Tipar: **Accent Print – Suceava**

PREDANIA

Editura Predania C.P. 67, Oficiul Poștal 13, București
www.predania.ro
editura@predania.ro

În aceeași colecție la editura

PREMANIA

au mai apărut:

SF. SIMEON
NOUL CUVÂNTĂTORIU DE DUMNEZEU
ALE DUMNEZEȘTILOR CÂNTĂRI
IUBIRILE

SF. IOAN SCĂRARIUL
S C A R A

SF. MACARIE EGHIPTEANUL
O M I L I I

SF. ISAAC SIRUL
C U V I N T E Ș I Î N V Ă Ţ Ă T U R I

ISBN 978-606-8195-10-0

PRESTON